28. Maanantaina 17 päivänä maaliskuuta 1997

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Valtioneuvoston selonteko: Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus 590

Valtioneuvoston selonteko 1/1997 vp
Keskustelu

Mietintöjen pöydällepano

1) Hallituksen esitys telemarkkinalaiksi ja laiksi telehallinnosta annetun lain muuttamisesta 701

Hallituksen esitys 163/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1997 vp
Lakialoite 16/1996 vp

2) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain 47 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 185/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

3) Hallituksen esitys laeiksi mielenterveyslain ja valtion mielisairaaloista annetun lain 3 §:n muuttamisesta 702

Hallituksen esitys 231/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

4) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta valtion omistamien Oy Sisu Ab:n osakkeiden luovuttamiseen 702

Hallituksen esitys 13/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Alaranta, Andersson C., Anttila U., Apukka, Brax, Bremer, Enestam, Huotari, Huttu-Juntunen, Huuhtanen, Juhantalo, Järvilahti, Kaarilahti, Kalliomäki, Kanerva I., Kiviniemi, Koistinen, Komi, Koski M., Koskinen Jari, Krohn, Kukkonen J., Kuoppa, Laitinen, Liikkanen, Malm, Manninen, Markkula-Kivisilta, Mähönen, Mönkäre, Niinistö, Norrback, Nurmi, Pohjola M., Polvi, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Rask, Rehula, Tahvanainen, Vartiainen, Vehkaoja, Veteläinen, Vihriälä, Viitanen, Virtanen ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Huotari, Kiviniemi, Kanerva I., Kalliomäki, Laitinen, Järvilahti, Pohjola M., Vehkaoja, Komi, Vihriälä, Polvi ja Huuhtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Kaarilahti ja Viitanen, virkatehtävien vuoksi

edustajat Huttu-Juntunen, Mönkäre ja Norrback sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Apukka, Koistinen, Komi, Jari Koskinen, J. Kukkonen, Kuoppa, Liikkanen, Malm, Mähönen, Polvi, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rehula, Tahvanainen, Törnqvist, Vartiainen ja Vehkaoja,

tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi edustajat Hämäläinen ja Juhantalo, virkatehtävien vuoksi edustajat C. Andersson ja Enestam sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Bremer ja Karhunen,

tämän kuun 19 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Kiviniemi ja Niinistö sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Rask ja Veteläinen,

tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat J. Andersson, Hellberg, H. Koskinen ja Nurmi,

tämän kuun 21 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Tiilikainen ja yksityisasioiden vuoksi ed. Wahlström sekä

tämän kuun 22 päivään sairauden vuoksi ed. Virtanen ja äitiysloman vuoksi ed. Markkula-Kivisilta.

Valtioneuvoston selonteko: Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus

Valtioneuvoston selonteko 1/1997 vp
Keskustelu

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään viime perjantain istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston selonteko Euroopan turvallisuuskehityksestä ja Suomen puolustuksesta (VNS 1/1997 vp).

Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, selonteko lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi valiokuntaan, jollei eduskunta päätä siirtyä päiväjärjestykseen asiaa valiokuntaan lähettämättä. Jos selonteko lähetetään valiokuntaan, sen on mietinnössään ehdotettava selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää ja siirtyy päiväjärjestykseen. Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Eduskunta saa käsiteltäväkseen tällä vaalikaudella jo kolmannen selonteon, joka käsittelee Suomen turvallisuutta. Vuonna 1995 annetussa selonteossa ja siihen liittyvässä eduskunnan vastauksessa linjattiin Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kylmän sodan jälkeisessä Euroopassa. Viime vuonna annetussa selonteossa ja siihen liittyvässä eduskunnan vastauksessa määriteltiin periaatteet Suomen osallistumiselle kansainväliseen kriisinhallintaan.

Nyt annettava turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko nojaa kaikessa oleellisessa aikaisempien kahden selonteon linjauksiin. Ulko- ja puolustuspolitiikan peruslinja — liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus — pitää. Painopiste on nyt puolustuspolitiikassa ja puolustusvoimien kehittämisessä, joka vaatii uusia linjauksia.

Puolustusta on kehitettävä Suomen kokonaisvaltaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan osana. Suomen turvallisuus rakentuu kansainvälisen yhteistyön ja uskottavan kansallisen puolustuskyvyn varaan. Kansallinen puolustus palvelee ennen kaikkea maamme ja sen kansalaisten turvallisuutta sekä tämän perustehtävän tukemiseksi entistä enemmän myös Suomen kansainvälisiä tavoitteita rauhan ja vakauden lujittamisessa. Suomella on vastuu omasta tasavallan toimintakyvystä. Meidän on perusasioissa seistävä omilla jaloillamme. Vain siten kansainvälinen panoksemme voi olla uskottava ja yhteistä turvallisuutta lujittava.

Suomi selviytyi sodista ja kylmästä sodasta kunnialla. Terveellä itsetunnolla olemme voineet sovittaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme uuteen, yhtenäistyvään Eurooppaan ja yleismaailmallisiin haasteisiin. Nyt olemme siinä vaiheessa, että toimintaympäristömme muutokset on otettava huomioon myös puolustuksen kehittämisessä.

Kansallisesta puolustuskyvystämme on huolehdittava kaikissa olosuhteissa. Puolustuksen on oltava turvallisuusympäristöömme nähden uskottava. Puolustusjärjestelmämme on kyettävä joustavasti sopeutumaan erilaisiin haasteisiin. Valmiutta osallistua kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin on myös parannettava turvallisuuspoliittisen linjamme ja rauhanturvalain puitteissa.

Suomen turvallisuuspolitiikan kokonaisuudessa Euroopan unionin jäsenyydellä on keskeinen merkitys. Unionin jäsenyys on vakiinnutta-

nut Suomen aseman uudessa Euroopassa ja luo siten turvallisuuslisää maallemme. Me kannamme unionissa yhteisvastuuta ja vaikutamme turvallisuuden vahvistamiseen.

Suomen ja Ruotsin yhteinen aloite unionin kriisinhallintaroolin vahvistamisesta todistaa meidän valmiudestamme osallistua unionin turvallisuusyhteistyöhön. Unionin turvallisuuspoliittisen päätöksenteko- ja toimintakyvyn vahvistaminen hallitustenvälisen konferenssin tuloksena on Suomen etujen mukaista. Suomen asema liittoutumattomana maana ei muutu näissä ratkaisuissa.

Euroopan unionin laajentumisen tärkeimpänä tavoitteena on vahvistaa demokratiaa, markkinataloutta ja ihmisoikeuksia Itä- ja Keski-Euroopassa sekä Baltian maissa. Laajentumisella olisi ratkaiseva vaikutus Euroopan vakauttamisessa, ja siten se vahvistaisi Euroopan turvallisuutta. Suomi pyrkii omalta osaltaan turvaamaan Baltian maiden tasa-arvoisen mahdollisuuden unionin jäsenyyteen, ja siten me pyrimme nykyisestään vakauttamaan lähiympäristömme ja Itämeren alueen tilannetta.

Suomen ja Venäjän väliset suhteet ovat turvallisuuspolitiikkamme ydinkysymys. Suomi osallistuu Euroopan unionissa aktiivisesti unionin kumppanuus- ja yhteistyöpolitiikan kehittämiseen Venäjän kanssa. Olemme entistä aktiivisemmin mukana Itämeri-yhteistyössä — nyt myös Itämeren maiden ja Euroopan unionin ns. Visbyn prosessissa — ja vaikutamme keskeisesti unionin pohjoisen ulottuvuuden luomiseen. Tämä kaikki vahvistaa hyviä suhteitamme Venäjään. Suomi tukee Venäjän demokraattista kehitystä ja edellytysten vahvistamista Venäjän osallistumiselle eurooppalaiseen yhteistyöhön. Demokratian lujittuminen Venäjällä on paras tapa estää uusien jakolinjojen syntyminen Eurooppaan.

Suomen ja Ruotsin ulkoministerit ovat äskettäin esitelleet kansalliselle ja kansainväliselle yleisölle maittensa turvallisuuspoliittista tilannetta ja suhtautumista Naton muutokseen. Suomi enempää kuin Ruotsikaan ei ole turvallisuuspoliittisessa nollapisteessä. Euroopan blokkijaon murtuminen ei vienyt pohjaa pois puolustusjärjestelmältämme. Strateginen asemamme on päinvastoin parantunut ja toimintamahdollisuutemme ovat lisääntyneet. Haluamme osallistua emme eristäytyä. Euroopan unionin jäsenyys on liittänyt meidät merkittävään turvallisuusyhteisöön ja vakaustekijään.

Suomen ja Ruotsin turvallisuusyhteistyölle on avautumassa uusia mahdollisuuksia. Molempien maiden sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen puolustukseen nojaava linja tukee Pohjois-Euroopan vakautta. Avoin yhteistyö edistää Euroopan turvallisuutta.

Euroopan turvallisuuspoliittisten muutosten tulee palvella yhteistä turvallisuusaluetta, joka perustuu Etyjin eli Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön periaatteelle. Tällä järjestöllä on oltava keskeinen asema turvallisuuden eri aloilla. Turvallisuusmallia ja uutta peruskirjaa koskeva työ, joka tähtää ensi vuosisadalle, palvelee yhteisen ja jakamattoman turvallisuuden tavoitteita Etyjin alueella. Euroopan neuvosto luo perustan demokraattiselle yhteistyölle.

Arvoisat kollegat! Naton laajentumishanke on herättänyt maassamme keskustelua Suomen linjasta. Keskustelu on paikallaan, ja olisikin erikoista, jos Suomessa ei nyt näistä asioista keskusteltaisi.

Hallituksen linja Naton laajentumiskysymyksessä on selvä. Kantamme ilmaistaan nyt esiteltävässä selonteossa, ja se on ilmaistu jo vuoden 1995 selonteossa.

Suomi ei hae Naton jäsenyyttä, mutta me seuraamme tarkoin laajentumisen vaikutuksia Itämeren alueella sekä Naton ja Venäjän suhteissa. Me lähestymme Naton laajentumiskysymystä maana, joka asemansa vakiinnuttaneena ikään kuin tuottaa turvallisuutta ympäristöönsä ja koko Eurooppaan. Tältä pohjalta me näemme Natossa yhteistyökumppanin.

Suomi on aktiivisesti mukana Naton rauhankumppanuudessa. Olemme luoneet Natoon kahdenväliset yhteydet poliittisella ja ns. työtasolla. Näin varmistamme, että äänemme kuuluu eikä ratkaisuja tehdä Suomen turvallisuuden kustannuksella. Erityisesti me etsimme muotoja, joilla Naton muutos ja rauhankumppanuus voidaan tehokkaasti ohjata Pohjois-Euroopan turvallisuuden ja vakauden lujittamiseen.

Toimiva ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön periaatteita kunnioittava yhteistyö Naton ja Venäjän välillä on tärkeätä koko Euroopalle. Naton laajentumista ajatellen se on entistäkin tärkeämpää.

Suomi toivoo, että myöhemmin tällä viikolla Helsingissä pidettävä Venäjän ja Yhdysvaltain huippukokous edistää Euroopan turvallisuuden lujittamista. Kahden suurvallan kokoontuessa Suomi ei ole sivustakatsoja. Naton ja Venäjän suhteita järjestettäessä on kunnioitettava kaikkien Euroopan maiden turvallisuutta. Etupiirien ja harmaiden alueiden luominen tässä yhteydessä

veisi Euroopan kehitystä taaksepäin menneeseen maailmaan.

Naton rauhankumppanuutta kehitettäessä vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksiamme tulee vahvistaa. Naton suunnitellusta kumppanuusneuvostosta on luotava tehokas foorumi. Rauhankumppaneiden tulee voida olla tasavertaisessa asemassa päätettäessä Natoon liittyvästä yhteistyöstä. Rauhankumppanuuden puitteissa voidaan käsitellä myös alueellisia turvallisuushankkeita ja kysymyksiä. Tarpeen mukaan voidaan yhteydenpitoamme Naton kanssa edelleen kehittää ja tiivistää.

Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen vakaus on Suomen turvallisuuspolitiikassa vakiintunut ja edelleen kehittyvä painopistesuunta. On tärkeätä, että Baltian maiden turvallisuustarpeet otetaan huomioon eikä niitä torjuta. On siis tärkeätä, että jokaisen maan omaa turvallisuuspoliittista valintaa kunnioitetaan. Suomen turvallisuuspolitiikan peruspilareihin kuuluu se tavoite, että Baltia on osa yhdentyvää Eurooppaa.

Vastuu Baltian ja Itämeren alueen turvallisuudesta kuuluu kaikille tahoille, myös Natolle ja Nato-maille. Euroopan unionin tulee tehokkaasti osallistua tämän alueen vakauspolitiikkaan. Pohjoismaiden panos on ratkaisevan tärkeä Baltian maiden tukemisessa. Venäjän mukanaolo on olennaista rakennettaessa Itämeren piiriä toimivaksi yhteistyöalueeksi.

Huippukokousta ajatellen Suomella on tärkeitä etuja valvottavanaan myös asevoimia koskevissa neuvotteluissa. Tae-sopimuksen sopeutuksen tulee vahvistaa Pohjois-Euroopan vakautta ja ottaa huomioon Suomen edut.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko osoittaa maanpuolustuksen kehittämisen suunnan muuttuneissa ja jälleen muuttuvissa olosuhteissa. Tehtävä on aikaisempaa monitahoisempi, kun toimintaympäristön muutokset on otettava tarkasti huomioon. Suomella on sekä poliittinen tahto että taloudelliset edellytykset pitää yllä uskottavaa kansallista puolustuskykyä, jolla vastataan sotilaallisen voiman käyttöön tai sellaisella uhkaamiseen. Tämä on selonteon puolustuspoliittinen peruslähtökohta.

Suomeen ei kohdistu sellaisia uhkia, joiden ehkäisemiseen tai torjumiseen tarvitsisimme sotilasliiton turvatakuita. Sotilaallinen liittoutuminen on kaikissa tilanteissa kysymys, jota on arvioitava koko turvallisuuspolitiikkamme osana. Laajeneva kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö erityisesti kriisinhallintaa silmälläpitäen edistää Suomen kansallisia etuja. Kansainvälisen yhteistoimintakyvyn kehittäminen on entistä tärkeämpää puolustuspolitiikassa ja palvelee myös kansallista turvallisuuttamme.

Suomen turvallisuuspolitiikalle on ominaista jatkuvuus. Meihin kohdistuu odotuksia myös ulkopuolisten taholta. Ne kuuluvat luonnollisina tekijöinä turvallisuusympäristöömme. Meidän on osoitettava itsellemme ja muille, että Suomi on sekä sopeutuen että itse aktiivisesti vaikuttaen mukana Euroopan ja lähialueiden muutoksessa. Ulkopuolisilta odotamme, että sotilaallisen liittoutumattomuuden politiikkaa sekä siihen liittyviä pyrkimyksiämme Pohjois-Euroopan turvallisuuden lujittamisessa kunnioitetaan.

Suomi arvioi sotilaallisen liittoutumattomuuden ja yhteistoimintakyvyn toimivuutta Euroopan turvallisuusasetelman muuttuessa ja varsinkin osana Euroopan unionin kehitystä. Arviointiperusteena ovat Suomen turvallisuusedut sellaisina kuin me ne itse näemme. Muutokset ovat nyt tarpeen puolustuspolitiikassamme ja puolustusjärjestelmässämme, mutta puolustusajattelumme peruslinja säilyy.

Sotilaallinen liittoutumattomuus asettaa korkeat vaatimukset puolustuskyvyllemme. Puolustuksemme uskottavuutta arvioidaan geopoliittista asemaamme ja turvallisuusympäristöämme vasten. Sitä verrataan muualla tapahtuvaan asevoimien kehitykseen ja käyttödoktriinien eli sotilasoppien muutokseen. Suomen puolustuksen on oltava niin uskottava, että se ennalta ehkäisee sotilaallisen voiman käytöllä uhkaamisen ja Suomen joutumisen sotilaallisten toimien kohteeksi. Suomen on tarvittaessa kyettävä torjumaan alueellisen koskemattomuuden loukkaukset ja viime kädessä hyökkäykset maamme aluetta vastaan.

Valtionjohdon on voitava käyttää Puolustusvoimia joustavasti turvallisuuspolitiikkamme välineenä. Puolustusvalmiutta on kyettävä säätelemään turvallisuustilanteen mukaan tehostetusta aluevalvonnasta ja alueloukkausten torjunnasta aina kansakunnan kaikki voimavarat valjastavaan puolustukseen asti. Puolustuskyvyn on vahvistettava Suomen turvallisuuspoliittista toimintavapautta ja turvattava kaikissa olosuhteissa valtionjohdon toimintakyky.

Selonteossa esitettävä Puolustusvoimien rakennemuutos sopeuttaa puolustuksemme kylmän sodan jälkeiseen tilanteeseen, vahvistaa puolustuskykyämme sekä valmiuksiamme osallistua kansainväliseen kriisienhallintaan. Ilmavoimien uusien torjuntahävittäjien käyttöönot-

to, Maavoimien laadullinen kehittäminen liittyneenä puolustusjärjestelmämme uudistamiseen antaa vakuuttavan näytön Suomen valmiudesta pitää yllä uskottavaa puolustusta muuttuvassa turvallisuusympäristössä.

Puolustusvoimien rakennemuutos koskee laajasti Puolustusvoimien organisaatiota, materiaalista ja toiminnallista valmiutta sekä koulutusta ja henkilöstöä. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa yleiseen asevelvollisuuteen nojaavan puolustusjärjestelmämme toimivuus. Yleinen asevelvollisuus on Suomen puolustusjärjestelmän ja kansan puolustustahdon välttämätön perusta.

Tulevalla suunnittelukaudella, alkaen ensi vuodesta päättyen vuoteen 2008, puolustuksen kehittämisen painopiste on Maavoimissa. Niiden valmiutta nopeisiin ja liikkuviin operaatioihin on parannettava. Tätä varten maanpuolustusalueilla muodostetaan nykyaikaisesti varustetut ja hyvin koulutetut valmiusyhtymät, joiden avulla Suomi voi tarvittaessa näyttävästi osoittaa puolustusvalmiuttaan ja varautua yllättäviin turvallisuustilanteen muutoksiin.

Laadullinen kehittäminen edellyttää Maavoimien määrällistä pienentämistä. Puolustusvoimien sodanajan vahvuutta voidaan vähentää yli 100 000 sotilaalla eli noin viidenneksellä. Joukkojen määrän vähentäminen ei romuta puolustuksemme uskottavuutta. Maavoimien materiaaliset tarpeet samanaikaisesti kasvavat, ja niihin liittyvillä hankinnoilla varmistetaan puolustuskyky tuleviin olosuhteisiin.

Koko maan puolustaminen, arvoisat kollegat, on puolustussuunnittelun muuttumaton lähtökohta. Valtakunnan kaikkien osien puolustus varmistetaan parhaiten suunniteltujen tulivoimaisten ja liikkuvien läntiselle, itäiselle ja pohjoiselle maanpuolustusalueelle sijoitettavien yhtymien avulla. Varuskuntia ja varikoita sekä hallintoa koskevat muutokset on tarkoitettu palvelemaan puolustusjärjestelmän kehittämistavoitetta.

Puolustuskyky laajamittaisen hyökkäyksen varalta säilyy lähivuodet pääpiirteittäin nykytasolla. Tältä osin kehittämistarpeita on tarkasteltava 2000-luvun alussa, jolloin turvallisuusympäristömme muutosten pysyvyyttä voidaan paremmin arvioida. Selontekoon siis sisältyy vuoteen 2001 esitetty tarkistusvaihe.

Puolustusvoimiemme rakennemuutoksessa on kaiken kaikkiaan kysymys tärkeästä ja kauaskantoisesta turvallisuuspoliittisesta päätöksestä. Uudistus on saatava mahtumaan ahtaisiin valtiontalouden kehyksiin, mikä lisää puolustushallintoon ja Puolustusvoimien henkilöstöön kohdistuvaa sopeutumispainetta. Muutokset kuitenkin toteutetaan ilman irtisanomisia. Uudistukset edellyttävät tässä yhteydessä noin 1 000 henkilön kohdentamista uusiin tehtäviin.

Suomen nykyinen vakaa turvallisuustilanne luo otollisen tilaisuuden puolustuksen rakennemuutokselle. Määrätietoisesti toteutettuna se lisää luottamusta Suomen turvallisuuspolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa esitetty puolustuspoliittinen ohjelma edellyttää sekä lainsäädännöllisiä että puolustushallinnon sisäisiä toimenpiteitä. Niitä on aihetta ryhtyä valmistelemaan nopealla aikataululla. Rakenneuudistus vaatii myös paikallisia tukitoimia eräiden lakkautettavien varuskuntien sijoituspaikkakunnille.

Eduskunnan vastaus selontekoon ohjaa puolustuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa. Puolustussuunnittelu vaatii pitkäjänteisyyttä, sillä Puolustusvoimien organisaation ja joukkojen muutokset vievät vuosia. Valtion tulo- ja menoarvion suunnittelun kehittyminen parantaa puolustussuunnittelun edellytyksiä. Selontekomenettely, erityisesti siihen liittyvä perusteellinen valmistelu ja hallituksen sitoutuminen on uutta turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Samalla tällä tavoin vahvistetaan myös puolustuspolitiikan parlamentaarisuutta, kun eduskunta saa käsiteltäväkseen konkreettisen suunnitelman.

Hallitus toivoo, että eduskunnassa saavutetaan perusteellisen käsittelyn tuloksena jälleen laaja yhteisymmärrys kansakunnan olemassaolon peruskysymyksessä, itsenäisen ja uskottavan puolustuskyvyn turvaamisessa.

Svenska texten av mitt tal kommer att delas ut till riksdagens medlemmar.

Pääministeri Lipposen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Det är redan den tredje redogörelsen om Finlands säkerhet som föreläggs riksdagen under denna valperiod. I den redogörelse som gavs 1995 och i riksdagens svar i anslutning till den drogs linjerna upp för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik i Europa efter det kalla kriget. I den redogörelse som gavs i fjol och i riksdagens svar i anslutning därtill definierades principerna för Finlands medverkan i den internationella krishanteringen.

Den föreliggande säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen stödjer sig på alla väsentliga punkter på linjedragningarna i de två tidigare redogörelserna. Den grundläggande linjen inom utrikes- och säkerhetspolitiken — alliansfrihet och ett självständigt försvar — gäller alltjämt. Tyngdpunkten är nu förlagd till försvarspolitiken och till utvecklandet av försvarsmakten, vilket kräver nya linjedragningar.

Försvaret måste utvecklas som en del av Finlands övergripande utrikes- och säkerhetspolitik. Finlands säkerhet grundar sig på internationellt samarbete och på en trovärdig nationell försvarsförmåga. Det nationella försvaret betjänar framför allt vårt lands och dess medborgares säkerhet samt, för stödjandet av denna basuppgift, i allt högre grad också Finlands internationella mål när det gäller stärkandet av freden och stabiliteten.

Finland bär ansvaret för sin egen funktionsförmåga. I de grundläggande frågorna måste vi stå på egna ben. Detta är en förutsättning för att vår internationella insats skall vara trovärdig och stärka den gemensamma säkerheten.

Finland klarade krigen och det kalla kriget med den äran. Tack vare en sund självkänsla har vi kunnat anpassa vår utrikes- och säkerhetspolitik till det nya, integrerade Europa och till de globala utmaningarna. Nu befinner vi oss i ett skede, där förändringarna i vår omvärld måste beaktas också vad utvecklandet av försvaret beträffar.

Vår nationella försvarsförmåga måste tryggas i alla situationer. Försvaret måste vara trovärdigt i relation till vår säkerhetsomgivning. Vårt försvarssystem måste anpassas till olika utmaningar på ett flexibelt sätt. Beredskapen att medverka i internationella krishanteringsuppdrag inom ramen för vår säkerhetspolitiska linje och lagen om fredsbevarande verksamhet måste likaså förbättras.

I den helhet som avser Finlands säkerhetspolitik spelar medlemskapet i Europeiska unionen en central roll. EU-medlemskapet har stabiliserat Finlands ställning i det nya Europa och skapar därmed ökad säkerhet för vårt land. Vi bär solidariskt ansvar inom unionen och påverkar stärkandet av säkerheten.

Finlands och Sveriges gemensamma initiativ när det gäller stärkandet av unionens krishanteringsroll utgör ett bevis för vår beredskap att medverka i unionens säkerhetssamarbete. Det är förenligt med Finlands intressen att unionens säkerhetspolitiska förmåga att fatta beslut och agera stärks som ett resultat av regeringskonferensen. Finlands ställning som ett alliansfritt land rubbas inte genom dessa lösningar.

Det viktigaste syftet med en utvidgning av EU är att stärka demokratin, marknadsekonomin och de mänskliga rättigheterna i Öst- och Centraleuropa och i de baltiska länderna. Utvidgningen skulle ha en betydande, stabiliserande verkan och därigenom stärka säkerheten i Europa.

Finland försöker garantera de baltiska länderna en jämlik chans till medlemskap i EU och på så sätt ytterligare stabilisera situationen i vår närmiljö och i Östersjöområdet.

Relationerna mellan Finland och Ryssland är kärnfrågan i vår säkerhetspolitik. Inom EU deltar Finland aktivt i utvecklandet av unionens partnerskaps- och samarbetspolitik med Ryssland. Vi deltar aktivare än förut i Östersjösamarbetet, nu också i den s.k. Visbyprocessen mellan Östersjöländerna och EU, och Finland är central påverkare när det gäller att skapa en nordlig dimension inom unionen. Allt detta stärker också våra goda relationer till Ryssland.

Finland stöder den demokratiska utvecklingen i Ryssland och arbetar för att öka Rysslands möjligheter att delta i det europeiska samarbetet. Det bästa sättet att hindra nya skiljelinjer från att uppstå i Europa är att stärka demokratin i Ryssland.

Finlands och Sveriges utrikesministrar har nyligen inför den nationella och internationella allmänheten redogjort för de båda ländernas säkerhetspolitiska situation och inställning till ändringar inom Nato.

Finland befinner sig lika litet som Sverige vid någon säkerhetspolitisk "nollpunkt". Även om blockindelningen i Europa har gett vika slog detta inte undan grunden för vårt försvarssystem, tvärtom; vår strategiska ställning har förbättrats och våra verksamhetsmöjligheter har ökat. Vi vill vara delaktiga, inte isolera oss. Medlemskapet i EU har knutit oss till ett betydande säkerhetssamarbete och till en viktig stabiliserande faktor.

Nya möjligheter håller på att öppna sig för säkerhetssamarbetet mellan Finland och Sverige. Båda länderna följer en linje som bygger på militär alliansfrihet och ett självständigt försvar, och detta stöder stabiliteten i Nordeuropa. Öppet samarbete främjar säkerheten i Europa.

De säkerhetspolitiska förändringarna i Europa skall betjäna det gemensamma säkerhetsområde som bygger på Osse:s principer. Osse måste ha en central ställning inom olika sektorer som

gäller säkerheten. Arbetet med en säkerhetsmodell och en ny stadga för nästa århundrade tjänar målet att uppnå gemensam och odelad säkerhet inom området för Osse. Europarådet skapar en grund för demokratiskt samarbete.

Projektet med att utvidga Nato har väckt debatt i vårt land om Finlands linje. Det är på sin plats med en debatt, och det vore konstigt om en sådan debatt inte fördes i Finland just nu.

Regeringens linje är klar i fråga om utvidgningen av Nato. Vår ståndpunkt framgår av denna redogörelse, och den framgick redan av redogörelsen för 1995.

Finland kommer inte att ansöka om medlemskap i Nato, men vi kommer noga att ge akt på hur en utvidgning påverkar Östersjöområdet samt relationerna mellan Nato och Ryssland. Frågan om en utvidgning av Nato närmar vi oss som ett land som har stabiliserat sin ställning och därigenom medför säkerhet för sin omgivning och för hela Europa. Från detta perspektiv ser vi Nato som en samarbetspartner.

Finland medverkar aktivt i Nato:s partnerskap för fred. Vi har skapat bilaterala kontakter med Nato på såväl politisk som praktisk nivå. Därmed försäkrar vi oss om att få vår röst hörd och att beslut inte fattas på bekostnad av Finlands säkerhet. Framför allt söker vi former för hur förändringen inom Nato och partnerskapet för fred skall kunna kanaliseras effektivt och därmed stärka säkerheten och stabiliteten i Nordeuropa.

Det är viktigt för hela Europa att samarbetet mellan Nato och Ryssland fungerar och står i samklang med Osse:s principer. Mot bakgrunden av Nato:s utvidgning accentueras detta ytterligare.

Finland hoppas att det toppmöte mellan Ryssland och USA som senare denna vecka arrangeras i Helsingfors skall främja stärkandet av säkerheten i Europa. När de två stormakterna sammanstrålar är Finland inte en utomstående iakttagare. Vid organiserandet av relationerna mellan Nato och Ryssland måste alla de europeiska ländernas säkerhet respekteras. Att i det sammanhanget skapa intressesfärer och gråa områden skulle föra Europas utveckling bakåt till en svunnen värld.

Utvecklandet av Nato:s partnerskap för fred bör stärka våra möjligheter att påverka och medverka. Nato:s planerade partnerskapsråd bör utvecklas till ett effektivt forum. De som deltar i partnerskapet bör bemötas på lika villkor när man beslutar om samarbetet i anslutning till Nato. Inom ramen för partnerskapet för fred kan man behandla även regionala säkerhetsprojekt och frågeställningar. Våra kontakter med Nato kan vid behov utvecklas och intensifieras.

Stabiliteten i Nordeuropa och Östersjöregionen tillhör de tyngdpunktsområden som redan länge funnits på Finlands säkerhetspolitiska agenda och som utvecklats kontinuerligt. Det är viktigt att de baltiska ländernas säkerhetsbehov beaktas och inte avvärjs. En av grundpelarna i fråga om Finlands säkerhetspolitik är att Baltikum är en del av det integrerade Europa.

Ansvaret för säkerheten inom Baltikum och Östersjöregionen ankommer på alla, också på Nato och Nato-länderna. EU måste effektivt medverka i den stabiliseringspolitik som avser detta område. De nordiska ländernas insats är extremt viktig när det gäller stödjandet av de baltiska länderna. Rysslands medverkan spelar en väsentlig roll när Östersjöområdet byggs upp till ett fungerande samarbetsområde.

Med tanke på toppkonferenser har Finland viktiga intressen att bevaka vid de förhandlingar som gäller vapenmakter. Anpassningen av Cfe-avtalet bör stärka stabiliteten i Nordeuropa och beakta Finlands intressen.

Den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen anger riktningen för utvecklandet av vårt lands försvar i de förändrade och föränderliga förhållandena. Denna uppgift har blivit allt mer mångfasetterad, eftersom förändringarna i omvärlden måste beaktas med yttersta omsorg.

Finland har såväl politisk vilja som ekonomiska förutsättningar att upprätthålla en trovärdig nationell försvarsförmåga med vilken vårt land bemöter användningen av militär makt eller hot om detta. Vad försvarspolitiken beträffar utgör detta den primära utgångspunkten i redogörelsen.

Inga sådana hot är riktade mot Finland att vi behöver ty oss till en militär allians med tillhörande säkerhetsgarantier för att kunna förebygga eller avvärja dem. Att gå med i en militär allians är i alla lägen en fråga som måste utvärderas som en del av hela vår säkerhetspolitik. Det utvidgade internationella, militära samarbetet, i synnerhet med tanke på krishantering, främjar Finlands nationella intressen. Det är allt viktigare inom försvarspolitiken att utveckla förmågan till internationellt samarbete. Detta betjänar också vår nationella säkerhet.

Kontinuiteten är kännetecknande för Finlands säkerhetspolitik. Också utomstående har förväntningar på oss. Dessa utgör naturliga fak-

torer i vår säkerhetsomgivning. Vi måste visa för oss själva och för andra att Finland deltar i förändringarna inom Europa och i våra närområden genom såväl anpassning som aktiv påverkan. Av utomstående förväntar vi oss respekt för vår politik som omfattar militär alliansfrihet och för de anknytande strävandena att stärka säkerheten i Nordeuropa.

Finland utvärderar hur den militära alliansfriheten och samarbetsförmågan fungerar med beaktande av att den europeiska säkerhetskonstellationen förändras och i synnerhet som ett led i utvecklingen inom Europeiska unionen. Utvärderingen grundar sig på Finlands säkerhetsintressen så som vi själva ser dem. Det är nu nödvändigt med ändringar inom vår försvarspolitik och vårt försvarssystem, men den grundläggande linjen i vårt försvarstänkande består.

Den militära alliansfriheten ställer höga krav på vår försvarsberedskap. Vårt försvars trovärdighet utvärderas mot bakgrunden av vår geopolitiska ställning och vår säkerhetsomgivning. Trovärdigheten jämförs med andra vapenmakters utveckling och ändrade militära doktriner. Det finländska försvaret måste vara så trovärdigt att det hindrar att Finland utsätts för hot från militära styrkor eller blir föremål för militära åtgärder. Finland måste vid behov klara av att avvärja kränkningar av den territoriella integriteten och i sista hand anfall mot vårt territorium.

Statsledningen måste smidigt kunna utnyttja försvarsmakten som ett redskap för vår säkerhetspolitik. Försvarsberedskapen måste kunna regleras enligt säkerhetsläget, från effektiverad territorieövervakning och avvärjning av territoriella kränkningar till ett försvar som utnyttjar vårt folks alla resurser. Försvarsberedskapen måste stärka Finlands säkerhetspolitiska handlingsfrihet och i alla lägen garantera statsledningens handlingsförmåga.

Den omstrukturering av försvarsmakten som framförs i redogörelsen anpassar vårt försvar till situationen efter det kalla kriget samt stärker vår försvarsförmåga och vår beredskap att delta i internationell krishantering. Ibruktagandet av luftstridskrafternas nya jaktplan och en kvalitativ utveckling av landstridskrafterna utgör tillsammans med ett förnyat försvarssystem ett övertygande bevis på Finlands beredskap att upprätthålla ett trovärdigt försvar i en föränderlig säkerhetsomgivning.

Omstruktureringen inom försvarsmakten gäller försvarsmaktens organisation, den materiella och funktionella beredskapen samt utbildningen och personalen. Ett centralt mål är att säkerställa att vårt försvarssystem som bygger på allmän värnplikt fungerar. Den allmänna värnplikten är en oundgänglig grund för Finlands försvarssystem och folkets försvarsvilja.

Vad utvecklandet av försvaret beträffar kommer tyngdpunkten under planeringsperioden 1998—2008 att förläggas till landstridskrafterna, vilkas beredskap till snabba och rörliga operationer måste förbättras. Inom försvarsområdena bildas därför modernt utrustade och välutbildade beredskapsbrigader med vilkas hjälp Finland vid behov på ett övertygande sätt kan visa sin försvarsberedskap samt bereda sig på överraskande förändringar i säkerhetssituationen.

Det kvalitativa utvecklandet innebär att landstridskrafternas numerär minskas. Försvarsmaktens styrka med tanke på krigstid kan minskas med drygt 100 000 soldater, dvs. med cirka en femtedel. En minskning av truppmängden rubbar inte trovärdigheten i fråga om vårt försvarssystem. Landstridskrafternas materiella behov ökar och genom anskaffningarna i anslutning härtill säkerställs försvarsförmågan med tanke på framtida omständigheter.

Försvarandet av hela landet är den orubbliga utgångspunkten för försvarsplaneringen. Försvaret av alla rikets delar säkerställs bäst genom att eldkraftiga och rörliga förband placeras planenligt inom det västra, östra och norra försvarsområdet. De ändringar som gäller garnisoner, depåer och förvaltningen är avsedda att betjäna det målsatta utvecklandet av försvarssystemet.

Försvarsförmågan i händelse av ett angrepp i stor skala kvarstår under de närmaste åren på i stort sett nuvarande nivå. Utvecklingsbehoven måste till denna del ses över i början av 2000-talet, varvid förutsättningarna är bättre för en bedömning av varaktigheten i de förändringar som sker i vår säkerhetsomgivning.

Vad de strukturella förändringarna inom försvarsmakten beträffar är det fråga om ett viktigt och vittgående säkerhetspolitiskt beslut. Statsekonomin anger trånga ramar för reformen, vilket leder till ett ökat tryck på anpassning när det gäller försvarsförvaltningen och försvarsmaktens personal. Några uppsägningar verkställs inte, men reformerna förutsätter att cirka tusen personer övergår till nya uppgifter.

Finlands nuvarande stabila säkerhetssituation erbjuder ett ypperligt tillfälle till en strukturomvandling i fråga om försvaret. Om ändringarna genomförs målmedvetet är detta ägnat att ökat förtroendet för Finlands säkerhetspolitik.

Det försvarspolitiska program som presenteras i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen förutsätter åtgärder både i fråga om lagstiftningen och när det gäller interna angelägenheter inom försvarsförvaltningen. Det är skäl att inom ramen för en snabb tidtabell inleda beredningen av dessa åtgärder. Strukturreformen kräver också lokala stödåtgärder på placeringsorterna gällande vissa av de garnisoner som kommer att dras in.

Riksdagens svar på redogörelsen blir riktgivande för verkställigheten av utvecklingsprogrammet gällandet försvaret. Eftersom ändringarna i fråga om försvarsmaktens organisation och trupperna inklusive alla materielprojekt kommer att ta många år i anspråk, kräver försvarsplaneringen långsiktighet. I och med att planeringen av statsbudgeten utvecklas, ökar även förutsättningarna för försvarsplaneringen. Redogörelseförfarandet, främst den därmed förknippade grundliga beredningen och regeringens utfästelse, representerar någonting nytt i vår säkerhets- och försvarspolitik. Samtidigt befästs också försvarspolitikens parlamentariska dimension i och med att riksdagen föreläggs en konkret plan.

Regeringen hoppas att den ingående behandlingen av redogörelsen i riksdagen åter resulterar i ett brett samförstånd i denna grundläggande fråga gällande nationens existens, frågan om säkerställandet av ett självständigt och trovärdigt försvar.

Ed. Huotari merkitään läsnä olevaksi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Suomen puolustuksen peruslähtökohdat ovat maamme sotilaallinen liittoutumattomuus, turvallisuusympäristön arvioituun kehitykseen suhteutettu itsenäinen puolustuskyky sekä kansallisiin voimavaroihin sopeutetut puolustusmenot.

Käsitellessään hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon tämän vaalikauden alussa eduskunta on jo hyväksynyt siinä todetun lähtökohdan, että Suomi vallitsevissa olosuhteissa pysyy sotilaallisesti liittoutumattomana maana. Tämä merkitsee sitä, että maamme puolustus perustuu omien Puolustusvoimiemme uskottavaan toimintakykyyn. Varmuutta omille itsenäisille ratkaisuillemme antaa nyt ja tulevaisuudessa se, että oma puolustuskykymme on kunnossa. Kun päätämme Puolustusvoimiemme toimintakyvyn tehostamisesta, vaikutamme samalla oman turvallisuuspolitiikkamme uskottavuuteen.

Koska puolustuskyvyn kehittäminen liittyy turvallisuuspolitiikkaamme oleellisena osana, on nyt esillä oleva selonteko perusteltu jatko ulko- ja turvallisuuspoliittiselle selonteolle. On huomattava, että puolustusasioiden avoin esittely ja käsittely eduskunnassa on menettelytapana uusi. Aivan kuten pääministeri totesi, se on omiaan vahvistamaan parlamentarismia ja samalla korostamaan puolustuspolitiikan laajaa merkitystä Suomen valinnoille.

Uskottava, itsenäinen puolustus vaatii luonnollisesti voimavarojen käyttämistä Puolustusvoimien kehittämiseen. Omiin Puolustusvoimiin panostaminen on varautumista tulevaisuuteen. Kukaan ei tietenkään toivo eikä varmastikaan usko, että Suomi joutuisi sotaan tulevaisuudessa, mutta kukaan ei voi olla täysin varma, että meitä ei enää koskaan uhata. Samoin kuin vastuullinen kansalainen ottaa vakuutuksen, pitää vastuullinen kansakunta huolen omasta puolustuksestaan.

Muutokset turvallisuusympäristössämme, sodan kuvan muutokset sekä asejärjestelmien teknistyminen merkitsevät sitä, että Puolustusvoimiamme on uudistettava. Voidaan perustellusti todeta, että nyt esitetty Puolustusvoimien uudistaminen on merkittävin sitten toisen maailmansodan jälkimaininkien.

Suomen puolustusvoimien on pysyttävä kehityksessä mukana. Asevoimien tekninen muutos ja tehokkuuden lisääminen edellyttävät, että omat asevoimamme pysyvät samalla tasolla kuin kehitys muualla. Voidaan siis perustellusti sanoa, että ratkaisut ja kehitys muissa maissa määrittelevät ne suuntaviivat, joiden mukaan Suomessa on Puolustusvoimia kehitettävä.

Selonteossa esitetään Puolustusvoimien rakennemuutos. Uudistuksen päämääränä on sopeuttaa Suomen puolustus kylmän sodan jälkeiseen tilanteeseen, vahvistaa kansallista puolustuskykyä ja valmiutta osallistua sotilaalliseen kriisinhallintaan. Kyse on merkittävästä ja kauaskantoisesta turvallisuuspoliittisesta linjauksesta.

Selonteossa painotetaan merkittävällä tavalla sotilaallisen kriisinhallinnan merkitystä tulevaisuuden kannalta. Suomen näkökulmasta on tärkeää, että vakaus Euroopassa säilyy. Me olemme valmiit panostamaan yhteisen turvallisuuden edistämiseen muun muassa osallistumalla krii-

sinhallintatoimintaan. Tällä hetkellä Bosnian operaatio on hyvä esimerkki tästä yhteistyöstä. Kriisinhallintavalmius ja sen parantaminen hyödyttävät myös omaa puolustuskykyämme. Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö edistää siis Suomen turvallisuusetuja. Sotilaallinen yhteistyö vaativissa ja monipuolisissa kriisinhallintaoperaatioissa tukee samalla Suomen oman puolustusvalmiuden kehittämistä. Yhteistoimintakyvyn lisääminen parantaa myös edellytyksiä ottaa vastaan ulkopuolista apua, mikäli Suomi joutuisi hyökkäyksen kohteeksi.

Konfliktien luonteen muuttuminen asettaa kasvavat vaatimukset sotilaalliselle kriisinhallinnalle. Rauhanturvalain muutos ja Puolustusvoimissa aloitettu valmiusjoukkokoulutus kansainvälisiin tehtäviin ovat turvallisuuspoliittisen linjamme mukaisia. Puolustusvoimat kykenee varsin pienellä taloudellisella lisäpanostuksella parantamaan valmiuksiaan osallistua monipuolisesti sotilaalliseen kriisinhallintaan. Jo aloitettu Porin prikaatin kehittäminen valmiusyhtymäksi palvelee sekä kansallisen puolustuksen että kriisinhallinnan tarpeita.

Valtiontalouden asettamat puitteet luovat reunaehdot Puolustusvoimien kehittämiselle. Puolustusvoimien kehittämistä ei kuitenkaan voi alistaa valtiontalouden suhdanteiden armoille. Varautuminen tulevaisuuden mahdollisiin kriiseihin edellyttää puolustuksen pitkäjänteistä kehittämistä.

Hallituksen linjauksen mukaan puolustusbudjetin taso tämän vuoden hintatasossa olisi vuosina 2000—2008 keskimäärin 9,5 miljardia markkaa. Tämä keskimääräinen vuosittainen puolustusbudjetti on minimitaso, jolla selonteossa esitettävä Puolustusvoimien rakenneuudistus voidaan toteuttaa. Toteutumisen kannalta tärkeintä on, että arviot on tehty realistiselta ja toteuttamiskelpoiselta perustalta.

Hallituksessa käytyjen neuvottelujen jälkeen olen erityisen tyytyväinen siitä, että Puolustusvoimia koskeva uudistus voidaan toteuttaa ilman irtisanomisia. Henkilöstö on Puolustusvoimien tärkein voimavara. Epävarmuus tulevaisuudesta on pitkään haitannut toimintaa Puolustusvoimissa. Nyt esitettävät muutokset paikkakuntasiirtoineen ovat henkilöstön kannalta ongelmallisia. Toivon kuitenkin, että tehtävillä ratkaisuilla Puolustusvoimien henkilöstöpolitiikkaan saadaan pitkän tähtäyksen suuntaviivat.

Puolustusjärjestelmän kehittäminen perustuu luonnollisesti varautumiseen pahimman varalle. Puolustussuunnittelun lähtökohdiksi selonteossa on otettu varautuminen uhkiin, kuten painostukseen, yllättävään strategiseen iskuun ja laajamittaiseen hyökkäykseen. Tämän lisäksi on varauduttava estämään lähialueilla mahdollisesti syttyvän kriisin vaikutusten ulottuminen Suomen alueelle.

Sodan kuvan muutoksiin varautuminen edellyttää Puolustusvoimiemme toiminnallisten valmiuksien kehittämistä. Tälle kehittämistyölle tarjoaa hyvän perustan Puolustusvoimiemme nykyinen tilanne. Rajoitetuista taloudellisista resursseista huolimatta on Suomen armeijaa kyetty kehittämään kohtuullisen hyvin. Nyt on kuitenkin aika uudistaa Puolustusvoimiemme toimintakykyä vastaamaan uusiin haasteisiin.

Puolustuspoliittinen selonteko lähtee siitä perustavoitteesta, että Puolustusvoimien tehtävänä on puolustaa koko maata. Koska maamme on pinta-alaltaan suuri, tarvitaan sen puolustamiseen riittävän suuri armeija. Tämän vuoksi pitää hallitus perusteltuna, että Suomen armeija jatkossakin perustuu yleisen asevelvollisuuden tuottamaan, väkilukuumme nähden mittavaan reserviin.

Arvoisa puhemies! Jos muutosta kuvailee yhdellä sanalla, se on tehostaminen. Tämä merkitsee muun muassa Maavoimien liikkuvuuden lisäämistä, johtamisjärjestelmän kehittämistä sekä tulivoiman lisäämistä. Puolustusvoimien kehittämisessä on nyt erityisesti panostettava laatuun määrän sijasta. Kyse on ammattitaidon nostamisesta suomalaisen mallin ja Suomen omien voimavarojen mukaan.

Tämä merkitsee muun muassa uuden yhtymätyypin muodostamista sodanajan kokoonpanoihin. Selonteossa yhtymästä on käytetty termiä "prikaati 2005". Nykyisen kymmenen jääkäriprikaatin pohjalta on tarkoitus muodostaa kolme uusimuotoista prikaatia. Niiden lisäksi kehitetään kuutta jääkäriprikaatia. Nämä kolme uusimuotoista prikaatia poikkeavat edeltäjistään poikkeuksellisen hyvän liikkuvuutensa, tulivoimaisuutensa ja vihollisen häirinnältä hyvin suojatun johtamisjärjestelmänsä ansiosta.

Näitä prikaateja on tarkoitus käyttää maahamme mahdollisesti suunnattavan strategisen iskun torjuntaan. Tällöin niiden on nopeasti kyettävä siirtymään siihen osaan Suomea, johon maatamme vastaan suunnattu isku ollaan ulottamassa. Uusille valmiusprikaateille luodaan toiminnalliset edellytykset valmiuden nopeaan nostamiseen mahdollisen kriisin sattuessa.

Kun laatuun panostetaan, voidaan Puolustusvoimien sodanajan kokoonpanon määrällisiä ta-

voitteita laskea. Kokonaismäärissä tämä merkitsee tavoitteen laskemista 540 000 miehestä, tai pitäisikö tänään sanoa "henkilöstä", 430 000 mieheen. Supistukset kohdennetaan erityisesti huonoimmin varustettujen prikaatien poistamiseen sodanajan kokoonpanosta. Tämä merkitsee sitä, että nykyisestä 14 jalkaväkiprikaatista muodostetaan 11 alueellista prikaatia. Puolustushallinnon käsityksen mukaan tällä joukkojen vahvuudella kyetään puolustamaan koko Suomea.

Hallituksen selontekoon sisältyy esitys Puolustusvoimien rauhanajan koulutusorganisaation kehittämisestä. Esitys rakentuu sille peruslähtökohdalle, että koulutusorganisaatio mitoitetaan nykyistä paremmin sodanajan joukkojen tuottamiseen. Tämän lisäksi rauhanajan organisaation tehtävä on ylläpitää puolustusvalmiutta. Puolustusvoimien toiminnan merkittävin ongelma 1990-luvulla on ollut se, että hankinnat ja toimintamenojen kiinteä osa, kuten palkat ja kiinteistöjen ylläpito, ovat vieneet puolustusbudjetista niin suuren osan, että varsinaiseen toimintaan on jäänyt liian vähän rahaa. Varsinaiseen toimintaan eli varusmiesten maastoharjoituksiin, reserviläisten kertausharjoituksiin sekä valmiuden ylläpitoon käytettävissä olevat määrärahat ovat koko ajan vähentyneet.

Puolustusselvityksessä lähdetään siitä, että jatkossa toimintamenojen sitomattoman osan suhteellinen osuus puolustusmenoista on nykyistä suurempi. Tämä merkitsee materiaalihankintojen osuuden laskemista nykyisestä, lähinnä Hornet-hankinnan aiheuttamasta tasosta sekä toimintamenojen sidotun osan vähentämistä kehittämällä Puolustusvoimien rauhanajan organisaatiota.

Puolustusvoimien rauhanajan organisaatiota on viime vuosien aikana pyritty rationalisoimaan, mutta nämä toimet eivät ole olleet riittäviä. Kun nykyinen varuskuntaverkosto luotiin, oli koulutettavan varusmiesikäluokan vuosittainen vahvuus yli 40 000. Tällä hetkellä ja tulevaisuudessa se on vain vähän yli 30 000. On selvää, että nykyiset ikäluokat voidaan kouluttaa paljon tehokkaammin pienemmällä määrällä varuskuntia.

Rationalisointi merkitsee varojen uudelleenkohdentamista. Varuskuntien lakkauttamisista ja yhdistämisistä säästyvät varat on tarkoitus käyttää muun muassa varusmieskoulutuksen laadun parantamiseen, reserviläisten kertausharjoitusten määrän lisäämiseen sekä varusmiesten sosiaalisen aseman parantamiseen. Ratkaisut varuskuntien määrän suhteen olisi pitänyt tehdä jo aiemmin. Näin olisi todennäköisesti vältytty Puolustusvoimien varsinaiseen toimintaan tarkoitettujen rahojen vähentymiseltä 90-luvulla.

Arvoisa puhemies! Selonteossa lähdetään rakenteellisista uudistuksista, jotka ovat seuraavat:

Ensinnäkin, jokaiselle kolmelle maanpuolustusalueelle muodostetaan monipuolinen, useita aselajeja sisältävä valmiusyhtymän koulutuskeskus -prikaati. Tällaisina koulutuskeskuksina tulevat toimimaan Säkylä, Vekarajärvi ja Kajaani.

Toiseksi, Merivoimat, Rannikkotykistö ja Rannikkojääkärit yhdistetään meripuolustukseksi.

Kolmanneksi, varusmiesten palvelusaikoja uudistetaan ja palkatun henkilökunnan rakennetta uudistetaan lisäämällä määräaikaista henkilöstöä sekä vähentämällä opistoupseerikoulutuksen aloituspaikkoja.

Muodostettavat valmiusyhtymien koulutuskeskukset tarjoavat erinomaiset puitteet monipuoliselle Maavoimien kehittämiselle kaikilla maanpuolustusalueilla. Niitä täydentävät aselajikoulutuskeskuksina toimivat tykistöprikaati ja panssariprikaati. Erikoisjoukkojen koulutusta annetaan Utin rykmentissä. Tämän lisäksi annetaan Maavoimien koulutusta muissa joukkoosastoissa. Koulutus loppuu kahdessa joukkoosastossa ja jatkuu 17 paikkakunnalla.

Hallituksen selonteossa lähdetään siitä, että Keski-Suomen rykmentti muutetaan Pioneeri- ja suojelusalan valtakunnalliseksi koulutuskeskukseksi. Tällöin sinne siirretään Pioneerikoulu Kouvolasta sekä Suojeluvarikko Vaajakoskelta. Viestikoulutus siirretään Keuruulta Porin prikaatiin ja Karjalan prikaatiin. Suojelualan ja pioneerikoulutuksen keskittäminen yhteiseen koulutuskeskukseen tuo yhteistoimintaetuja. Tämä järjestely tuottaa jonkin verran rationalisointihyötyä Puolustusvoimille.

Edelleen selonteossa esitetään Pohjan prikaatin lakkauttamista ja varusmieskoulutuksen lopettamista Oulussa. Pioneeri- ja viestikoulutus siirretään Oulusta Kainuun prikaatiin. Tämä järjestely perustuu siihen arvioon, että Maavoimien rauhanajan prikaatien määrää on vähennettävä.

Yhteistoimintakyvyn parantamiseksi esitetään Merivoimien, rannikkotykistön ja rannikkojääkäreiden yhdistämistä meripuolustukseksi, jonka toiminnan pääsuunnat ovat Saaristomeri ja Suomenlahti. Käytännössä tämä merkitsee näillä suunnilla toimivien eri joukko-osastojen yhdistämistä.

Samassa yhteydessä Uudenmaan prikaati liitetään osaksi meripuolustusta. Tammisaareen

on hallituksen esityksen perusteella tarkoitus keskittää rannikkojääkäreiden ja liikkuvan rannikkotykistön koulutus. Tästä johtuen on tarkoitus siirtää Vaasan rannikkopatteriston koulutustehtävät Tammisaareen ja lopettaa varusmieskoulutus Vaasassa.

Selonteossa lähdetään siitä, että Puolustusvoimien henkilöstön vähentäminen toteutetaan pääsääntöisesti luonnollista poistumaa hyväksi käyttäen. Lakkautettavien varuskuntien henkilöstölle pyritään tarjoamaan uudet työtehtävät muualla puolustushallinnon piirissä.

Puolustusvoimien henkilöstörakennetta uudistetaan. Asejärjestelmien teknistyminen, kouluttajien keski-iän kohoaminen eläkeratkaisujen vuoksi, valmiuden parantaminen sekä koulutetun reservin tarve edellyttävät määräaikaisten sotilaiden määrän lisäämistä erityyppisissä tehtävissä Puolustusvoimissa. Varusmieskoulutuksen tehostamiseksi on kouluttajien ikärakennetta nuorennettava. Tämä on tarkoitus toteuttaa lisäämällä määräaikaisten kouluttajien määrää Puolustusvoimissa. Tavoitteena on määräaikaisessa työsuhteessa olevien osuuden nostaminen 10—20 prosenttiin palkatusta henkilöstöstä. Nuoret määräaikaiset kouluttajat soveltuvat erinomaisesti varusmiesten kouluttamiseen sotilaan perustaitoihin. Samassa yhteydessä tullaan opistoupseereiden määrää asteittain vähentämään.

Edellä esitetyn lisäksi palkataan varusmiespalveluksensa suorittaneita nuoria noin vuoden mittaiseen palvelussuhteeseen puolustusvoimien tärkeimpiin operatiivisiin joukkoihin, kuten valmiusyhtymiin sekä Meri- ja Ilmavoimiin. Erityisesti asejärjestelmien teknistyminen edellyttää ammattitaitoisten sopimussotilaiden värväämistä Puolustusvoimiin. Varusmieskoulutuksen aikana ei ehditä kouluttaa asevelvollisia käyttämään monimutkaisia asejärjestelmiä. Teknistyminen edellyttää ammattimaisuuden lisäämistä Puolustusvoimissa. Tämä on tärkeää myös valmiuden ylläpidon kannalta.

Varusmiesten palvelusaikoja esitetään uudistettaviksi. Miehistön palvelusajan pituus tulisi olemaan 6 kuukautta, erikoiskoulutettavan miehistön 9 tai 12 kuukautta sekä johtajakoulutuksen saavien 12 kuukautta. Tämä merkitsee sitä, että varusmiesten palvelusajan lyhentyvät keskimäärin yhdellä kuukaudella. Palvelusaikojen keskimääräinen lyhentyminen vähentää yhtä aikaa palveluksessa olevien maksimimäärää 7 000:lla. Tämä mahdollistaa varuskuntien ja kasarmien määrän vähentämisen. Palveluaikamuutos on siten edellytys varuskuntien määrän vähentämiselle.

Palvelusaikojen muutoksesta aiheutuva rationalisointihyöty on tarkoitus käyttää varusmiesten koulutuksen tehostamiseen sekä erityisesti 9 ja 12 kuukautta palvelevien sosiaalisen aseman parantamiseen. Uskon, että tämä uudistus vastaa niihin toiveisiin, joita varusmiehet ovat esittäneet koulutuksensa kehittämiseksi.

Uudistus merkitsee sitä, että varusmiesjohtajat kotiutuvat samaan aikaan koulutettaviensa kanssa. Tällöin heidän siirretään yhtenäisinä, valmiina kokoonpanona sodan ajan organisaatioon. Jotta joukon toimintakykyä voidaan reservissä kehittää, esitetään kertausharjoituksiin vuosittain osallistuvien määrän lisäämistä.

Lyhimmän ja pisimmän palvelusajan välinen ero kasvaa kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Tällöin 12 kuukautta palvelevien erikoiskoulutuksen saavan miehistön ja aliupseereiksi koulutettavien palvelusmotivaatioon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Muutoin on pelättävissä, että alokasajan jälkeen osa niistä varusmiehistä, joiden koulutusta on tarkoitus jatkaa aliupseerikouluissa, kieltäytyy tästä ja valitsee 6 kuukauden palveluksen.

Koulutuksen tason parantamisen lisäksi on 12 kuukautta palvelevien sosiaalisia etuuksia selvästi parannettava. Ilman uudistuksia he joutuvat taloudellisesti selvästi huonompaan asemaan kuin heitä 6 kuukautta aiemmin kotiutuneet saman saapumiserän miehet.

Hornet-hankinnan jälkeen on Suomen ilmavoimien suorituskyky erinomaisella tasolla. Puolustusvoimiemme kehittämisen kannalta on perusteltua siirtää kehittämistyön painopiste nyt Maavoimiin. Tämä merkitsee sitä, että suurin osa tulevien vuosien hankintamäärärahoista suunnataan Maavoimille. Hankinnat tullaan suorittamaan etupainotteisesti niin, että hankintamenojen taso on korkeimmillaan 2000-luvun alkuvuosina.

Maavoimien sisällä hankinnat keskittyvät kolmen uusimuotoisen prikaatin varustamiseen. Suunnitelmien mukaan, julkisuudessa jo kerrottujen helikoptereiden lisäksi, pyritään hankinnoilla vahvistamaan tiedustelukykyä, johtamisjärjestelmiä, asejärjestelmien tulivoimaa, joukkojen liikkuvuutta sekä taistelijoiden henkilökohtaista varustusta.

Arvoisa puhemies! On huomionarvoista, että selonteossa on keskitytty varsin laajasti arvioimaan yhteiskunnan muutoksen ja puolustuksen välistä suhdetta sekä yhteiskunnan toimintaky-

kyä poikkeusoloissa. Myös maanpuolustuksen kova sotilaallinen ydin, sen toimivuus ja kehittäminen ovat viime kädessä riippuvaisia ympäröivästä yhteiskunnasta. Kokonaismaanpuolustusta ja sen merkitystä ei tule unohtaa. Helikopterikeskustelu hämärtää helposti suuret kokonaisuudet.

On myös pidettävä huolta siitä, että suomalaisten korkea maanpuolustustahto säilyy. Tähän vaikuttavat, niin kuin selonteossa todetaan demokratia, hyvinvointi, tasa-arvo ja kansallinen identiteetti. Näitä on edelleen vaalittava, jotta suomalainen nuori myös tulevaisuudessa tuntee maansa puolustamisen arvoiseksi.

Arvoisa puhemies! Kuten puheeni aluksi totesin, on nyt käsittelyssä oleva selonteko ainutlaatuinen. Nyt ensimmäistä kertaa eduskunta osallistuu maamme puolustusvoimien kehittämisen linjaamiseen. Selonteko antaa eduskunnalle tilaisuuden osallistua puolustusvoimien kehittämisen suunnitteluun. Samalla se antaa erinomaisen tilaisuuden pysyä ajan tasalla Euroopan turvallisuusjärjestelyjen kehitysprosessissa, jonka yksi merkittävä virstanpylväs on tämän viikon huippukokous täällä Helsingissä.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kuluvalla vuosikymmenellä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on muuttunut nopeasti. Tässä muutoksessa ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteet ovat säilyneet ennallaan: turvallisuuspolitiikan tulee taata Suomen toimintavapaus itsenäisenä valtiona, huolehtia kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan turvallisuudesta sekä palvella Suomen mahdollisuuksia toimia kansainvälisen yhteisön jäsenenä. Myös Suomen turvallisuuspolitiikan perusratkaisuissa on jatkuvuutta: Olemme sotilaallisesti liittoutumaton valtio, jonka turvallisuus perustuu aktiiviselle ulkopolitiikalle ja itsenäiselle, uskottavalle puolustukselle.

Kaksi vuotta sitten valittu eduskunta on saanut useammankin tilaisuuden perusteelliseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen keskusteluun, aivan niin kuin pääministeri Lipponen hetki sitten viittasi. Hallituksen edellisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ohella linjauksia on tehty rauhanturvalain muutoksen, valmiusjoukkokysymyksen, Bosnia-operaatioon osallistumispäätöksen sekä hvk-selonteon yhteydessä.

Turvallisuuspolitiikan tiheä, tiivis seuranta sekä arviointi ovat välttämättömiä tilanteessa, jossa Suomen turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on ollut jatkuvan muutoksen alainen. On ehkä tässä yhteydessä syytä kiinnittää huomiota siihen, että aiemmin havaittavissa ollut epävarmuus, ehkä epätietoisuuskin Suomen turvallisuuspolitiikan linjauksista, on kuluneen kahden vuoden aikana selvästi vähentynyt.

Kun hallitus nyt esittää selontekonsa, mikä vahvistaa sen aiemmat suuntaviivat sotilaallisesta liittoutumattomuudesta ja itsenäisestä puolustuksesta, tohtinee jo keskustelun näin alkuvaiheessa todeta, että näistä peruslinjoista vallitsee laaja ja aito yhteisymmärrys täällä eduskunnassa ja että hallituksen linjauksella on myös kansalaisten selvän enemmistön tuki takanaan. Myös muut maat — niin EU-maat kuin naapurimme Venäjä — arvostavat valintaamme maanosan vakautta ylläpitävänä ratkaisuna.

Sen sijaan, arvoista puhemies, suomalainen julkisuuskuva ei aivan vastaa todellisuutta. Tilanteessa, jossa Suomessa ei ole — onneksi — sisäisiä enempää kuin ulkoisiakaan estoja vapaalle keskustelulle turvallisuuspolitiikasta, on saattanut syntyä käsitys, että liittoutumattoman perusratkaisun muuttamiseen olisi voimakkaitakin pyrkimyksiä. Kovasti toivottavaa olisikin, että eduskunnan nyt ryhdyttyä selonteon käsittelyyn mahdolliset eriävät käsitykset tuotaisiin selkeästi esiin julkisen arvioinnin kohteeksi. Avoin keskustelu ei voi vahingoittaa ketään, ja on se aina suotavampaa kuin epämääräinen jupina nurkan takana.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta voin todeta, että meidän keskuudessamme ei esiinny poikkeavia käsityksiä sotilaallisen liittoutumattomuuden ja oman itsenäisen puolustuksen peruslinjasta.

Viime vuosien kansallisista päätöksistämme kenties tärkeimmän, liittymisen Euroopan unioniin, vei läpi keskustan johtama hallitus. Saman hallituksen aikana päätettiin myös integroitumisesta moniin muihin eurooppalaisiin turvallisuusrakenteisiin: Länsi-Euroopan unioni Weu, Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvosto Nacc, ja Naton rauhankumppanuusohjelma, joista kahdessa ensin mainitussa olemme tosin tarkkailijan ominaisuudessa. Euroopan unionin jäsenenä Suomi on osa Euroopan laajentuvaa ja syventyvää yhteistyötä, jolla on myös meidän turvallisuuttamme vahvistava merkitys.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt eduskunnan käsiteltävänä oleva selonteko ei sisällä turvallisuuspolitiikan linjan muutosta eikä sen uudelleenmäärittelemistä. Siitä ei löydy arvailuja eikä laskelmia Suomen mahdollisesta Nato-jäsenyydestä. Hallitus vahvistaa maan ulkopoliittisen

johdon, kansanedustuslaitoksen ja kansalaisten enemmistön kannan. Suomi ei ole hakemassa jäsenyyttä Pohjois-Atlantin puolustusliitto Natossa. Neuvotteluja jäsenyydestä ei käydä.

Suomen jäsenhakemus ei lisäisi omaa turvallisuuttamme eikä edesauttaisi vakautta meille tärkeässä omassa lähiympäristössämme. Naton laajentumisen tavoitteeksi on ilmoitettu turvallisuuden vahvistuminen — ei heikentyminen — Euroopassa. Tämän tavoitteen, turvallisuuden vahvistamisen, saavuttamiseksi on tehtävä työtä myös laajentumisprosessin rinnalla. Naton laajentuminen on prosessi, jossa Suomella on vastuullinen roolinsa, vaikka emme ole hakemassa jäsenyyttä. Haluamme ja toimimme niin, että omaa turvallisuuttamme koskevat ratkaisut pysyvät omissa käsissämme eikä meitä koskevia ratkaisuja tehdä meidän päämme ylitse.

Puhemies! Suomi pyrkii edistämään koko Euroopan ja erityisesti Pohjolan vakautta sekä estämään uusien rajalinjojen syntymistä Eurooppaan. On kovin vaikeata nähdä, miten puheet Suomen Nato-jäsenyydestä edesauttavat Euroopan vakauden ja yhtenäisyyden asiaa. On valitettavaa, että länsieurooppalaisessa keskustelussa vastuullisuus on toisinaan näyttänyt jäävän päivänpoliittisten pyrkimysten varjoon. Itävallan oikeisto, sekä konservatiivinen ÖVP että radikaali FPÖ, ovat tehneet Nato-jäsenyydestä ideologisen kysymyksen. Ne ovat julistaneet maansa Nato-jäsenyyden tavoitteekseen ja ottaneet tällä tavoin etäisyyttä kotimaansa sosialidemokraatteihin. Myös Ruotsissa, naapurissamme, maltillisen kokoomuspuolueen johto on vastikään päättänyt jättää valtionhoitajan vastuuta sosialidemokraateille ja liputtaa Nato-jäsenyyden puolesta.

Suomea ajatellen kehityksessä on arveluttavia piirteitä. Entäpä, arvoisat kollegat, jos Suomessakin valtaa alaa näkemys, jonka mukaan länsimainen identiteettimme ja imagomme edellyttää Nato-jäsenyyttä? Entäpä jos Suomessakin Nato otetaan sisäpoliittisen mielikuvataistelun välineeksi? (Ed. Zyskowicz: Kuten ed. Kekkonen nyt tekee!) Me suomalaiset sosialidemokraatit toivomme vilpittömästi, ed. Zyskowicz, että vakavilla asioilla elämöinti ei pääse vallalle missään varteenotettavassa puolueessa, että näyttävät ja räväkät Nato-kannanotot ovat ja pysyvät yksityisajatteluna.

Arvoisa Puhemies! Välitön sotaan joutumisen mahdollisuus on suuresti vähentynyt, mutta kasvavan keskinäisen riippuvuuden maailmassa muunlaiset uhat ovat tulleet tilalle. Näitä ovat muun muassa pitkäaikaisten haitallisten ympäristömuutosten tai äkillisten ympäristökatastrofien mahdollisuus, näiden aiheuttamat tai muista syistä tapahtuvat hallitsemattomat väestöliikkeet ja pakolaisuus sekä rajojen avautumisen sivutuotteena lisää toimintamahdollisuuksia saaneet järjestäytynyt rikollisuus, terrorismi, huumekauppa ja muut sen kaltaiset kansainvälistymiskehityksen lieveilmiöt.

Tunnusomaista näille uusille uhkille on, että ne hyvin vähäisessä määrin, jos lainkaan, ovat torjuttavissa perinteisen voimapolitiikan keinoin ja että niiden torjuminen edellyttää laajaa kansainvälistä yhteistyötä. Vaikka tämän yhteistyön käsittely ei kuulu tämän selonteon piiriin, on paikallaan silti muistuttaa myös näiden ei-sotilaallisten kriisien ennaltaehkäisy- ja hallintavalmiuksien kehittämisen tärkeydestä. Samalla on myös todettava, että tämä selonteko on edellistäkin Eurooppa-keskeisempi. Perusteet siihen ovat tietenkin ymmärrettäviä, kunhan kuitenkin pidämme mielessä kokonaisvaltaisen turvallisuuden globaalit ulottuvuudet ja keskinäiset riippuvuudet.

Arvoisa puhemies! Kansainvälinen turvallisuusyhteistyö edellyttää vastavuoroisuutta. Suomi toivoo vakautta ja odottaa, että kansainvälinen yhteisö antaa meille tukensa, jos vakaus meidän lähialueillamme on uhattuna. Omien toiveidemme vastapainoksi meillä on oltava jotain tarjottavaa muiden alueiden turvallisuuden ja vakauden ylläpitämiseen. Meiltä odotetaan aktiivisuutta ja valmiutta antaa oma panoksemme yhteisten tavoitteiden hyväksi.

Suomen harjoittamaa rauhanturvatoimintaa voidaan tarkastella humanitaarisesta näkökulmasta. Olemme olleet mukana ylläpitämässä rauhaa, erottamassa riitojen osapuolia, pelastamassa ihmishenkiä. Mutta on syytä ymmärtää, että olemme olleet mukana rauhanturvaamisessa myös omien kansallisten etujemme takia. Me olemme tehneet selväksi, että Suomi ei ole turvallisuusasioissa vapaamatkustaja, vaan kansainvälisen yhteisön tarpeellinen jäsen.

Perinteinen rauhanturvatoiminta oli riittävää oloissa, joissa konfliktien osapuolet olivat selkeästi määriteltäviä ja joissa sopimusten noudattaminen oli osapuolten lähtökohtaisena tavoitteena. Perinteistä rauhanturvatoimintaa harjoitettiin maailmassa, joka oli jakautunut supervaltablokkeihin, joissa liittoutumien keskusvallat pitivät konfliktien varsinaisia osapuolia kurissa. Nykyaikana osallistuminen konfliktien ennaltaehkäisyyn ja hallintaan edellyttää monipuolisia,

entistä paljon monipuolisempia valmiuksia. Laajennettu rauhanturvaaminen on jo sotilaallisesti entistä vaativampaa. Lisäksi sitä on tuettava elvytys- ja jälleenrakennustoiminnalla, josta siitäkin suomalaisilla on kauniita näyttöjä maailmalla.

Aikoinaan valmiusjoukoista käydyn keskustelun yhteydessä oppositiolla oli taktisista syistä halua asettaa laajennetun rauhanturvaamisen käsite kyseenalaiseksi. Niin ikään epäiltiin Suomen osallistumisen tarpeellisuutta ja hyödyllisyyttä. Riskejä korostettiin. Suomella on nyt kokemusta Bosnian laajennetun rauhanturvaamisen operaatiosta Ifor-Sfor:ista. Kokemus osoittaa, että toiminta on ollut hyödyllistä: rauhaa on ylläpidetty, Suomi on täyttänyt paikkansa. Olisikin suotavaa, että puheet laajennetun rauhanturvatoiminnan tarpeettomuudesta unohdetaan nekin. Oppositio osoittaa vastuuntuntonsa, jos se tunnustaa eduskunnan linjaaman ja suomalaisten naisten ja suomalaisten miesten kentällä toteuttaman työn arvon.

Arvoisa puhemies! Selonteon jälkimmäinen osa on omistettu Suomen puolustuksen järjestämiselle. Siinä esitetyt asiat vaativat konkreettisia toimenpiteitä, lainsäädännön muuttamista ja muita kansalaisten elämään välittömästi vaikuttavia päätöksiä. Kuten puolustusministeri Anneli Taina totesi, tämä on ensimmäinen kerta, kun eduskunta osallistuu tämän tyyppisiin asioihin tässä laajuudessa.

Puolustuksen kehittämistä koskeva selonteon analyysi on peräti tarpeellinen. Myös poliittisten päättäjien on syytä pysähtyä sitä tutkimaan ja sitä miettimään. Sanotaan, että kenraalit valmistautuvat aina käymään menneisyyden sotia — toimintamallit rakennetaan sen varaan, että historia toistaisi itseään. Puolustuksen rakentaminen menneisyyden uhkakuville saattaa kuitenkin olla kallis ja vaarallinen virheinvestointi. Pari esimerkkiä vain. Toisessa maailmansodassa hyökkääjä pystyi saamaan aloitteen käsiinsä poikkeamalla edellisen suursodan asemasodankäynnistä ja korvaamalla sen liikkuvalla voimalla. Persianlahden sodan hävinnyt Irak rakensi oman strategiansa Iranin kanssa käydyn sodan opeille.

Selonteossa hahmotellaan nykyaikaisen aseellisen konfliktin kuvaa, Suomen mahdollisia uhkakuvia. Sodan kuva ei näyttäydy yksioikoisena kysymyksenä rauhantilasta tai sille vaihtoehtoisesta laajamittaisesta sotatilasta. Aseellinen konflikti saattaa rajoittua pelkkään sotilaalliseen painostukseen, tilanteeseen, jossa asevoiman käyttäjä pyrkii voiman näyttämisellä, terrori-iskuilla, rajoitetuilla operaatioilla painostamaan maamme valtiollista johtoa alistumaan omiin tavoitteisiinsa. Varautuminen sotilaalliseen painostukseen edellyttää uskottavaa puolustuskykyä. Uskottavuus mitataan käytössä olevan voiman riittävyydellä ja voiman käyttäjän toimintavalmiudella.

Tämän päivän ja tulevaisuuden sodankäynnissä liikkuvuus ja toiminnan salaaminen ovat avainasemassa. Asevoimaa keskitetään vain niihin kohtiin, missä sitä tarvitaan. Tehtävän toteuttamisen jälkeen joukot siirretään viipymättä seuraavaan kohteeseen. Toiminnan liikkuvuuden ohella tärkeätä on siis sen salaaminen. Nykyaikaisessa sodassa käytettävä tulivoima on niin suuri, että panssarointi tai linnoittaminen ovat perin heikko suoja tappioita vastaan.

Selonteossa kuvattu nykyaikaisen sodan ja taistelun kuva on kyllä omiaan herättämään kysymyksiä. Yleiseurooppalaisena keskustelun aiheena on asevelvollisuusarmeijan toimintakyky. Asevelvollisista koostuvan armeijan arvo asetetaan kyseenalaiseksi, väitetään, että sodankäynnin teknistyminen ja sen fyysiset ja henkiset vaatimukset edellyttävät ammattilaisista koottuja joukkoja. Nato-maista Yhdysvaltain, Kanadan ja Ison-Britannian lisäksi ammattiarmeijan on valinnut muun muassa Hollanti, ja viimeksi tälle tielle on lähtenyt Ranska, maa, joka kaksi vuosisataa sitten keksi asevelvollisuuden. Naapurimaamme Venäjän asevoimien ylipäällikkö presidentti Jeltsin on toistamiseen esittänyt armeijan rakentamista ammattihenkilökunnan varaan.

Tekniikka tai muut taistelutoiminnan vaatimukset eivät kuitenkaan sellaisenaan sanele valintaa asevelvollisuuden tai ammattilaisuuden välillä. Sodan teknistymisen myötä myös kansalaisten koulutustaso on kohonnut. Viime sotien aikana auton ajaminen oli harvinainen erikoistaito. Tämän päivän asevelvollisille elektroniikan ja tietoliikennetekniikan hienoudet ovat arkipäivää.

Ranskan esimerkkiin viittaavien on syytä panna merkille, että Saksa ei ole siirtymässä ammattiarmeijaan, vaikka varusmiespalvelu on siellä kutakuinkin epäsuosittu velvollisuus. Valinta asevelvollisuuden säilyttämisen tai korvaamisen välillä selittyykin paremmin maan geopoliittisella asemalla. Yhdysvallat on pitänyt rauhanajan asevelvollisuutta tarpeettomana. Ison-Britannian puolustus on vuosisatojen ajan perustunut merivoimiin, joille miehistön lukumäärä ei ole ratkaiseva. Ranska piti yllä asevelvollisuutta pit-

kän ajan varautuakseen omalla maaperällä käytävään sotaan. Pitkään sen asevoimien uhkakuva oli itäisen naapurin hyökkäys. Saksan ja Ranskan poliittisten, taloudellisten ja sotilaallisten siteiden lujittuminen ja vakiintuminen vuosikymmenien aikana on poistanut tämän uhkakuvan.

Epäilemättä ammattiarmeija on tehokkain silloin, kun valtio tarvitsee asevoimaa tärkeiden intressien suojeluun. Tällaiset intressit voivat olla perinteisiä suurvaltaetuja: merentakaisten liittolaisten tai raaka-aineiden saannin turvaamista. Tai ne voivat liittyä vakauspolitiikkaan, rauhan palauttamiseen, miksei rauhan turvaamiseenkin.

Asevelvollisuusarmeijan arvo nousee, kun suojeltavana eivät ole intressit vaan oma maa. Suomen puolustusvoimia tullaan tarvitsemaan kansainvälisessä kriisinhallinnassa vahvistamaan meidän kansainvälistä asemaamme. Mutta tärkein Suomen armeijan tehtävistä on maan puolustaminen. Maanpuolustusta rakennettaessa on todettava, että Suomella ei ole vihollisia eikä uhkasuuntia. Mutta Suomi ei myöskään ole saari, sitä eivät ympäröi sen enempää valtameret kuin sotilaalliset liittokunnatkaan.

Suomi ei taloudellisista syistä pysty ylläpitämään suurta ammattiarmeijaa. Meillä väestön valmius puolustaa maata kaikissa oloissa on kansainvälisten vertailujen mukaan korkea. Tämän tahdon käytännön ilmenemä on nuorten miesten, nykyisin myös nuorten naisten, valmius suorittaa varusmiespalvelus. Tämä valmius on nimenomaan miesten kohdalla säilynyt Suomessa koko Länsi-Euroopan toiseksi korkeimpana.

Arvoisa puhemies! Puolustusvalmiutemme vaatii jatkuvaa kehittämistä. Sodanajan joukkojen uudistuksissa on huomattava kaksi eri suuntiin vaikuttavaa, mutta toisiinsa johdonmukaisesti nivoutuvaa kehityslinjaa. Toisaalta palvelukseen kutsuttavien reservien määrää, sodanajan asevoimien henkilövahvuutta, pudotetaan yli sadallatuhannella. Sen vastapainoksi osa joukoista muutetaan entistä tehokkaammiksi. Osasta jääkäriprikaateja tehdään entistä vahvempia ja ennen kaikkea entistä liikkuvampia. Juuri nämä uudet valmiusprikaatit tai valmiusyhtymät ovat niitä joukkoja, joita voidaan käyttää ensiiskun tai strategisen iskun torjuntaan. Niiden miehistö koostuu nuorista, vastikään koulutetuista varusmiehistä ja reserviläisistä, ja niiden käyttöön varataan ilmakuljetuskalustoa.

Rauhanajan uudistuksista ilman muuta näkyvin ja mittavin on varusmieskoulutuksen uudelleenjärjestäminen. Koulutusuudistuksen tarpeellisuus on suuressa määrin seurausta valmiustason korottamisesta. Koulutusuudistuksen lopputuloksena on järjestelmä, jossa osa miehistöstä saa 6 kuukauden peruskoulutuksen eli nykyistä tuntuvasti lyhyemmän palvelusajan. Osa miehistöstä saa 9 ja osa miehistöstä ja reservin johtajiksi koulutettavat 12 kuukauden palvelusajan. Uusi järjestelmä edellyttää nykyistä intensiivisempää kertausharjoitusten tahtia. Puolustusstrategien mielestä koulutustarpeet edellyttäisivät epäilemättä vielä pitempää peruskoulutuskauttakin, mutta siviiliyhteiskunnallakin on omat tarpeensa, ja näistä tarpeista ei vähäisimpänä ole raha.

Vuosittain palvelukseen astuu kaksi saapumiserää — jälkimmäisen tullessa edellisestä merkittävä osa on jo kotiutettu. Tästä tehokkuuden lisäyksestä on väistämättä seurauksena myös varuskuntien jääminen tyhjilleen. Se on surullinen juttu, ja sitä on pohdittu niin Oulussa kuin Vaasassakin kuumeisesti viime päivien ja parin viime viikonkin aikana. Meillä kaikilla nimittäin on tiedossa, että varuskunnat ovat hyviä ja haluttuja työnantajia. Moni kunta ja moni talousalue pysyy pystyssä varuskunnan työpaikkojen myötä.

Tehtäessä päätöksiä varuskuntien tulevaisuudesta on tämäkin pidettävä mielessä. On huolehdittava siitä, että muutokset tehdään riittävän pitkän ajan puitteissa ja että suoja irtisanomisia vastaan ulottuu sotilashenkilöstön lisäksi myös siviilityöntekijöihin. On nimittäin niin, että se paljonkin ylläpidetty, kehuttukin maanpuolustustahto ei synny tyhjästä sekään. Osa siitä syntyy Puolustusvoimien ja siviiliyhteiskunnan käytännön rinnakkainelosta, siitä tiedosta, että varuskunnat ja niihin sijoitetut naiset ja miehet ovat meitä lähellä. Silti uudistuksia pohdittaessa on muistettava puolustuksen varsinainen tarkoitus: Puolustusvoimien työllistävä merkitys on toki tähdellinen, mutta Puolustusvoimien ensisijainen tehtävä on kuitenkin maan puolustaminen. Jos uudistukset ovat sen valossa tarpeen, ne täytyy toteuttaa.

Puolustusvoimien tarkoitus on muistettava myös pohdittaessa määrärahakysymyksiä: toimintamenojen jatkuva supistuminen vaarantaa Puolustusvoimien kykyä suoriutua tehtävistään. Mutta perustellusti voidaan kysyä, onko meillä varaa lisätä määrärahoja. Vielä suurempi syy on kysyä, onko meillä varaa ylläpitää Puolustusvoimia, joiden toimintakyky on vähäinen tai olematon. Paavo Lipposen johtama hallitus teki aikanaan päätöksen rohkeasta valtion menojen säästämisestä. Tähän pakettiin otettiin mukaan myös puolustusmäärärahojen leikkaus. Hallituksen puolustusselonteon perusteella säästötavoitteis-

ta ei näillä näkymin luovuta. Vuosien 2000 ja 2008 välistä ajanjaksoa suunniteltaessa on varauduttava ennalta etsimään tarpeelliset taloudelliset voimavarat.

Arvoisa rouva puhemies! Ajankohta turvallisuus- ja puolustusselonteolle ei voisi olla paremmin valittu. Tällä viikolla Yhdysvaltain ja Venäjän presidentit kokoontuvat Helsingissä vauhdittamaan prosessia, jonka lopputuloksena on, niin uskon ja toivon, hyvä ja rakentava sopimus Naton ja Venäjän välillä. Samaan aikaan käydään jatkuvaa neuvotteluprosessia EU:n hallitustenvälisessä konferenssissa, jonka yhtenä aiheena on unionille muotoutuva yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Nato-keskustelua käydään niin Suomessa ja kuin muuallakin Euroopassa.

Suomalainen ulkopolitiikka, kansallinen ulkopolitiikkamme, on osoittanut menestyksensä. Helsingin valinta huippukokouspaikaksi on viesti siitä, että Suomeen luotetaan välittäjänä ja sopivana isäntänä huipputason neuvotteluille. Suomen ja Ruotsin ulkoministerien tekemä yhteisaloite EU:n ja Weu:n suhteiden järjestämisestä sotilaallisesti liittoutumattomien maiden edut huomioon ottaen on myötätuulessa. Suomen Nato-linja on rakentava ja vakauspolitiikkaa tukeva, sitä kiitetään niin idässä kuin lännessä, niin julkisesti kuin luottamuksellisestikin.

Turvallisuus- ja puolustusselonteko osoittaa, että Suomella on valmiudet täyttää turvallisuuspolitiikan oppirakennelmansa, sotilaallisen liittoutumattomuuden ja uskottavan itsenäisen puolustuksen, molemmat osat. Selonteon sisältämät uudistusesitykset ovat toteuttamiskelpoisia. Keskustelu eduskunnassa on alkanut. Toivon omasta ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta, että keskustelu on rakentavaa ja aiheeseen suhtaudutaan sen edellyttämällä vakavuudella. Eduskunnan vastuuta turvallisuuspolitiikasta ei pidä pilkkoa pieniin puoluepoliittisiin osiin. Olemme pienen maan päättäjiä. Maamme pienuus velvoittaa meidät näkemään kokonaisuuksia ja tekemään yhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Oikeastaan se on Suomen elinehto, siis kyky nähdä kokonaisuuksia ja kyky tehdä yhteistyötä.

Ed. A h o : Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko luo Suomeen kokonaan uuden käytännön. Perinteiset parlamentaariset valmisteluelimet on pantu sivuun puolustuspolitiikan suunnittelusta. Työnjako on tällä perustalla hyvin selvä: Hallitus valmistelee ja eduskunta tai ainakin sen enemmistö luottaa. (Ed. Laakso: Virkamiehet valmistelevat!) — Virkamiehet valmistelevat ilman parlamentaarista ulottuvuutta.

Toisin kuin hallitus itse väittää, valittu uusi käytäntö ei lisää puolustuspoliittisen päätöksenteon parlamentaarisuutta. Ainahan puolustuspolitiikan linjat ja keskeiset voimavarakysymykset on viime kädessä päätetty täällä eduskunnassa, ei niitä eduskunnalta salassa ole eteenpäin viety. Olennainen muutos kaikessa tässä on nyt se, että valmistelun parlamentaarisuus lakkaa. Luulenpa, että tämä huoli, jonka tässä esitän, ei ole yksin opposition, vaan myös monet hallituspuolueiden kansanedustajista ainakin mielessään ovat valmiit tähän kritiikkiin yhtymään.

Uudella käytännöllä, joka nyt on valittu, on toki etunsakin, mutta enemmän kiistattomia varjopuolia. Puolustussuunnittelu vaatii pitkäjänteisyyttä, niin kuin selonteonkin perusteluissa on todettu. Perusvalintojen vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen, yli yksittäisten vaalikausien, joten niiden valmistelua ei pitäisi kytkeä kulloinkin vallitseviin poliittisiin valta-asetelmiin, hallituksilla ja eduskunnilla kun on taipumus vaihtua, sen sijaan puolustuspolitiikan peruskysymykset kestävät.

Sinänsä selontekoteksti ansaitsee tunnustuksen, varsinkin kun sitä vertaa lähes kaksi vuotta sitten annettuun turvallisuuspoliittiseen selontekoon. Sen päätarkoitus taisikin olla toimia viikunanlehtenä hallituksen suunnitelmalle valmiusjoukkojen perustamiseksi. Sanan varsinaisessa mielessä turvallisuuspoliittinen selonteko se ei mielestäni ollut.

Nyt eduskunnalle annettu selonteko on toista maata. Epämääräisen sanahelinän sijasta se antaa selkeän kuvan toimintaympäristömme muutoksista ja hallituksen omista pyrkimyksistä. Arvattavaksi vain jää, onko laatu parantunut kirjoittajia vaihtamalla vai selittääkö sen laatijoiden arviointikyvyn huomattava paraneminen.

Arvoisa puhemies! Naton laajentumisesta käytävää kädenvääntöä on luonnehdittu kylmän sodan rauhanteoksi. Kielikuva ei ole ollenkaan huono. 80-luvulla Neuvostoliiton taloudellinen ja teknologinen potentiaali ei enää riittänyt tasavertaiseen kilpailuun Yhdysvaltain kanssa. Se kilpavarusteli itsensä uuvuksiin. Siitä seurasi, että pysyväksi luultu, meidän sodan jälkeen syntyneiden mielestä ikuiselta näyttänyt rautaesirippu kaatui laukaustakaan ampumatta. Kylmä sota päättyi tavalla, jota historia ei tunne. Voisiko sitä seuraava rauhantekokin poiketa Euroopan historian kaavasta? Sehän on merkinnyt

maanosan jakamista voittajiin ja häviäjiin, ja samalla on yleensä kylvetty uuden sodan siemen.

Euroopalla on edessään ainakin kolme perusvaihtoehtoa: pirstoutuminen, blokkiutuminen tai yhdentyminen. Sen enempää perustelematta uskallan sanoa, että sekä Euroopan että Suomen kannalta ylivoimaisesti paras vaihtoehto olisi yhdentyminen, läntisen Euroopan taloudellisen ja poliittisen yhteistyön asteittainen leviäminen koko maanosaan.

Avainkysymys on läntisen Euroopan suhde Venäjään. Euroopan etu ja varsinkin suomalaisten etu on, että syntyvässä uudessa turvallisuusjärjestyksessä Venäjää ei eristetä eikä sen anneta eristyä. Historian kokemukset todistavat, että eristetystä suurvallasta kasvaa helposti aggressiivinen ja laajentumishaluinen. Ja suurvalta Venäjä on yhä, vaikka se onkin taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti alennustilassa. Venäjä hallitsee suurempia energia- ja raaka-ainevarantoja kuin yksikään toinen maa maailmassa, ja lisäksi se on ydinasevalta.

Idässä pitäisikin kyetä seuraamaan samaa perusoppia, jota lännessä on sovellettu toisen maailmansodan jälkeen: keskinäinen taloudellinen riippuvuus on rauhan varmin tae. Objektiiviset edellytyksetkin ovat olemassa, sillä noustakseen taloudellisesta, ekologisesta ja yhteiskunnallisesta ahdingosta Venäjälle on elintärkeää yhteistyö läntisen Euroopan kanssa. Toisaalta on vaikeaa uskoa läntisen Euroopan vaurauteen ja hyvinvointiin ja niiden pysyvyyteen, jos se ei voi olla mukana hyödyntämässä Venäjän energia- ja raaka-ainevaroja ja maanosaamme jakaa syvä ekologinen ja elintasokuilu.

Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteko sisältää mielenkiintoisen arvion asetekniikan ja sodankäynnin kehityssuunnista. Jaottelu maatalousyhteiskunnan, teollisuusyhteiskunnan ja tietoyhteiskunnan asevoimiin ja siltä pohjalta tehdyt johtopäätökset vaikuttavat oikeilta ja uskottavilta. Vielä tärkeämpää olisi kuitenkin ollut tehdä samanlainen arviointi taloudellisen ja teknologisen kehityksen vaikutuksista sotilaallisiin uhkakuviin. Millaisten tarkoitusperien hyväksi sotilaallista voimaa ylipäätään voidaan ja kannattaa käyttää? Entä sitten turvallisuuden ei-sotilaalliset ulottuvuudet? Tarve varautua ympäristökatastrofeihin, kansainvälisen rikollisuuden kasvuun tai taloudellisiin hätätiloihin kyllä selonteossa mainitaan, mutta ne kuitataan ensisijaisesti muiden hallinnonalojen murheeksi.

Näihin turvallisuuden uusiin ulottuvuuksiin olisi pitänyt paneutua perusteellisemmin ainakin kahdesta syystä: Ensinnäkin siksi, että ne ovat todellisia ja myös pelottavan todennäköisiä tämän päivän Euroopassa. Ajatellaanpa vaikka suomalaisten kannalta niitä uhkakuvia, joita huonossa kunnossa olevat lähialueemme ydinvoimalat esimerkiksi suomalaisille synnyttävät. Toisaalta nämä kysymykset olisi pitänyt nostaa esille siksi, että uudet uhkakuvat asettavat selvästi suuremmat vaatimukset Puolustusvoimille ja niiden suorituskyvylle kuin selonteosta ja sen tältä osin optimistisesta virityksestä saattaisi päätellä.

Ajankohtainen esimerkki uusien uhkakuvien luonteesta on jyrkentyvä kahtiajako Euroopan entisten sosiaalisten maiden kesken. Eräät niistä, kuten Puola, Unkari, Tšekin tasavalta tai Slovenia, selvisivät vanhan järjestelmän purkamisesta kohtuullisin vaurioin, ja ne ovat päässeet hyvään alkuun uuden yhteiskunnan rakentamisessa. Sen sijaan Albania, Bulgaria tai eräät Ivy-maat eivät ole onnistuneet nousemaan vanhan järjestelmän raunioista. Paradoksaalista on, että ne maat, joilla on parhaat menestymisen mahdollisuudet, ovat etusijalla valittaessa eurooppalaisen taloudellisen ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön uusia jäseniä. Sen sijaan eniten tuen ja avun tarpeessa olevat maat saavat näillä näkymin pitkään odottaa omaa vuoroaan.

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä tukee hallituksen selonteossa esitettyä käsitystä Suomen turvallisuuden perustekijöistä. Meidänkin linjamme on sotilaallinen liittoutumattomuus sekä uskottava ja itsenäinen kansallinen puolustus. Tuemme tässä hallitusta, jos lainaisin presidentti Koiviston vanhaa tokaisua edellisen vaalikauden ajalta, "jopa sitä itseään vastaan". Hallituksen linjan uskottavuutta näet jäytää sen omien rivien horjuminen. Varsinkin kokoomuksen ja ruotsalaisen kansanpuolueen piiristä on esitetty jatkuvasti epäilyjä Suomen valitseman turvallisuuspoliittisen linjan järkevyydestä ja vaadittu Nato-jäsenyyden hakemista. Tämä ei ole jäänyt pelkästään rivijäsenten puuhasteluksi, kuten ed. Lamminen täällä osuvasti totesi, vaan asialla ovat olleet myös puolueiden johdossa ja näkyvissä asemissa toimivat henkilöt.

Suomen Nato-jäsenyyttä vastaan puhuvat monet painavat perustelut. Niin kuin selonteossakin todetaan: "Suomeen ei kohdistu uhkia, joiden ehkäisemiseen tai torjumiseen sotilasliiton turvallisuustakuut olisivat tarpeen." Toiseksi: Suomen liittoutuminen muuttaisi pohjoisen Euroopan turvallisuuspoliittista asetelmaa.

Tässä on pakko myös puuttua hyvin ajankohtaiseen, jopa päivänkohtaiseen, keskusteluun Venäjän vaikutuksesta Suomen päätöksiin. On tärkeää, että Suomi tekee linjavalintansa itse omista kansallisista eduistaan lähtien. Mutta toimisimme lyhytnäköisesti ja epäviisaasti, jos emme valintoja tehdessämme ottaisi huomioon myös sitä, miten oman politiikkamme muuttaminen vaikuttaa omiin naapureihimme. Ja tietenkin odotamme samaa vastavuoroisesti myös omilta naapureiltamme.

Ei voi olla ihmettelemättä niitä, jotka perustelevat sotilaallista liittoutumista taloudellisilla seikoilla. Millä ihmeen matematiikalla selviytyisimme Nato-jäsenyyden kustannuksista, kun tahtoa ei riitä edes Puolustusvoimiemme nykyisten voimavarojen säilyttämiseen? Vai kuvitteleeko joku todellakin, että Suomi voisi liittyä sotilasliitto Naton jäseneksi pienemmällä puolustusmenojen kansantuoteosuudella kuin mitä nyt on suunniteltu? Sellaisella käsityksellä ei ole minkäänlaista realistista todellisuuspohjaa.

Arvoisa puhemies! Keskusta lähtee siitä, että Suomen kansallisen turvallisuuden perusratkaisut tehdään tosiasioita huolellisesti punniten, ei poliittisia suhdanteita seuraten. Turvallisuuspolitiikassa järki on paljon luotettavampi väline kuin hajuaisti.

Liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen lisäksi turvallisuuspolitiikkamme perustekijöihin kuuluu jäsenyytemme Euroopan unionissa. Sen rinnalle keskusta haluaa kuitenkin nostaa turvallisuuspoliittisen yhteistyön Ruotsin kanssa. Selonteon monien Ruotsin kanssa tehtävää yhteistyötä koskevien kannanottojen ja Suomen ja Ruotsin ulkoministereiden viime viikonvaihteen yhteisesiintymisen valossa tuntuu hieman kummalliselta, että yhteistyötä Ruotsin kanssa ei ole nostettu selonteossa listattujen turvallisuuspolitiikkamme perustekijöiden joukkoon. Meidän mielestämme se sinne ehdottomasti kuuluu.

Arvoisa puhemies! Sotilaallisen liittoutumattomuuden avainsana on uskottavuus. Sitä on selonteossakin käytetty lukuisia kertoja. Uskottavuuden luovat kansan puolustustahto sekä materiaaliset edellytykset. Molemmista on pidettävä hyvää huolta.

On perusteltua epäillä, pystytäänkö hallituksen esittämillä puolustusmäärärahoilla huolehtimaan Puolustusvoimien toimintakyvystä niin, että vakuutuksille puolustuksemme uskottavuudesta on katetta. Selonteko antaa ymmärtää, että puolustusmäärärahat vastaisivat pitkän aikavälin keskiarvoa. Tosiasia kuitenkin on, että näin asianlaita ei ole, ja toisaalta nyt valittu linja johtaa kansantuoteosuuden selkeään laskuun.

Määrärahojen niukkuus ei johda pelkästään toiminnallisiin ja koulutuksellisiin ongelmiin, joita ennustan täällä salissa tulevan keskustelussa runsaasti esille. Säästöt ja uudelleenjärjestelyt kaventavat Puolustusvoimien kosketuspintaa muun yhteiskunnan kanssa. Ikävä esimerkki on ehdotettu varuskuntien lakkauttaminen Oulussa ja Vaasassa. Niitä vastaan eivät puhu pelkästään aluetaloudelliset ja työllisyyssyyt. Puolustusvoimien läsnäolo on lakkaamassa suuressa osassa läntistä Suomea, ja se tulee vaikuttamaan kielteisesti myös maanpuolustusasenteisiin, maanpuolustushenkeen.

Keskusta ei tällaista linjaa kannata. Selonteon eduskuntakäsittelyn yhteydessä on myös tarkoin selvitettävä, onko ehdotettujen muutosten takana pyrkimys muuttaa Suomen puolustuksen painopistettä. Jos näin on, se olisi pitänyt selkeästi sanoa ja myös perustella selonteossa.

Tällainen johtopäätös tuntuu kuitenkin mahdolliselta, kun katsoo, millaisia supistuksia koulutuspaikkojen suhteen maan eri osissa on suunniteltu tehtäväksi. Kun esimerkiksi pohjoisen Suomen puolustuksen kannalta katsoo koulutuksen rakennetta — Oulu lakkautetaan, Sodankylässä tehdään merkittäviä supistuksia — jää kysymään, kertooko tämä muustakin kuin halusta säästää Puolustusvoimien koulutusmäärärahoissa. Ainakin on syytä selvittää tämä asia ja nähdä, onko tarkoitus tälläkin tavalla muuttaa jollakin tavalla puolustuksemme painopisteitä.

Toinen asia, joka vaatii lisäselvityksiä, on ehdotettu puolustushallinnon rakenteen muutos. Onko järkevää, että vastikään perusteellisesti uudistettu hallintorakenne revitään jälleen auki? Miksi puolustushallinnon pitäisi järjestyä uusien suurläänien tapaan? Meidän mielestämme Puolustusvoimien kannalta elintärkeää on päästä hyvään yhteistyöhön maakuntien, kuntien, paikallisen elinkeinoelämän ja maanpuolustusjärjestöjen kanssa. Se turvataan parhaiten maakuntapohjaisella yhteistyöllä, johon maanpuolustusalueet ovat kooltaan aivan liian suuria.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin vielä puuttua pariin kysymykseen, ensinnäkin vastata ed. Kekkoselle, joka esitti keskustan kannasta rauhanturvatoimintaan tulkinnan, joka ei pidä yhtä totuuden kanssa. Me emme vastustaneet Suomen osallistumista Bosnian rauhanturva-

operaatioon missään vaiheessa. Sen sijaan olemme koko ajan olleet sitä mieltä, että ei ole viisasta kytkeä rauhanturvakoulutusta ja rauhanturvatehtäviin lähetettäviä valmiusjoukkoja osaksi Puolustusvoimien rauhanajan kokoonpanoa. Mielestämme tämä kanta on perusteltu, kun nyt mietitte jälleen kerran syitä, miksi ikäviä säästötoimenpiteitä joudutaan toteuttamaan. Voisi kysyä myös, mikä vaikutus tällä ratkaisulla on ollut niihin säästötarpeisiin, jotka tulevat hallituksenkin selonteossa esille.

Meidän kantamme siis, ed. Kekkonen, on tänään täsmälleen sama kuin se oli silloin, kun edellistä selontekoa käsiteltiin. Se ei ole muuttunut eikä ole muuttumassa.

Mitä tulee turvallisuuskysymyksiin ja Suomen turvallisuudesta käytävään keskusteluun, aina silloin tällöin kuulee vähätteleviä puheenvuoroja Suomen mahdollisuuksista puolustaa uusissa olosuhteissa omaa koskemattomuuttaan, arvioidaan, että puolustuskykymme ei vastaisi tämän maailmanajan vaatimuksia. Tällaiset asenteet kertovat huonoista tiedoista, heikosta itsetunnosta ja asiantuntemattomuudesta.

Suomen voima on siinä, että meillä on väkevä maanpuolustustahto, ja se voi kestää, mikäli kansalaismielipiteellä ja kansalaisilla on selkeä käsitys maan politiikasta ja Puolustusvoimien tehtävistä. On toivottavaa, että nyt eduskunnalle annettu selonteko, siitä käytävä keskustelu ja aikanaan tehtävät johtopäätökset voisivat tätä asetelmaa selkiyttää.

Meidän mielestämme keskeisiä johtopäätöksiä ovat ensinnäkin se, että Suomi pysyy sotilaallisesti liittoutumattomana maana, jolla on itsenäinen puolustus ja joka lähtee siitä, että se kaikissa olosuhteissa omin voimin puolustaa itseään ja myös samalla on valmis estämään oman alueensa hyväksikäytön kolmatta osapuolta vastaan. Mielenkiintoista minusta on, että tämä seikka, viittaus meidän alueemme hyväksikäytön estämiseen, on jäänyt varsin vähälle huomiolle selonteossa. Se on kuitenkin hyvin merkittävä asia Suomen turvallisuuden ja Suomen koskemattomuuden kannalta.

Toisaalta on tärkeää, että Puolustusvoimien tehtävien hoitamiseen osoitetaan riittävät voimavarat ja että näitä voimavaroja käytetään sellaisella tavalla, että jokainen suomalainen voi kokea Puolustusvoimat omikseen ja jokainen suomalainen tältä pohjalta on myös valmis osallistumaan tarvittaessa oman maamme puolustamiseen.

Edustajat Kiviniemi ja I. Kanerva merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Zyskowicz: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kollegat! Meillä suomalaisilla on kaikki syy olla ylpeitä siitä, että suurvaltajohtajien tapaamispaikaksi on valittu meidän pääkaupunkimme. Toivotamme presidentit Bill Clinton ja Boris Jeltsin tervetulleiksi Suomeen ja Helsinkiin. Toivomme, että he täällä tekevät päätöksiä, jotka vahvistavat rauhantilaa ja turvallisuutta maanosassamme, päätöksiä, jotka eivät jaa Eurooppaa vaan pikemminkin yhdistävät sitä, sellaisia päätöksiä, joilla kunnioitetaan kaikkien maiden oikeutta itse päättää omista turvallisuuspoliittista valinnoistaan ja joilla ei poljeta pienten kansojen oikeuksia sopimalla näitä koskevat asiat heidän päidensä yli.

Hallitusohjelman mukaan Suomi edistää Pohjois-Euroopan vakaata kehitystä vallitsevissa olosuhteissa parhaiten pysymällä sotilasliittojen ulkopuolella ja ylläpitämällä itsenäistä puolustusta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä tuki tätä maamme turvallisuuspolitiikan peruslinjausta hallitusohjelmaa kirjattaessa ja tukee edelleen. Vallitsevissa olosuhteissa ei ole tapahtunut sen kaltaista muutosta, että mainittua peruslinjausta olisi ollut aihetta tai olisi juuri nyt aihetta tarkistaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä Suomen ei tule nykyisissä olosuhteissa hakea Naton jäsenyyttä. Tämä ei tarkoita sitä, ettei meidän tulisi jatkaa aktiivista yhteistyötämme läntisen sotilasliiton kanssa muun muassa sen rauhankumppanuusohjelman puitteissa. Päinvastoin yhteistyötä tulee tiivistää ja laajentaa.

Suomen politiikka ei tarkoita myöskään sitä, että meidän tulisi sulkea joitakin sellaisia ovia, jotka nyt ovat auki. Kokoomuksen mielestä Suomen ei tule päättää hakea Nato-jäsenyyttä mutta ei myöskään päättää, ettemme toisenlaisessa tilanteessa voi sitä tehdä.

Päähuomio Suomen turvallisuuspolitiikan peruslinjauksen tarkastelussa on kiinnittynyt ilmauksen loppuosaan eli sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen puolustukseen. Kuitenkin myös sen alkuosassa on selkeä linjanveto. Pohjois-Euroopan vakaa kehitys on nimittäin siinä todettu turvallisuutemme perusedellytykseksi.

Pahimpaan mahdolliseen vaihtoehtoon varautuminen on vain yksi osa onnistunutta kan-

sallista turvallisuuspolitiikkaa. Vähintäänkin yhtä tärkeää on omin toimin pyrkiä vaikuttamaan siihen, ettei varsinaiseen puolustukseen koskaan tarvitsisi turvautua.

Lähialueidemme vakaus riippuu osin omista toimistamme, osin vaikutusmahdollisuuksiemme ulkopuolella olevista muista seikoista ja muiden toimista. Turvallisuutta ei voida enää määritellä puhtaasti sotilaallisin käsittein, vaan se riippuu yhä enemmän poliittisesta ja taloudellisesta vakaudesta, demokratian kehittyneisyydestä sekä kansakuntien yleisestä hyvinvoinnista. Uudenlaiset turvallisuushaasteet liittyvät usein esimerkiksi ympäristökatastrofien uhkaan tai hallitsemattomiin pakolaisvirtoihin. Näin ollen lähialueidemme vakaus riippuu paitsi alueella sijaitsevien valtioiden keskinäisistä suhteista myös niiden sisäisestä kehityksestä ja vakaudesta.

Venäjän talouden pitkittyneet vaikeudet ja länsimaisen oikeusajattelun juurtumisen hitaus heijastavat epävarmuutta koko Eurooppaan. Puolta Eurooppaa otteessaan pitäneen Varsovan liiton purkautuminen on kuitenkin sujunut hämmästyttävän vakaalla ja muita uhkaamattomalla tavalla. Venäjän sotavoimat ovat vetäytyneet Euroopasta, eikä Venäjän turvallisuus ole tästä heikentynyt.

Suomen kannalta on olennaista, että kylmän sodan loppuminen ja siitä seurannut Euroopan muutos on antanut pienille valtioille toimintavapautta ja vahvistanut niiden turvallisuutta. Tätä myönteistä kehitystä tulee kaikin tavoin vaalia ja edistää.

Suomen oikeus ja velvollisuus on huolehtia itse omien turvallisuusetujensa määrittelystä. On itsestään selvää, että näin tehdessämme seuraamme erittäin tarkasti Euroopassa tapahtuvaa muutosta ja pyrimme omilla ratkaisuillamme lisäämään maanosamme vakautta ja turvallisuutta.

Kun Suomi tältä pohjalta, itsenäisesti ja oman harkintansa perusteella, pohtii suhdettaan Naton laajenemiseen, on syytä korostaa kahta näkökohtaa.

Ensinnäkin on selvästi todettava, että Nato on siihen vapaaehtoisesti liittyneiden demokraattisten maiden puolustusliitto, joka ei sotilaallisesti uhkaa minkään maan turvallisuutta. Naton laajeneminen on yksi osa Euroopan vakauden lisäämiseen pyrkivää toimintaa.

Toiseksi Naton laajenemisesta on myös Suomen kannalta ja Suomen osalta voitava käydä avointa keskustelua. Tällaista rehellistä keskustelua ei tule leimata sisäpoliittiseksi mielikuvataisteluksi siten kuin ed. Kekkonen äskeisessä puheenvuorossaan teki.

Arvoisa puhemies! Oman panoksensa Suomessa käytävään Nato-keskusteluun toi Venäjän presidentti Boris Jeltsin eilisellä lehtihaastattelullaan. Haastattelussa esitetyt Venäjän näkökohdat Naton laajentumisesta ja Suomen suhteesta siihen eivät sisältäneet uusia arvioita, mutta haastattelun sävy toi monen suomalaisen mieleen vanhat ajat.

On selvää, että Suomi määrittäessään turvallisuuspoliittisen asemansa ottaa huomioon naapurimaidensa, ennen kaikkea Ruotsin ja Venäjän ratkaisut ja näkemykset. Yhtä selvää on, että Suomi itse päättää siitä, minkälaisia ratkaisuja se katsoo oman turvallisuutensa edellyttävän. Suomi ja vain Suomi ratkaisee oman kansallisen etunsa pohjalta myös sen, miten se suhtautuu Naton laajentumiseen.

Tällä hetkellä tilanne on se, että hakemalla Nato-jäsenyyttä Suomi ajautuisi siihen monilukuiseen valtioiden joukkoon, jonka mahdollisuuksista päästä liittouman jäseniksi spekuloitaisiin kuukaudesta ja vuodesta toiseen ilman minkäänlaisia takeita jäsenyyden tai edes jäsenyysneuvottelujen pikaisesta realisoitumisesta. Tällainen asema ei lisäisi millään tavalla Suomen turvallisuutta.

Suomi on asemassa, jossa sillä on vaihtoehtoja. Se, että linjamme perustuu vallitsevissa olosuhteissa sotilaalliseen liittoutumattomuuteen, pitää sisällään sen, että olosuhteiden muuttuessa myös peruslinja voi tulla uudelleen harkinnan kohteeksi. Yksi keskeinen olosuhteiden muutokseen vaikuttava tekijä on Naton laajeneminen, toinen Naton ja Venäjän välinen yhteistyöprosessi, kolmas Baltian maiden asemassa mahdollisesti tapahtuvat muutokset ja neljäs Ruotsin turvallisuuspolitiikan tulevaisuuden linjaukset.

Minkälaisia muutoksia vallitsevissa olosuhteissa sitten täytyisi tapahtua, jotta kansallinen etumme vaatisi liittoutumattomuuspolitiikasta luopumista?

Kysymys on tärkeä mutta elävän elämän realiteettien kannalta mahdoton. Maailman muutokset ovat yhä monimutkaisempia ja yhä vaikeammin ennakoitavia. Jokainen tulevaisuuden tilanne on omalta osaltaan uniikki, eikä meillä ole käytössämme sellaista kristallipalloa, josta voisimme nähdä, miten meidän tulisi toimia jossakin sellaisessa tilanteessa, jonka muotoutumista emme vielä pysty ennakoimaan. Itse asiassa meille riittää se, että tiedämme, miten meidän tulee toimia juuri nyt, sekä se, että pidämme itselläm-

me sen mahdollisuuden, että voimme jossakin toisessa tilanteessa toimia toisinkin, mikäli siihen silloin on aihetta tai tarvetta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää erinomaisen tärkeänä, että maamme hallitus valppaasti ja herkeämättä seuraa muutoksen tilassa olevan maanosamme kehitystä ja on tarvittaessa valmis reagoimaan muuttuviin olosuhteisiin. Tämä ei tarkoita sita, ettei liittoutumattomuus saata olla turvallisuuspolitiikkamme onnistunut perusta myös seuraavat 50 vuotta.

Naton mahdollisen toisen laajentumiskierroksen ja sitä koskevien neuvottelujen aloittaminen on riippuvaista ensimmäisen kierroksen neuvotteluista ja mahdollisesti jopa niistä kokemuksista, joita ensimmäisten uusien jäsenten sopeutumisesta liittoumaan saadaan. Naton ja Venäjän välisten suhteiden kehittyminen vaikuttaa siihen niin ikään. Kaiken tämän perusteella on mahdollista, ettei toinen kierros ala vielä ainakaan muutamaan vuoteen. Joka tapauksessa on selvää, ettei kenelläkään vielä ole varmuutta siitä, koska se voisi aktualisoitua ja minkälaisten olosuhteiden vallitessa uutta kierrosta mahdollisesti käynnistettäisiin.

Kun tähän vielä lisätään se seikka, ettei Suomen jäsenyyskiinnostuksen ilmaiseminen ainakaan lisäisi vakautta lähialueillamme eikä helpottaisi ensimmäisen laajentumiskierroksen neuvotteluja tai Naton ja Venäjän välisten suhteiden kehittymistä, Suomella ei olisi mitään syytä kiirehtiä oman jäsenyyskiinnostuksensa ilmaisemisessa edes siinä tapauksessa, että olisimme vakuuttuneita liittoutumisvaihtoehdon valitsemisesta pitkän aikavälin ratkaisuksemme.

Arvoisa rouva puhemies! Kestävä turvallisuuspolitiikka koostuu monista eri osasista. Suomen EU-jäsenyys vahvisti omalta osaltaan maamme turvallisuuspoliittista asemaa. Kokoomus yhtyy selonteossa omaksuttuun uuteen muotoiluun, jonka mukaan turvallisuuspolitiikkamme perustekijänä on sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen ohella myös Euroopan unionin jäsenyys.

Emu-jäsenyys jatkaa samalla tiellä integroidessaan maamme yhä kiinteämmin Euroopan yhteistyörakenteisiin ja yhä elimellisempään yhteistyöhön muiden EU-maiden kanssa. Emullakin on siten oma turvallisuuspoliittinen ulottuvuutensa. Eri asia on, ettei Emu luonnollisestikaan ole mikään puolustusliitto eikä siitä sellaista tule.

Suomen lisäksi myös lähialueidemme muiden valtioiden integraatioratkaisut vaikuttavat niin niiden omaan kuin sitä kautta koko alueemme vakauteen. Erityisesti Keski- ja Itä-Euroopan uusien kommunismista vapautuneiden demokratioiden pyrkimykset päästä EU:n jäseniksi ja toisaalta EU:n tuki näiden valtioiden poliittisen ja taloudellisen vakauden edistämiseksi lisää näiden maiden vakautta ja turvallisuutta. Jatkamalla ponnistelujamme muun muassa Baltian maiden integroimiseksi kiinteämmin Euroopan rakenteisiin ja erityisesti EU:n jäseniksi edistämme konkreettisesti vakautta omilla lähialueillamme. Antamalla mahdollisuuksiemme mukaan panoksemme Venäjän ja Baltian maiden välisten suhteiden vakauttamiseen teemme palveluksen koko Pohjois-Euroopan vakaudelle.

Suomen tulee tukea Baltian maita näiden pyrkimyksissä oman EU-kelpoisuutensa kehittämisessä. Samalla erityinen velvollisuutemme on pitää huolta siitä, että Baltian maita kohdellaan tasa-arvoisesti muiden jäsenkandidaattien kanssa. Meidän on tässä tehtävässämme oltava sitä aktiivisempia mitä passiivisempia muut EU-jäsenmaat ovat.

Eurooppalaista turvallisuusarkkitehtuuria luodaan parhaillaan luonteeltaan varsin dynaamiseen toimintaympäristöön. Kylmän sodan päättymisen jälkeiset muutokset ovat edelleen liikkeessä uusien turvallisuuspoliittisten rakenteiden ollessa vielä monin osin kehitteillä. Olemassa olevat turvallisuusorganisaatiot ja instituutiot pyrkivät mukautumaan muuttuneisiin haasteisiin tavalla, joka tekee kokonaisuudesta entistä joustavamman ja moniulotteisemman.

Nato on muuttunut ja se muuttaa luonnettaan koko ajan. Liittouman laajentuminen onkin vain osa sen lähiajan haastetta Naton kiinnittäessä yhä enemmän huomiota sotaa lievempien kriisien ratkomiseen ja ennaltaehkäisyyn. Suomen laajamittainen osallistuminen myös tähän Naton ulkopuolisille maille avattuun yhteistoimintaan on mitä perustelluinta. Nato on viime vuosina osoittanut luonteensa todellisena ja itse asiassa tehokkaimpana rauhan säilyttämis-, rauhan turvaamis- ja rauhan palauttamisjärjestönä maailmassa. Tällaisena se käsityksemme mukaan tulee toimimaan myös jatkossa. On aihetta puhua uudesta Natosta.

Tänä päivänä ajankohtainen kriisi Albaniassa on esimerkki kylmän sodan jälkeisen Euroopan uudenlaisista, ennustamattomista ja yhä monimutkaisemmista konflikteista. Samalla se on osoitus siitä, minkä kaltaisiin haasteisiin niin EU:n kuin Natonkin tulisi tarvittaessa kyetä nopeasti ja tehokkaasti vastaamaan.

Kansainvälinen puolustuksellinen yhteistyö edistää Suomen turvallisuusetuja. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee tätä osallistumista sekä siihen liittyvää yhteistoimintavalmiuksemme edelleen kehittämistä Nato-maiden kanssa rauhanturva- ja kriisinhallintatehtävissä.

Eurooppalaisen kriisinhallinnan toimintaedellytysten parantaminen luo edellytykset vakaudelle vaikeissakin olosuhteissa. Tämän vuoksi Suomi on yhdessä Ruotsin kanssa tehnyt aloitteen kriisinhallinnan liittämisestä osaksi EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Suomen lähtökohta on EU:n poliittisen roolin korostaminen päätettäessä eurooppalaisista kriisienhallintaoperaatioista. Käsityksemme mukaan Weu:lla voisi olla keskeinen rooli operaatioiden toteuttamisessa. Näin olisi erityisesti silloin, kun Yhdysvallat ei osallistu operaation toteuttamiseen, vaan se jää Euroopan vastuulle.

Weu:n keskeinen rooli eurooppalaisten kriisienhallintaoperaatioiden toteuttamisessa edellyttää sen rakenteiden kehittämistä. Aivan erityisen tärkeää on parantaa Weu:n ja Naton yhteistoimintakykyä niin, että Weu voi todella toimia sotilaallisissa kriisienhallintaoperaatioissa.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen turvallisuuspolitiikka perustuu liittoutumattomuuden ohella itsenäiseen puolustukseen. Itse asiassa juuri liittoutumattomuus asettaa itsenäiselle puolustukselle aivan erityiset vaateet. Puolustuskykymme tulee olla uskottavaa luoden riittävän ennalta ehkäisevän kynnyksen sotilaallisen voiman käyttöä tai sillä uhkaamista vastaan.

Kun sanomme itsenäinen ja uskottava puolustuskyky, on meidän samalla tiedostettava, että sen ylläpitäminen myös maksaa. Itsenäinen puolustus ei ole ilmainen tai edes halpa tavoite. Uskottavan itsenäisen puolustuksen järjestäminen ei voi eikä saa olla taloudellisista suhdanteista riippuvaista. Itsenäisen puolustuksen merkitys kansakunnallemme ei vaihtele käsi kädessä bruttokansantuotteen tai verokertymän kehityksen kanssa. Maamme historia todistaa, että viime kädessä oma armeijamme ja sen toimintakyky on itsenäisyytemme ja vapautemme varmin tae. Ilman riittävää puolustuskykyä viime sodissa ja ilman sotiemme veteraanien taistelutahtoa ja henkilökohtaisia uhrauksia ei olisi olemassa suomalaista demokratiaa eikä suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee selonteossa esitettyjä määrärahatarvelaskelmia. Maavoimat lähiajan hankintasuunnitelmien painopisteenä vastaa käsitystämme tulevien hankintojen kohdentamistarpeista. Edellytämme samalla kuitenkin, että eduskunnan puolustusvaliokunta omaa lausuntoa laatiessaan paneutuu huolellisesti Puolustusvoimien määrärahatarpeisiin. Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa selonteossa esitettyjä Puolustusvoimien sisäisten rakenneuudistusten yleisiä suuntaviivoja. Yleisen asevelvollisuuden kautta tuotettavan suhteellisen vahvan kenttäarmeijan säilyttäminen yhdistettynä nykyistä iskukykyisempien erityisosien luomiseen vastaa lähiajan vaatimuksia.

Rauhanajan joukko-osastoja sekä palvelusaikojen muutoksia koskevat kehittämisesitykset ovat perusteltuja. Varsinkin palvelusaikojen uudelleenporrastamisen yhteydessä on kuitenkin huolehdittava siitä, että pitempään koulutettaville annettava taloudellinen tai muu kompensaatio on riittävä pitääkseen koulutettavien ydinjoukon riittävän motivoituneena tehtäviinsä. On kuitenkin muistettava, että pidemmän koulutusajan mahdollistama hyvitys eri oppilaitosten valintamenettelyissä tai opintosuorituksissa on hyvin riippuvaista oppilaitosten luonteesta eikä siten voi tulla kysymykseen ainakaan kaikilla aloilla.

Uudistus ei saa johtaa koulutettavien parhaimmiston nykyistä laajamittaisempaan pyrkimykseen eri tavoin välttää pidempää koulutusta. Pisimpien koulutusaikojen pidentyessä entisestään tulee siihen osallistuvien varusmiesten koulutuksen mielekkyyteen ja tehokkuuteen samalla kiinnittää entistä enemmän huomiota. Varusmieskoulutuksen kehittämiseen ei voi muutoinkaan kiinnittää liikaa huomiota; luohan se myös perustan maallemme elintärkeälle yleiselle maanpuolustustahdolle sekä yleiselle asennoitumiselle Puolustusvoimiimme.

Selonteon mukaan "varusmiehiä ja siviilipalvelusmiehiä ei saa asettaa palvelusvelvollisuutensa suorittamisessa keskenään eriarvoiseen asemaan." Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee tätä periaatetta. Toteamme kuitenkin, että tavoite yhdenvertaisesta asemasta ei tänä päivänä toteudu käytännössä. Siviilipalvelusmiehet ovat usein varusmiehiä edullisemmassa asemassa.

Oleellisin ero varusmiespalvelussa ja siviilipalvelussa liittyy niiden palvelusaikoihin. Kyse ei tällöin ole vain palveluksen kokonaiskestosta, vaan myös päivittäisistä ja viikottaisista palvelusajoista. Siviilipalveluksen ollessa yleisen työaikasääntelyn piirissä se suo suorittajalleen varusmiespalvelusta huomattavasti enemmän niin päivittäistä kuin viikottaistakin vapaa-aikaa, joka voidaan käyttää niin erilaisten keikkatöiden

tekemiseen kuin opintojen suorittamiseen. Siviilipalvelus mahdollistaakin pidemmästä kokonaiskestostaan huolimatta ahkeralle suorittajalleen selkeästi varusmiespalvelusta paremman toimeentulon sekä paremmat edellytykset oman palveluksen jälkeisen uran edistämiseen. Siviilipalveluksen tulisi kokonaisrasittavuudeltaan vastata varusmiespalvelua. Näin ollen on perusteltua jatkossakin ylläpitää järjestelmää, jossa siviilipalvelus on kaikissa tilanteissa kokonaiskestoltaan varusmiespalvelusta selvästi pitempi.

Kertausharjoitusten määrä on viime vuosina laskenut roimasti, mikä on johtanut niiden putoamiseen jo varsin huolestuttavalle tasolle. Koulutusaikojen keskimäärin lyhentyessä tarve kertausharjoitusten määrälliseen lisäämiseen kasvaa entisestään. Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee selonteossa asetettua tavoitetta 35 000 reserviläisen kouluttamisesta vuosittain. Tavoite on kunnianhimoinen mutta perusteltu.

Viime vuosina voimakkaasti lisääntynyt vapaaehtoinen maanpuolustustyö on arvostettavaa ja kunnioitettavaa työtä isänmaamme hyväksi. Puolustusvoimien nykyistä laajempi välillinen tuki sen onnistumiseksi onkin tärkeää. Samalla on kuitenkin muistettava, että ei vapaaehtoinen maanpuolustustyö hyödyllisyydestään huolimatta sinänsä voi korvata varsinaisten Puolustusvoimiemme työtä.

Palvelusaikauudistuksen myötä palveluksessa olevien varusmiesten maksimivahvuus pienenee selvästi. Uudistuksia tarvitaan, kun otetaan huomioon palvelukseen astuvien ikäluokkien pienentyminen. Puolustusvoimien toimintaa uudistettaessa on muistettava maanpuolustustahdon merkitys. Varuskuntien lakkauttamiset ovat kovia iskuja niiden kohteeksi joutuville paikkakunnille ja niiden vaikutusalueiden maanpuolustushengelle. Syntyviä alueellisia ongelmia tuleekin vähentää valtiovallan erityistoimin.

Arvoisa rouva puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää nyt käsillä olevaa turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa hyvin laadittuna. Selonteko antaa varsin tarkan kuvan turvallisuuspolitiikastamme samoin kuin Puolustusvoimain nykytilasta ja lähiajan haasteista.

Viettäessämme tänä vuonna valtiollisen itsenäisyytemme 80-vuotisjuhlaa voimme olla ylpeitä Suomen asemasta vapaana, vauraana ja kansanvaltaisena valtiona Euroopan kansojen perheessä. Suomi on saavuttanut paikkansa kansamme vahvan vapauden rakkauden, peräänantamattoman puolustustahdon ja valtioviisaan ulkopolitiikan ansiosta. Nämä ovat arvoja, joiden varaan myös isänmaamme tulevaisuus on rakennettava. Eurooppalaisuus ja laaja-alainen yhteistyö ovat osa tämän päivän isänmaallisuutta, jolla edistämme parhaiten myös omaa turvallisuuttamme.

Ed. Kalliomäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H e l l e : Arvoisa rouva puhemies! Tämä selonteko ei merkitse parin vuoden takaisen turvallisuuspolitiikan selonteon linjoitusten muuttamista vaan se on nähtävä suppeampana paneutumisena puolustuspolitiikkaan ja Puolustusvoimien kehittämiseen.

Pari vuotta sitten Turvallisuus muuttuvassa maailmassa -selonteossa käsiteltiin turvallisuutta nimenomaan laajan, kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsitteen valossa. Nyt annettu selonteko vahvistaa, että edellisen selonteon jälkeen Suomen turvallisuusympäristössä ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka edellyttäisivät eduskunnan hyväksymän turvallisuuspoliittisen peruslinjan tarkistamista. Siksi selonteossa myös vahvistetaan hallituksen kanta, että Suomi ei hae Naton jäsenyyttä, mutta seuraa tietenkin tarkoin laajentumisen vaikutuksia.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että toistetaan hallituksen kanta, että Suomi ei hae Naton jäsenyyttä. Viime aikoina näet yksi jos toinenkin on julkisuudessa puoltanut jäsenyyttä ja suorastaan kiirehtinyt sitä, kovin kevein perustein. Heidän samoin kuin kaikkien muidenkin on kuitenkin syytä huolella paneutua siihen, mitä selonteossa todetaan Naton laajentumisen vaikutuksista. Sivulla 24 esimerkiksi todetaan ensimmäisen laajentumiskierroksen luovan Euroopan turvallisuuskehityksessä epävarman tilanteen, joka edellyttää vakauttavia toimia. Naton laajeneminen ei suinkaan merkitse turvallisuuden kasvua, toisin kuin innokkaimmat Naton kannattajat meillä väittävät.

Pohjois-Atlantin sopimusjärjestö Nato luotiin jäsenmaidensa yhteistä puolustusta varten strategiseksi vastapainoksi silloiselle Neuvostoliitolle. Kylmän sodan jälkeinen murros on toki merkinnyt muutosta perustamisajan tilanteeseen nähden, mutta vasta Yhdysvaltain ja Venäjän sekä Naton ja Venäjän suhteiden kehittyminen jatkossa voi muuttaa mainittua alkuasetelmaa. Toisaalta, kuten selonteossa todetaan, Venäjän ja Naton suhteiden heikkeneminen vaikeuttaisi Venäjän naapurimaiden asemaa.

Turvallisuushaasteita käsittelevässä kohdassa todetaan, että Venäjän kyky ja halu sitoutua yhteistyöhön ovat ratkaisevia tekijöitä Euroopan yhtenäistymisessä. Tätä on välttämätöntä täydentää toteamuksella, että myös läntisen Euroopan ja Naton kyky ja halu sitoutua yhteistyöhön ovat tässä tärkeitä.

Vasemmistoliitto haluaa korostaa nimenomaan Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön merkitystä Eurooppaa yhdistävänä tekijänä, vaikka monen mielessä Ety-järjestö onkin jäänyt taka-alalle huomion kiinnittyessä Euroopan unioniin.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä korostaa, että Naton jäseneksi pyrkimiseen ei ole syytä, ei perustetta.

Selonteon Turvallisuushaasteet-jakso on kirjoitettu huonosti ja sekavasti. Huumeet, terrorismi ja ihmissalakuljetus sekä taistelu luonnonresursseista, kuten vedestä, kaikki tämä, on sullottu sikin sokin yhteen pieneen kappaleeseen. Kun puhutaan ns. globalisoitumiskehityksestä, tarkoitetaan ilmeisestikin vain maailmankaupan vapautumisen laajenemista ja yritysten yleismaailmallistumista. Haasteista puuttuvat maailman laajuiset ongelmat, esimerkiksi ilmastonmuutos, eräiden maiden kestämätön väestönkasvu, kehitysmaiden velkaongelma jne. Jakso olisi tullut jäsentää paremmin, esimerkiksi niin että erottuisi se, mikä koskee koko maailmaa ja mikä välittömästi tai vain välillisesti Eurooppaa.

Lisäksi virheenä tai ainakin liioitteluna voi pitää väitettä, että entisen Neuvostoliiton ja entisen Jugoslavian sodat sekä alue- ja vähemmistökiistat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat koko maanosan turvallisuuteen. Sotatoimet Tshetsheniassa, Georgiassa, Vuoristo-Karabahissa ja entisen Jugoslavian alueella ovat olleet alueiden ihmisille murhenäytelmä, eivätkä ulkopuoliset ole oikein kyenneet määrittelemään, minkälainen toimintalinja olisi järkevä. Nämä konfliktit ovat kuitenkin olleet paikallisia eivätkä ole uhanneet koko Euroopan vakautta tai maailmanrauhaa. Sama virhe toistuu, kun sotilaallisen kuvan muutoksen yhteydessä puhutaan eskaloitumisherkistä alueellisista kriiseistä. Onkin pakko kysyä, yritetäänkö paikallissotien laajenemisuhkilla perustella määrärahatoiveita, kun suursodan mahdollisuuteen ei kukaan usko. Jos näin on, perustelut eivät ole pitäviä.

Turvallisuuspolitiikan kehittäminen -jakso on oleellisen puutteellinen. Siitä puuttuu kokonaan kannanotto siitä, että Suomen kannalta aseistuksen määrän vähentäminen sekä aseistuksen ja joukkojen valvonnan parantaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Aseriisunta on juuri pienen maan kannalta oleellinen turvallisuustekijä, paljon oleellisempi kuin samalla sivulla oleva maininta siitä, että aktiivinen osallistuminen kriisinhallintayhteistyöhön parantaa Suomen sotilaallista yhteistoimintakykyä ja lisää välillisesti turvallisuutta.

Selonteon sivulla 48 todetaan: "Vallitsevissa oloissa Suomi tukee Pohjois-Euroopan ja koko Euroopan vakautta pysyttäytymällä sotilasliittojen ulkopuolella - -." Tämä on hyvä. Sen jälkeen tokaistaan kuitenkin holtittomasti: "Suomi arvioi liittoutumattomuuden ja sotilaallisen yhteistyön toimivuutta Euroopan turvallisuusasetelman muuttuessa ja osana Euroopan unionin kehitystä." Pahantahtoinen lukija saa kyllä tästä irti senkin tulkinnan, että jospa sittenkin mentäisiin Natoon, vaikka toisaalla Naton jäsenyys torjutaan.

Tämän asemesta olisi ollut viisasta hyvin selkeästi todeta, että Suomi seuraa Naton ja Venäjän suhteiden kehitystä ja varmistaa, että suhteessa Natoon me emme ole heikommassa asemassa kuin Venäjä ja meidän päidemme ylitse ei tehdä meitä koskevia päätöksiä, vaan me itse pääsemme niihin vaikuttamaan. (Ed. Rinne: Ei niitä koskaan ennenkään ole tehty!) — Pääministeri alkupuheenvuorossaan sanoi tämän kyllä selkeämmin, kuin se tuossa asiakirjassa on.

Suunnittelun perustana puolustuksen kehittämisessä vuosina 1998—2008 esitetään kolme kriisi- ja uhkamallia: 1) poliittinen ja sotilaallinen painostus, 2) yllättäen aloitettava strateginen isku ja 3) laajamittainen hyökkäys. Näiden todennäköisyyksiä ei kuitenkaan eritellä. Ei siis oteta kantaa siihen, mihin pitäisi varautua ja minkälaisilla joukoilla. Toisaalta halutaan kehittää pieniä, liikkuvia ja tulivoimaisia yksiköitä, joiden varustaminen on kallista juuri liikkuvuuden ja tulivoiman takia. Toisaalta tähdätään 430 000 hengen vahvuisiin joukkoihin, mikä taas on kallista miesmäärän ja kertausharjoituksina tapahtuvan jatkuvan koulutuksen takia.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä on aika ottaa kriittiseen tarkasteluun se, tarvitaanko todella suurta Maavoimien reserviä vai olisiko järkevämpää tyytyä oleellisesti pienempään. Tällöin luonnollisesti tulee pohdittavaksi myös se, mikä olisi palvelukseenottamisperuste ja mikä aseellisen palvelun ja muun yhteiskuntapalvelun suhde.

Painopisteajattelua ei pidä harjoittaa vain siinä mielessä, että Ilmavoimien jälkeen on Maavoimien vuoro. Myös kriiseihin varautumisessa pitää kyetä näkemään painopisteitä. Muutoin päätyy helposti valtiontalouden kannalta mahdottomiin vaatimuksiin. Me emme esimerkiksi voi oikein yhtyä sivulla 67 esitettyyn talouskehityksen vähättelyyn. Kaikki menot, puolustusmenot mukaan lukien, joudutaan harkitsemaan valtiontalouden näkökulmasta. Muutoin päädytään taas kerran samanlaiseen virheratkaisuun, että hankitaan iso joukko Horneteja maan syöksyessä lamaan tai tehdään hankintapäätöksiä, joiden seurauksena esimerkiksi nyt kotimainen aseteollisuus on kriisitilassa.

Selonteko sisältää sanallisia mainintoja hankintaohjelmista. Todetaan esimerkiksi joukkojen kuljetuksiin ja tulitukeen tarkoitettujen helikoptereiden hankinta ja näitä on myös kuvattu yhdeksännessä liitteessä. Vastaavasti kymmenennessä liitteessä kuvataan puolustuksen rahoitustarvetta viime kuussa päätettyjen talousarviokehysten jälkeisiltä vuosilta. Näiden kannanottojen merkitys on hieman epäselvä. On sinänsä välttämätöntä, että eduskunnalle tehdään selkoa menotarpeista ja -toiveista. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä lähtee kuitenkin siitä, että sitovat päätökset voidaan tehdä vain talousarvioiden yhteydessä.

Pidämme myönteisenä, että lyhimmät palvelusajat lyhenevät nykyisestä kahdeksasta kuuteen kuukauteen. Kun selonteko vaatii, että koulutusaika tulee soveltuvilta osin lukea hyväksi oppilaitoksiin pyrittäessä opintoviikkoina ja kurssisuoritteina, niin selvää mielestämme on, että tämän tulee koskea myös siviilipalvelua.

Koulutuksen uudelleenjärjestely pienentää kerrallaan palveluksessa olevien määrää 7 000 hengellä ja samalla rakennemuutoskin aiheuttaa muutoksia rauhanajan joukko-osastoissa. Eräille paikkakunnille tuottaa kuitenkin ongelmia varuskuntien lakkauttaminen, ja siitä aiheutuva tyytymättömyys on ymmärrettävää.

Selonteko toteaa, että sopimussotilaina palvelevat lisäävät ammattitaitoista reserviä, jonka tarve kasvaa järjestelmien teknistyessä. Silti on suhtauduttava oudoksuen tämän jälkeen kirjattuun ajatukseen, että sopimussotilaiden palkkaamiseen suunnattaisiin nuorisotyöttömyyden vähentämiseen tarkoitettuja varoja. Eikö todellakaan nuorille työttömille ole muuta tarjolla!

Suomalaisen nuoren Luca Moconesin nimellä julkaisema kertomus osallistumisestaan palkkasoturijoukoissa Bosnian taisteluihin panee pohtimaan, olisiko syytä erikseen lailla säätää Suomen kansalaisten osallistumisesta vieraisiin sotiin. Tarkoitan tässä pelkkää osallistumista sotimiseen enkä syyllistymistä sotarikoksiin, mikä on tietysti asia erikseen. Sinänsä valtion tulee vain tarkan harkinnan jälkeen kriminalisoida kansalaistensa muissa maissa tekemiä sellaisia tekoja, jotka eivät tekomaassa ole lainvastaisia. Vieraissa joukoissa sotimisen suhteen en itse ole varma, mikä olisi oikea ratkaisu, ja myönnän, että moni varmasti kokee, että esimerkiksi pienen maan puolella isoa hyökkääjää vastaan taisteleva vapaaehtoinen on pikemminkin sankari kuin rikollinen. Mielestäni tämäkin asia on joka tapauksessa pohdinnan arvoinen.

Tässä yhteydessä on lyhyesti syytä viitata myös siihen, että selonteon valmistelu puolustusneuvoston alaisena ei vastaa nykyajan vaatimuksia. On tietysti niin, että tasavallan presidentti on vielä Puolustusvoimien ylipäällikkö ja että vuonna 1957 annettu asetus määrittelee, että: "ylimpänä neuvoa-antavana ja suunnittelevana elimenä sekä tasavallan presidentin neuvottelukuntana valtakunnan puolustusta koskevissa asioissa on puolustusneuvosto". Olisi silti ollut parempi, jos selontekoluonnoksen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehyksen olisi laatinut ulkoministeriö ja puolustusta koskevan osan puolustusministeriö, minkä jälkeen valtioneuvosto olisi käsitellyt selontekoehdotuksen eduskunnalle antamista varten. Lienee aika myös kriittisesti arvioida puolustusneuvoston tehtäviä ja asemaa.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä edellyttää, että valiokuntakäsittelyssä paneudutaan selontekoon huolella muistaen, että sitovat päätökset hankinnoista tehdään vasta talousarvion yhteydessä. Eduskunnan tulee kriittisesti arvioida muun muassa selonteossa esitettyjä hankintaohjelmia ja suuren maavoimareservin mielekkyyttä.

Valiokuntakäsittelyssä on syytä myös todeta, että Suomen asenne Natoon ei ole turvallisuuspolitiikan selonteosta muuttunut.

Lopuksi, herra puhemies, eduskunta on saanut konfliktinhallinnasta rauhanturvaselonteon ja nyt puolustuspolitiikasta tämän selonteon. Esitämme, että valtioneuvosto laatisi uuden asiakirjan, joka keskittyisi nimenomaan vakauspolitiikkaan, joka tähtää demokraattisten, poliittisten ja taloudellisten muutosten edistämiseen ja turvallisuusuhkien ennaltaehkäisemiseen rauhanomaisia rakenteita vahvistamalla.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. B i a u d e t : Ärade talman! Om Finland nu lämnade in en ansökan om medlemskap i Nato, skulle det på allvar blanda om korten i förhandenvarande säkerhetspolitiska konstellationer och diskussioner. Det vill vi och behöver vi inte.

Det viktiga är emellertid att en sådan åtgärd numera är ett alternativ för oss och att den dessutom öppet diskuteras. Trots en klar bedömning av nuläget utesluter inte heller regeringens redogörelse framtida alternativ.

Kan förändringen i vår säkerhetspolitiska status beskrivas bättre och har vi till fullo förstått hur vår specifika säkerhetspolitiska vikt i Europa förändrats?

Arvoisa puhemies! Jos Suomi nyt jättäisi jäsenhakemuksen Natoon, tämä sekoittaisi vakavasti kortit käsillä olevissa turvallisuuspoliittisissa asetelmissa ja keskusteluissa. Tätä emme halua emmekä tarvitse.

Tärkeää kuitenkin on, että tämäkin on nykyisin yhtenä vaihtoehtona meille ja että siitä lisäksi keskustellaan avoimesti. Nykytilanteen selkeästä arvioinnista huolimatta myöskään hallituksen selonteko ei sulje pois tulevia vaihtoehtoja. Voidaanko muutosta turvallisuuspoliittisessa tilassamme kuvata paremmin? Olemmeko edes täysin ymmärtäneet, miten meidän erityinen turvallisuuspoliittinen merkityksemme Euroopassa on muuttunut?

Med denna historiska rörelsefrihet har vi nått en punkt som svenska riksdagsgruppen och Sfp länge haft som mål. Vår demokrati har stärkts i och med att utrikes- och säkerhetspolitiken börjat diskuteras öppnare. Vi blygs inte över att tycka att vi på ett väsentligt sätt kunnat bidra, och ibland rentav tagit initiativ till förändringen. Ibland har varnande finger lyfts mot för stor frispråkighet, men så är det ju alltid.

Men som i alla andra sammanhang medför ökade möjligheter också ökat ansvar. Också det ansvaret är vi beredda att bära.

Att ta ansvar för Europas fred och säkerhet är ingen ny sak för Finland. En aktuell lägesbedömning angående det förnuftiga i att överge allianfriheten eller inte betyder dock inte att vi förklarar oss fångna i ett evigt dilemma, där en medlemsansökan ur en europeisk synvinkel är ansvarslös så länge den är möjlig för oss, men för sen när vi skulle behöva den. Säkerhetspolitiskt svängrum används sist och slutligen alltid till förmån för det nationella intresset och en viktig del av detta är att bedöma rätt tidpunkt för olika beslut.

Puhemies! Hallituksen selonteko tiivistää havainnollisesti 90-luvun ja sitä aiemmat tapahtumat ja näiden mahdollisen merkityksen omalle turvallisuudellemme ja erityisesti puolustukselle-mme. Se, joka uskoi selontekoon liittyneen hyssyttelyn merkitsevän, että aivan jotakin odottamatonta näkisi päivänvalon, tulee joka tapauksessa pettymään. Useinhan luottamuksellisuus tällaisissa asioissa on pikemminkin itse prosessia kuin sisältöä varten.

Tämä liittyy siihen, että suuri muutos turvallisuuspoliittisessa tilanteessamme tapahtui EU-jäsenyyden myötä. Epäilemättä myös kansanäänestys ratkesi pitkälle tällä perusteella. Mutta lausutut turvallisuustakuut ovat yksi asia ja se tosiseikka, että maa pannaan aina jonkin "sateenvarjon" alle, toinen. Emme voi kohtuudella kuulua minkään muun sateenvarjon alle kuin niiden muun 14 tähden, jotka ovat saman sateenvarjon sinisellä pohjalla. On hyvä, että myös hallitus on, ehkä selkeämmin kuin koskaan aikaisemmin, ilmaissut itsensä tämän tiimoilta.

EU-jäsenyyttämme seurasi turvallisuuspoliittinen selonteko vuonna 95, rauhanturvaamislain muutos ja päätös valmisjoukon perustamisesta. Osallistumisellamme Ifor-Sfor-operaatioon uusi profiilimme on konkretisoitunut, samalla kun otettiin tärkeä askel Venäjän mukaan ottamiseksi Euroopan yhteistyövaraiseen turvallisuusrakennelmaan.

Nämä ovat todisteita uudesta toimintavapaudestamme. Selviä merkkejä etenemisestä tiettyyn suuntaan, voivat jotkut ajatella, mutta otetut askeleet eivät kuitenkaan sanele, millaisia päätöksiä tulemme tekemään tai emme tule tekemään, myöhemmin.

Redogörelser bygger alltid på ett grundantagande. Den här gången är symbolen förändring med stort F. Efter ett långvarigt status quo har vi gått över till en annan ytterlighet. Perspektivet kan verka oantastligt, men kan också kritiseras.

För det första var det kalla kriget inte så statiskt man brukar ge sken av, och framförallt, i ett historiskt perspektiv trots allt inte en så lång

period. Det kalla krigets interna växlingar mellan töväder och kriser, bl.a. vissa folkresningar, visade i sig på rörelser och förvarningar om vad som förr eller senare skulle komma att ske. Ksseprocessen skar som sådan igenom det kalla krigets frontlinjer och kan i ett längre perspektiv betraktas annorlunda än vad som är brukligt, dvs. som cementering av den situation som rådde.

För försvarets del är förändringen som språkbild också problematisk med tanke på beslut om hur mycket resurser som skall satsas nationellt. I den förra redogörelsen myntades begreppet "samarbetsbaserad säkerhet", och man kunde kanske uppfatta det som så att det i sig minskar trycket på nationella satsningar.

Så verkar inte vara fallet. De länder som vill bli medlemmar i Nato tvingas satsa stora resurser på sitt försvar, och också hos oss har man gjort beräkningar av vad vi skulle vara tvungna att satsa för ett medlemskap. Det handlar inte om småpengar.

Mutta ei myöskään hallituksen linja, jonka mukaan emme ole aikeissa hakea jäsenyyttä eikä meillä ole "turvallisuusvajetta", pysty pitämään vaatimuksia ja toiveita puolustuksemme edelleen vahvistamisesta loitolla. Selonteossa nimenomaan pysyvä muutos yhdessä sen kanssa, että lähialueemme määritellään jopa sotilaspoliittisesti tärkeämmiksi kuin aikaisemmin, on argumenttina lisääntyneiden vaatimusten kohdistumisesta puolustukseemme. Liittoutumattomuudella on myös hintansa. Jokin viikko sitten tutkija tai ammattisotilas määritteli lehtiartikkelissa 1920-luvun poliitikot lyhytnäköisiksi, kun nämä vakauteen viitaten nakersivat hallituksen määrärahapyyntöjä. Toisin sanoen sekä vakaus että muutos kelpaavat perusteluiksi, kun panostuksia tarvitaan.

Pohdiskelu saattaa kuulostaa hämmentävältä. Näkökulman ja painopisteen valinta on kuitenkin ratkaisevaa konkreettisille kannanotoille puolustusmäärärahojen kehityksestä keskipitkällä aikavälillä. Toisin sanoen erilaisia käsityksiä voi vallita siitä, mitä käsite "uskottava puolustus" edellyttää.

Puolustusmäärärahamme ovat yleisesti ottaen olleet vakaalla tasolla, samalla kun taloudellinen syväsukellus on koskettanut myös niitä. Tiesimme, että suuri panostus Hornet-hankintoihin merkitsisi paineita muihin puolustusmenoihin, mutta uudistustarve, pitkäjänteisyys ja uskottavuus olivat ensisijaisia perusteluja päätöstä tehtäessä. Puolustusministeriö kuuluu niihin harvoihin ministeriöihin, joiden menoja on lisätty huomattavasti tänä vuonna.

On paikallaan, että puolustus saa osakseen päähuomion tässä uudessa selonteossa. Jo tekninen kehitys vaatii perusteellista puolustuksen rakenteen tarkistamista. Paljon on tehtävissä tekniikan, paremman organisaation ja tehokkaamman koulutuksen avulla.

Men det här behöver inte betyda att man säger ja till en högre nivå på försvarsanslagen. Enligt svenska riksdagsgruppen vore det omöjligt att så här snabbt, efter att man upprepade gånger tillämpat principen att alla måste bidra till saneringen av ekonomin, placera ministerierna på olika startlinjer.

De nya typer av hotbilder och kriser som redogörelsen dessutom lyftar fram, t.ex. kärnkraftsolyckor och andra miljökatastrofer, kan dessutom svårligen förebyggas genom högre försvarsanslag. Vilket slag av beredskap sådana kriser kräver behöver också en minst lika stor uppmärksamhet.

Regeringens linje bygger på en positiv bild av den ekonomiska utvecklingen, som förklarar både anslagshöjningar och en svagt sjunkande trend vad gäller utgifterna i förhållande till bnp fram till 2008. I den strikta budgetdisciplinens tidevarv är också moderata anslagshöjningar politiskt svåra, särskilt som man ju nu utgår från innevarande års höjda anslag. De tilltänkta anslagen rör sig på gränsen för det acceptabla och blir säkert föremål för vidlyftiga diskussioner under riksdagsbehandlingen. Riksdagen bör vara försiktig med att via redogörelsen mera än nödvändigt binda sig vid konkreta anskaffningar och tidtabeller.

Yleisesti poliitikkojen on pitkälti voitava luottaa siihen, että ammattisotilaat tekevät annetuissa taloudellisissa kehyksissä sen, mikä on parasta kokonaismaanpuolustuksen kannalta. Ei voi kuitenkaan välttyä tunteelta, että kaikki selonteossa mainitut uudistukset ja kalustotoiveet, joista helikopterihankinnat kuuluvat suurimpiin, avaavat kuilun suhteessa kuvattuun kustannuskehitykseen. Riittävätkö ehdotetut korotukset ja rationalisointivoitot todellakin kaikkeen tähän?

Rakennemuutos ja tarve budjettikehysten hallinnassa pitämiseen on nyt johtanut pitkään pohdittuihin konkretisointeihin joukko-osastojen ja varusmieskoulutuksen tulevaisuudesta. Ruotsa-

lainen eduskuntaryhmä pitää täysin selvänä, että selonteossa olevat ehdotukset lähtevät Puolustusvoimien sotilaallisista priorisoinneista. Sekä Vaasan rannikkopatteriston että Pohjan prikaatin lakkauttaminen perustuu ajatukseen siitä, että kiinteiden toimipaikkojen tarve on suurempi muilla ilmansuunnilla. Joutuukin kysymään, onko tämä ongelmatonta kaikissa tilanteissa.

Ehdotus Vaasan yksikön lakkauttamisesta asetettiin hallituksen käsittelyn loppuvaiheessa vastakkain ruotsinkielisen prikaatin säilyttämisen kanssa Dragsvikissä. Tämä oli niin röyhkeä ja läpinäkyvä kuin myös puhtaasti poliittinen manööveri vastuun siirtämiseksi toisille. Sotilaallisesta näkökulmasta tämä ei olisi millään tavoin sopinut siihen kokonaisuuteen, jonka varaan selonteko rakentuu.

Rkp:n panoksen ansiosta tulos muodostui sen sijaan loogiseksi, toisin sanoen ainoata ruotsinkielistä yksikköä vahvistetaan rakennemuutoksen yhteydessä. Hallitus ilmaisi, samoin Rkp:n ehdotuksesta, ponnessa halunsa tarjota kompensaatiota niille paikkakunnille, jotka menettävät työpaikkoja päätöksen johdosta. Tämä kokonaisuus on mielestämme esimerkkinä vastuun kantamisesta.

Tack vare svenska folkpartiets insats blev resultatet i stället logiskt, dvs. att den enda svenska enheten stärks i samband med omstruktureringen. Regeringen uttryckte vidare, likaså på förslag av Sfp, i en kläm sin vilja att kompensera de orter som förlorar arbetsplatser genom beslutet. Den helheten är enligt oss ett exempel på hur ansvarstagande ser ut.

Sjöstridskrafterna och kustartilleriet skall sammanslås, vilket sägs betyda att man kan avstå från en del mindre fortenheter. Svenska riksdagsgruppen förutsätter att utskottet noterar att det finns små orter, där förvarsmaktens betydelse för hela lokalsamhällets fortbestånd är så avgörande att indragningar eller kraftig inskränkning av verksamheten måste undvikas in i det sista. Just i skärgården är detta fallet, där såväl det fortsatta bevakningsbehovet som skärgårdslagens entydiga budskap måste vara avgörande när förnyelseprocessen går vidare.

I sammanhanget måste också arrangemangen med Ålands demilitarisering och neutralisering beaktas. Detta förhållande bekräftades när Finland blev medlem av EU. Efter successionen i Sovjetunionen har Ryssland blivit part i dessa arrangemang och riksdagsgruppen pekar på dessa kända förhållanden för att bilden av Finlands säkerhets- och försvarspolitiska position skall vara uppdaterad och komplett. Vid beslut om ändringar gällande placering av truppförband och fortstationer måste också Ålandsaspekten uttryckligen beaktas.

Ärade talman! Stor enighet torde råda i vårt land om bevarandet av den allmänna värnplikten som grund för vårt försvar. Den föreslagna differentieringen av tiderna för beväringsutbildningen har redan en tid varit i offentligheten. Det finns alla skäl att tro att förslaget är väl igenomtänkt och det bidrar sannolikt till att höja motivationen i samband med tjänstgöringen. Samtidigt frigörs resurser som behövs för repetitionsutbildningen.

Puhemies! Palatakseni yleiseen turvallisuuspolitiikkaan selonteon suurimmat edut ovat avoimessa pohdiskelussa Venäjän tilanteesta asearsenaalien ja joukkojen ja maan mahdollisten reaktioiden osalta Naton laajenemiseen. Naton omaa muutosta ja tarvetta uuden roolin löytämiseen samoin kuin vaatimusta tämän tapahtumisesta yhteisymmärryksessä Venäjän kanssa ei voida liiaksi korostaa. Hallitus ei myöskään pelkää spekuloida mahdollisuudella, että joutuisimme uudelleen kylmää sotaa muistuttavaan tilanteeseen.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä tukee täysin selonteon kaiken kattavaa turvallisuuspoliittista tavoitetta Suomelle eli sitä, ettei mitään meitä koskevia päätöksiä tehdä meidän päämme yli tai ilman, että tietäisimme niistä. Mahdollisuus joutua jatkossa tällaiseen tilanteeseen on täysin ratkaiseva meidän tuleville päätöksillemme suhteistamme Naton ja Weu:n kaltaisiin järjestöihin.

Mitä tulee lähestyvään huippukokoukseen, jonka isäntinä meillä on kunnia olla, ovat spekulaatiot uusista etupiirijaoista toki olleet tietoisesti dramatisoituja. Helsingin hengen tulee kai olla läsnä Helsingissä.

Haluan vielä korostaa sanomaani. Jos Suomi antaa merkittävän painon sille, että meidän valintamme tulee olla hyödyksi koko Euroopan turvallisuudelle, meillä on täysi oikeus odottaa myös muiden ottavan huomioon meidän tarpeemme. Eduskuntaryhmämme haluaa antaa pääministerille tunnustusta hänen selvänäköisyydestään näissä asioissa ja samalla yhtyä näkemykseen, jonka mukaan myös Baltian valtioiden valintamahdollisuuksien tulee olla todellisia.

Redogörelsen berör kort säkerhets- och försvarspolitiken vid EU:s pågående regeringskon-

ferens. Förhållandet mellan EU, Weu och Nato, liksom FN och Osse, behandlas i välbekanta ordalag och utgående från Finlands och Sveriges initiativ om hur krishanteringsberedskapen skall utvecklas. Regeringens formuleringar kring vad konferensen kan utmynna i för försvarspolitikens del tyder dock på att man inte tar så allvarligt på det irländska ordförandeskapets slutsatser. Det borde man kanske göra, för den formuleringen skulle vara klart mera bindande vad gäller ett framtida gemensamt försvar än Maastrichtavtalet, och kunde eventuelt kräva nya definitioner av transatlantiskt samarbete och Nato:s fortsatta roll i Europa.

Som en detalj i redogörelsen vill vår riksdagsgrupp ännu nämna förbudet mot truppminor. Regeringen säger sig stöda ett "juridiskt bindande och verifierbart totalförbud" på global nivå, om vilket man börjar förhandla under detta år. Senare konstateras att minförbudet skulle komma att förorsaka tilläggskostnader. Riksdagsgruppen hoppas trots allt att Finland inte bidrar till att fördröja den så väldigt viktiga processen.

Puhemies! Paljon enemmänkin voisi sanoa ja monista eri näkökulmista. Turvallisuus- ja puolustuskysymykset ovat kuitenkin niin laaja alue, että lähetekeskustelupuheenvuoro jää auttamattomasti liian lyhyeksi. Ruotsalainen eduskuntaryhmä tulee toimimaan näiden suuntaviivojen mukaisesti eduskunnan vastauksen antamiseksi selontekoon.

Ärade talman! Mycket mera kunde man säga och ur många andra synvinklar. Säkerhets- och försvarsfrågorna är dock ett så pass vidlyftigt område att ett remissinlägg är ohjälpligt för kort. Svenska riksdagsgruppen arbetar för ett svar av riksdagen enligt dessa riktlinjer.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Suomen ja maailman turvallisuus on paljon muuta ja ensisijaisesti muuta kuin sotilaallista turvallisuutta. Tavallisille ihmisille turvallisuus merkitsee esimerkiksi sitä, että lasten voi antaa kulkea koulumatkat ilman saattajaa tai kohtuullista varmuutta toimeentulosta paitsi tänään, myös ensi viikolla, ensi vuonna ja ensi vuosikymmenellä. Turvallisuus on myös sitä, että luonnonympäristöstä huolehditaan niin lähellämme kuin maailmanlaajuisesti, jotta myös tulevilla sukupolvilla olisi hyvän elämän edellytykset. Turvallisuus on kaikkien ihmisten ihmisoikeuksien kunnioittamista yhtäläisesti riippumatta muun muassa ihonväristä, kielestä, sukupuolesta, uskonnosta ja sukupuolisesta suuntautumisesta.

Pelkästään tämän selonteon pohjalta saattaisi saada sellaisen kuvan kuin hallitus ymmärtäisi turvallisuuden tarkoittavan pääasiassa sotilasliittoja, aselajeja ja erilaisia sotilaallisia järjestelmiä. Onneksi tämä eduskunta on jo aikaisemmin käsitellyt hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon, jossa turvallisuutta käsiteltiin huomattavasti laaja-alaisemmin kuin tässä selonteossa. Tämä selonteko on suurelta osin puolustusministeriön valmistelema, ja valitettavasti siinä heijastuu varsin kapea näkemys siitä, mitä turvallisuus on.

Hallitus on kuitenkin kannanotoissaan korostanut laaja-alaista turvallisuuskäsitystä ja vakauspolitiikkaa turvallisuuden perustana. Me kaipaisimme hallitukselta tällaisen kapea-alaisen, sotilaallisesta näkökulmasta turvallisuutta tarkastelevan selonteon lisäksi selvitystä siitä, mitä Suomen vakauspolitiikka käytännössä on nyt ja tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Suunnilleen viimeksi kuluneen vuoden ajan tiedotusvälineiden suosikkipuheenaiheisiin on kuulunut Suomen mahdollinen liittyminen Natoon. Tämä keskustelu tuntuu leijuvan jalat tukevasti ilmassa.

Vihreä eduskuntaryhmä ei näe mitään syytä muuttaa Suomen nykyistä asemaa liittoutumattomana valtiona. Puheet siitä, että liittoutumaton maamme olisi jonkinlainen turvallisuuden vapaamatkustaja, ovat vailla pohjaa. Juuri liittoutumattomana Suomi pystyy antamaan oman arvokkaan antinsa Euroopan turvallisuuteen. Esimerkiksi Bosniassa toteutettujen Ifor- ja Sfor-rauhanturvaoperaatioiden poliittista uskottavuutta lisää huomattavasti se, että niissä on mukana liittoutumattomia maita, kuten Suomi ja Ruotsi. Juuri liittoutumattomuus tarjoaa Suomen kaltaiselle pienelle maalle mahdollisuuden omaan aktiiviseen rooliin, joka on arvokas myös muiden kannalta ja jonka arvo myös muidenkin olisi syytä ymmärtää.

Liittoutumattomien maiden positiivisen turvallisuusroolin ymmärtämistä toivoisimme varsinkin niiltä EU:n jäsenmailta, jotka ajavat EU:n ja Länsi-Euroopan unionin eli Weun sulauttamista. Yksi sulauttamiselle esitetty perusteluhan on se, että EU:sta ei voisi tulla vahvaa toimijaa maailmanpolitiikassa ilman vahvaa identiteettiä ja että identiteetti puolestaan edellyttäisi ns. puolustusulottuvuuden kehittämistä EU:lle. Me vihreät näemme asian toisin. Meidän mielestämme on hieno ja myönteinen asia, että valtiollinen

rakenne nimeltä Euroopan unioni keskittyy siviilielämän tarpeista huolehtimiseen.

Weun ja EU:n sulauttaminen, jota Euroopan vihreät vastustavat, taas merkitsisi sitä, että EU yrittäisi ahtautua vanhanaikaiseksi käyvään kansallisvaltion muottiin hankkimalla perinteisen kansallisvaltion tuntomerkit, muun muassa puolustuksen. EU:n ja Weun sulauttaminen merkitsisi myös sitä, että EU:n myönteinen kuva monien ulkopuolisten, esimerkiksi Venäjän, silmissä muuttuisi kielteisemmäksi. Samalla esimerkiksi Baltian maiden liittyminen EU:hun voisi kohdata vastaavanlaisia poliittisia esteitä kuin niiden jäsenhakemus Natoon on jo kohdannut.

Toinen EU:n ja Weun sulauttamiselle esitetty perustelu on se, että ilman sitä EU ei edelleenkään kykenisi toimimaan tehokkaasti ja ajoissa esimerkiksi Jugoslavian kriisin kaltaisissa tilanteissa. Todellisuudessa EU:n, yhtä hyvin kuin Weun ja Natonkin toiminnan vitkuttelu Jugoslavian kriisissä johtui poliittisen tahdon puutteesta eikä EU:n ja Weun suhteen löyhyydestä. Aivan viime päivinäkin on tullut julki tyrmistyttäviä arvioita, joiden mukaan eräiden EU:n keskeisten jäsenmaiden välinpitämätön reagointi saamiinsa tietoihin olisi keskeisesti myötävaikuttanut sekä Bosnian että myös Ruandan verilöylyjen kehittymiseen.

Seuraava kansainvälisen toimintakyvyn koetinkivi saattaa nyt olla kehittymässä Albaniassa. Onneksi EU on ryhtymässä toimiin auttaakseen Albanian tilanteen rauhoittumista. Vihreä eduskuntaryhmä katsoo, että EU:n tulee tehdä kaikki voitava, jotta Albaniassa ei lähtisi kehittymään Balkanin seuraavaa suurta murhenäytelmää.

Tilanne on hyvin jännitteinen myös Albanian naapurissa Kosovossa, joka nyt on osa Tynkä-Jugoslaviaa. Kosovon väestöstä 90 prosenttia on albaaneja, jotka ovat kansanäänestyksellä ottaneet kantaa alueensa itsenäistymisen puolesta. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan delegaation vieraillessa Balkanilla muutama viikko sitten saimme näyttöä niin serbien kuin makedonialaistenkin erittäin nurjamielisistä asenteista albaaneja kohtaan, jotka kuitenkin ilmeisesti edustavat alueen vanhinta asujaimistoa. Saimme tietää muun muassa, että vuodesta 1990 alkaen, siis seitsemän vuoden ajan, Kosovon albaanilapset eivät ole käyneet valtion kouluja, vaan albaanit ovat organisoineet oman rinnakkaisen koulujärjestelmänsä kaikilla kouluasteilla. Viranomaisten mukaan albaanit boikotoivat kouluja, albaanien mukaan taas koulut on suljettu albaanilapsilta. Saimme kuulla esimerkiksi sellaisia näkemyksiä kuin "albaanit ovat primitiivisiä ihmisiä" ja "mitä järkeä olisi opettaa albaanin kielellä esimerkiksi matematiikkaa ja kemiaa".

Tällaisissa yhteyksissä suomalainen voi tuntea suurta ylpeyttä kertoessaan esimerkiksi, että Suomessa on mahdollista opiskella ruotsin kielellä kaikki koulutusasteet yliopistoa myöten. Kun ruotsin kielen ja suomenruotsalaisten asema aika ajoin nousee Suomessa keskustelun aiheeksi, toivoisimme suomalaisten laajasti ymmärtävän, miten hyvää esimerkkiä vähemmistön oikeuksien kunnioittamisessa me voimme näyttää monille muille maille, joissa kansallisuusennakkoluulot ovat keskeinen jännitysten ja konfliktien lähde.

Vihreä eduskuntaryhmä korostaa sitä, että ihmisoikeuksien kunnioittaminen on turvallisuuden perusta. Siksi toivommekin ihmisoikeuskysymysten saavan Suomen ulkopolitiikassa yhä kasvavan painon. Juuri tällä hetkellä Suomella on mahdollisuus aktiivisesti ottaa kantaa tilanteeseen esimerkiksi Turkissa, jossa valtio vainoaa kurdeja ja esittää samaan aikaan vaatimuksia päästä EU:n jäseneksi.

Vihreiden mielestä ihmisoikeuksille tulee antaa nykyistä suurempi paino erityisesti Suomen kauppapolitiikassa. Vähimmäisvaatimus on mielestämme se, että Suomen ei pidä myydä aseita Turkin ja Indonesian kaltaisiin maihin, joissa valtio todistettavasti harjoittaa suoranaista väkivaltaa vähemmistökansallisuuksia kohtaan.

Arvoisa puhemies! Nyt näyttää jälleen olevan käynnistymässä uusi kampanjakierros Puolustusvoimien määrärahojen korottamiseksi. Ylen kallis Hornet-hankinta on saattanut Puolustusvoimat hankaluuksiin, koska kaikkeen muuhun on vastaavasti jäänyt vähemmän rahaa. Vihreä eduskuntaryhmä voi tyytyväisenä todeta, että me äänestimme Hornet-hankintaa vastaan. Olemme myös tyytyväisiä siihen, että tämä hallitus on kyennyt toteuttamaan jonkin verran säästöjä puolustuksesta. Muuhan olisikin ollut kohtuutonta, kun kaikesta muusta on laman ja valtion velkaantumisen vuoksi tingitty. Korostamme myös sitä, että tämän selonteon yhteydessä on sovittu, että vuosien 1998 ja 1999 sovittuja Puolustusvoimien budjettiraameja ei ylitetä.

Tämän selonteon yhdeksi pääasiaksi on julkisuudessa esitetty helikopterihankinnat. Me korostamme sitä, että nyt ollaan antamassa lupaa vasta asian valmisteluun. Se, toteutuuko helikopterihankinta ja millaisena, jää seuraavan eduskunnan päätettäväksi. Tähän selontekoon sisältyvät alustavat määrärahasuunnitelmat on

tehty halvemman vaihtoehdon eli kuljetushelikopterien pohjalta, ei siis taistelukopterien. Mutta enpä yhtään hämmästyisi, jos seuraavien eduskuntavaalien jälkeen kuulisimme väitettävän, että tässä yhteydessä on sitouduttu hankkimaan nimenomaan taistelukopterit, joiden hinta olisi noin kaksinkertainen kuljetuskoptereihin verrattuna. Totean etukäteen, että jos joku tällaista tulee väittämään, hän puhuu pötyä.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä on tyytyväinen siihen, että selonteossa otetaan myönteinen kanta yhteen ehdotukseen, jonka olemme esittäneet eri yhteyksissä moneen kertaan. Asevelvollisten peruspalvelusaika nimittäin lyhennetään 6 kuukauteen. Pidempiä palvelusaikoja tulee kaksi: 9 ja 12 kuukauden mittaiset.

Selonteon maininta siitä, että pidempi palvelusaika voidaan ottaa huomioon erilaisten ammatillisten oppilaitosten pääsykokeiden pisteytyksissä ja opintosuorituksina, on herättänyt jonkin verran hämmennystä. Saamamme selvityksen mukaan on kyse siitä, että asevelvollisuuden yhteydessä opittuja ammatillisia taitoja esimerkiksi atk-alalla voidaan laskea hyväksi saman alan opinnoissa. On selvää, että vastaavan tulee koskea myös siviilipalvelua. Vihreät pitävät tärkeänä pitää kiinni siitä, ettei pidemmän palvelusajan perusteella voi saada mitään yleisiä etuoikeuksia ammatillisissa opinnoissa.

Pidämme välttämättömänä myös sitä, että lyhennettäessä asevelvollisuuden peruspalvelusaikaa neljänneksellä tehdään vastaava lyhennys myös siviilipalveluun. Myös siviilipalvelussa voisi olla jatko-osa, jonka voisi suorittaa esimerkiksi kehitysyhteistyötehtävissä. Suomessahan on toistaiseksi ollut jyrkän kielteinen kanta sivarien lähettämiseen kehitysyhteistyötehtäviin ulkomaille. Tälle kielteisyydelle ei mielestämme löydy järkiperusteita. Toivomme, että järkevä kompromissi löytyisi siitä, että kehitysyhteistyötehtävissä voisi suorittaa siviilipalvelun jatko-osan.

Pidämme outona menneisyyden jäänteenä Puolustusvoimien piirissä vallitsevaa kielteistä asennetta siviilipalvelusta kohtaan. Tämä asenne on käynyt ilmi muun muassa tämän selonteon valmistelussa. Kuitenkin Suomea, Eurooppaa ja maailmaa kohtaavat todelliset uhkat ovat enenevässä määrin muita kuin sotilaallisia. Siviilipalvelu pitäisikin nähdä myönteisenä panoksena laajasti ymmärrettyyn konfliktien ehkäisyyn. Se, että siviilipalveluksen voisi suorittaa kehitysyhteistyössä, olisi tämän ajatuksen mukaista.

Emme voi välttyä ajatukselta, että puolustusvoimien kielteinen asenne sivareita kohtaan johtuu siitä, että asevelvollisuus on eräänlainen initiaatioriitti vanhahtavaan miesrooliin ja että siksi halutaan rangaista tästä miesroolista kieltäytyjiä.

Selonteossa todetaan, että monissa Euroopan maissa ollaan luopumassa yleisestä asevelvollisuudesta. Tätä meidän Puolustusvoimissamme ei kuitenkaan harkita. Me vihreät kysymme: Miten kauan ja missä määrin yleinen asevelvollisuus enää on mielekäs? Missä määrin yleisellä asevelvollisuudella enää on järkiperusteita ja missä määrin on kyse eräänlaisesta kansanperinteen vaalimisesta? Miten paljon haluamme tästä kansanperinteen vaalimisesta maksaa?

Asevelvollisten koulutuksessa tulisi vihreiden mielestä nykyistä enemmän painottaa konfliktien ennaltaehkäisytyötä. Viime vuosien aseelliset konfliktit niin Euroopassa kuin muuallakin ovat olleet paljolti etnisiä konflikteja. Tämä korostaa kansallisuuteen liittyvien ennakkoluulojen hälventämisen merkitystä myös omassa keskuudessamme. Suvaitsevaisuuskasvatus on rauhankasvatusta. Suomalaisissa kouluissa rauhankasvatus on saanut melko hyvää vastakaikua. Mielestämme rauhankasvatus tulisi ottaa myös asevelvollisten koulutusohjelmaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että vihreän eduskuntaryhmän mielestä Suomen tulisi ryhtyä aktiivisiin toimiin jalkaväkimiinojen nopean täyskiellon puolesta. Punaisen Ristin tietojen mukaan jalkaväkimiinat haavoittavat kuukausittain noin 8 000—10 000 ihmistä. Miinoja on kylvetty noin 10 miljoonaa yli 60 valtion alueelle, ja niiden määrä lisääntyy vuosittain 2,5 miljoonalla. Maamiinojen uhreista valtaosa on siviilejä, huomattava osa lapsia. Niiden kieltäminen on mitä kiireellisin tehtävä. Selonteossa otetaan myönteinen kanta oikeudellisesti sitovaan ja todennettavissa olevaan jalkaväkimiinojen täyskieltoon, mikä on hyvä asia. Mielestämme Suomen tulisi ryhtyä ponnekkaasti esiintymään tämän asian puolesta kansainvälisillä foorumeilla.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies, ärade herr talman! Sotien jälkeen Suomessa on vallinnut varsin suuri yksimielisyys ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta. Politiikan päälinjaa ei ole juuri kyseenalaistettu, vaikka luonnollisesti on ollut erilaisia painotuseroja, kuten 70-luvulla, jolloin kansandemokraatit liikaakin myötäilivät Neuvostoliittoa ja kristillinen liitto muista puolueista poiketen uskalsi länsivaltioiden ohella

asettua puolustamaan Israelia öljyrikkaita arabivaltioita vastaan.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pitkäaikaisena doktriinina oli koko yya-sopimuksen voimassaoloajan puolueettomuus, joka käytännön ratkaisuissa hahmottui Paasikiven — Kekkosen — Koiviston linjaksi. Puolueettomuuspolitiikan aikakautta on kuitenkin tarkasteltava varsin kriittisesti. Oliko Suomi todellisuudessa puolueeton? Miten ulkopolitiikkaamme määriteltiin lännessä, entä idässä?

Neuvostoliiton myötäileminen ja esimerkiksi muista Pohjoismaista eronnut äänestyskäyttäytyminen YK:ssa olivat varmaankin tarpeen, mutta antoivat aiheen puhua suomettumisesta. Epäilemättä Neuvostoliitto piti Suomea sen intressipiiriin kuuluvana.

Jo syksyllä 1944 jättivät länsiliittoutuneet käytännössä Suomen Neuvostoliiton etupiiriin. Valvontakomissiota johtivat Neuvostoliiton edustajat. Vuonna 1948 solmittiin ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimus, joka sotilaallisessa mielessä sitoi Suomen Neuvostoliiton etupiiriin, vaikka se ei varsinainen puolustussopimus ollutkaan, kuten Varsovan liitto tai Nato.

Voidaan todeta, että Suomen puolueettomuus on ollut varsin sidottua ja yksipuolistakin. Erityisesti presidentti Kekkonen pyrki käytännön puolueettomuuteen ja paheksui suuresti Saksassa ja muissa läntisissä maissa esitettyjä väitteitä maamme suomettumisesta. Presidentin monilla matkoilla Yhdysvalloissa ja Länsi-Euroopassa yritettiin puolueettomuutta saada hyväksytyksi siinä osittain onnistuenkin. Neuvostoliiton hyväksyntää ei kuitenkaan saatu lopullisesti ennen kuin Gorbatshovin Suomen-vierailulla vuonna 1989. Silloinhan Gorbatshov tunnusti puolueettomuutemme ja sai yleisön taputtamaan, mikä huomioitiin varsin laajasti kansainvälisessä lehdistössä.

Ärade herr talman! Vår neutralitetspolitik under Paasikivi — Kekkonen — Koivisto -eran var starkt förankrad i de politiska partierna. Olikheterna syntes närmast i folkdemokraternas svansande för Sovjetunionen och kristliga förbundets linje i Mellanösternpolitiken. Kristliga förbundet var det enda partiet som tillsammans med ett flertal västländer vågade ställa sig på Israels sida också då de oljerika arabländerna hotade med repressalier. Med Sovjetunionens sönderfall föll också grunden för neutralitetspolitiken. Den nya doktrinen blev militär alliansfrihet och ett trovärdigt självständigt försvar. Med rätta kan man ändå fråga: är Finland de facto alliansfritt? Vi är observatörer i den västeuropeiska unionen Weu, vi har ett fredssamarbetsavtal med Nato och fredsbevarande trupper under Natos ledning i Bosnien.

Arvoisa herra puhemies! Rautaesiripun ja muurien murtuminen merkitsi turvallisuuspoliittisten rakenteiden murtumista. Kylmän sodan päättymisen taustalla oli Etykin Helsingin sopimus vuonna 1975. Länsi-Euroopan maat ja Yhdysvallat saivat siihen mukaan ihmisoikeudet tasaveroisina rauhaanpyrkimisen kanssa. Helsingin sopimus antoi uutta toivoa rautaesiripun takana toimineille ihmisoikeusaktivisteille ja siellä asuneille kansoille. Perustana oli kansojen halu yhteistyöhön kylmän sodan aikaisen sotilaallisen kilpailun sijaan. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä haluaa edelleen korostaa Etyjin merkitystä.

Neuvostoliiton hajottua raukesi yya-sopimuskin, ja sen jälkeen on solmittu vuonna 1992 sopimus Suomen ja Venäjän federaation välisistä suhteista. Suomen oli näin mahdollista itse ratkaista kysymys liittymisestä poliittisesti yhdentyvään Euroopan yhteisöön, nykyiseen Euroopan unioniin.

Tämän päivän doktriini on sotilaallinen liittoutumattomuus ja uskottava itsenäinen puolustus. Turvallisuus- ja puolustuspolitiikan peruslinjauksena meillä on nyt valitettavana kolme erilaista perusvaihtoehtoa: a) Voimme kulkea keskieurooppalaiseen valtavirtauksen, mainstreamin, keskellä Saksan, Ranskan ja Beneluxin maiden rintamassa; b) voimme seurata valtavirtausta sivusta jäämättä itse kuitenkaan paitsioon; tai c) voimme jättäytyä kokonaan oman maamme turvallisuutta takaavan turvallisuuspoliittisen yhteistyön ulkopuolelle.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä Suomen ei tule lähteä mukaan valtavirtaukseen. Pienenä maana Suomesta tulee ajopuu suurissa vesissä vailla omaa päämäärää ja tavoitteita. Myöskään erillisyys ja yksinäisyys ei ole järkevää. Viisautta on seurata tarkkaavaisesti Naton, Weu:n ja muiden turvallisuuspoliittisten järjestelmien kehittymistä ja pitää ovet auki erilaisille turvallisuuspoliittisille vaihtoehdoille ja valinnoille tulevaisuudessa niin pitkälle kuin se on mahdollista. On nimittäin otettava huomioon myös muiden maiden näkökannat ja erityisesti Naton kanta sen laajenemiseen.

EU-Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan johtoajatuksena on ollut liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus. Sotilaallisesti

liittoutumattomina olemme kuitenkin Länsi-Euroopan puolustusliiton Weu:n tarkkailijajäsenenä ja Nacc:in jäsenenä. Olemme tehneet rauhankumppanuussopimuksen Naton kanssa, osallistumme Naton johdon alaisuudessa rauhanturvaamistoimintaan ja olemme perustaneet valmiusjoukot, jotka ovat käytettävissä Naton johtamissa rauhanturvaoperaatioissa.

Nämä yhteydet mahdollistavat hyvät yhteistyömahdollisuudet eri turvallisuutta edistävien järjestelmien kanssa, ja itsehän me aina itsenäisesti päätämme osallistumisesta. Siitä huolimatta voidaan kysyä, olemmeko me todellisuudessa sotilaallisesti liittoutumattomia, koska kerran olemme mukana edellä mainituissa turvallisuuspolitiikkaa edistävissä järjestelyissä. Toki nykyinen asetelmamme antaa mahdollisuuden niin vetäytyä kuin syventääkin yhteistyötä tilanteen niin vaatiessa. Hallitus pitää ovet auki joka suuntaan. Tämä käy ilmi selonteosta.

Hallitus haluaa kuitenkin EU-asioissa olla valtavirtauksessa, mutta taas ulko- ja turvallisuuspolitiikassa se haluaa olla valtavirtauksen sivussa. Onko tämä käytännössä pitemmän päälle mahdollista? Hallitus luulee näin ja harjoittaa sen mukaista politiikkaa. Mutta koska Euroopan unioniin liittyy niin paljon turvallisuuspoliittisia aspekteja, on vaarana, että kohta luisumme kuin itsestään keskieurooppalaiseen valtavirtaukseen myös turvallisuuspolitiikan osalta.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä on parempi olla niin poliittis-taloudellisesti kuin turvallisuuspolitiikankin osalta valtavirtauksen sivustaseuraajana, hyvin lähellä, mutta ei valtavirtauksessa. Sellaiset maat, jotka kokevat turvallisuusvajetta, pyrkivät nyt Natoon. Nato laajeneekin varmasti itään. Puola, Unkari ja Tšekki tulevat todennäköisesti jäseniksi ensimmäisessä vaiheessa. Naton laajentuminen saattaa johtaa jälleen Euroopan kahtiajakoon, koska Venäjä vastustaa laajentumista ja ryhtynee vastatoimiin, joiden luonnetta emme vielä tiedä.

Tuskin löytyy yhtään eurooppalaista valtiota, joka selviytyisi yksin kriisin sattuessa, ei myöskään Suomi. Onkin tärkeää, ettei synny millekään alueelle sotilaallista tyhjiötä, joka lisäisi kriisien vaaraa. Mikäli Suomi pitäytyy liittoutumattomana, on ensiarvoisen tärkeää, että panostamme riittävästi omaan puolustusvalmiuteemme. Jos vielä pyrkimyksenä olisi säilyä ilman ulkopuolista tukea kriisin aikana, on puolustukseen todella panostettava.

Ottaen huomioon Puolustusvoimiemme määrärahojen niukkuuden näytämme luottavan siihen, että ulkopuolista apua saadaan kriisin sattuessa. Kirjoittamaton oletus näyttää olevan, että saamme apua EU-jäsenyyden perusteella. EU-jäsenyys on kiistatta lisännyt Suomen turvallisuutta, sen myös kristillinen liitto tunnustaa. Oletuksena näyttää olevan myös se, että Emu-jäsenyydellä olisi myös turvallisuutta lisäävä vaikutus.

Arvoisa herra puhemies! Vaikka Puolustusvoimamme ovat saaneet uutta kalustoa, on Puolustusvoimien toimintamäärärahoja kuitenkin leikattu niin, että sotilaallinen osaaminen on muun muassa kertausharjoitusten vähäisyyden vuoksi vaarassa. Määrärahat näyttävät kuitenkin junnaavan samalla tasolla. Varusmiespalveluaikojen sinänsä järkevällä uudistuksella saatetaan tilannetta helpottaa vain vähän.

Onko 1,7 prosentin bkt-osuus riittävän suuri uskottavan puolustuksen ylläpitämiselle? Natomaissa puolustukseen käytettävien määrärahojen osuus on yli 2 prosenttia bkt:stä. Budjettikeskusteluissa on selvästi käynyt ilmi, että puolustusministeriö on huolestunut puolustusmäärärahojen suurista leikkauksista. Näin ollen puolustusmäärärahojen tason jäädyttäminen ei ole järkevää, eikä tämä hallitus halua määrärahoja nostaa. Tosin pelkät määrärahaprosentit eivät ratkaise, vaan myös määrärahojen oikeaan osunut käyttö.

Puolustusvoimissa on viime vuosina tapahtunut melkoinen rakennemuutos, joka näyttää jatkuvan. Varuskuntia on siirretty ja lakkautettu. Suurin osa rakennemuutoksesta on tehty kustannussäästöihin vedoten. Mitään kokonaistaloudellista selvitystä ei ole kuitenkaan tehty. Monet lakkautukset ja siirrot ovat käsittämättömiä. Tyhjiksi on jäänyt kasarmeja ja alueita, joihin on aiemmin tehty kymmenien miljoonien investointeja, samalla kun uudella alueella on tarvittu uusia mittavia investointeja.

Erityisen ikävää on ollut se, että eräissä tapauksissa on annettu ymmärtää, että lakkautusuhkaa ei ole olemassa vaan ollaan jopa tekemässä lisäinvestointeja. Kuitenkin lakkautuspäätös on saattanut tulla hyvinkin pian aiempien lupausten jälkeen. Esimerkkinä voisi mainita Kokkolan asekoulun ja Vaasan rannikkopatteriston, johon on viime vuosina satsattu runsaasti. Myös Pohjan prikaatiin on tehty miljooniin markkoihin nousevia investointeja.

Myös asetuotannon puolella on esiintynyt poukkoilua. Uuden suomalaisen rynnäkkökiväärin tuotekehittelyyn sijoitetut miljoonat markat menevät hukkaan, jos rynnäkkökivääituo-

tanto Riihimäellä lopetetaan. Tätä ei kristillisen liiton eduskuntaryhmä voi hyväksyä.

Pohjan prikaatin ja Vaasan rannikkopatteriston lakkauttamiselle esitetyt perustelut eivät ole riittäviä. Eduskuntaryhmämme edellyttää, että sekä Vaasan rannikkopatteriston että Pohjan prikaatin mahdollisen lakkauttamisen vaikutuksista on tehtävä kokonaistaloudellinen selvitys. Ilman tätä selvitystä eduskuntaryhmämme ei tule hyväksymään mitään lakkauttamisia.

Ärade herr talman! Med njugga försvarsanslag är det svårt att upprätthålla ett trovärdigt försvar. Regeringen torde utgå ifrån att Finland i eventuell krissituation förlitar sig på hjälp utifrån. Speciellt olyckligt är enligt vårt förmenande den nyckfulla politiken om garnisonernas vara eller icke vara. Att nedlägga förläggningar och lämna ypperliga lokaler tomma samtidigt som nyinvesteringar måste göras på den nya förläggningsorten är en förkastlig politik. Kristliga förbundet godkänner inte nedläggelsen av garnisonerna i Vasa och Uleåborg utan förutsätter att en helhetsekonomisk utredning görs om effekten av en eventuell nedläggelse.

Arvoisa puhemies! Eduskuntakäsittelyssä ovat puolustusvaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan käsitykset menneet ristiin. Koska turvallisuuspolitiikkaan kuuluu myös puolustuspolitiikka, olisi näiden valiokuntien yhdistäminen vähentämässä ristivetoa. Tiiviimpää yhteistyötä tulee joka tapauksessa kehittää puolustusministeriön ja ulkoasiainministeriön välillä.

Demokratia, ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat keskeiset avaimet turvallisuudelle maailmassa. Venäjällä tapahtunut demokraattisen kehityksen alkaminen 90-luvun alussa lisäsi turvallisuutta koko Euroopassa. Venäjän poliittinen tilanne ei ole kuitenkaan vakaa, ja sen tulevaisuus huolestuttaa sekä naapuri- että Nato-maita. Toiveemme on, että demokratia vahvistuu, mutta on syytä varautua myös sisäisiin levottomuuksiin.

Naton ja Venäjän sopiessa Naton laajentumisesta voisi olla mahdollista, että ne sopivat tietystä etupiirirajasta, jonka itäpuolelle esimerkiksi Nato ei laajene. Tällöin asianomaisia maita kuulematta saatettaisiin niiden asema ratkaista. Sellaisia voisivat olla juuri Baltian maat ja Suomikin. Tällaista tilannetta ei saa missään nimessä syntyä. Joka tapauksessa Venäjä pitänee Suomea osana läntistä etupiiriä, vaikka se edelleen ulkopoliittisissa kysymyksissä yrittää välittömästi tai välillisesti meihin vaikuttaa.

Presidentti Jeltsinin jyrkän kielteinen suhtautuminen Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen osoittaa, että Venäjällä Natoa pidetään edelleen potentiaalisena hyökkäävänä vihollisena, joka ei saa laajentua lähemmäksi Venäjän rajaa. Jeltsinin lausunto merkitsee myös sekaantumista Suomen ulkopolitiikkaan. Suomen hallituksen korostama välttämättömyys toimia ulkopolitiikassa niin, ettei Venäjälle synny Suomea parempaa oikeutta neuvotella ja sopia Naton kanssa, saa kristillisen liiton eduskuntaryhmän täyden tuen.

USA:n ja Venäjän nykyiset johtajat eivät etupiirijakoa varmaankaan tee. Mutta tilanteen muuttuminen voi olla myöhemmin mahdollista. Mikäli etupiirijako joskus syntyisi, olisi Suomen oltava turvallisuutensa kannalta oikealla puolella. Tärkeä kysymys on se, pystyykö Venäjä näkemään yhteistyömahdollisuudet EU:n ja Naton kanssa vai pelkän kilpailu- ja etupiiriasetelman.

Yksi maailman suurimmista elintasokuiluista sijaitsee itärajallamme. Erityisesti tiedot Karjalan tasavallan elinoloista ovat erittäin huolestuttavia. Jatkuvasti lisääntynyt epävakaus ja peruselintarvikepula ovat johtamassa kytevän kriisipesäkkeen muodostumiseen aivan oman rajamme tuntumaan. Suomen kannalta Pohjois-Euroopassa tärkeintä olisi Venäjän Karjalan tilanteen stabilisoituminen.

Suomen tulee ymmärtää edelleen keskeiseksi tehtäväkseen kansainvälisen vastuun kantamisessa ja myös oman turvallisuutensa edistämisessä maailman laajuisen demokratian, ihmisoikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistäminen maailmassa. Suomen tulee rohkeasti tarttua ihmisoikeusongelmiin muun muassa Turkissa, Kiinassa ja monissa Afrikan maissa. Sosiaalista oikeudenmukaisuutta maailmassa Suomen tulee lisätä panostamalla kehitysyhteistyöhön.

Vaikka maailman turvallisuuspoliittinen tilanne on helpottunut ja yhteistyö lisääntynyt, ei ihminen ole muuttunut perusolemukseltaan. Siksi ei ole syytä tuudittautua ruususen uneen ja uskoon paremmasta maailmasta. Tarvitaan sitkeää ja jatkuvaa työtä ihmisoikeuksien ja kansojen välisen hyvän yhteistyön turvaamiseksi.

Ärade talman! Sammanfattningsvis konstaterar jag att regeringens utrikes- och säkerhetspolitik följer den tidigare regeringens linje. Kristliga förbundets riksdagsgrupp stöder principerna i

denna linje, men efterlyser flera initiativ till frågor som har att göra med mänskliga rättigheter, utjämnande av klyftorna i levnadsstandarden och i utvidgande av demokratin. Vi framför vår reservation till nedläggelsen av garnisonerna och de njugga försvarsanslagen samt varnar för följderna av överdimensionerade försök att hålla sig i den europeiska huvudströmfåran, vilket kan medföra att dörrar som är viktiga för oss stänges bakom oss.

Arvoisa herra puhemies! Yhteenvetona totean, että hallitus jatkaa edeltäjänsä linjoilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan puolella. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä tukee tämän linjan periaatteita mutta peräänkuuluttaa enemmän aloitteellisuutta ihmisoikeuskysymyksissä, elintasokuilujen tasoittamisessa ja demokratian edistämisessä. Varoituksen sanoja lausumme lisäksi puolustusmäärärahojen niukkuudesta ja ovien sulkeutumisesta, joka voi seurata liiallisesta pyrkimyksestä olla valtavirtauksen keskellä.

Ed. T a r k k a : Herra puhemies! Päinvastoin kuin useimmissa aikaisemmin esitetyissä ryhmäpuheenvuoroissa nuorsuomalaiset ovat sitä mieltä, että selonteossa on selvästi uusi viritys.

Eduskunnan hyväksymien aikaisempien linjausten mukaan Suomen sotilaalliseen liittoutumattomuuteen kytkeytyy myös se mahdollisuus, että jos tilanne muuttuu, Suomi voi liittoutua sotilaallisesti. Selonteossa Nato-optio on laimennettu niin perusteellisesti, että sen huomaaminen vaatii erityistä huolellisuutta ja sen lisäksi vielä vähän hyvää tahtoa. Luulisin ainakin seuraavien selonteon lauseiden tarkoittavan Nato-jäsenyyden mahdollisuutta.

Ensinnäkin todetaan näin: "Sotilaallinen liittoutuminen on kaikissa tilanteissa kysymys, jota on arvioitava turvallisuuspolitiikan kokonaisuuden osana." Toisessa yhteydessä sanotaan: "Suomi seuraa tarkasti Venäjän kehitystä ja pyrkii ennakoimaan sen vaikutuksia."

Näissä sanonnoissa hallitus käyttää sanan säilää niin taidokkaasti, että ajatus jää taituruuden varjoon. Hallituksen pitäisi varmaan suomentaa tämä teksti meille. Tarkoittavatko nämä lauseet samaa kuin vuoden 95 Turvallisuuspolitiikan suuntalinjat -selonteko, jossa sanottiin näin: "Suomi ei ole Keski-Euroopan maiden tavoin hakemassa Naton jäsenyyttä. Suomella on toimiva puolustusratkaisu eikä Suomi koe turvallisuusvajetta. Jos Euroopan turvallisuusasetelma olennaisesti muuttuu, Suomi arvioi turvallisuustilannettaan ja turvallisuusratkaisujaan tämän kehityksen valossa." Tässä ei sanan säilä erityisemmin säihkynyt mutta merkitys on sentään selvä, ja se on jo jotakin.

Jos nyt käsiteltävänä olevan selonteon lauseet tarkoittavat samaa kuin viimeksi lukemani sitaatti, siis että Nato-optio on edelleen voimassa, olisi mielenkiintoista tietää, minkä takia asia on haluttu haudata tällaiseen ylihienoon sanapöhöön. Aivan erityisesti tarvitsemme hallitukselta selväsanaisen ilmoituksen, jos tämä sanapöhö tarkoittaakin sitä, että hallitus hakee eduskunnalta valtuuksia pyyhkiä Nato-optio vähitellen kokonaan pöydältä.

Oletan nyt siis kuitenkin, että Nato-optio on edelleen hallituksen ajatuksissa, vaikkakin vesitettynä. Sen laimentaminen jo sinänsä on riittävän huolestuttavaa. Erityisen huolestuttavaksi sen tekee ulkoministerin ruotsalaisen kollegansa kanssa viime viikolla julkaisema artikkeli. Siinä ulkoministerit nimittäin yhdessä ilmoittivat, että Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydelle ei ole tarvetta. He eivät siis sano, että nykyisessä tilanteessa ei ole tarvetta. He eivät myöskään sano, että tarve riippuu tilanteesta. He sanovat, että tarvetta ei ole, piste ja sillä selvä. He ovat käsitelleet asian loppuun, mutta tätä ministeritasolla tehtyä ratkaisua ei selosteta eduskunnalle näitä asioita käsittelevässä selonteossa. Me saamme lukea sen lehdistä.

Olemme siis havainneet, että hallitus laimentaa Nato-optiota ja ulkoministeri samaan aikaan toisella foorumilla ilmoittaa, että Suomi ei tule koskaan hakemaan Nato-jäsenyyttä. Ei olisi kumma, jos jotkut alkavat uskoa, että Suomi ei todellakaan missään olosuhteissa ole kiinnostunut Nato-jäsenyydestä. Tekeekö tämä hallitus nyt sitä turvallisuuspolitiikkaa, jonka eduskuntakin on hyväksynyt, vai tekeekö se jotakin muuta turvallisuuspolitiikkaa?

Ulkoministerin kannanotto tuntuu edustavan jonkinmoista uussuomettumista. Samalla, kun ministerit yhteisartikkelissaan ilmoittavat, että heidän maansa eivät hae Nato-jäsenyyttä, he totesivat myös, että Naton laajentumisen on edettävä yhtä jalkaa Naton ja Venäjän välisten suhteiden uudelleenmäärittelyn kanssa. Heidän mukaansa Venäjällä näyttää olevan siis veto-oikeus Naton laajentumiseen, ja sitten he ilmoittavat, että heidän maansa tekevät niin kuin Venäjä tahtoo.

Ulkoministeriö on hoiperrellut ennenkin. Esitin tämän istuntokauden alussa suullisen kysymyksen siitä, vieläkö Nato-optio on hallituksen

pöydällä. Ulkoministerin ensimmäinen vastaus oli niin taitavasti monimutkainen, että en todellakaan ymmärtänyt siitä mitään, joten kysyin uudestaan. Toinenkaan vastaus ei paljon lisännyt tietoa, ja silloin pääministeri puuttui puheeseen ja sanoi, että optio on pöydällä mutta sitä ei tarvitse koko ajan jankuttaa, koska asia on niin selvä. Onko nyt siis niin, että hallituksessa on kaksi turvallisuuspoliittista linjaa? On pääministerin linja, jonka eduskunta on hyväksynyt, ja sitten on ulkoministerin linja, joka on jotakin muuta.

Jos ulkoministerin lehtiartikkelissa oli vähintäänkin ripaus suomettuneisuutta, on sitä myös hallituksen selonteossa. Sen mukaan hallitus haluaa rakentaa Euroopan tulevan turvallisuuden Etyjin eikä Naton varaan. Se siis toistaa kaikuna Venäjän kantaa. Euroopan turvallisuus pitäisi tämän mukaan perustaa maanosan kaikista toimintakyvyttömimpään turvallisuusorganisaatioon, jotta maanosan kaikista toimintakykyisin turvallisuusorganisaatio pysyisi siellä, missä Venäjä haluaisi sen pysyvän.

Hallitus ja ulkoministeriö ovat lähes kauhistuttavalla tehokkuudella tuhoamassa juuri syntynyttä käsitystä, että Suomi on itsenäisiä turvallisuusvalintoja tekevä rationaalinen toimija. Samaa vanhakantaista Kremliin vilkuilemista osoittavat ne peitetyn hysteeriset reaktiot, jotka näyttävät syntyneen presidentti Jeltsinin eilisen haastattelun hyvin varovaisista kiertoilmauksista. Sen huolella valmisteltu ja viimeisen päälle viilattu sanamuoto osoittaa tietenkin, että hän vastustaa Suomen Nato-jäsenyyttä, mutta eihän hän niin taitamaton ole, että sanoisi sen suoraan. Neuvostojohtajatkin sanoivat aikoinaan ystävyys ja luottamus tarkoittaessaan, että hiljaa rivissä. Samoin Jeltsin sanoo nyt, että asia ei ole yhdentekevä Venäjälle. Mutta mitä muuta hän voisi sanoa, jos joku suomalainen kuuliaisesta tottumuksesta menee kysymään vai onko täällä todella joku, joka ei tiennyt Venäjän kantaa tähän asiaan, ennen kuin Helsingin Sanomat kysyi?

Näyttää siltä, että rationaalista turvallisuuspolitiikkaa kesti Suomessa noin seitsemän vuotta yksipuolisesta Pariisin rauhansopimuksen ja yya-sopimuksen tulkinnasta tähän puolustuspoliittiseen selontekoon. Uussuomettuminen tuntuu nostavan uhkaavasti päätään.

Nopeasti huonontuva turvallisuuspoliittinen asenneilmasto panee ihmettelemään myös sitä, onko joku todella kuvitellut Nato-option kannattajien tulleen tähän johtopäätökseensä sillä perusteella, että ajattelivat Venäjän sittenkin hyväksyvän Suomen Nato-jäsenyyden, jos se joskus toteutuisi. Vaatimus Nato-option avoinna pitämisestä ei vaadi kovin suurta hengen ponnistusta. Varsinainen kannanotto koskee sitä, miten on suhtauduttava tiedossa olevaan Venäjän kielteiseen reaktioon, joka oli tiedossa jo ennen Jeltsinin lausuntoa. Tässä on kysymys siitä, toimimmeko niin kuin arvioimme itsellemme parhaaksi vai toimimmeko niin kuin Venäjä haluaa.

Rämettyneisyyden syvyyttä päästään arvioimaan lähipäivinä, kun alkaa näkyä, kuinka moni Naton puolesta jo liputtanut kääntää nyt kelkkansa Jeltsinin lausunnon takia. Ensimmäiset pelästyneet merkit ovat jo näkyvissä. Jokainen, joka osoittaa, ettei omaa Nato-kantaansa muotoillessaan ole osannut ennakoida Jeltsinin lausuntoa, osoittaa samalla, ettei osaa lukea tai sitten on todella littanaksi suomettunut.

Nato-option vastustajat perustelevat kantaansa usein todistelemalla, että Eurooppaan ei saa luoda uudestaan etupiirejä, kun niistä juuri on päästy eroon. Mitä se etupiiri sitten oikein on? Historialliset havainnot tuntuvat tuottavan sellaisen määritelmän, että etupiiri on sitä, että valtio käyttää voimansa perusteella valtaa sellaisessa toisessa valtiossa, jossa sillä ei ole mitään muuta valtaa ja se käyttää sitä vastoin vallankäytön kohteeksi joutuneen tahtoa. Natoon kriittisesti suhtautuvat tuntuvat lähtevän sellaisesta ajatuksesta, että jokainen Natoon liittyvä uusi jäsen siirtyy liittyessään etupiiriin, jossa se ennen ei ole ollut ja että tämä on suuri muutos.

Ensimmäisessä aallossa Nato-jäsenyyteen etenevät valtiot ovat länsi-eurooppalaisen kulttuuriperinnön keskiössä ja sen aatehistoriallista ydinaluetta. Niiden kuuluminen tähän ryhmään on niin itsestäänselvää, että ne eivät ole koskaan siihen edes liittyneet, koska ne ovat syntyneet siihen ja osittain synnyttäneet koko länsieurooppalaisuuden. Ne olivat vain tässä välillä Neuvostoliiton etupiirissä vastoin tahtoaan ja etuaan.

Jos ne hakeutuvat nyt omasta tahdostaan omaan viiteryhmäänsä kuuluvien valtioiden muodostamaan puolustusliittoon, ne eivät muutu kenenkään etupiiriksi. Ne palaavat henkiseen kotiinsa. Nato-jäsenyyden kieltäminen esimerkiksi näiltä mailta tarkoittaa sitä, että silloin ne siirtyvät Venäjän etupiiriin, koska silloin Venäjälle annettaisiin mahdollisuus omalla tahdonilmauksellaan estää näitä maita saavuttamasta, mitä ne haluavat ja mikä olisi niille luonnollista. Sama koskee Itävallan, Ruotsin, Suomen, Viron, Latvian ja Liettuan Nato-jäsenyyden mahdolli-

suutta. Jos niiden jäsenyys kielletään sillä perusteella, että Venäjä vastustaa sitä, niin nämä maat ovat Venäjän etupiirissä.

Ne, jotka vastustavat etupiiriajattelua, olisivat johdonmukaisia, jos ryhtyisivät kiireesti kannattamaan Naton laajenemista, sillä se kumoaa Euroopan viimeisen etupiirivyöhykkeen. Tämä etupiiri on neuvostoimperiumista vapautuneiden länsimaiden vyöhyke. Nyt on kysymys siitä, periikö Venäjä Neuvostoliiton etupiirin.

Nato-jäsenyys ei ole pelkästään kysymys siitä, miten Suomi pääsee varmistamaan, että muut eivät tee meitä koskevia päätöksiä meidän päidemme yli. Nato on sotilaallinen puolustusliitto ja se tarjoaa sotilaallisia turvatakuita sellaisille, jotka arvioivat niitä tarvitsevansa. Suomelle tämän punnitseminen merkitsee kysymistä siitä, voisiko joskus syntyä niin vaarallinen tilanne, että meille ei riitä se sotilaallinen puolustuskyky, joka meillä omasta takaa on. Silloin Natosta saattaisi olla hyötyä, sillä se on turvallisuuspalveluja tarjoava sotilasliitto.

Venäjä on uralla, josta voi kehittyä uusi uhka lähialueille ja siis myös Suomelle. Venäjän poliittinen järjestelmä on välillä tuntunut olevan suorastaan vapaan pudotuksen tilassa, eikä kukaan tiedä, missä tilassa se on ensi viikolla. Sellainenkin skenaario on täysin mahdollinen, että Venäjällä syntyy samanlainen kaaos, joka vallitsi Weimarin Saksassa ja joka johti laajenemishaluisen, epärationaalisen ja väkivaltaisen hallinnon syntyyn.

Voi olla, että Venäjällä ei huonossakaan tapauksessa toteudu tämä huonoin vaihtoehto. Mutta jos se sittenkin toteutuisi ja Suomi alkaisi vasta silloin aktiivisesti tavoitella Nato-jäsenyyttä, se on sitten jo myöhäistä. Sotilaallisen lisäturvan tarve on oivallettava heikoista merkeistä ja ajoissa ennen kriisin puhkeamista. Jos ei reagoi riittävän ajoissa, mahdollisuuden ikkuna voi mennä kiinni. Siksi Suomen tulisi käynnistää jäsenyysprojekti hyvän sään aikana heti Naton Madridin huippukokouksen jälkeen.

Useimmat suomalaiset, ja nyt näyttää siltä että hallituskin, kauhistelevat Nato-jäsenyyttä vanhasta tottumuksesta. Kyllähän kylmän sodan aikana meille perusteellisesti opetettiinkin, että Nato on rauhan voimia vastustava sodan voima. Olimme silloin luokan parhaita oppilaita, ja ilmeisesti haluamme olla edelleenkin, mutta minkä luokan. Totta kai Moskova vastustaa Naton laajentamista Venäjän rajoille, jos sille hopealautasella tarjotaan mahdollisuutta estää se.

Suomen Nato-jäsenyydessä on kysymys siitä, mitä Suomi tarvitsee ja haluaa. Jos Nato-jäsenyyden ehtona on Moskovan lupa liittyä, niin se ehto ei koskaan täyty. Jos Suomi joskus käynnistää jäsenyysprosessinsa Naton kanssa, Venäjä tietysti ottaa uhkaavia asentoja ja käyttää kovaa kieltä, juuri niin kuin se tekee nyt, kun Puola, Tsekki ja Unkari ovat tällä kynnyksellä, ja nyt nähty on vielä pientä verrattuna siihen, mitä nähdään sitten, kun ensimmäiset jäsenet todella astuvat kirjaimellisesti riviin. Mitä muuta Venäjä voisi tehdä kuin protestoida? Mutta toisaalta, kuinka kauan sen on viisasta demonstroida tappiotaan sen jälkeen, kun mitään ei ole enää tehtävissä?

Kylmän sodan päätyttyä Suomi oli ensimmäistä kertaa itsenäisyytensä historian aikana tilanteessa, jossa se voi tehdä valintoja aidosti oman harkintansa mukaan. Harkintaan sisältyy muun muassa arvio siitä, millaisia tyytymättömyyden ilmauksia Moskovan suunnalta voidaan ottaa vastaan. Kylmän sodan aikana ei minkäänlaisia. Nyt EU-jäsenyys auttaa kestämään yhtä ja toista, jos kärsimyksellä saavutetut edut ovat suurempia ja tärkeämpiä kuin kärsimyksen epämukavuus.

Jos Venäjä suostuisi Suomen Nato-jäsenyyteen, sehän osoittaisi, että sillä ei ole pahoja aikeita, silloin emme tarvitse Natoa. Jos Venäjä kysyttäessä kieltää Suomen liittymistä Natoon, tämä osoittaa, että se haluaa varmistaa tulevaisuudessa itselleen tilaisuuden painostaa Suomea mahdollisimman vähin riskein. Siinä tapauksessa saattaisimme joissakin tilanteissa hyvinkin tarvita Natoa. Tämän takia Nato-optiota ei saa päästää luiskahtamaan käsistä, vaikka emme sitä ihan lähiaikoina käyttäisikään ja vaikka emme käyttäisi sitä koskaan.

Herra puhemies! Selonteko jättää selostamatta turvallisuuspolitiikkamme kaikkein ajankohtaisimman ja tärkeimmän kysymyksen. Nuorsuomalaisten mielestä hallituksen pitäisi viimeistään tämän keskustelun kuluessa sitten ilmoittaa selvä kantansa Nato-optioon, jotta eduskunta tietäisi, millaista turvallisuuspolitiikan peruslinjaa se oikein alkaa käsitellä, kun se alkaa käsitellä tätä selontekoa.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Suomi on myös Euroopan murroksessa nojautunut sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen puolustukseen. Tämä linja vahvistetaan myös nyt käsittelyssä olevassa selonteossa, jossa sanotaan selvästi: ”Suomen sotilaallinen liittoutu-

mattomuus tukee Pohjois-Euroopan vakautta". Suomen sotilaallisen aseman hahmottamisessa selonteko on monilta osin perusteellista ja pätevää työtä. Siitä huolimatta, niin pelkään, selonteko ei kuitenkaan poista oman kansamme keskuudessa olevia epäilyjä siitä, että Suomea ollaan sittenkin viemässä Naton jäseneksi.

MTV:n teettämässä mielipidetiedustelussa 51 prosenttia suomalaisista vastaajista vastusti Suomen Nato-jäsenyyttä, mutta huomattavasti suurempi osa, peräti 83 prosenttia kuitenkin uskoi ulkopoliittisen johdon Nato-jäsenyyttä salaa silti valmistelevan. Minä luulen, että poliittinen eliitti saa tältä osin syyttää itseään siitä, että kansa on epäileväinen. Ulkopolitiikkaa ei ensinnäkään voi johtaa eikä kansalaismielipidettä demokraattisesti muodostaa murahteluilla. Hallituksella on selvästi myös ns. semioottinen eli kielellinen ongelma. Kun se varaa itselleen Nato-optiota sanomalla, että jäsenyys ei ole ajankohtainen vallitsevissa olosuhteissa, ymmärtää ainakin osa kansasta asian niin, että tarkoitetaan sitä, että jäseneksi Natoon livahdetaan heti, kun tilanne sen sallii. Kokoomuksen suunnallahan tällaista Nato-pyrkyä selvästi edelleenkin on, kuten ryhmäjohtaja Ben Zyskowiczin puheenvuorosta kuultiin, puhumattakaan sitten nuorsuomalaisista, joiden mielestä esimerkiksi itäisen naapurimme kantaa ei pidäkään ottaa huomioon, ei millin vertaa.

Oma osuutensa tähän Nato-sekaannukseen on varmasti myös tavassa, jolla EU-jäsenyys pakkosyötettiin suomalaisille. Kun oikeisto alkoi vaatia EU-jäsenyyttä, valtiojohdon vastaus oli: se ei ole ajankohtainen asia. Yhtäkkiä se kuitenkin sitä oli, ja laajaa ja aitoa kansalaiskeskustelua ei koskaan saatu käydyksi ennen kansanäänestystä. EU-ratkaisun turvallisuuspoliittisesta ulottuvuudesta ei puhuttu julkisuudessa mitään etukäteen, vaikka jälkikäteen presidentti Mauno Koivisto on kertonut, että se oli aivan keskeinen jäsenyyden peruste. EU-jäsenyyttä ajettiin lupaamalla suomalaisille hunajavirtoja kiisselirannoin, mutta vallan kabineteissa haettiinkin irtiottoa aiemmasta ja kytkyä länteen.

Luulenpa, että kansan epäilyihin vaikuttaa myös se kova vauhti, jolla Suomea on lähennetty Natoon. Vuonna 91 Varsovan liiton lakkauttamisen jälkeen osallistuivat ensimmäiset suomalaiset upseerit Naton kursseille, seuraavana vuonna hankittiin Hornetit Nato-yhteensopivine johtojärjestelmineen ja Suomi livahti ulkopoliittiselle johdollemmekin yllätyksellisesti Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvosto Nacc:n tarkkailijaksi. Sen jälkeen on solmittu rauhankumppanuus Naton kanssa, oltu mukana Naton johtamassa Ifor-operaatiossa Bosniassa ja käyty suoria keskusteluja Naton kanssa. Jatkokin on jo tiedossa: Suomi isännöi Naton esikuntaharjoitusta ensi vuonna. Joten ei ihme, jos ainakin iso osa kansalaisista ajattelee, että lopullisen Nato-jäsenyyden osalta ollaan siinä tilanteessa, että enää vain töpseli kytketään seinään.

Suora yhteydenpito Natoon on tietysti tarpeellista ja Suomen etujen mukaista, jottei maamme turvallisuuteen liittyviä ratkaisuja tehtäisi päittemme yli, kuten pääministeri on aivan oikein painottanut. Mutta ulkopoliittisen johdon tulee myös muistaa, että toimiva turvallisuuspolitiikka tarvitsee sitä tukevan kansalaismielipiteen, joka syntyy vain avoimesta keskustelusta ja perustelujen avoimesta esille tuomisesta.

Se, että tämä selonteko tarkastelee asioita turvallisuuspolitiikan sotilaallisesta ulottuvuudesta käsin, on sinänsä ymmärrettävää käytännöllisen tilanteen vuoksi. Ulkopoliittiselta johdolta jää kuitenkin kaipaamaan sellaisia linjauksia, jotka hahmottaisivat Suomen liittoutumattomuutta positiivisesta, toimintamahdollisuuksia avaavasta näkökulmasta. Suurvaltajohtajien kokoontuminen Helsinkiin kertoo siitä, että aktiivisella ja rauhaa painottavalla puolueettomuudella on yhä paljon annettavaa Suomelle, Euroopalle ja laajemminkin.

Nato-keskustelussa on syytä ottaa esille kaikki Nato-jäsenyyden vaikutukset. Jäsenyyden vaikutuksethan olisivat dramaattisia sekä ulkopoliittisesti, sotilaallisesti että myös taloudellisesti. Asiaa tuntevien ammattisotilaiden näkemykset ovat olleet selventäviä. Tampereen konfliktintutkimuslaitoksessa työskentelevä everstiluutnantti Arto Nokkala pitää asian ytimenä sitä, että Nato saisi Suomesta yli tuhat kilometriä yhteistä rajaa vastustajansa Venäjän kanssa ja "Venäjä katsoisi silloin Suomea jäsenmaana sotilasliitossa, joka tuli Kuolan ydinvaraston ja suurkaupunki Pietarin eteisiin".

Nato-riveihin hinkuajat ovat visusti vaienneet Nato-jäsenyyden kustannuksista. Esimerkiksi turvatakuut ovat aina molemminpuoliset. Sotilasliiton jäsenenä Suomi olisi tarvittaessa velvollinen lähettämään omia joukkojaan ulkomaisiin taistelutehtäviin. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkija majuri Mika Karttunen on laskenut mahdollisen Nato-jäsenyyden hinnaksi vähintään 3 miljardia markkaa vuodessa. 30 prosentin, kolmanneksen, korotus puolustusbudjettiin olisi siis

Suomen pääsylipun hinta Naton johtojärjestelmiin. Nato-jäsenyysrahatkin olisivat epäilemättä pois pienituloisille tärkeistä sosiaalieduista ja terveyspalveluista, jotka muuten leikkausten jälkeen tulevat vuonna 2000 olemaan yhteensä 18,5 miljardia markkaa pienemmät verrattuna tilanteeseen, jossa ne olisi jätetty leikkausten ulkopuolelle. Tämä on sosiaali- ja terveysministeriön laskelma.

Puolustuksemme tulee olla uskottava, mutta se ei tarkoita sitä, että armeijan tarpeet ohittaisivat työttömyyden torjumiseksi sekä kansan ja maan kahtiajaon estämiseksi tarvittavat toimet, kun niukentuneita resursseja jaetaan. Selonteossa annetaankin hieman harhaan johtavaa tietoa siitä, ettei puolustusbudjetti olisi kasvanut muita hallinnonaloja enemmän. Toimittaja Pertti Honkasen Ydin-lehdessä tekemät kansantalouden tilinpidon laskelmat osoittavat, että puolustusmenojen kasvu on ollut varsin merkittävää. Puolustusmenot kasvoivat reaalisesti vuodesta 1990 vuoteen 1995 6,4 prosenttia, kun samaan aikaan kaikki julkiset kulutusmenot supistuivat puolestaan 4,1 prosenttia ja terveydenhoitomenot peräti 10,2 prosenttia.

Erityisesti kasvussa ovat olleet asemäärärahat, joiden osuus bruttokansantuotteesta oli 70-luvulla 0,25—0,4 prosenttia, 80-luvulla 0,4—0,5 prosenttia ja nyt 90-luvulla 0,5—0,7 prosenttia. Jotain ulkopolitiikan johdon arvovalinnoista kertonee, että vielä 80-luvulla kehitysyhteistyömäärärahat olivat aserahoja suuremmat. Tänä vuonna Hornetit ja muut kalustohankinnat haukkaavat lähes kaksinkertaisesti kehitysapuun käytettävän summan. Muutos kertoo tietystä ajattelun muutoksesta, kuten jo totesin. Globaaleihin ongelmiin haetaan vastausta vahvistamalla tulivoimaa. Minä en tätä linjausta oikeana pidä.

Me näemme myös niin, että juuri kalliit asejärjestelmät ovat syynä armeijan piirissä oleviin ja voimakkaasti esille tulleisiin todellisiin henkilöstön vaikeuksiin.

Arvoisa puhemies! Tehokasta turvallisuuspolitiikkaa Suomen kannalta on se, että edesautamme Venäjää voittamaan sisäiset vaikeutensa. Meillä on myös tehtävänä omalta osaltamme laajentaa Venäjän mahdollisuuksia yhteistyöhön ja kanssakäymiseen muun Euroopan kanssa.

Meidän on tehostettava myös omaa lähialueyhteistyötämme Venäjän suuntaan. Käytännössä se tarkoittaa uusien rajanylityspaikkojen avaamista sekä liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien parantamista ja tietysti monia muitakin toimia. Pohjoisessa asetamme tärkeään asemaan Kelloselän rajanylityspaikan nopean avaamisen, josta onkin — kiitoksia ulkoministerin — nyt myönteistä tietoa olemassa.

Me olemme sillä kannalla pohjoisessa, että myös rautatieyhteys Kuolan alueelle tulisi rakentaa. Tältäkin osin on päädytty turvallisuuspoliittiseen keskusteluun. Entinen puolustusministeri Elisabet Rehnhän lanseerasi julkisuuteen väitteen siitä, että Kuolan radan avaaminen olisi vaarallista puolustuksemme kannalta. Minusta se oli silkkaa Nato-aktivistien pelottelua, jolle ei löydy mitään kestävää ja todellista pohjaa.

Arvoisa puhemies! Varuskuntien osalta selonteossa pilkistelee ensinnäkin jo muutenkin käynnissä oleva pois pohjoisesta -linjaus. Tämän rinnalla on sitten ainakin aavistettavissa, että nyt ollaan Nato-hankkeeseen suuntautumassa myös siten, että länsirannikolla vähennetään varuskuntia.

Sodankylän jääkäriprikaati kutistetaan pataljoonaksi ja Oulusta ja Vaasasta lakkautetaan varuskunnat. Nämä ovat isoja linjaratkaisuja puolustuspoliittisestikin, mutta ne lisäävät myös työttömyyttä näillä paikkakunnilla. Eduskunnan kanta ratkaisee. Eduskunta äänestääkin selontekoäänestysten yhteydessä näistä hallituksen varuskuntaesityksistä.

Arvoisa puhemies! Sotilaallinen liittoutumattomuus ja rakentava puolueettomuuspolitiikka ovat taanneet Suomelle hyvän turvan. Tällä linjalla meidän tulee myös jatkaa.

Ensimmäinen varapuhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 59 §:n mukaan, jos valtioneuvoston jäsenistä joku tahtoo puheenvuoron, on se annettava hänelle ennen muita; puheenvuoro pääministeri Lipposella.

Pääministeri Lipponen: Arvoisa puhemies! Pyydän arvoisilta ryhmäpuheenvuorojen käyttäjiltä, joiden puheenvuoro on vielä käyttämättä, anteeksi, että joudun tässä kohtaa kommentoimaan keskustelua ohjelmani takia.

Puheenvuorot ovat käsittääkseni olleet maltillisia ja selonteon turvallisuuspoliittista linjaa niissä on tuettu. Tämä antaa hyvän pohjan jatkokäsittelylle.

Keskustan ryhmäpuheenvuorossa ed. Aho arvioi tekstiä siten, että on hyvä teksti, mutta väärin valmisteltu! Kyllähän tämäkin sopii hallitukselle. Otamme kiitokset vastaan. Kun viitattiin aikaisempaan ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon, sen valmistelu aloitettiin jo edellisen

hallituksen aikana, joten jos siinä oli jotain puutteita, ehkäpä ne olivat sieltä peräisin.

Valmistelutapa on ollut uusi. Se on ollut erittäin perusteellinen ja myös sillä tavoin minusta tätä selontekoa vahvistava, että hallituksen jäsenet ja myös tasavallan presidentti ovat osallistuneet valmisteluun sen kaikissa vaiheissa ja varsinkin loppuvaiheessa.

Se on totta, että virkamiestyöryhmä teki pohjatyötä, mutta sekin tapahtui suunnitelmani pohjalta, joka hyväksyttiin puolustusneuvostossa, ja asia käsiteltiin jo silloin hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Virkamiesten työ on ollut erittäin korkeatasoista. Mutta todellakin valmistelu eteni sillä tavoin, että ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta käsitteli asiaa useaan kertaan ja viimeistelyssä oli myös tapaamisia ja keskusteluja, joissa olivat läsnä tasavallan presidentti, hallitusryhmien puheenjohtajat ja sekä ulko että puolustusministeri. Harvoin, tuskin koskaan, on näin perusteellista, nimenomaan poliittista, vahvaan asiantuntemukseen perustuvaa valmisteluprosessia käyty läpi.

Olisi tietysti ollut, niin kuin ed. Aho sanoi, käytettävissä myös se menettely, jota aikanaan sanottiin "parlamentaariseksi" puolustusmietinnön valmisteluksi, mutta minun käsittääkseni, ja jälleen kerran joudun tämän käsitykseni sanomaan, parlamentarismi on sitä, että eduskunnan enemmistöön nojaava hallitus tekee esityksiä, joita eduskunta käsittelee. Hallitus tietenkin tekee viisaasti, jos ottaa huomioon eduskunnassa esiintyviä käsityksiä jo valmisteluprosessissa.

Joka tapauksessa, kun tätä vertaa siihen aikaisempaan järjestelmään, jossa tehtiin ns. parlamentaarisia puolustusmietintöjä, niin hyviä kuin ne olivatkin, niihin ei liittynyt sellaista poliittista sitoutumista, josta nyt on kysymys. Eli niitä tehtiin — en sano: huolimattomasti — kylläkin hyvin perusteellisesti, ikään kuin sillä mielellä, että teemme nyt tällaisen ja katsomme, miten käy, kun se menee varsinaiseen poliittiseen käsittelyyn. Tässä hallitus todella sitoutuu selontekoon ja sen sisältämään erittäin konkreettiseen puolustuspoliittiseen ohjelmaan. Minusta tämä, näin uskon, helpottaa eduskunnan käsittelyä, josta toivon hyvin perusteellista, ja siihen hallitus on valmis antamaan kaiken tukensa.

Aikaisemmissa selonteoissa oli läpikäyvä turvallisuuspoliittinen linja, joka nyt jatkuu. Kun ed. Aho sanoi, että ensimmäisen selonteon tehtävänä oli toimia viikunanlehtenä hallituksen suunnitelmalle valmiusjoukkojen perustamiseksi, minusta tässä vähintäänkin väheksytään eduskunnan työtä. Kyllä täällä hyvin perusteellisesti paneuduttiin selontekoon ja otettiin se hyvin vakavasti eikä tällä tavoin vähätelty. Kyllä jonkinmoinen viikunanlehti tarvitaan peittämään se, että keskusta — ja minusta se on sinänsä ollut rakentavaa — on kuitenkin ollut mukana.

Jos edelleenkin väitetään, että valmiusjoukko sellaisena kuin sitä nyt kehitetään, olisi kalliimpi ratkaisu kuin perinteinen rauhanturvamenettely, sen kiistän, ja on mahdollista käydä tämäkin asia läpi vielä kertaalleen, jos halutaan, valiokunnassa. Jos ajatellaan Bosnian operaatiota, niin siellähän on kysymys taistelujoukkojen osallistumisesta eri maista, joista joukkoja on lähetetty. Eli tässä ei ole mitään poikkeavaa, että Suomen valmiusjoukkoja tulevaisuudessa tällä tavoin kehitetään.

Täällä on kommentoitu useissa puheenvuoroissa turvallisuuden käsitettä. Siitä ovat puhuneet edustajat Aho, Helle ja Hassi. Ulkoasiainministeri tulee jatkokeskustelussa puuttumaan tähän asiaan, joka on todellakin merkittävä näkökohta, kun meidän turvallisuuspolitiikkaamme kehitetään.

Ed. Aho ja muutkin ovat käsitelleet Puolustusvoimien uudelleenorganisointia, kehittämisen periaatteita ja niihin liittyviä mahdollisia alueellisia ja paikkakuntakohtaisia vaikutuksia. Lähtökohtana on tietenkin tässäkin kysymys puolustusmenoista. Jos katsotaan selonteon liitteitä, nähdään, että puolustusmenojen taso ei laske mutta ei nousekaan, kun on kysymys valtion menoista niissä ahtaissa raameissa, joissa liikutaan lähivuosina. Bruttokansantuotehan meillä laski mutta puolustusmenot pysyivät suunnilleen entisellä tasollaan. Nyt taas, kun talous elpyy, bruttokansantuote kasvaa, ja silloin on selvää, että ellei menoja koko ajan vastaavassa tahdissa puolustukseen lisätä, bruttokansantuoteosuus supistuu.

Tällä ohjelmalla kuitenkin tähdätään siihen, että nimenomaan välttämättömät tulevat Maavoimien hankinnat voidaan suorittaa. Ländetään siis 9,5 miljardin tasolta mutta, niin kuin selonteon liitteestä käy ilmi, tätä tasoa voidaan väliaikaisesti nostaa, jotta hankinnat voidaan suorittaa. Tämä tapahtuisi 2000-luvun alkuvuosina, jonka jälkeen on mahdollista myös jälleen palata sellaiselle tasolle, että keskimääräisellä 9,5 miljardin tasolla pysytään.

Määrärahoja suunniteltaessa suunnittelukaudelle kuitenkin lähdetään siitä, että myös työllisyysvaroja voidaan käyttää. Onhan niin, että ensi

vuonna ja vuonna 99 joudutaan myös turvautumaan tiettyihin järjestelyihin, jotta puolustusmenoja ei rasitettaisi indeksimaksuilla, jotka valuuttakurssien muutoksesta johtuen nousevat useilla sadoilla miljoonilla.

Kyllä hallituksen tarkoituksena, ja toivottavasti voimme yhteistyössä eduskunnan kanssa tässä toimia, on huolehtia siitä, että välttämättömät hankinnat voidaan toteuttaa. Mutta toivon ymmärtämystä eduskunnassa sille, että Puolustusvoimien, puolustuksen ja sen organisaation kehittäminen siihen suuntaan kuin toimintaympäristön muutos, sotilaallisen teknologian ja sotilasoppien muutos edellyttävät, siis liikkuvuuteen, tulivoimaan, siihen, että ei todellakaan olla sidottuja mihinkään tiettyihin asemiin puolustuksessa, saisi tukensa ja vältyttäisiin sellaiselta ikään kuin aluepoliittiselta keskustelulta, joka saattaisi vaikeuttaa tätä pääpyrkimystä.

Minä ymmärrän, että nimenomaan Oulussa ja Vaasassa suunnitelma varuskuntien lakkauttamisesta koetaan vakavana iskuna. Mutta siitä ei voida lähteä, että jokaista kaupunkia varten on oma armeija. Olin ensimmäisten joukossa, kun Pohjois-Savon prikaatin muutto Kajaaniin alkoi kesällä 59, kun Pohjois-Savon prikaatin aliupseerikoulu muutti Ylämyllylle. Eikö Kuopiotakin pitäisi puolustaa, jos Oulussa ollaan sitä mieltä, että siellä pitää olla oma prikaati? Tai Tamperetta? Ei Tampereellakaan ole omaa vastaavaa varuskuntaa.

Kaikille maanpuolustusalueille tulee näiden voimakkaiden yhtymien koulutuskeskukset ja näin myös Pohjois-Suomeen, ja silloin kun arvioidaan puolustusta, on käytävä valiokunnassa perusteellinen keskustelu sotilaallisten asiantuntijoiden kanssa siitä, minkä takia näin kenties on menetelty.

Silloin kun kootaan sodanajan joukkoja, kootaan myös alueelliset joukot ja kaikkia maan osia, kaikkia maakuntia myös silloin tullaan puolustamaan. Tässä kohtaa ed. Aholla on myös väärinkäsitys, kun hän on saanut sellaisen vaikutelman, että nyt oltaisiin aivan kokonaan uudistamassa puolustushallintoa. Edelleenkin maanpuolustusalueet ja sotilaslääänit pysyvät. Näitä mahdollisesti voidaan uudelleenjärjestellä tarpeiden mukaan. Mutta tässäkin kiinnittäisin huomiota siihen, että ei puolustuksen päätehtävää hoideta sillä, että sijoitetaan hallintoon ja seiniin, vaan kyllä kuitenkin perustehtävä on luoda sellaiset Puolustusvoimat, jotka voivat nykyisissä sotilaallisissa olosuhteissa olla mahdollisimman toimintakykyisiä, ja silloin ne eivät voi olla sidottuina mihinkään yksittäiseen varuskuntaan.

Hallitus on tässä selonteossa lähtenyt siitä, että irtisanomisia ei suoriteta. Henkilökuntaa niin sanotusti kohdennetaan uudelleen. Hallitus lähtee myös siitä — ja toivottavasti tässä voidaan eduskunnan kanssa päästä hyvään yhteistyöhön — että varuskuntia lakkautettaessa lähdetään myös sellaisiin toimiin, joilla tuetaan asianomaisen paikkakunnan työllisyyttä. Tässä ratkaisussahan yhdessä tapauksessa ja nimenomaan Keuruun kohdalla haluttiin etsiä sellainen lopputulos, että erityisen vaikeat paikalliset olosuhteet otettiin huomioon, kun samalla löytyi puolustuspoliittiset perustelut sille varuskuntien toimintojen sijoittumiselle Keuruulle, jota tässä esitetään. (Ed. Pekkarinen: Sielläkin väkeä vähennetään!)

Mitä tulee Vaasaan ja Ouluun, on todella tarpeen katsoa, että näiden paikkakuntien työllisyyttä voidaan tässä yhteydessä tukea. Ehdottomasti kiistän sen, että tässä olisi hallituksella jonkinlaista aluepolitiikkaa mielessä sillä tavoin, että jotakin maan osaa syrjittäisiin.

Keskustelussa on myös ollut esillä monia muita asioita, joita kaikkia en tässä ehdi kommentoida. Viittaan siihen, että selvitystä turvallisuuspolitiikan laajemmasta käsitteestä on tulossa.

Kun ed. Tarkka on täällä arvostellut ulkoministeriä linjauksestamme Nato-kysymyksessä, niin toistan vielä Suomen ja Ruotsin ulkoministerien yhteisen muotoilun, jossa todetaan, että liittoutumattomuus on väline, ei tavoite sinänsä. Englannin kielellä sanottuna: not a forgone conclusion forever. Minusta tämä on hyvin selkeätä tekstiä. Jos seuraa kommentteja, mitä kansainvälisessä lehdistössä muun muassa Ruotsissa on esitetty, niin suomalaiset linjaukset saavat tunnustusta.

Tämä minusta on tärkeätä todeta, kun me seuraamme eri tahoilla esitettäviä kommentteja. Katsommepa itään taikka länteen, etelään, mihin suuntaan tahansa, Suomen turvallisuuspoliittiseen linjaan luotetaan, sitä pidetään uskottavana.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko sattuu tulemaan käsittelyyn todella mielenkiintoisena ja koko Euroopan kannalta merkityksellisenä ajankohtana. Helsinki tulee viime tietojen mukaan ensi perjantaina toimimaan kahden suurvaltajohtajan neuvottelupaikkana, sillä ovathan presidentit Clinton ja Jeltsin tulossa pitämään Suomeen neuvonpitoa, jota on

verrattu jopa toisen maailmansodan jälkeiseen Jaltan kokoukseen. Tuossa neuvonpidossahan silloisten kolmen voittajavaltion päämiehet vetivät maanosamme valtioiden välisiä rajoja ja sopivat niistä asetelmista, joissa täällä elettiin aina Saksojen yhdistymiseen ja Neuvostoliiton hajoamiseen sekä sitä seuranneeseen Itä-Euroopan valtioiden poliittiseen vapautumiseen saakka. Nyt on aika jälleen piirrellä Euroopan poliittismaantieteellisiä rajoja ja sopia siitä, miten Venäjän ja toisaalta Naton väliset etupiirit uudessa tilanteessa muotoutuvat.

Suomi siis tulee olemaan parina päivänä koko maailman tiedotusvälineiden polttopisteessä. Kahden suurvallan johtajan tapaaminen koskettaa Suomea muutenkin kuin vain isännän ominaisuudessa toimimisen johdosta. Naton käynnistämä laajentumishanke itään päin on käynnistänyt mittavan ja laajan tapahtumaketjun, jonka lopullista ratkaisua ei tulla vielä näkemään Helsingin neuvottelujen jälkeen eikä heti sen jälkeenkään.

Venäjä kokee Naton itään päin laajentumisen muodostavan turvallisuudelleen sellaisen uhkatekijän, jota se ei halua ilman muuta hyväksyä. Karkeasti ilmaistuna Naton jäsenyyttä haluavilla ja Venäjän kanssa yhteisen rajan omaavilla mailla käydään korkean tason peliä, jossa kyseisten valtioiden omilla intresseillä ja mielipiteillä ei tunnu aina olevan kovinkaan suurta merkitystä. Eräs näistä maista on Suomi, joka sattuu omaamaan yhteistä rajaa Venäjän kanssa tuhatkunta kilometriä. Vaikka emme ainakaan virallisesti ole olleet pyrkimässä Naton jäsenyyteen, on Suomessa käytyä keskustelua seurattu tiiviisti myös Kremlin kabineteissa. Tästä hyvänä esimerkkinä on mielestäni presidentti Jeltsinin sunnuntaina julkistettu kommentti, jossa hän totesi, ettei Suomen Nato-ratkaisu ole Venäjän kannalta lainkaan yhdentekevä asia, päinvastoin. Hän totesi Venäjän suhtautuvan Suomen mahdolliseen jäsenyyteen kielteisesti, koska se lisäisi tuntuvasti Naton ja Venäjän yhteistä rajaa ja lisäisi sen sotilaspoliittista jännitystä ratkaisevasti.

Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteossa käsitellään erittäin seikkaperäisesti Euroopan turvallisuuspoliittista ilmastoa ja Suomen tilannetta. Samoin puolustuspoliittinen tilanne ja sen kehitysnäkymät on huolellisesti tuotu esiin ja annettu eduskunnan ratkaistavaksi se, miten maamme puolustusta tulee seuraavien kymmenen vuoden kuluessa kehittää.

Tarkastelen ensin selonteon turvallisuuspoliittista osaa. Kuten jo edellä totesin, Eurooppa on muotoutumassa maantieteellis-poliittisesti enemmän kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen. Koko Itä-Eurooppa on etsimässä poliittista tietään kommunismin ja sitä ohjanneen Neuvostoliiton romahdettua. Tämän kehityksen seurauksena on syntynyt uusia kansallisuusvaltioita ja niissä ollaan etsimässä niille sopivaa yhteiskuntamallia. Osin kehitys on ollut rauhallista ja nopeaa, osin se on vaatinut jopa sisällissotaa, kuten entisen Jugoslavian alueella on käynyt. Osin tämä kehitys on vielä käynnistymässä, kuten olemme viime päivien uutisista Albaniasta voineet havaita. Todennäköistä siis on, että maanosamme tulee vielä kuohumaan useita vuosia, ennen kuin kansakunnat ja valtiot löytävät niille oikean tien ja pääsevät rauhassa ja sisäisesti ristiriidattomina rakentamaan yhteiskuntaansa parhaaksi katsomallaan tavalla.

Vallitseva tilanne luo Eurooppaan merkittävän turvallisuuspoliittisen riskin, joka ei voi olla vaikuttamatta kaikkiin maihin, myös Suomeen. Meidän on omia turvallisuusratkaisuja harkitessamme otettava huomioon se, ettei maanosamme ole vielä lopullisesti poliittisesti muotoutunut, ja siksi kriisien ja uhkakuvien syntyminen on otettava huomioon. Vaikka tämänhetkinen kriisialue sijaitseekin Balkanilla, olemme siinä mukana tälläkin hetkellä rauhaturvaoperaation muodossa. Euroopan unionin jäsenenä joudumme lisäksi ottamaan jatkuvasti kantaa tilanteeseen, koska EU:n jäsenvaltioilla on yhteistä rajaa kriisialueilla ja suoranaisten konfliktienkaan mahdollisuus ei ole mahdoton. Kovinkaan kaukana ei ole sekään ajankohta, kun Suomi tulee toimimaan EU:n puheenjohtajamaana ja kuuluu puolitoista vuotta unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa käytännössä vetävään nk. troikkaan. Viimeistään silloin on Suomen ratkaisuilla merkitystä koko Euroopan tasolla.

Suomen oma turvallisuuspoliittinen tilanne on sekin muotoutumassa määrätyllä tavalla uudelleen. Toisaalta olemme EU:n jäsenenä ja Maastrichtin sopimuksen sellaisenaan hyväksyneenä sitoutuneet olemaan mukana kehittämässä unionin yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, johon saumattomasti liittyy Naton ja EU:n oman puolustusjärjestelmän Weu:n välisen työnjaon ja yhteistyömallin etsiminen jo lähitulevaisuudessa. Tässä suhteessa olen eri mieltä kuin hallitus selonteossaan, sillä katson Suomen joutuvan lopulta väkisin mukaan Naton toimintaan, koska valtaosa EU:n jäsenmaista on jo sen jäseninä ja oman puolustusjärjestelmän luominen olisi siksi järjetöntä. Lisäksi kaksi EU:n vah-

vaa maata, Saksa ja Ranska, ovat hiljattain yhdessä keskustelleet juuri tämän kaltaisesta ratkaisusta päätettäessä unionin yhteisestä puolustuksesta.

Olen huvittuneena seurannut viime viikkojen keskusteluja EU:n ja ennen kaikkea Emun muka tarjoamasta turvallisuudesta Suomelle. Aikovatkohan tätä korostavat tahot rakentaa euroseteleistä ja kolikoista uutta salpalinjaa vai miten he kuvittelevat rahaliiton turvaavan Suomen turvallisuusetuja? Mielestäni tässä jos missä eurorahaintoilijat ovat toimineet sillä tavoin, että puurot ja vellit ovat menneet sekaisin.

Toisaalta Suomi ei voi eikä saa olla ottamatta edelleen huomioon geopoliittista tilannettaan Venäjän rajanaapurina ja vedenjakajana sen ja lännen välillä. Tätä tilannettahan Jeltsinin sunnuntainen haastattelukommenttikin juuri heijastelee. Suomen osalta tilanne ei siis ole ratkaisevasti muuttunut, vaikka sotilaallis-poliittinen suurvalta, Neuvostoliitto, onkin muuttunut hieman heikommaksi Venäjäksi. Karhu on aina karhu, vaikka heikompanakin. Tätä viisautta ei suomalaisten päättäjien tulisi euroinnossaan koskaan unohtaa. Venäjän ärsyyntynyttä asennetta Naton laajenemiseen ei tule väheksyä ja Suomen ei tulisi ainakaan ehdoin tahdoin kärjistää tilannetta. Tästä syystä olen täysin samaa mieltä hallituksen selonteon linjauksen kanssa sotilaallisen liittoutumattomuuden paremmuudesta.

Ongelma onkin siinä, etten usko hallituksen olevan tässä asiassa täysin rehellinen, sillä monet merkit viittaavat EU-jäsenyyden ennen pitkää vievän Suomen Natoon halusimmepa tai emme. Pahinta onkin, ettei tätä uskalleta suoraan kansalle kertoa, vaan sitä salataan ja hiljalleen ujutetaan kuin Euroopan unionin jäsenyyttä aikoinaan. Kun se sitten on edessä, todetaan, ettei sille nyt enää ole vaihtoehtoa. Tästä salamyhkäisyydestä haluankin kansalaisia varoittaa, koska selonteosta puuttui esimerkiksi mainitsemani Saksan ja Ranskan yhteinen mielipide kokonaan.

Arvoisa puhemies! Suomen tulee vallitsevassa tilanteessa miettiä huolella turvallisuuspoliittiset ratkaisunsa. Hätiköityihin ja pelkästään sympatian tai antipatian perusteella tehtyihin linjauksiin ei ole varaa. Vaikka kylmä sota onkin taakse jäänyt vaihe Euroopassa, ei jännite nk. länsileirin ja Venäjän välillä ole kokonaan hävinnyt. Ratkaisumme on perustuttava tämän tilanteen ymmärtämiseen ja hyväksymiseen, jolloin tiukka liittoutumattomuus mielellään yhdessä Ruotsin kanssa on ehdottomasti paras ratkaisu. Tähän liittyy myös saumattomasti oma ja uskottavan vahva puolustuskyky.

Puolustusvoimiemme uudelleenorganisointi ja sen toiminnallinen kehittäminen ovatkin nyt käsiteltävän selonteon toinen asiakokonaisuus. Perussuomalaisten mielestä selonteossa esitetään varsin monia kannatettavia toimenpiteitä armeijan ja sen toiminnan kehittämiseksi.

Tällaisia ovat muun muassa varusmiespalveluksen uudelleenjärjestäminen 6, 9 ja 12 kuukauden pituisiin palvelusvaihtoehtoihin. Toimenpide lisää varmasti varusmiespalveluksen mielekkyyttä monien kohdalla vähentäen turhaa toimettomuutta tarjoten samalla halukkaille mahdollisuuden saada nykyistä perusteellisempaa ja teknillisempää erikoiskoulutusta pitemmän palvelusajan puitteissa. Samoin näen monet esitetyt aselajien kehittämissuunnitelmat varsin perusteltuina ja Puolustusvoimien iskukykyä lisäävinä. Maavoimien valitseminen tulevien vuosien kehittämisen painopistealueeksi on mielestäni oikea ratkaisu ja alueellisessa puolustusmallissa pysyttäytyminen takaa parhaiten maamme puolustuksen toimivuuden ja maanpuolustustahdon korkeana pysymisen. Samoin kertausharjoitusten määrän palauttaminen ennen supistuksia vallinneelle tasolle on myös tervetullut päätös.

Arvoisa puolustusministeri! Tässä yhteydessä tekee mieli kysyä: Mitä pahaa pohjalaiset ovat tehneet, kun ensin vietiin oma lääni ja nyt ollaan viemässä ainoa maavoimien varuskunta? Onko tämä mielestänne maanpuolustuksellisesti järkevää ja miten luulette Vaasan ja Oulun varuskuntien lakkauttamisen vaikuttavan alueen asukkaiden tähän asti erittäin korkeaan maanpuolustustahtoon? Pelkään itse pahoin sitä, että tämän jälkeen saattaa siviilipalveluun hakeutuvien määrä kasvaa jyrkästi myös tällä alueella. (Ed. Aaltonen: Pohjanmaallako!) — Tämän jälkeen, ed. Aaltonen. — Pidän nyt tehtyä ratkaisua pahana virheenä ja mielestäni eduskunnan tulisi vielä uudelleen harkita kyseisten varuskuntien lopettamisesitystä.

Esimerkiksi Vaasan varuskunnan tilojen korjauksiin on aivan viime vuosina käytetty noin 40 miljoonaa markkaa ja osa korjaustöistä on jopa vielä kesken. Nämä miljoonat menevät ainakin hukkaan, mikäli varuskunnat lakkautetaan ja sen lisäksi tarvitaan kymmeniä miljoonia laajenevien varuskuntien korjaus- ja rakennustöihin.

En myöskään pidä järkevänä muodostaa Länsi-Suomeen Porista pohjoiseen päin sellaista armeijan toiminnallista tyhjiötä, minkä esitetty ratkaisu aiheuttaisi. Ettei vain hallituksella olisi pit-

kän tähtäimen tavoitteena sijoittaa tyhjiksi jääviin, mutta hyväkuntoisiin varuskuntiin tulevia Nato-yksiköitä? Tuli näitä joukkoja tai ei, tulee maanpuolustustahto varmasti heikkenemään tällä alueella ja varusmiesten matkojen pidentyessä kasvaa lomamatkoilla tapahtuvien onnettomuuksien riski merkittävästi. Ei kai hallitus usko tosissaan, että varuskuntien lakkauttamisen perusteiksi riittävät säästösyyt? Tosiasiassa pitkällä aikavälillä tullaan havaitsemaan, että kokonaiskustannukset nousevat tämänhetkisestä tasostaan.

Toivonkin, että ainakin me Länsi-Suomen ja Oulun läänin kansanedustajat saisimme tukea myös muilta edustajilta ja voisimme yhdistää voimamme yli puoluerajojen niin, että hallituksen esittämät Vaasan ja Oulun varuskuntien lakkauttamiset voitaisiin eduskunnassa vielä torjua.

Samoin katson, että selonteossa kaavaillut kalliit helikopterihankinnat otettaisiin vakavaan harkintaan, ettei niistä muodostuisi uutta muuta Puolustusvoimien toimintaa näivettävää rahanreikää Hornet-hävittäjien tapaan.

Arvoisa puhemies! Suomella on eräs historiansa tärkeimmistä turvallisuuspoliittisista linjauksistaan edessä. Nyt tehtävät ratkaisut vaikuttavat maamme tuleviin kohtaloihin pitkälle ensi vuosituhannelle. Emme saa sitoa käsiämme yksipuolisesti länteen eikä itään, vaan järkevällä liittoutumattomuudella on pyrittävä pitämään ohjat omissa käsissämme. Muunnellen vanhaa viisautta voitaisiin sanoa: Natoon emme halua, Venäjän liittolaiseksi emme kuulu, olkaamme siis liittoutumattomia suomalaisia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Järvilahti merkitään läsnä olevaksi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Täällä käytetyissä ryhmäpuheenvuoroissa on enimmältään tuettu hallituksen esityksiä Puolustusvoimien kehittämiseksi tulevaisuudessa, ja siihen täytyy tietysti olla hyvin tyytyväinen. Viiden puolueen hallitus jo itse on ollut hyvin yksimielinen esitystä tehdessään ja kun vielä suurin oppositiopuoluekin on täällä kiitellyt ehdotuksia, niin uskon, että eduskunnasta löytyy tukea myös selonteon ehdotuksille.

Ed. Aho kritisoi selonteon valmistelua parlamentarismin puutteesta. On totta, että tätä on valmisteltu uudella tavalla. Siinä on ollut mukana puolustusneuvosto ja hallitus hyvin voimakkaasti samoin kuin puolustusministeriö ja ulkoministeriö. Hallitus on siis valmistellut sitä laajapohjaisesti. Mielestäni lopputulos on hyvä ja perusteellinen. En ole varma, olisiko parlamentaarinen komitea saanut tämän parempaa lopputulosta aikaiseksi.

Tällä hetkellä on tärkeintä, että selonteon kautta eduskunta kokonaisuudessaan pystyy keskustelemaan Puolustusvoimien kehittämisestä ja voi antaa omia eväitään ja linjauksiaan jatkotyölle.

Henkilökohtaisesti olen myös tyytyväinen siitä, että tämä käsittely tulee olemaan paljon laajapohjaisempi kuin aikaisemmat puolustuskomiteat, jotka ovat koostuneet muun muassa pelkästään miehistä. Olen tyytyväinen siitä, että nyt myös naiset täällä eduskunnassa tulevat ottamaan aktiivisen otteen, näin ainakin uskon ja toivon, tähän ehdotukseen. Tällä tavoin se tulee kaikin tavoin olemaan hyvin laajassa käsittelyssä suhteessa siihen, miten aikaisemmin on toimittu, ja myös keskustalla on mahdollisuus esittää omat kannanottonsa tähän myöhemmin.

Ed. Aho arvosteli sitä, että sotilaslääneja oltaisiin nyt jollain tavalla muuttamassa suurlääniä suuntaan. Hän ei ehkä ajanpuutteen vuoksi ole ehtinyt lainkaan perehtyä tähän selonteon sisältöön, koska tässä selonteossa nimenomaan todetaan se, että sotilaslääniä asemaa tarkastellaan uudestaan ja pyritään maakuntapohjaiseen ratkaisuun. Hallitushan on tehnyt päätöksen siitä, että maakuntapohja on valtionhallinnon perusteena jatkossa, ja samaan tähdätään sotilaslääniä uudistamisella. Varmasti voi olla paikallaan sekin, että sotilaslääniä nimitys muuttuu, jotta ei synny sellaista väärinkäsitystä kuin ed. Aholle on nyt käynyt, että hän on sekoittanut sotilaslääniä ja suurlääniä keskenään.

Eli maakuntapohjaan pyritään ja myöskin siihen, että sotilaslääniä tehtävä tulevaisuudessa on entistä painokkaammin yhteydenpito kansalaisiin ja kuntiin, vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja myöskin paikallispuolustukseen, jota tässä ehdotuksessa painotetaan voimakkaasti.

Myös ed. Helle arvosteli valmistelutapaa. Totean hänelle saman, että tapa voi olla tietysti arvostelun kohteena, mutta toivottavasti ei lopputulos, koska se on valmistelutavasta huolimatta tai ehkä juuri siitä syystä hyvä ja perusteellinen ja ehdotukset myöskin sellaisia, jotka ovat saaneet tuen kaikilta hallituspuolueilta tähän asti.

Ed. Hassi piti selontekoa liian kapea-alaisena kun se keskittyy sotilaalliseen maanpuolustukseen. Selonteossa on todettu, että tällä kertaa aiheena on sotilaallinen maanpuolustus ja sen kehittäminen ja jatkossa annetaan selonteko muusta laajemmasta turvallisuuspolitiikasta, ja siitä varmasti ministeri Halonen kertoo enemmän.

Ed. Hassi totesi, että yleinen asevelvollisuus on kansanperinnettä, jota ehkä ylläpidetään vain kansanperinteen vuoksi. Nyt on kuitenkin niin, että kun Suomella on laaja alue ja pieni väestö, niin on todettu kaikkein taloudellisimmaksi vaihtoehdoksi, että meillä on yleinen asevelvollisuus. Sitä kautta saamme taloudellisimmalla tavalla koulutettua riittävästi ammattitaitoista väkeä Suomen puolustamiseen, ja tämän nyt tehdyn ehdotuksen mukaan on vielä tarkoitus tätä ammattitaitoa entistä tehokkaammin antaa suomalaisille. Mitä tulevaisuudessa tapahtuu, sitä ei pysty tässä vaiheessa ennakoimaan, mutta tällä hetkellä asiaa arvioitaessa on selvää, että yleinen asevelvollisuus on paras järjestelmä.

Ed. Kallis vaati selvitystä siitä, millä perusteella muutoksia koulutuspaikkakuntiin tehdään, ja samaan viittasi ed. Vistbacka. Tietysti valiokuntakäsittelyssä varmasti tullaan hyvin perusteellisesti tarkastelemaan uudistusta ja pohtimaan sen perusteita, mutta yleinen perustelu on, että yhtä aikaa koulutettavien asevelvollisten määrä vähenee, ja heidän kokonaismääränsäkin on vähentynyt jo tähän mennessä. Samoin tiettyjä koulutusjärjestelmiä yhdistetään. Näihin perustuu se, että joiltakin paikkakunnilta koulutus vähenee tai lakkaa kokonaan, toisilla paikkakunnilla taas koulutus tehostuu. Näin ollen on todettava ed. Vistbackallekin, että pohjanmaalaiset eivät ole tehneet mitään pahaa. Siihen ei tämä ehdotus perustu. Tässä suhteessahan oli olemassa tietysti kaksi vaihtoehtoa, joista toista ei hyväksytty, ja tämä Vaasa ehdotuksessa on.

Ed. Vistbacka epäili, että nämä pitkät matkat varusmiespalvelukseen saattaisivat aiheuttaa siviilipalvelukseen siirtymistä. Minun mielestäni tämä huoli on kyllä vakavasti otettava ja täytyy pohtia sitä, millä tavoin koulutus voidaan niin järjestää, ettei tällaista seurausta matkojen vuoksi tule. Itse kuitenkin uskon, että suomalainen nuoriso, joka on hyvin maanpuolustustahtoista ja suorittaa asevelvollisuuden — suurempi osa nuorisosta kuin missään muussa Euroopan maassa — ei myöskään näiden uudistusten jälkeen ala suhtautua negatiivisesti varusmiespalvelukseen ja kaikkein vähiten ehkä juuri Pohjanmaalla. Uskon, että sieltä ei siviilipalvelusta kovin helposti valita.

Näihin samoihin paikkakuntakysymyksiin viittasi myös ed. Tennilä, joka käytti ilmaisua, että pois pohjoisesta. Tästähän ei ole kysymys. Sodankylässä edelleen koulutus säilyy ja Kajaaniin perustetaan yksi niistä valmiusyhtymistä, jotka ovat tämän uudistuksen tärkein kohta. Yhtymistä on tarkoitus muodostaa ne tehokkaimmat joukot, ja niistä yhden sijoituspaikka on Kajaani. Siinä mielessä kritiikkiä ei tähän suuntaan voi esittää.

Sitten pohdiskeltiin sitä, kannattaako helikopterihankinta vai ei. Helikopterit liittyvät nimenomaan Maavoimien liikkuvuuden lisäämiseen ja toiminnan tehostamiseen ja ovat siinä mielessä tärkeä hankinta. Mutta samanaikaisesti on luonnollisesti huolehdittava siitä, että toimintamenoja on riittävästi käytettäväksi itse koulutukseen ja toimintaan ja että myös helikopterihankinnan yhteydessä samanaikaisesti varaudutaan riittävästi koulutusmäärärahoihin ja tämän toiminnan pystyyn laittamisen ja ylläpitämisen määrärahoihin. Siinä suhteessa materiaalimäärärahojen ja toimintamäärärahojen täytyy tulevaisuudessa olla järkevässä suhteessa toisiinsa.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Alkuperäisen suunnitelman mukaan olen varautunut huomenna keskustelun alkaessa pitämään varsinaisesti puheenvuoron sen vuoksi, että usein on eduskuntaryhmien puolelta hieman valitettu sitä, että tämä alku on aina sen verran raskas, kun ensin puhuu pääministeri ja sitten puhuvat ne sektoriministerit, joiden alueeseen asia kuuluu, sitten tulevat ryhmäpuheenvuorot ja sitten vasta päästään keskusteluun. Tänään on joka tapauksessa joitakin sellaisia kommentteja tullut, että nyt, kun pääministeri on poissa, katsottiin aiheelliseksi, että käydään tätä debattia. Jos sanoisi aiheeseen kuuluvaa terminologiaa käyttäen, niin tehtäisiin varhaisvaroitus asiasta, että huomenna voi myös jatkaa debattia hallituksen kanssa.

Arvoisa puhemies! Olen usein korostanut sitä, että Suomen hallitus on laajan turvallisuuskäsitteen kannattaja. Aivan samoin kuin eräät puhujista ovat tuoneet esille, turvallisuuteen vaikuttavat hyvin monet tekijät. Sotilaallinen puolustus on tärkeä, mutta ei ainoa seikka, johon tulee kiinnittää huomiota. Hallitus on pyrkinyt toiminnallaan edistämään kansakunnan turvallisuutta ja hyvinvointia laaja-alaisella ja kansainväliseen yhteistyöhön painottuvalla ulkopolitiikalla.

Tästä aiheesta ensimmäinen selonteko annettiin hyvin lyhyen ajan kuluttua siitä, kun Lipposen hallitus aloitti toimintansa. Kuten pääministeri toi esille, sen selonteon alkuvalmistelu tapahtui jo pääministeri Ahon hallituksen aikana. Se tehtiin ennätyslyhyessä ajassa, ja se varmastikin myöskin toisesta syystä kuvaa murroskautta. Suomi samoin kuin ympäröivä maailma oli juuri silloin erittäin voimakkaassa muutostilassa. Näin ollen eräät sellaiset elementit, jotka tuossa selonteossa ovat ehkä aika uusia, ovat jo nyt vakiintuneet Suomessakin käydyn keskustelun pohjaksi ja olennaiseksi osaksi uutta turvallisuuspolitiikkaa.

Se seikka, mikä minun mielestäni on tuotava painokkaasti esiin, on se, että Suomessa kylmän sodan kaudesta siirtyminen nykyiseen tilanteeseen on lisännyt vielä entisestään suomalaista aktiivisuutta. Meillä on huomattavasti suuremmat mahdollisuudet nyt itse vaikuttaa kehitykseen, mitä tapahtuu. Me olemme myöskin mielestäni aika tavalla täysimittaisesti käyttäneet näitä mahdollisuuksia.

Toivon huomenna pystyväni jossain määrin selvittämään nimenomaan järjestöjen välisen yhteistyön tarvetta eurooppalaisen turvallisuuden hyväksi ja Suomen osuutta siinä sekä Etyjissä, jota täällä jotkut korostivat myönteisessä mielessä, jotkut hieman halventavassa mielessä, että myöskin Euroopan unionissa olevaa kehitystä ja sitten Euroopan neuvostossa kehitteillä olevia asioita, joissa nyt Suomi on ministerineuvoston puheenjohtajana, mutta myöskin siinä yhteistyössä, jota meillä on Naton kanssa.

Tämänpäiväisistä keskusteluista haluan vielä painottaa sitä, että minun mielestäni hallituksen sisällä ei ole hallituksen kannanotoissa ollut mitään erimielisyyttä. Sekä ensimmäinen että toinen selonteko on annettu täysin yksimielisesti. Kummankin pohjana on, kuten täällä on tullut hyvin selkeästi esille, se että Suomi ei hae nyt Naton jäsenyyttä mutta seuraa tarkoin sen laajentumisen vaikutuksia. Meidän oppimme mukaista on koko ajan ollut se, että Naton mahdollinen laajentuminen tulee vaikuttamaan sekä tietysti niiden maiden turvallisuuteen, jotka hakevat siihen jäseniksi ja pääsevät, että niiden, jotka eivät siihen pääse, samoin kuin vielä niidenkin maiden turvallisuuteen, jotka eivät ole koskaan hakeneetkaan. Tässä mielessä, jos muut maat jakavat saman käsityksen Naton laajentumisen suuresta merkityksestä, ei kai meidän siitä kannata olla ihmeissämme.

Toisaalta on ehkä hyvä tuoda esille myöskin se, että jos me vertaamme muiden eurooppalaisten maiden ja myöskin USA:n kannanottoja eurooppalaisen turvallisuuden kehitykseen, minun mielestäni tässä suhteessa ei ole mitään kovin kummallisia erimielisyyksiä. Kaikki ovat sitä mieltä, että kysymys on erittäin suuresta prosessista, ja myöskin sitä mieltä, että muiden järjestöjen tämänhetkinen toiminta on tärkeää, ennen kaikkea EU:n.

Sitten yhteistyöstämme naapurimaiden kanssa. Ruotsin kanssa yhteistyötä on tiivistetty monella tavoin. Me olemme halunneet yksinkertaisesti käyttää nyt tilaisuutta hyväksemme ja painottaa niitä näkökohtia, joilla on painoa molempien maiden kannalta. Meidän asemamme ja arviomme ovat hyvin samankaltaisia. Tämän vuoksi yhteistyömahdollisuuksien tutkiminen on perusteltua.

Pääministeri toi esille minun henkilökohtaiseen persoonaani kohdistetut huomautukset, jotka eivät kyllä sinänsä ole selonteon kohteena, mutta varmasti liittyvät aiheeseen. Muutama sana ehkä lisää. Silloin kun Suomi teki yhdessä Ruotsin kanssa ns. suru-aloitteensa eli Euroopan unionin ja Weun tulevia yhteistyösuhteita koskevan aloitteensa, meillä oli kirjoitus Ruotsin ministerin Lena Hjelm-Wallénin kanssa. Tämä on toinen yhteinen kirjoitusharjoitelma. Jos nyt pikkuisen vakavaa asiaa huumori silmäkulmassa muistelen, ei siitäkään Suomessa tullut paljon kiitosta. Muistan lähinnä tulleeni ripitetyksi siitä, oliko eduskunta saanut lukea ulkoministerin kirjoittaman artikkelin. Nyt tuntuu hieman samanlaiselta tämä tilanne, mutta harvoin sitä kukaan on tietysti piispa omalla maallaan.

Meidän ensimmäinen kirjoituksemme Lena Hjelm-Wallénin kanssa sai hyvän vastaanoton muualla. Niin kuin muistanette, se johti myöskin aloitteeseen EU:n piirissä. Senkin kohdalla on kohtuullisen paljon ollut myötätuulta. Voitto ei suinkaan ole kotona vielä, mutta kuitenkin on päästy eteenpäin.

Myöskin tämänkertaista kirjoitusta, joka on ollut suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, on ehditty jo kommentoida. Ruotsissa tunnutaan pitävän todellakin — lähinnä lainaisin Svenska Dagbladetia, jossa oli 16 päivänä tätä kuuta siitä kommentti — sitä hyvin myönteisenä. Lainaan vain, että "finsk tydlighet om Nato" oli heidän käsityksensä. Jollakin tavalla tämä selkeys sitten suomen kielellä on ainakin ed. Tarkan kohdalla ollut vaikeammin havaittavissa. Mutta sama teksti se minun mielestäni on suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ja siitä olemme ainakin pyrkineet pitä-

mään huolta. (Ed. Aittoniemi: Mitä se oli suomeksi?)

Se on ollut lehdistä luettavissa, mutta minä voin sen tietysti edelleenkin täällä toistaa, jos halutaan. Kummassakin sanotaan se nimenomaisesti, että me emme ole nyt hakemassa Naton jäsenyyttä ja me pidämme kiinni siitä, että yhtä hyvin Suomella kuin Ruotsilla on tulevaisuudessa mahdollisuus itse päättää turvallisuuspolitiikasta. Se, että meillä on itse mahdollisuus päättää turvallisuuspolitiikastamme, pitää tietysti aina mahdollisuuden tehdä myös uudenlaisia päätöksiä, jos halutaan. Mutta se ei ole myöskään sitä, että me odottaisimme, kuten ed. Vistbacka sanoi, tilaisuutta livahtaa sisään. Ei, vaan se on kiinni siitä arviosta, mikä meillä on ympäröivästä maailmasta ja tästä tilanteesta.

Tässä mielessä minun mielestäni hallitus on esiintynyt hyvin selkeästi ja avoimesti eduskuntaan päin. Olen omalta osaltani hyvin kiitollinen siitä, että eduskunnassa on edellisen selonteon kohdalla saatu hyvin yksimielinen kanta aikaan ja myös niistä käytännön toimenpiteistä, mitä meillä oli entisen Jugoslavian rauhanturvaamisoperaatioiden osalta, ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. Nyt minun mielestäni keskustelu pääpiirteissään näyttäisi myös lupaavan vilkasta, varmasti kriittistäkin keskustelua, mutta uskaltaisin olettaa jo tässä vaiheessa, että tulemme pääsemään hyvin laajaan yksimielisyyteen.

Arvoisa puhemies! Vielä toisesta lehtikirjoituksesta, joka myöskään ei ole ollut meidän selonteossamme. Täällä on ollut kyse siitä, millä tavoin presidentti Jeltsin on ottanut kantaa Naton laajentumiseen. Lienee aika ymmärrettävää, että hän ottaa siihen kantaa. Hän on tulossa tällä viikolla keskustelemaan asiasta presidentti Clintonin kanssa. Olen pyrkinyt omissa haastatteluvastauksissani kertomaan sen, että minun mielestäni kannat ovat näissä haastatteluissa, mitä minun silmiini on sattunut, kutakuinkin ennakoidunlaisia. Venäjä pitää Naton laajentumisprosessia hyvin tärkeänä, vakavana asiana, on suhtautunut siihen kriittisesti ja juuri sen takia käynnistänyt myös keskustelun sen turvallisuustarpeensa lisäämiseksi, mitä he ovat tuoneet esille.

Kuitenkin ehkä lienee hyvä, vaikken tätä usein tee, sanoa ihan selkeästi tässä yhteydessä, kun sitä ei ole Helsingin Sanomista, josta nämä keskustelut on täällä lähteneet liikkeelle, suoraan saatavissa, myös se, millä tavoin kysymys tehtiin ja millä tavoin siihen tuli vastaus. Ainakin meille tulleen sähkeen mukaisesti, joka on Tassin ulos antama ja jossa on suorat kysymykset ja vastaukset, kysymys kuului: "Olisiko Suomen mahdollinen jäsenyys Natossa ja siitä seuraava sotilasliiton lähestyminen Suomen ja Venäjän välistä rajaa uhka Venäjälle? Jäsenyydestä keskustellaan Suomessa laajasti. Mikä olisi Venäjän reaktio? Haittaisiko Suomen jäsenyys Natossa Suomen ja Venäjän kahdenvälisiä suhteita?"

Vastaus on: "Venäjä ei ole ollut panematta merkille, että aika ajoin Suomesta kuuluu myös arvovaltaisten poliitikkojen taholta pohdiskeluja, olisiko Suomen aika vaihtaa turvallisuuspolitiikan kurssia. Suomen turvallisuuspoliittiset valinnat eivät ole millään muotoa yhdentekeviä meille. Maan nykyinen sotilaallisen liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen linja on tärkeä vakauttava tekijä alueellisella ja yleiseuroopalaisella tasolla. En salaa tosiasiaa, että juuri tämän linjan nauttima korkea kansainvälinen arvovalta vaikutti päätökseen, missä tuleva amerikkalais-venäläinen huippukokous järjestetään. Meihin on tehnyt vaikutuksen Suomen johdon punnittu ja suhdanteista vapaa linja, joka tähtää turvallisuuteen omin avuin ilman liittymistä sotilasliittoihin. Meistä näyttää siltä, että nykyisessä monimutkaisessa tilanteessa tämä on hyvä esimerkki muille maille, jotka rynnistävät nyt Natoon. Tästä syystä pidän kysymystänne sotilasliiton etenemisestä Suomen ja Venäjän väliselle rajalle täysin hypoteettisena. Toistan yleisesti jälleen kerran: allianssin sotilaallisten rakenteiden leviämistä kohti Venäjän maaperää ei voi hyväksyä missään oloissa. Naton laajeneminen, mikäli se toteutuu, heikentää radikaalisti maamme geopoliittista ja geostrategista asemaa ja pakottaa meidät tarvittaviin vastatoimiin." (Ed. Rinne: Hyvä kysymys ja hyvä vastaus!) — Jos kysyy, niin silloin yleensä saa vastauksen.

Arvoisa puhemies! Näillä kahdella artikkelisitaatilla jo tänään, kun ne niin paljon ovat olleet keskustelussa, halusin vain osoittaa sen, että minun mielestäni on erinomaisen hyvä asia, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka näyttää nauttivan luottamusta sekä läntisen naapurimaamme että itäisen naapurimaamme puolesta.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin puuttua ed. Kekkosen puheenvuorossaan esille ottamaan kysymykseen valmiusjoukkokoulutuksesta, johon myös pääministeri puheenvuorossaan puuttui viitaten siihen, että nyt keskustan kielteinen kanta olisi syytä pistää sivuun, kun muun muassa Ifor-ope-

raatio on osoittanut, että tässä ollaan oikealla tiellä.

On syytä todeta Ifor-operaation osalta, että sillä ei ole mitään tekemistä valmiusjoukkokoulutuksen kanssa. Valmiusjoukkokoulutus on alkanut sen jälkeen, kun Ifor-operaatio jo käynnistyi, ja itse Ifor-operaatiossa suomalaiset rauhanturvaajat ovat perinteisesti valittuja, perinteisesti koulutettuja ja ovat osoittaneet tässä tehtävässä sitä taitoa ja osaamista, joka on ollut perinteisesti tunnettua suomalaisille rauhanturvaajille.

Päinvastoin minusta Ifor-operaationkin menestys osoittaa sitä, että myös näissä uudenlaisissa toimissa meidän perinteinen koulutusjärjestelmämme on oikea ja toimii oikealla tavalla. Minusta olisi vaikeata kuvitella, että asevelvollisen armeijan osia, sillä tavalla koulutettuja valmiusjoukkoja, lähetettäisiin kriisinhallintatehtäviin. Päinvastoin sellaisiin tehtäviin pitää lähettää palkka-armeijan joukkoja, siis palauttamaan rauhaa tai rauhaanpakottamistehtäviin. Suomen kaltaisen maan on hyvä osallistua rauhanturvatoimintaan sillä tavalla, kuin tähänkin asti on menetelty, ja sellaisilla joukoilla, joita olemme perinteisesti käyttäneet.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olin henkisesti varautunut vastaamaan siihen, mitä ed. Aho sanoi puheenvuorossaan minun väittäneen, ja kun kuuntelin ed. Korkeaojaa, minusta ed. Korkeaoja puhuu nyt eri tavalla kuin ed. Aho päivällä. Minä nyt en ole ihan varma, kumpaan minä osaan vastata, mutta luulen, että tässä salissa kaikki muistavat sen keskustelun, jota valmiusjoukoista aikoinaan käytiin. Rintamalinja oli aivan selvä, jos nyt näin militääriä ilmaisua kuin rintamalinja tohtii tässä asiassa käyttää, ja keskusta omalla tahollaan oli eri mieltä kuin me muut.

Ed. Aho näytti viittaavan myös valmiusjoukon hintaan puheenvuorossaan. En vain kuullut yhtään faktaa hänen hinnanmäärittelystään. Hän sanoi yleisesti asiaa kalliiksi mutta ei todistanut mitenkään, että se tapa, jolla Suomi tämän asian hoiti, olisi ollut kalliimpi kuin se tapa, mihin ymmärtääkseni keskusta tuolloin tähtäsi. Mutta olisin kovin kiitollinen kuulemaan ihan täsmällisesti, kumpi tulkinta nyt on keskustan tulkinta, kun te arvioitte, mitä muut täällä sanovat.

Ed. I. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ulkoministerin äskeiseen puheenvuoroon viitaten totean tässä yhteydessä, että Suomen ulkopolitiikkaa tänäkin päivänä on hoidettu erittäin vakaissa käsissä. Se on hyvin hoidettu ja on saanut tunnustusta ulkomailta. Ei ulkoministerin kuitenkaan pidä närkästyä siitä, jos on kiinnitetty huomiota tapaan, jolla Suomen ulkopolitiikan linjanvetoja tehdään. En pidä tänäkään päivänä parhaana vaihtoehtona sitä, että uusia merkittäviä linjauksia tehdään ulkoministerien yhteisillä kirjelmillä yhdessä suomalaisessa päivälehdessä, olkoon tuo päivälehti kuinka arvovaltainen tahansa. Ne on aihetta tehdä muilla foorumeilla. Tässä mielessä tämä on hyvin tärkeä asia, jossa ulkoministerit mielestäni ovat olleet ihan oikealla asialla, ja tuen sitä linjaa.

Toivoisin tässä yhteydessä ulkoministeriltä arviota Naton ensi kesänä Madridissa pidettävän kokouksen mahdollisesta tehtävämäärittelyn muutoksesta, jotka Naton osalle on ajateltu ja joka merkitsisi Naton sotilaallisen luonteen madaltamista enemmän yleiseurooppalaista yhteistyötä kattavaksi yhteistoimintaorganisaatioksi, ja siihen liittyviä Suomen mahdollisuuksia katsoa ja lähestyä Euroopan turvallisuuskysymyksiä. Eduskunta olisi tässä tilanteessa nyt oivallinen paikka tällaisen linjauksen tekemiseen.

Ed. Tarkka (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olin hyvin tyytyväinen niistä kommentoivista huomautuksista, joita ministeri Halonen teki minun kritiikkini johdosta. Hänen kommenteissaan tuli esiin juuri se kannanotto, jota kaipasin mielestäni selvemmin kirjoituksesta. En kritisoinut sitä, että artikkelitekstiä ei ole etukäteen käsitelty eduskunnassa. Sepä vasta vielä puuttuisi. Kritisoin sitä, että kun minusta näytti, että siinä oli merkittävä poliittinen kannanotto, joka liittyy tänään käsiteltävään selontekoon, olisin ajatellut, että se kannanotto olisi esitetty myös selonteossa.

Se sitaatti, jonka pääministeri aikaisemmin esitti tästä artikkelista, on sen artikkelin alkuosassa yleisessä osassa. Se kohta, johon minä taas puheessani viittasin, on sen lopussa, joka minusta näyttää poliittiselta kannanotolta. Siinä todetaan, että jos Suomi ja Ruotsi nyt uudelleen harkitsisivat liittoutumattomuudesta luopumista, se ei lisäisi vakautta. Sen jälkeen on tämä avainlause "that is why there is no need for Finnish and Swedish membership in Nato", ja sillä siisti. Tästä tein johtopäätöksen kysellen, onko Nato-optio jollakin tavalla hiipumassa pois. Olen kiitollinen ulkoministerin vastauksesta, joka mielestäni osoitti, että ei ole.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina totesi, että arvostelin puheenvuorossani selonteon valmistelua, ja se pitää paikkansa nimenomaan sen esivalmistelun osalta. Toisaaltahan tilanne on se, että kysymyksessä on valtioneuvoston selonteko eli toisin sanoen ministerit yksin ja yhdessä vastaavat sen sisällöstä, on sen tekstin sitten tehnyt kuka tahansa, on se tasavallan presidentin, jonkun kenraalin tai valtiosihteerin tekstiä. Siinä mielessä tämä asia on ihan selvä. Mutta kun ministeri totesi, että tässä on naisten sormia valmistelussa, ehkä tässä vaiheessa sitten on tulossa mutta totean, että se joukko, joka tämän paperin pitkälti on tehnyt, on viiden miehen kopla. En arvioi sitä, eikö heillä ole ollut asiantuntemusta. Näin asia kuitenkin on.

Toisaalta toteaisin kuitenkin vielä Ruotsi-yhteistyöstä ja yhteistyöstä yleensä Pohjoismaiden kesken, että noin seitsemän vuotta sitten minä tein ehdotuksen jopa, että tällaista yhteistyötä olisi Ruotsin kanssa enemmän. Puhuin jopa yhteisestä ilmapuolustuksesta. Minusta sen tapaisten asioiden selvittely siinä vaiheessa olisi voinut olla järkevää ainakin, kun asiaa ajatellaan tämän hetken ilmapiiristä, koska sen tapaisia puheitahan nyt on ollut, että on vaadittu läheisempää yhteistyötä näissä asioissa. Kaiken lisäksi se saattaisi olla hyvin taloudellista.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkoselle, kun kyselitte keskustan kantaa, voin todeta, että kyllä edustajat Aho ja Korkeaoja ovat samaa mieltä. Ed. Korkeaoja on usein vain vähän monisanaisempi, joten ehkä teille ei heti avaudu, mitä hän tarkoitti. Mutta vakuutan, että tässä ei linjaeroja ole.

Mitä tulee hallituksen kritiikkiin oppositiota kohtaan selonteon valmistelutavasta, tahdon todeta siitä erityisesti ministeri Tainalle, joka kovasti äsken puolusteli tätä tapaa, että korostitte, miten lopputulos on tärkeä, ja näin nimenomaan on. Juuri sen takia tahdon tuodakin sen näkökohdan, että silloin, kun on kyse kaikkia kansalaisia ja jokaista aluetta ajatellen laajasta ja merkittävästä uudistuksesta, kuten nyt puolustuksen rakenteellisten muutosten ollessa edessä on ilman muuta kyse, laajaan yhteisymmärrykseen päästäisiin varmaan parhaiten sillä tavalla, että olisi myös mahdollisimman laaja valmistelupohja. Tässä tapauksessa ei ole näin ollut ja on aiheellista kritisoida siinä suhteessa hallitusta.

Pohjoisen maanpuolustusalueen oleellinen heikentäminen koskettaa, ministeri Taina, yli puolta Suomea, ja kun ministeri on vielä selonteon valmistelun yhteydessä joutunut antamaan julkisuuteenkin erilaisia perusteluja tulossa olevien rakenteellisten muutosten syistä, valmistelu herättää ymmärrettävästi laajaa arvostelua. Esimerkiksi Oulun varuskunnassa on juuri saatu saneeraustyö päätökseen ja uskottiin, että työ voi nyt siltä pohjalta jatkua, mutta sitten yhtäkkiä tulee lakkautussuunnitelma eteen. Olettaisin, että parlamentaarinen työ tuottaisi lopputuloksen, joka olisi kaikin tavoin perusteltu, johdonmukainen ja ymmärrettävä, ja sitä kautta aiheutettaisiin paljon vähemmän haavoja kuin nyt tapahtuu.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin ottaisin oppositiojohtaja Ahon puheenvuoron esille ja nimenomaan hänen kantansa valmiusjoukoista. Siihen liittyy selkeä kannan muutos, vaikka hän puheenvuorossaan toista väittikin. Keskustan periaatteellinen vastustus valmiusjoukkoja vastaan olisi nyt muuttunutkin tekniseksi vastustukseksi. Ahon mukaan ongelma on nimenomaan valmiusjoukoissa siinä, kuinka niitä hallinnoidaan, osana koko Puolustusvoimia vai niistä erillään. Keskustan aikaisempia kanta valmiusjoukoista oli, että niitä selkeästi vastustettiin siinä suhteessa, että tässä harjoitettaisiin laajennettua rauhanturvatoimintaa kansainvälisissä puitteissa. Jos keskustan kanta on näin muuntunut, niin se tietysti on syytä positiivisesti rekisteröidä.

Ed. Aho haikaili myös parlamentaaristen puolustuskomiteoiden perään. Hän valitteli sitä, että nyt eduskunta on jäänyt valmistelussa sivuun ja hallitus valmistelee selonteon ja tuo sen tänne. Näin keskeiset kansalliset kysymykset jäävät ikään kuin ailahtelevien hallituskoalitioiden valmisteltavaksi.

Minä kysyn ed. Aholta: Mikä on hänen tulkintansa parlamentarismista? Eikö tämä menettelytapa, jota juuri nyt noudatetaan, ole kaikkein paras? Hallitus valmistelee ja tuo asian eduskuntaan keskusteltavaksi, ja eduskunta avoimesti käy keskustelun lävitse ja tekee linjauksensa tässä kysymyksessä.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Halonen toi esille selonteon tärkeimmän viestin eli sen, että hallitus ei tässä vaiheessa esitä, että Suomi hakisi Naton jäsenyyttä, ja että Suomen linja, liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus, lisää osaltaan vakautta ja turvallisuutta lähialueillamme.

Tässä vaiheessa haluaisin kuitenkin tiedustella, onko hallitus miettinyt ja harkinnut, olisiko meillä edes todellista vaihtoehtoa hakea Naton jäsenyyttä tällä hetkellä, mikäli pidämme kiinni kansainvälisistä sopimuksista. Ymmärtääkseni Pariisin rauhansopimuksen 3 artikla on edelleen voimassa, ja siinä todetaan, että molemmat sopimuspuolet sitoutuvat kumpikin puolestaan pidättäytymään kaikesta hyökkäyksestä toisiansa vastaan ja olemaan tekemättä mitään liittoja tai osallistumasta koalitioliittymiin, jotka ovat suunnatut jompaakumpaa sopimuspuolta vastaan. Onko meillä todellista vaihtoehtoa tälle hyväksi havaitulle liittoutumattomuudelle?

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Kiljunen on uusi kansanedustaja, täytyy hänelle muistuttaa, että SDP:n eduskuntaryhmä viime kaudella vaati kahteen eri otteeseen parlamentaarisen puolustuskomitean perustamista. Mutta ajat ovat tietenkin toiset nyt, kun SDP:n johtama hallitus istuu.

Miksi, jos saan osallistua siihen debattiin, jota pääministeri ja oppositiojohtaja Aho kävivät, nyt tarvitaan nimenomaan hallituksen taholta esitys, johon eduskunta käsittelyn jälkeen sitoutuu? Siksi, että kysymys on tavattoman suurista uusista asehankinnoista. Jos parlamentaarinen puolustuskomitea esittää suosituksensa, se on tietenkin kokonaan toinen asia kuin päätös, jonka eduskunta tulee selonteon pohjalta tekemään.

Sitoutumisaste tulevaisuudessa tältä pohjalta tulee olemaan huomattavasti suurempi niihin uusiin asehankintaohjelmiin, joissa ilmeisesti näkyy naisministerienkin kädenjälki. Joukkojen kuljetukseen ja tulitukeen tarkoitettujen helikopterien hankinta, prikaatien suorituskykyä ylläpidetään uusilla johtamis-, pimeätoiminta-, ilmatorjunta- ja huoltovälinehankinnoilla, vapaaehtoiset maanpuolustuksen paikallisyksiköt varustetaan kevyellä jalkaväen aseistuksella, ikääntyvät ohjusveneet korvataan ja meritorjuntaohjukset modernisoidaan, ilmataisteluohjusten hankintojen jatketaan, hankitaan lisää kohdeilmatorjuntaohjusjärjestelmiä, elektronisen sodan käymiseksi hankintoja tehostetaan jne.

Näiden hankintojen suorittamiseksi tarvitaan eduskunnan sitoutumista, ja eduskunnan sitoutuminen taas aiotaan saada puoluekurilla aikaan ainakin hallituspuolueiden osalta.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin vastauspuheenvuorossani huomiota niihin lukuisiin puheenvuoroihin, joissa kriittisesti arvostellaan Natoon liittymistä ja nimenomaan sitä, että turvallisuuspolitiikastamme ollaan jättämässä avoimuus pois. Minusta on erittäin hieno asia, että meillä on edessä tällainen paperi, josta voimme keskustella ihan avoimesti tänään ja varmasti huomenna vielä jatkaa.

Mitä sitten tulee Nato-jäsenyyteen, niin vähän ihmettelen ed. Lindqvistin puheenvuoroa siitä, että aivan kuin sen jälkeen, kun jokin maa on liittynyt Natoon, silloin heti pitää hyökätä. Mielestäni Pariisin sopimus ei nimenomaan tätä tarkoita.

Kriittisesti suhtautuisin kuitenkin eräisiin asioihin. Ed. Esko Aho on muun muassa tuonut esille varusmiespalveluajan muutoksen ja sen lyhentämisen. Minusta se on kyllä ihan oikea suuntaus ja kannatan sitä, mutta mielestäni täytyisi erittäin tarkasti miettiä sitä, että tämä ei olisi maanpuolustustahtoa heikentävää. Meidän nuoristamme pitäisi kyllä sitten pitää huolta, kuka on 6 ja kuka 12 kuukautta, eli ne porkkanat sinne 12 kuukauteen täytyisi hyvissä ajoin miettiä.

Taisteluhelikoptereista sanoisin, kun olen niistä nyt yrittänyt selvää ottaa. Kysyisin ministeri Anneli Tainalta, että jos ja kun hankimme 20—30 taisteluhelikopteria, niin olen ymmärtänyt, että miehistön täytyy olla ainakin kaksinkertainen eli 60 sotilasta täytyy kouluttaa taistelulentäjiksi ja se tietysti maksaa. Kysyisin: Onko tätä asiaa mietitty puolustusministeriössä?

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sekä pääministeri Lipponen että puolustusministeri Taina korostivat puheenvuoroissaan voimakkaasti sitä, että selonteko on valmisteltu hallituksessa hyvin vahvalla pohjalla. Presidentti on ollut mukana, ja hallitusryhmien, ilmeisesti oliko puolueiden puheenjohtajatkin mukana. Tätä hyvää valmistelua hämmentää kovasti se, että erityisesti vasemmistoliiton, mutta vielä voimakkaammin vihreiden ryhmäpuheenvuorossa pantiin oikeastaan koko selonteko hyvin kriittisen, poikkeuksellisen syvän arvostelun kohteeksi. Muun muassa vihreitten osalta todettiin, että tämä painottaa hyvin vahvasti sotilaallista puolta ja unohtaa humanitaarisen, ekologisen, demokratiaa, ihmisoikeuksia ja taloudellis-sosiaalista kehitystä edustavan kannan, jota on pidetty esillä.

Tässä yhteydessä tuleekin mieleen se, ovatko vasemmistoliitto ja vihreät pelkkinä kyytipoikina kuitenkin tosiasiassa hallituksessa, kun tällai-

sessa tavattoman isossa asiassa tällä tavalla menetellään. Tämähän on lähes hulvatonta poliittista teatteria puhua täällä täysin toista kuin mihin hallituksessa on sitouduttu.

Ministeri Halonen totesi, että hallitus edelleen käsittää turvallisuuspolitiikan laaja-alaisesti. Se on tietysti hyvin tärkeää ja toisaalta sille, mitä ministeri Taina totesi, että tämä on lähinnä sotilaspoliittinen tarkastelu, ei oikeastaan pohjaa löydy siinä mielessä, että 48 sivua alusta on turvallisuuspolitiikkaa ja toiset runsaat 40 sivua on sotilaallista puolta.

Ed. M. Pohjola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina otti puheenvuorossaan esille sen, että omassa puheenvuorossani halusin nostaa keskustelun siitä, löytyykö yleiselle asevelvollisuudelle enää järkiperusteita vai onko kysymys enemmänkin kansanperinteen ylläpitämisestä. Ministeri Taina ilmoitti, että olisi asiaa selvitetty ja tultu tulokseen, että tämä on taloudellisin menettelytapa. Olisi oikein mielenkiintoista nähdä lähempiä analyysejä aiheesta. Itse selonteossa perustellaan yleistä asevelvollisuutta aivan eri tyyppisin perusteluin, kuten, että se on omiaan ylläpitämään ja kehittämään maanpuolustustahtoa, ja muilla vastaavilla, paljon abstraktimmilla perusteluilla.

Olen edelleenkin sitä mieltä, että muun muassa Puolustusvoimien kielteinen asenne siviilipalvelua kohtaan tukee epäilyä, että Puolustusvoimien piirissä asevelvollisuus koetaan paljolti väyläksi tietyn tyyppiseen miesrooliin ja siksi siitä halutaan pitää kiinni. Siksi haluammekin, että yleisen asevelvollisuuden perusteista keskustellaan avoimesti. Ikävä kyllä tällä hetkellä ei ainakaan vaikuta siltä, että tästä aiheesta avoin julkinen keskustelu olisi tiedotusvälineiden kannalta yhtä seksikäs aihe kuin Nato-spekulaatiot.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Turvallisuuspolitiikassa tarvitsemme laajan yhteisymmärryksen ja tämän päivän keskustelussa hallituksen taholta on kovasti vakuutettu, että Nato-jäsenyys ei ole nyt ajankohtainen. Suomi on ja pysyy liittoutumattomana ja omaan puolustukseen turvautuvana maana. Selonteossa vakuutetaan, että Puolustusvoimia kehitetään tältä linjalta.

Kuitenkin tämän päivän lehdessä muun muassa Eurooppa-ministeri Ole Norrback puhuu edelleen Nato-optiosta. Olisinkin halunnut kuulla, miten hallituksessa näitä keskusteluja on käyty. Onko hallitus yksimielinen tällaisesta Nato-optiosta?

Sitten, arvoisa puhemies, olisin kiinnittänyt huomiota myös toiseen asiaan, jota kylläkin pääministeri Lipponen pitää pienenä asiana, eli varuskuntien lakkauttamiseen. Ne ovat kuitenkin suuria asioita sekä kyseiselle alueelle taloudellisesti että myös maanpuolustuksellisesti tärkeitä. Pääministeri on todennut, että tuhat ihmistä kohdennetaan toisiin tehtäviin, ja puolustusministeri Anneli Taina on todennut, että irtisanotuille pyritään tarjoamaan tehtäviä. Minusta tämä on kovaa tekstiä, kun ihmisiä kohdennetaan toisiin tehtäviin; siinä on kaikki inhimillisyys unohdettu. Olisinkin tiedustellut puolustusministeri Tainalta, jos se olisi mahdollista, miten vakasti hallituksessa todella pyritään siihen, jos varuskunnat lakkautetaan, mitä toivottavasti ei tapahdu, että kaikille ihmisille sitten todella tarjottaisiin muuta työtä.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Käydyssä varsin laajassa keskustelussa nimenomaan ryhmäpuheenvuorojen osalta on tullut ainakin kolmessa puheenvuorossa, ed. Zyskowiczin, ed. Ahon ja ed. Kalliksen puheenvuoroissa, vihreänä lankana esiin erittäin kova huoli siitä, kuinka Suomen puolustusmäärärahat voivat kehittyä. Kun kansalaiset ovat myös tätä keskustelua kuunnelleet, niin heille varmasti on tullut erittäin suuri huoli siitä, miksi näin kovaa huolta puolustusmäärärahojen kehittymisestä ja niiden turvaamisesta kannetaan, kun samaan aikaan on ihmisillä huolta jokapäiväisestä leivästä ja taloudellinen turvattomuus on erittäin suurta niin Suomessa kuin lähialueillammekin.

Olisin kiinnittänyt huomiota siihen seikkaan, että selonteossa puhutaan siviilipalveluksesta hyvin niukkasanaisesti, mutta siellä ei kerrota esimerkiksi siitä, että oltaisiin suunnittelemassa siviilipalveluksen kehittämistä niin, että siviilipalvelus voitaisiin suorittaa esimerkiksi kehitysaputyönä. Kysyisinkin ministeri Tainalta, eikö tällainen seikka olisi hyvin tarpeellinen ja onko asiasta lainkaan keskusteltu. Meillä on kuitenkin Suomessakin jatkuvasti pulaa siitä, ettei kyetä osoittamaan läheskään riittävästi määrärahoja kehitysaputyöhön. Niitä on päinvastoin viime vuosina, kuten monia muitakin rahoja, hyvinkin runsaasti leikattu. Fiksujen nuorten ihmisten käyttäminen kehitysaputöissä nimenomaan niin,

että he silloin suorittaisivat siviilipalvelusta, olisi mielestäni erittäin järkevää.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Taina kommentoidessaan puheenvuoroani totesi, että täytyy suorittaa selvitystyötä siitä, että pitkien matkojen johdosta ei synny ryntäystä siviilipalveluspuolelle. Minulle vastattiin kirjalliseen kysymykseen, kun kysyin nimenomaan näistä matkoista joitakin aikoja sitten, perusteltiin sillä, että varuskunnat ovat viikonloppuisin kiinni. Mutta minun mielestäni silloin, kun pitkät matkat esimerkiksi Pohjanmaalta jonnekin Sodankylään tulee, siinä on jo perheitten taloudellinenkin tilanne vaikea, jos ilmaismatkoja ei lisätä, jos kerran varuskunnat pidetään pääosin kiinni viikonloppuisin. Eli tässä tulee monenlaisia ongelmia, jotka varmasti saattavat aiheuttaa sen, että ryntäys siviilipalveluspuolelle lisääntyy, koska me ihmiset olemme sangen erilaisia.

Ministeri Halonen kommentoi minun Natonäkemyksiäni. Ministeri Halonen, minä olen vain oppinut tässä talossa, kun seurasin EU-keskustelua Esko Ahon hallituksen aikana. Ensin vannotettiin, että ei ole mitään kiirettä EU:hun, mutta sitten vaan tilanne oli, että me olemme jo siinä vaiheessa, mitään ei voida. Minä vaan toivon, että nykyinen hallitus on sanojensa takana. Silloin minä olen tyytyväinen, että nimenomaan mitään sen suuntaista ei ole kuin EU-keskustelussa oli.

Ed. Räsänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on kritisoitu ministeri Halosen tapaa tehdä ulkopoliittisia linjauksia päivälehtien sivuilla Ruotsin ulkoministerin kanssa. Itse pidän kuitenkin virkistävänä, että etsitään uusia tapoja tehdä linjauksiamme näkyviksi. Mielestäni ministeri Halonen ansaitsee tunnustuksen siitä, että hän on näyttävästi ja johdonmukaisesti tehnyt Ruotsin kanssa yhteistyötä viimeksi mainitussa yhteisessä kirjoituksessa.

On todellakin viisasta tehostaa läntisen naapurimme kanssa yhteistyötä, koska näin saamme omalle linjauksellemme enemmän kansainvälisesti voimaa ja uskottavuutta. Ruotsihan on muutenkin profiloitunut EU:ssa korostamalla omaa ratkaisuvaltaansa eikä ole ollut esimerkiksi syöksymässä suin päin talouspolitiikassa Euroopan valtavirtaan. Suomen valitsema liittoutumaton linja ei nouse eikä sen tule nousta siitä pelosta, mitä joku suurvalta kenties sanoisi, vaan oman maamme edusta pitkälti samoin perustein kuin Ruotsin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ministeri Halonen täällä luki ruotsiksi ruotsinkielisessä päivälehdessä ollutta kirjoitusta japyysin suomennosta, niin olin ihan tosissani sikäli, että kun ministeri Halonen aikanaan kuljetti selässään ruotsinkirjaa, niin minä kuljetin kuormarautaa, hän oppi ruotsia ja minä opin vain kiroilemaan. Näin ollen täytyy hiukan tasoittaa näitä olosuhteita. Mutta tämä oli sellainen pieni kevennys.

Toinen kevennys on se, että minä valoisana ihmisenä hymyilen kyllä sisään päin koko Nato-keskustelulle. Tässähän tavanomainen lauseke on se, että Suomi ei ole pyrkimässä Natoon näillä näkymin. Pääministerikin aina lausuttuaan näin pitää pienen tauon ja sanoo sitten toistaiseksi.

Nythän tilanne on sama, aivan niin kuin ed. Vistbacka sanoi tai oliko se ed. Räsänen, että meillähän Eftan, Eec:n, Etan, EU:n, kaikkien näiden suhteissa todettiin vain, että ei tässä ole mitään muuta tarkoitusta, mutta käydään nyt piruuttaan vähän ikkunasta vilkaisemassa sisään eikä ole mitään tarkoitusta sinne pyrkiä.

Tämä on ihan selvä asia, että me tulemme liittymään Natoon suhteellisen lyhyellä ajalla. Onko se väärin vai oikein, sitä minä olen liian yksinkertainen ihminen arvostelemaan. Mutta huomautan jopa, että sotilaallisten järjestelmien muutos, asehankintojen suunnitelmat muun muassa helikopterien osalta, jotka ovat aivan välttämättömiä kyllä suomalaisessa puolustuspolitiikassa, ovat osa sitä, jolla me teemme itseämme Nato-kelpoiseksi. Aivan samalla tavalla kuin talouspolitiikassa olemme tehneet itseämme Emu-kelpoiseksi, niin tällä tavalla teemme nyt itseämme Nato-kelpoiseksi ja me olemme suhteellisen nopealla aikataululla menossa Naton jäseneksi. Uskallan lyödä siitä veikkaa, ei nyt kovin suurta veikkaa, että pystyn maksamaan, mutta sellaisen pienemmän. Ja uskon, että kun tämä eduskunta vielä istuu, ollaan aika paljon viisaampia, rouva puhemies, tästä asiasta; "ei näillä näkymin" ja "toistaiseksi" ovat poistuneet sieltä perästä, ne hännät, ja ollaan Naton jäseninä tai ainakin kiivaasti menossa.

Ed. Peltomo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on paljon arvosteltu asiakirjan valmistelua. Itse sanoisin kyllä näin, että tämä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on erittäin hyvin laadittu kokonaisuus

Suomen puolustus- ja turvallisuuspolitiikasta, kiitos valmistelijoille. Koskaan emme saa sellaista asiakirjaa, että se kaikkia miellyttää. Aina on tietysti arvostelulle sijaa. Mutta tässä on selkeä viesti: Suomi pysyy sotilasliittojen ulkopuolella. Linjapäätöksen eduskunta hyväksyi jo ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa syksyllä 95.

Mutta kun täällä on tuotu esille henkilöstön vähennys tuhannella hengellä, se on mielestäni asia, jota ei pidä vähätellä. On aivan selvää, että näinkin ison henkilöstömäärän sijoittaminen muihin tehtäviin vaatii erilaisia toimenpiteitä, ja perheiden on hyvin vaikea muuttaa paikkakunnalta toiselle, jos toisen puolison työpaikka on nykyisellä paikkakunnalla. Eli siltä tuntuu, että tästä jonkin verran saattavat työttömyysluvut lisääntyä, ellei jotain tämän eteen tehdä.

Ministeri Taina, totesitte, että sotilaslääninjako sovitetaan maakuntajakoon, jolloin sotilaslääninit muodostuvat yhdestä tai useammasta maakunnasta. Jätitte sanomatta, että tämän asian yhteydessä selonteossa kerrotaan yhdellä lauseella ja neljällä sanalla: "Sotilaslääninien alaiset sotilastoimistot lakkautetaan." Vuoden 93 alusta perustettiin kuusi sotilastoimistoa. Oliko ne tarkoitettukin väliaikaisiksi? Ne ovat olleet palvelutoimistoja, ja niihin on kuulunut maanpuolustukseen liittyviä kysymyksiä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Peltomo!

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käyty periaatteellista keskustelua keskeisten puolustuspoliittisten linjausten valmistelusta tämän selonteon yhteydessä. Pidän tätä keskustelua varsin tarpeellisena. Käytäntöhän on muuttunut, kun on luovuttu parlamentaarisista puolustuskomiteoista.

Kuten ed. Laakso totesi, niin esimerkiksi sosialidemokraattisen puolueen kanta on tässä parissa vuodessa muuttunut. (Ed. Kekkonen: Ei pidä paikkaansa, ed. Ala-Nissilä. Se on aivan väärä tulkinta!) Kuitenkin puolustuspolitiikan osalta mielestäni on tärkeää todeta, että se on laaja kansallinen kysymys, ja on tärkeää, että mahdollisimman laajasti sen keskeisiin perusteisiin voidaan sitoutua.

Komiteavalmistelu voisi olla edelleen todella tärkeä menettelytapa siinä mielessä, että siinähän puolueet ja eduskuntaryhmät valitsevat omat edustajansa, silloin kaikilla keskeisillä puolueilla, esimerkiksi kaikilla kolmella suurella puolueella, on omat edustajansa ja nämä ottavat, totta kai, evästyksiä sekä eduskuntaryhmältä että puolueelta. Näin ollen tältä pohjalta, kun tiedämme, että valmistelu on valtaa, niin voisi syntyä todella parempi tulos ja paremmin kansallinen yksituumaisuus näissä aivan keskeisimmissä puolustuspolitiikan linjauksissa. Kuten tiedämme, esimerkiksi valtiosääntöä juuri tällä tavalla valmistellaan. Sen takia kyllä pitäisi vielä käydä keskustelua siitä, miten puolustuspolitiikan tärkeimpiä kysymyksiä tässä maassa valmistellaan.

Ulkoasiainministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Tulee aina vain enemmän materiaalia mukaan, mutta koetetaan löytää kaikki, mitä on kysytty. (Ed. Pekkarinen: Onko Hesari mukana?) — Hesari ei ole mukana, mutta kylläkin artikkelit.

Jos lähdetään järjestyksessä, niin ensinnäkin ed. Korkeaoja käsitteli rauhanturvatoimintaa. Omalta puoleltani, vaikkakin tätä keskustelua on käyty jo pitkään, toisin kyllä sen esille, että kyllä tietysti Albanian tilanne tuo hyvin vakavasti esille uusia ongelmia, joita tällaisessa rauhanturvatoiminnassa on. Tämä viikonvaihde, jonka itse vietin Hollannissa Euroopan unionin muiden ulkoministerien kanssa, osoitti sen, että pienin kysymys oikeastaan, vaikkakin sinänsä iso asia, on se, miten ne joukot kootaan.

Kyllä niiden joukkojen kokoamisessa, ovat siinä sitten mukana Nato, Weu tai kansalliset yksiköt, niiden yhteensopivuudesta kaikki ovat tällä hetkellä yhtä mieltä. Pitää päästä mahdollisimman nopeasti paikalle, pitää olla hyvä yhteensopivuus, koska sitä ei enää ehditä silloin harjoitella. Mutta aivan yhtä tärkeätä kuin tämä on sitten se tilanne, mikä on tällä hetkellä entisen Jugoslavian osalla, miten tulla pois, miten siirtyä siviiliyhteiskuntaan.

Esimerkiksi Albanian tilanne albanialaisten itsensäkään käsityksen mukaisesti ei suinkaan ole mikään sisällissota vaan kaaos, jossa siviiliyhteiskunta on romahtanut ja sen pystyssä pitämiseen pitäisi löytää keinot, jolloin pääpaino on toki siviiliyhteiskunnan tukemisessa ja sen siviiliavunannon onnistumisessa. Sitten on toinen kysymys se, että jos siellä on niin turvatonta sekä asukkaille itselleen että ulkopuolisille, että tällä hetkellä siellä olevia avustajia evakuoidaan pois, niin tietysti sitten tulee se aspekti, miten sinne voidaan mennä ja mikä olisi turvallisin tapa.

Itse kuulun niihin, jotka hyvinkin huolella pohtivat sitä, mikä merkitys on ns. kansanarmei-

jalla ja onko se enää vain tradition ylläpitoa vai onko sillä jotakin muuta merkitystä. Omasta näkökulmastani en epäile tuoda esiin sitä, että ainakin siellä on suurin määrä pasifisteja, mitä minkään mallisessa armeijassa voi olla.

Tästä koulutuksesta ministeri Taina kertoi omalta osaltaan ja siitä, mistä valmiusjoukoissa ja yhteensopivuudessa on meidän puoleltamme ollut kysymys.

Ed. I. Kanerva toi esille tämän artikkelin kirjoittamisen ja oman vierastamisensa siihen nähden. Minä toin sen takia tämän uudelleen esiin, että minun mielestäni ed. Räsänen toi täällä aika hyvin esille sen, että se on uusi tapa, mutta ei se tietysti ihan siten tapahdu, että tytöt istuvat pöydän ääreen ja kirjoittavat. Kyllä siinä kahden maan ulkoministeriöt ja muutkin tekevät aika paljon työtä. Toki aloite on meiltä ja vastuu on meidän, siitä ei ole kyse, mutta ... (Ed. Pekkarinen: Voiko sen jakaa kaikille?) — Kyllä me voimme toimittaa sekä Helsingin Sanomat että ruotsinkielisen ja englanninkielisen käännöksen, jos halutaan, joten otan tämän huomioon ja teksti varmasti huomenna on kukin kaapissa. — Se on tietysti yksi tapa.

Minun mielestäni se toinen puoli, mikä oli ed. Kanervan puheenvuorossa on yhtä tärkeä: Näiden selontekojen ulkopuolella tapahtuu niin nopeasti, että sen vuoksi muut parlamentaarisen kanssakäymisen muodot ovat tulleet erittäin tärkeiksi. Minä itse annan erittäin suuren arvon sille keskustelulle, mitä käydään eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa ja mitä käydään eduskunnan suuressa valiokunnassa. Mutta on tietysti niin, että nämä sinänsä kunnianarvoiset valiokunnat eivät voi korvata tätä yleiskeskustelua, mikä tapahtuu julkisesti kaikkien kansanedustajien ollessa oikeutettuja käymään tätä keskustelua, joka lisäksi on kansalaisille ihan toisella tavalla julkinen.

Mitä tulee Madridin huippukokoukseen, olen valmistautunut siitä kertomaan siis valiokunnissa ja toisaalta se on huomisen valmistellun puheenvuoroni yksi ulottuvuus. Mutta jo tässä toistan sen, että minun nähdäkseni suomalaisessa keskustelussa on jäänyt hieman liian vähälle huomiolle se, että uusien jäsenten lisäksi, mitä pohditaan nyt, toinen tärkeä ulottuvuus on todella, ja minun mielestäni tärkeämpi ulottuvuus, jota myöskin Hjelm-Wallénin ja minun artikkelissani koetettiin tuoda esille, on Naton roolin mahdollinen muuttuminen. Ensimmäinen oire siitä on tietysti rauhankumppanuusohjelma, joka on tällä hetkellä käynnissä ja jossa saadut kokemukset ovat niin paljon myönteisiä, että osallistujat haluaisivat jatkaa ja tehdä siitä syvennetyn rauhankumppanuuden. Tähän tietysti liittyy myöskin se, että millä tavoin otetaan osaa erilaisiin päätöksentekoelimiin.

Suomen viesti on ollut näissä asioissa se, että jotta nämä voisivat todella muuttaa Natoa avoimemmaksi yhteistyöjärjestelmäksi siihen suuntaan, mihin sen jäsenmaat itse ovat esittäneet ja Pääesikunta on esittänyt olevan toiveena, niin silloin ei pitäisi myöskään osallistumismallia rajoittaa kovin pieniin ryhmiin, kuppikuntiin, vaan olla mahdollisimman yleisen avoimen osallistumisen kannalla. Tämän vuoksi päätöksentekomallissa me toivomme, että maita ei kovin voimakkaasti sitten jaoteltaisi sen mukaan, ovatko ne mukana sen takia Pfp:ssä, että eivät ole päässeet jäseniksi, vai sen takia, että ovat halunneetkin olla vain Pfp:ssä, rauhankumppanuusohjelmassa. (Ed. I. Kanerva: Kuka voi tulla Venäjältä?) — Venäjän kohdalla nähtävästi näyttää tilanne hieman selvemmältä tämän viikon jälkeen, mutta Venäjä on yksi rauhankumppanuusmaista. Olisi erittäin toivottavaa, että se voisi olla muiden mukana tässä toiminnassa.

Ed. Helle kysyi pohjoismaisesta yhteistyöstä. Osa siitä menee ministeri Tainan puolelle, mutta omalta puoleltani haluan tuoda esille sen, että meillä on ollut selvästi Ruotsin kanssa tiivistyvä yhteistyö. — Todennäköisesti ed. Helle jossakin päin taloa tämän nyt kuulee. — Se, miten Ifor lähti liikkeelle, mihin liittyy Suomen ja Ruotsin keskinäinen pohdinta samoin kuin Venäjän silloisen ulkoministerin kanssa tehdyt etukäteisarviot, osoittaa mielestäni sen, että erilaisista puolustusjärjestelmistä tulevat maat voivat löytää yhteistyön myöskin Naton piirissä tällaisessa "kertakäyttöisessä" ohjelmassa. Mielestäni on väärin sitä sanoa Pfp-rauhankumppanuusohjelmaksi jälkeenpäin. Se muodostettiin sitä tilannetta varten, vaikka se varmaan täyttää myöskin rauhankumppanuusohjelman mukaiset kehykset.

Tässä yhteydessä siltä yhteistyösektorilta, millä puolustusministeri Taina on, voidaan varmaan kertoa, mitä suunnitelmia on jatkossa, miten pohjoismaiselta pohjalta voidaan tehdä hyvää ja mutkatonta yhteistyötä.

Kuitenkin haluaisin tässä tuoda esille sen, että vaikka me pohdimme yhteistyötä ja yhteensopivuutta, kaikessa on kuitenkin mukana se, että me olemme kuitenkin itsenäiset maat. Tässä yhteydessä nousee esiin kysymys, joka on myöskin täällä esitetty, miten voitaisiin vaikuttaa siihen,

että ei traumaattinen kokemus Euroopan unionin jäsenyyshakemuksen tekemisestä Eta-neuvottelun päälle toistuisi. Ainakin ulkoministerien yhteistyö ja muu yhteistyö ministeriöiden välillä pyrkii takaamaan sen, että me tiedämme, mitä liikkuu kummankin maan suunnittelussa, joten uutisia ei tarvitsisi lukea sanomalehdistä, vaikka niihin kirjoitammekin.

Ed. Lindqvist kysyi rauhansopimuksesta, minkä takia otin siitä kyseisen kohdan esiin: "Valtioneuvosto on 21.9.90 tekemällään päätöksellä katsonut rauhansopimuksen kolmannen osan Suomen täysivaltaisuutta koskevien rajoitusten osalta menettäneen merkityksensä atomiasekieltoa lukuun ottamatta." Siitä ovat muutkin antaneet vähän samanlaisia tulkintoja jälkeenpäin. Vaikka olen juristi, en siihen mene nyt tarkempaan. Muistan tuon sen vuoksi hyvin, että tuo on vielä Holkerin hallituksen aikaisia asioita, jolloin olen syyllinen siihen kokoonpanoon. Siitä olemme varmaan yhtä mieltä kuitenkin, arvoisa puhemies, että poliittinen harkinta siinä on kaikkein tärkeintä tästä eteenpäin.

Ed. Kankaanniemen kritiikki vihreiden ja vasemmistoliiton kritiikkiin nähden toi mieleeni sen, että unohdin sanoa täysistuntosalissa, että meillä on vireillä valmistelu selonteosta koskien nimenomaan siviilipuolen mahdollisuuksia ja tulevaisuutta. Sitä ovat vihreät ja vasemmistoliitto kysyneet jo aikaisemmin myöskin suuressa valiokunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa. Meillä on itse asiassa pohjatyö valmiina, mutta jottei se tulisi niin päällekkäin tämän selonteon kanssa, niin aikeissa on tuoda se, jos eduskunnan työjärjestykseen ja aikatauluihin sopii, vielä tämän kevään kuluessa.

Sama koskien sitä siviilipalvelusta. Tässä selonteossa sanotaan: "Siviilipalveluksen kehittämiseen liittyen on tarpeen selvittää, voidaanko vapaaehtoisille antaa kansainvälisiä kriisinhallintavalmiuksia humanitaarisissa ja muissa siviilitehtävissä, joihin halukkaat voisivat hakeutua palveluksen jälkeen." Nykytilanteen kuvaus otettiin mahdollisimman tarkkaan nykylaista, jotta ei sinne tulisi mitään kannanottoa, koska se tehdään erikseen. Tässä asiassa ovat olleet aktiivisia vasemmistoliiton ministerit ja vihreät ja eräät muutkin. Ed. Hassihan kysyi samasta asiasta.

Ed. Jäätteenmäki kysyi liittoutumattomuudesta sekä varuskunnista ja painotuksista Pohjanmaan suhteen. Sen haluaisin kuitenkin sanoa tässä ääneen, että se ponsi, joka mainittiin Rkp:n puheenvuorossa, että se on tehty Norrbackin muotoilun pohjalta, se on totta. Hän teki sen, mutta alkuperäinen ehdottaja oli työministeri Jaakonsaari, eli se ongelmanasettelu oli sinne Pohjanmaalle. Siitä se lähti alkujaan ja siitä tuli koko hallituksen kanta, joka mielestäni tässä asiassa on tärkeintä.

Ed. Vistbackan kokemuksesta toin jo näkemyksen esille.

Sitten Nato-kelpoisuudesta. Jos tehdään yhteistyötä ja katsotaan yhteensopivuutta, kyllähän siinä tietysti tulee myös varmaan tässä mielessä Nato-kelpoisuutta, mutta se ei ole asian ydin. Asian ydin on se, että on kokoonpanon tahto mikä tahansa, me joka tapauksessa tarvitsemme nykyisissä kriisinhallintatehtävissä yhteensopivuutta. Se on keskeisin asia. Siitä ei nyt kannata kai sen takia luopua, että jos joku joskus haluaisi hakea Natoon, se sitten olisi etu, koska me nyt elämme sitä nykyhetkeä ja tulevaisuutta, jossa me joka tapauksessa sitä tarvitsemme.

Lopuksi, vaikka tämä artikkeli tulee kansanedustajien kaappeihin, arvoisa puhemies, kohta, mitä täällä on lainattu, sanoo: "Jos Suomi ja Ruotsi nyt harkitsisivat uudelleen liittoutumattomuuttaan, ei se lisäisi maittemme turvallisuutta eikä vakautta lähiympäristössämme. Siksi ei ole tarvetta Suomen tai Ruotsin Nato-jäsenyydelle. Naton laajentuminen on vakava, vaativa ja jatkuva prosessi. Suomi ja Ruotsi tulevat antamaan aktiivisesti panoksensa Euroopan turvallisuudelle tässä prosessissa. Meillä on yhteinen vastuu laajennetun rauhankumppanuuden kehittämisessä. Maittemme osallistuminen laajaan eurooppalaiseen yhteistyöhön itsenäisen ja uskottavan puolustuksen pohjalta tarjoaa meille parhaan turvallisuuspoliittisen ratkaisun näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa." Uskon, että tähän voimme huomenna vielä palata.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja totesi, että valmiusjoukoilla ei ole mitään tekemistä Ifor-operaation kanssa. Kyllä sillä on. Ifor-operaatio on tietysti uudenlainen esimerkki kansainvälisestä yhteistyöstä, jonka avulla pyritään vakauttamaan kriisialuetta. Mitä tehokkaammin kansainväliset joukot pystyvät yhdessä toimimaan, sitä tehokkaampaa tietysti toiminta tällaisessa operaatiossa on. Nyt Suomessa varusmiehille annettavalla valmiusjoukkokoulutuksella pyritään tietysti edelleen kehittämään suomalaisten kykyjä toimia tällaisissa operaatioissa ja yhteistyössä.

Muutenkin selonteossa korostetaan hyvin voimakkaasti kriisinhallintakyvyn parantamista

ja kriisinhallinnan merkitystä alueen vakaudelle. Albania on nyt hyvä esimerkki siitä, että syntyy tilanteita, joissa hyvin nopeasti aletaan pohtia, pystyisikö jokin kansainvälinen operaatio auttamaan tilannetta. Ne ovat tietysti hyvin vaikeita tilanteita, mutta tärkeintä on, että saadaan alueen vakaus säilytettyä ja mahdollisuuksien mukaan vähennettyä ihmisten kärsimyksiä kriisitilanteissa. Siitä syystä on minun mielestäni tärkeää, että Suomi omalta osaltaan myös parantaa kykyään toimia näissä operaatioissa.

Varusmiehiä ei ole lähetetty eikä olla lähettämässä operaatioihin, sen sijaan kylläkin harjoituksiin ulkomaille. Tällainen ensimmäinen harjoitus on keväällä Norjassa. Olen varma siitä, että se harjoitus ei suinkaan haittaa suomalaisten varusmiesten kykyä Suomen puolustamiseen, vaan kyllä se edistää sitä monella tavalla.

Pohjoismainen yhteistyö on todellakin tiivistä ja tiivistymässä myös kriisinhallinnan alueella. Meillä on olemassa työryhmä, jossa pohjoismaisittain selvitetään edelleen Pohjoismaitten kesken nopeasti muodostettavien joukkojen kokoamista niin, että mahdollisen operaation alkaessa Pohjoismaat pystyisivät nopeasti lähtemään liikkeelle. Tällaista valmistelu- ja selvittelytyötä parhaillaan tehdään. Tietenkin pohjoismaiset operaatiot tai pohjoismaiset harjoitukset ovat omalta osaltaan käytännössä edistämässä tätä yhteistyötä.

Mitä tulee Suomen ja Ruotsin väliseen yhteistyöhön, niin juuri esimerkiksi Ruotsin uuden puolustusministerin kanssa keskustelimme siitä, että tilanne, jossa nyt olemme samanlaisine turvallisuusratkaisuinemme, on tietysti lähentänyt Suomea ja Ruotsia entisestään toisiinsa ja keskusteluyhteys on hyvin tiivis ja läheinen.

Ed. Jäätteenmäki arvioi, että parlamentaarinen valmistelu olisi aikaansaanut toisenlaisen lopputuloksen koskien esimerkiksi paikkakuntia. Nämä varusmieskoulutuksen kehittämistä koskevat ehdotukset perustuvat, kuten täällä olen todennut, varusmieskoulutuksen kehittämiseen ja järjestelmän uudistamiseen. Kun eduskunnassa valiokunnissa perehdytään tähän perustaan, niin uskon, että näitä myös eduskunnassa tuetaan. Jos sitten täällä syntyy toisenlaisia ratkaisuja, niin sitä tietysti mielenkiinnolla odotan, voitaisiinko näin tehdä, mutta toivon, että eduskunta tukee nyt tehtyjä ehdotuksia kokonaisuuteen perehdyttyään.

Ed. Tulonen totesi, että varusmiespalvelukseen on saatava "porkkanoita", kun tulee eri pituisia koulutusjaksoja. Tämä on todettu myös selonteossa, että varusmiespalveluksen uudistamisen ja varusmiesten sosiaalisten etujen uudistamisen on kuljettava käsi kädessä. On yhtä aikaa selvitettävä se, millä tavoin pystytään motivoimaan varusmiehet pidempään koulutukseen. Siihenhän tarvitaan paitsi koulutuksen sisältöön vaikuttamista myös varmasti uudenlaisia sosiaalisia etuuksia. Mutta nämä ovat kysymyksiä, jotka selvitetään sen jälkeen, kun periaatteellinen yhteisymmärrys lainmuutoksista on eduskunnassakin syntynyt.

Mitä tulee taisteluhelikoptereihin, joihin ed. Tulonen viittasi, taisteluhelikoptereita sinänsä ei ole harkittu hankittavaksi, koska ne ovat kalliita asejärjestelmiä, mutta sen sijaan kuljetushelikoptereita. Kun selonteossa on arvioitu kustannuksia, on otettu huomioon nimenomaan myös koulutuskustannukset. Se on juuri tärkeää, niin kuin aikaisemmin totesin, että materiaalihankinnat ja muut toimintamenot ovat samassa suhteessa toisiinsa, ettei käy niin, että koulutukseen ei olekaan varoja tai että jos hankitaan joitakin varusteita, niin varastojen rakentamiseen ei ole varoja jne. Suunnitelmien tulee kulkea yhtä aikaa. Näin tässä selonteossa nyt esitetään.

Muistaakseni ed. Jäätteenmäki kysyi, tarjotaanko irtisanottaville muuta työtä. Kuten jo aikaisemmin totesin, olen erittäin tyytyväinen siihen, että hallitus on periaatteessa hyväksynyt sen, että uudistus voidaan toteuttaa ilman irtisanomisia. Jos tiukasti olisi noudatettu hallituksen aikaisempia säästöpäätöksiä, niin olisimme joutuneet irtisanomisiin, ja nyt on hyväksytty se, että voidaan näiltä välttyä. Mutta selvää on, että ihmiset eivät aina voi vaihtaa paikkakuntaa syystä tai toisesta, he eivät voi siirtyä uuteen työhön, ja toivon, että muiden hallinnonalojen kanssa löydetään ratkaisuja, kuten uudelleenkoulutusta, joita voitaisiin tällaisille henkilöille tarjota.

Samaten hallituksessa on pohdittu sitä, että varuskunnan työpaikkojen väheneminen on tietysti vaikea tilanne jopa niinkin menestyvälle kaupungille kuin Oulu. Siitä syystä teimme yhteisen kannanoton, että pyritään löytämään yhdessä kuntien ja maakuntien kanssa ratkaisuja, joilla voidaan tätä tilannetta helpottaa. Tässä on tietynlainen lupaus tietysti näille alueille ja siihen pitää pystyä vastaamaan.

Täällä kysyttiin sotilastoimistojen tilannetta ja sitä, miten sotilastoimistojen tehtävät jatkossa hoidetaan. Tämä liittyy siihen uudistukseen, mikä koskee sotilaslääniien toimintojen uudistamista. Mikä on lopputulos, sitä varten on olemassa nyt työryhmä, joka selvittää tätä uudistus-

ta ja sen sisältöä. Niin kuin jo totesin, perustana tässä on maakuntajako.

Ed. Ala-Nissilä kyseli, miten valmistellaan tulevaisuudessa puolustuksen suunnittelua. Tässä selonteossahan nyt ehdotetaan sitä, että tällainen selonteko annettaisiin esimerkiksi vaalikausittain eduskunnalle, jolloin eduskunta aina voisi käydä keskustelua puolustuksen kehittämisestä, ja tietysti tarvittaessa niitä voitaisiin tehdä tiheämminkin. Itse pidän tätä selontekomenettelyä sinänsä eri asioissa erittäin hyvänä menettelynä. Meillä on nyt eduskunnassa siitä tältäkin vaalikaudelta kokemusta, ja käytäntö on osoittanut, että kansanedustajat ovat hyvin aktiivisesti mukana selonteon käsittelyn eri vaiheissa ja myös keskustelussa, niin kuin täällä tänäänkin. Minun mielestäni se on kyllä erinomainen ja erinomaisen parlamentaarinen tapa käsitellä näitä kysymyksiä, joista eduskunta viime kädessä on vastuussa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun useammat ministerit useaan kertaan ovat kyseenalaistaneet laajan parlamentaarisen valmistelutavan, haluan tässä yhteydessä muistuttaa ministeri Tainalle, joka viimeksi asiaan puuttui, että varmasti selontekomenettely sinänsä on paikallaan ja tarpeen. Mutta ei se poista mielestäni sitä merkittävää roolia ja arvokasta työtä, mikä muutamissa tärkeissä asioissa on näiden parlamentaaristen valmistelukomiteoitten tehtäväksi annettu. Ei se poista sitä tarvetta kuitenkaan. Eduskunta on aina linjanvetäjä ja päätöksentekijä, mutta meillä on todettu vuosikymmenten varrella erityisesti perustuslakien uudistamiseen ja ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvät kysymykset sellaisiksi, joissa tarvitaan laajaa parlamentaarista valmistelu- ja pohdintatyötä. Toivoisi, että tällaisen työn lopettamiseen näissä tärkeissä asioissa, mitä ulko- ja turvallisuuspolitiikka muun muassa on, hallitus ei menisi, vaan pitäisi valmistelukategoriassa ja -arsenaalissa mukana jatkossa myös sen vanhan hyvän ajan valmistelutyön, mihin tässä viittaan.

Ulkoasiainministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Sanon ainoastaan hyvin lyhyesti, että tässä nyt on ehdotettu yksi malli, millä tavalla tätä voitaisiin ajankohtaistaa, ja tämä selonteko syntyi nyt näin. Mutta aivan varmasti seuraavan hallituksen tai jo tämän hallituksen aikana jotkut muut asiat ratkaistaan ehkä taas toisella tavalla. Ei tämä mikään ortodoksinen kannanotto varmasti ole ollut.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Olemme käymässä keskustelua turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta viikolla, joka jää maailman poliittiseen historiaan suurvaltajohtajien tapaamisesta Suomessa maamme toimiessa sen isäntänä. Se, että Helsinki on jälleen keskipisteenä, on merkittävä tunnustus Suomen valitsemasta linjasta ja aktiivisuudesta tarjoutua tapaamisen isännäksi. Jotta tämä myös tulevaisuudessa toistuisi, on meidän syytä pitää kiinni uskottavuudestamme ja luotettavuudestamme. Jos keskustelu tästä aiheesta osuu tähän ajankohtaan sattumalta, kuten uskon, on se hyvä sellainen.

Arvoisa rouva puhemies! Julkisuudessa käyty keskustelu Suomen linjasta tulevaisuuden turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa järjestelyissä on herättänyt kansan keskuudessa epätietoisuutta ja hämmennystä, ei siksi, etteivät peruslinjastamme vastuussa olevat keskeisimmät tahot olisi vakuuttavasti tuoneet esille maamme kantaa vaan siksi, että poliitikkojemme joukkoon mahtuu myös henkilöitä, jotka ovat katsoneet aiheelliseksi nostaa keskusteluun Suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden. (Ed. Lamminen: Onko se väärin?)

On ikään kuin annettu ymmärtää, että se toisi jonkinlaista lisäturvallisuutta maallemme. On perusteltu, että nykyinen Nato ei ole entinen ja että Suomi voisi olla sitä edelleenkin uudistamassa ja kehittämässä. Juuri tämän suuntaisella keskustelulla on luotu epävarmuutta Suomen linjasta ja monet sodissa olleet veteraanitkin ovat kysyneet, eikö menneestä vielä ole otettu opiksi. En käsitä, mitä ylimääräistä turvaa toisi se, että Suomen, EU:n ja Naton raja olisi yhteinen raja ystävällismielisen Venäjän kanssa. En käytä tähän aikaa enempää, koska silti uskon, että pohdiskelijat taitavat sittenkin olla harvahkossa. Niin ainakin toivon.

Minua vähän häiritsee kieltämättä se, että täällä jo nyt on esitetty varaumia Naton suhteen siltä varalta, että kansainvälinen tilanne muuttuisi. Tässä selonteossa kuitenkin todetaan, kuten jo aiemmin, että Suomen virallinen linja on, että meillä on itsenäinen uskottava puolustus ja olemme sotilaallisesti liittoutumattomia sekä olemme EU:n jäseniä. Tämä linja on oikea ja se on tuotava hyvin kirkkaana ulospäin, kuten pääministeri teki täällä ilmoittamalla Suomen viralliseen linjaan kuuluvaksi, ettei Suomi hae Naton jäsenyyttä. (Ed. Lamminen: Tässä vaiheessa!) Totta kai on oikein, että me seuraamme, mitä ympäristössämme tapahtuu ja mitä keskusteluissa ilmenee ja että pidämme huolta siitä, ettei

meidän ohitsemme päätetä meitä koskevista asioista. (Ed. Lamminen: Miten pidetään?)

Uskottavaan puolustukseen kuuluu, että meillä on nykymuotoinen yleiseen asevelvollisuuteen nojaava armeija ja sillä riittävät voimavarat. Se luo yhteisvastuun tunnetta, yhteishenkeä ja sitoutumista itsenäisyyden puolustamiseen ja turvallisuuden varmistamiseen. Näitä elementtejä ei olisi vapaaehtoisuuteen nojaavalla palkka-armeijalla. Uskottavuuteen kuuluu myös, että Puolustusvoimilla on kohtuutasoisen riittävät voimavarat ja edellytykset myös taitojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen kertausharjoituksia järjestämällä.

Selonteko ja valmisteilla oleva budjetti eivät ole tämän kanssa ristiriidassa. Edellä oleva ei tarkoita sotaan varustautumista, vaan se osoittaa valmiutta itsenäiseen toimintaan maamme itsenäisyyden säilyttämisen puolesta niin, ettei sotaa koskaan tulisikaan.

Sekä maamme että kansainvälistä turvallisuutta rakennetaan parhaiten hyvin toimivalla taloudellisella ja poliittisella yhteistyöllä. Turvallisuutta lisäävät valtioiden päämiesten tapaamiset ja neuvottelut. Ministereiden, yritysmaailman, urheilijoiden, järjestöjen edustajien sekä tavallisten kansalaisten jne. laaja kanssakäyminen on myös turvallisuuden ja luottamuksen kehittämistä.

Turvallisuutta voidaan lisätä hyvin monissa asioissa. Yksi tärkeä osa on Euroopan unionin toimet ja niihin käytettävät resurssit autettaessa lähialueitamme, muun muassa Venäjän Karjalaa sen vaikeuksissa. Siellä kannattaa panostaa hyvinvoinnin kehittämiseen ja tätä kautta turvallisuuden ja tasapainoisuuden lisäämiseen.

Turvallisuuspolitiikan osaan kuluu myös oman kansakuntamme arkipäivän elämä ja se, miten me poliittisesti kykenemme turvaamaan sosiaaliset turvaverkot heikko-osaisille ja syrjäytyneille tai syrjäytymässä oleville. Se on hyvin tärkeä kansallisen yhtenäisyyden säilyttämisen ja kehittämisen kannalta.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa kiinnitetään ansiokkaasti huomiota myös niihin turvallisuuden kannalta suuriin riskitekijöihin, joita hyvin laajalti maailmassa ilmenee. Niitä ovat kansainvälinen rikollisuus, huumeiden levitys, laittomat aseet ja joukkotuhoaseisiin liittyvän teknologian leviäminen, ympäristöongelmat, ydinkatastrofit jne. Näiden asioiden hallintaan tarvitaan laajaa kansainvälistä yhteistyötä.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen virallinen linja eli linja, joka nojaa itsenäiseen, uskottavaan puolustukseen ja sotilaalliseen liittoutumattomuuteen Euroopan unionin jäsenenä, on oikea. Luonnollisesti sitä on myös jo aiemmin hyväksymämme linja, että osallistumme Pfp-rauhankumppanuusohjelmaan ja sitä kautta kriisinhallintatehtäviin. Me otamme sillä tavalla meille kuuluvaa vastuuta kansainvälisesti avoimena ja rauhaa rakastavana eurooppalaisena kansakuntana, suomalaisina.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Sikäli kuin muutaman päivän tutustumisen perusteella voi arvioida, nyt eduskunnalle esitelty turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on turvallisuuspoliittiselta osaltaan varsin hyvin laadittu ja perusteltu asiakirja. Selonteossa ei oleeksytty sellaisille harhapoluille, kuten esimerkiksi kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa, jossa Emu-jäsenyys nostettiin merkittäväksi turvallisuuspoliittiseksi kysymykseksi.

Selonteossa vilisee valtava määrä Euroopan turvallisuusjärjestelmään kuuluvien instituutioiden nimilyhenteitä. Niitä on kaikkiaan yli 20. Se osoittaa, miten monimutkaiset ja monitahoiset kylmän sodan päättymisen jälkeiset Euroopan turvallisuusrakenteet nykyään ovat. Tämän monimutkaisen ja osittain vaikeaselkoisenkin analyysin jälkeen hallitus päätyy kuitenkin siihen oikeaan johtopäätökseen, että Suomelle on tärkeää olla mukana mahdollisimman laajasti kaikilla niillä foorumeilla, joissa keskustellaan Euroopan turvallisuudesta ja turvallisuuspoliittisesti vakaudesta.

Mutta selonteossa myös tunnustetaan, että Suomen turvallisuuspoliittiselle asemalle on kuitenkin leimaa antavinta maantieteellinen sijaintimme, sijaintimme hieman erillään Euroopan ydinalueista, edelleenkin suurvaltana pidettävän Venäjän rajanaapurina ja että alueemme välittömässä läheisyydessä sijaitsevat sellaiset Venäjän kannalta poikkeuksellisen merkittävät alueet, kuten Pietarin alue ja strategisesti heille erittäin tärkeä Murmanskin—Kuolan alue. Vaikka, kuten tässä keskustelussa moneen kertaan on todettu, Suomi luonnollisesti päättääkin asioistaan itse, on viisautta ymmärtää, ettei Venäjä omien turvallisuustarpeittensa kannalta näe toivottavana sotilasliitto Naton levittäytymistä näiden omalta kannaltaan erityisen tärkeiden alueiden lähituntumaan.

Vaikka Nato ehkä onkin merkittävästi muuttamassa luonnettaan ja vaikka Venäjän todelliset turvallisuushaasteet ehkä tulevaisuudessa ovat-

kin enemmän etelässä kuinlännessä ja ainakaan Pohjois-Euroopan suunnalla, vuosikymmeniä uhka- ja viholliskuvana koetun Naton tuloa Venäjän tärkeimpien alueiden lähinaapuriksi siellä luonnollisesti kavahdetaan. Jos ja kun Suomella ei ole liittoutumista vaativaa turvallisuusvajetta, miksi työntyisimme mukaan suurvaltojen ristiriitoihin tarjoamalla aluettamme Naton rakenteitten kentäksi?

Selonteossa todetaan Venäjän asevoimien toimintakyvyn heikentyneen tavanomaisten aseiden ja joukkojen osalta. Se saattaa ajanoloon johtaa ydinpelotteen merkityksen painottumiseen. Itsenäisenä liittoutumattomana maana Suomi ei missään oloissa muodosta sellaista uhkaa Venäjälle, että ydinaseen käyttöä Suomea vastaan edes kannattaisi harkita. Sen sijaan, jos Suomi olisi sotilasliitto Naton jäsen, Venäjän taktisten ydinaseitten maaleja mitä todennäköisimmin ennen pitkää olisi myös Suomen alueella.

Tällä hetkellä tilanne maailmassa näyttää siltä, että Yhdysvaltain sotavoimaan nojaava Nato on ylivertainen turvallisuustakuitten antaja. Naton varaan rakennettu turvallisuus Suomen asemassa saattaisi kuitenkin olla vuosikymmenten saatossa jopa epävarmalla pohjalla. Tuskin kukaan pystyy takaamaan, kuinka kauan Yhdysvalloilla on varaa ja halua panostaa asevoimiinsa niin paljon, että se voi kantaa turvallisuustakuitten antajan manttelia miltei kaikkialla maailmassa. Erityisesti tällainen ennustaminen on vaikeaa, kun muistamme kuinka yllättäen esimerkiksi Neuvostoliitto romahti, niin kuin puheenjohtaja Aho ryhmäpuheenvuorossamme totesi, laukaustakaan ampumatta. (Ed. Sasi: Niillä oli väärä järjestelmä!)

Selonteon johtopäätökseen siitä, ettei Suomella ole näköpiirissä sellaista turvallisuusvajetta, jonkavuoksi sen olisi tarpeen hakea Nato-jäsenyyttä, on helppo yhtyä. Samaa mieltä voi olla myös siitä, että parhaiten Suomi voi hoitaa turvallisuuttaan osallistumalla aktiivisesti yhteistyöhön, jolla madalletaan rajoja ja vastakkainasetteluja Euroopassa ja huolehditaan Venäjän mukaan ottamisesta tähän yhteistyöhön ja kaikin tavoin vältetään Venäjän eristämistä tai eristäytymistä.

Sen lisäksi Suomen on hoidettava uskottavasti oma puolustuksensa. Parhaiten se onnistuu yleiseen asevelvollisuuteen ja korkeaan maanpuolustustahtoon pohjautuvalla järjestelmällä, joka normaalioloissa on hinnaltaan edullinen, mutta joka mahdollistaa tositilanteessa merkittävän sotilaallisen voiman jalkeille saannin.

Arvoisa puhemies! Tähän saakka hallituksen päättelyketju on onnistunut ja looginen, ja siihen voi yhtyä. Tästä eteenpäin hallituksen johtopäätösten teko sen sijaan alkaa horjua. Vaikka selonteossa osoitetaan, että informaatioajan sotateknologia on entistä tehokkaampaa ja kalliimpaa ja ennen kaikkea, että sen tehokas käyttäminen edellyttää entistä paremmin koulutettuja joukkoja, hallitus päätyy juuri päinvastaiseen ratkaisuun, ratkaisuun, jossa puolustusmenojen osuutta edelleen karsitaan. Kun esimerkiksi Naton jäsenmaa Norja käyttää puolustukseensa noin kaksinkertaisen summan ja liittoutumaton naapurimme Ruotsi noin kolminkertaisen summan Suomeen verrattuna, hallitus esittää Suomen puolustusmenojen osuutta edelleenkin karsittavaksi. (Ed. Johannes Koskinen: Vaatiiko keskusta lisää?)

Viime vuonna puolustusmenojen osuus oli 1,66 prosenttia bruttokansantuotteesta. Selonteon mukaan puolustusmenojen osuutta lasketaan edelleenkin niin, että se 10 vuoden kuluttua olisi enää alle 1,30 prosenttia bruttokansantuotteesta. Perustellusti voidaan kysyä, miten hallitus kuvittelee näillä supistuvilla panoksilla turvaavansa Suomen uskottavan puolustuskyvyn.

Tässä on vähän samanlaisia esimerkkejä kuin yrityksessä, jossa on tiukkaa, aletaan karsia vakuutusmaksuista. Hankalinta kehityksessä on, että supistukset on pääosin jouduttu suuntaamaan toimintamenoihin, joka tarkoittaa sitä, että sekä varusmiesten että reservin kouluttamisesta on jouduttu tinkimään. Riittävän koulutuksen puuttuminen heikentää joukkojen kykyä toimia ja käyttää tehokkaasti uusien asejärjestelmien mahdollisuuksia. Tämä puute on erityisen vakava siksi, että se on vaikeasti korjattavissa, koska taitojen puuttumista ei nopeasti pystytä korvaamaan runsaallakaan varojen käytön lisäyksellä tilanteen muuttuessa.

Arvoisa puhemies! Selontekoon sisältyy myös suunnitelma varusmiesten palvelusaikojen muuttamisesta. Muutoksella saataisiin aikaan säästöjä noin 7 000 vuodepaikan vapautumisen myötä. Uusi palveluaikajärjestelmä 6, 9 ja 12 kuukauden palveluajoista voi olla varsin hyvinkin perusteltu. Kuudessa kuukaudessa, mikäli aika käytetään intensiiviseen kouluttamiseen, pystytään perustaistelijalle antamaan suurin piirtein riittävät tiedot ja taidot edellyttäen, että kertausharjoitusjärjestelmä on toimiva.

Peruspalveluajan ja johtajakoulutukseen valittavien palvelusajan eron venyminen kuudeksi kuukaudeksi edellyttää riittävän statuksen anta-

mista Puolustusvoimain reservin johtajakoulutukselle, jotta paras aines tuntisi kiinnostusta pitempään, vuoden kestävään palvelusaikaan. Keinoja voivat olla esimerkiksi lisäpisteitten antaminen armeijan johtajakoulutuksesta, siis reservin upseerin ja aliupseerin koulutuksesta, pyrittäessä korkeakouluihin ym. jatko-opintoihin. Tästä hallituksessa ei ilmeisestikään vallitse yhteisymmärrys, koska esimerkiksi vihreitten ryhmäpuheenvuorossa tätä tunnuttiin vastustettavan; siellä kannettiin enemmänkin huolta sivarien aseman parantamisesta.

Palvelusaikojen muutoksen myötä supistuvat miesvahvuudet antavat mahdollisuuden myös selonteossa esitettyyn varuskuntien lakkauttamiseen. Monessa yhteydessä lakkauttamista on arvosteltu moninkin perustein, muun muassa sillä perusteella, että nyt lakkautettavien varuskuntakaupunkien puolustamisesta luovutaan. Tähän perusteluun en täysin voi yhtyä. Sen kaltaista strategista merkitystä varuskuntien sijainnilla ei ole ehkä lukuun ottamatta Sodankylän varuskuntaa, jonka tehtävä on poikkeuksellisen tärkeä sen vuoksi, että meidän on koulutettava joukkoja, jotka pystyvät toimimaan myös Lapin olosuhteissa.

Yleensä ottaen varuskunnat ovat kuitenkin koulutuskeskuksia, joissa koulutetaan ja tuotetaan ne joukot, jotka tositilanteessa vastaavat Suomen puolustamisesta. Tuota puolustustaistelua ei suinkaan käydä noissa varuskunnissa, vaan kaikkialla tämän maan alueella aina siellä, missä se on taktisesti edullisinta, paikoissa, joissa maahantunkeutujan voimaa voidaan tehokkaimmin kuluttaa.

Sen sijaan varuskuntien sijainnilla on huomattavaa aluetaloudellista ja työllisyyspoliittista merkitystä aivan samaan tapaan kuin muillakin yhteiskunnan ylläpitämillä koulutuslaitoksilla. Jokainen varuskunta on omalla alueellaan huomattava työllistäjä. Suoran työllistämisen lisäksi varuskunta käyttää merkittäviä määriä alueensa palveluita ja on siten merkittävä oman alueensa talouden vaikuttaja ja jopa monessa tapauksessa talouden moottori.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, haluankin puuttua erityisesti yhden eli Vaasan varuskunnan sulkemissuunnitelmaan enkä pelkästään siksi, että se sijaitsee omassa vaalipiirissäni. Sen sulkemissuunnitelmassa nimittäin ilmenee nykyisen hallituksen yleisempääkin toimintalinjaa. Varuskunnan siirron mukana siirretään merkittävä määrä taloudellisia, kulttuurillisia ja työllisyysresursseja Pohjanmaalta Uudellemaalle.

Erityisen kummallista asiassa on ollut oman läänimme ministerin, vaasalaisen Ole Norrbackin toiminta. Ministeri on valmis siirtämään nuo resurssit pois omasta maakunnasta turvatakseen Dragsvikin pelkästään ruotsinkielisen varuskunnan voimavarojen kehittämisen täällä Helsingin liepeillä. Se, etteivät ruotsinkieliset nuorukaiset vain joutuisi sellaiseen kammottavaan tilanteeseen, että joutuisivat kaksikielisessä varuskunnassa kuulemaan vahingossa myös suomenkielisiä komentoja, oli ministeri Norrbackille tärkeämpi asia kuin oman maakunnan kehitysedellytysten säilyttäminen. Sitä voidaan luonnehtia jo lähes maakuntapetokseksi.

Kun myös Oulun varuskunta aiotaan lakkauttaa ja kun Kokkolan varuskunta on jo aiemmin lakkautettu, voidaan todeta, että läntiseen Suomeen muodostuu valtava sotilaallinen tyhjiö, rauhan aikana toki. Tällaisen tyhjiön syntyminen merkitsee sitä, että alueen nuorille miehille muodostuu pitkät matkat palveluspaikkakunnilleen, että sotaväen kosketuspinta muuhun yhteiskuntaan tällä alueella ohenee ja että sotaväen puuttuminen näin laajoilta alueilta voi merkittävästi haitata myös vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän organisointia alueella.

Kun näistä siirroista ei ainakaan alkuvaiheessa löydy edes säästöjä, vaan useimmissa tapauksissa ne aiheuttavat uusia investointitarpeita, keskusta ei voi näitä lakkautuksia ja siirtoja hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Arvio sotilaallisesta liittoutumattomuudesta ja asevelvollisuuteen ja korkeaan maanpuolustustahtoon perustuvasta uskottavasta puolustusvalmiudesta Suomen parhaana turvallisuusvaihtoehtona on oikea. Valitettavasti hallituksen osoittamalla tiellä olemme menettämässä vaiheittain uskottavan ja toimintakykyisen puolustuksen ja ajautumassa jälleen hiljalleen 30-luvun malliin, kohti malli Cajanderia.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä nyt ed. Saari veti mutkia suoriksi aika lailla. Muistelen, että edellisellä vaalikaudella pääministeri Ahon hallitus korosti säästämistä, tavattomasti säästämistä. Kun tämä Paavo Lipposen hallitus aikoinaan muodostettiin, sehän teki myöskin päätöksen aika rohkeasta menojen säästämisestä ja oli sillä lailla sisäisesti looginen tässä säästämisajattelussansa, että tähän pakettiin otettiin mukaan myöskin puolustusmäärärahojen leikkaus.

Kun kuuntelin ed. Saaren hyvin yksioikoista vaatimusta siitä, että sotaväelle tarvittaisiin lisää rahaa, niin kieltämättä jo kulunut, mutta aina yhtä ajankohtainen kysymys on kyllä nyt ed. Saarelle esitettävä, ei vähiten sen vuoksi, että hän on keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja: Mistä ihmeestä, ed. Saari, te ne rahamäärät, mihin te puheessanne viittasitte, ottaisitte? Mikä on se kohta valtion menoissa, jota te olennaisesti pienentäisitte, jotta saisitte lisää sotaväelle rahaa?

Ymmärrän huolen puolustuskyvystä. Mutta en ymmärrä sen kaltaista ajattelutapaa, että tässä kokonaissäästöjärjestelmässä nostettaisiin yksi asia tällä lailla erikoisasemaan, niin kuin te juuri hetki sitten teitte.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nämä ed. Saaren puheet tuntuvat kyllä oudoilta. Kun puolustusbudjetti tänä vuonna viime vuodesta nousee 776 miljoonalla markalla eli 10,3 prosentilla, niin haluaisin ed. Kekkosen tapaan osoittaa ed. Saarelle kysymyksen: Kuinka paljon olisi pitänyt nostaa puolustusmäärärahoja, jotta keskustan eduskuntaryhmä olisi ollut tyytyväinen?

Kun kuuntelin huolella sekä ed. Ahon että ed. Saaren puheenvuorot, niin näyttää siltä, että kummallakaan ei ole sen suurempaa huomauttamista hallituksen peruslinjausta, sotilaallista liittoutumattomuutta kohtaan.

Oma mielenkiintonsa on sillä, että aikaisemmin esimerkiksi valmiusjoukkokeskustelussa ed. Aho erityisesti, mutta myöskin muut keskustan kansanedustajat arvostelivat voimakkaasti silloin esimerkiksi pääministeriä siitä, että kansainväliseen kriisienhallintaan osallistuminen luo samalla Suomelle valmiuksia kansainvälisen sotilaallisen avun vastaanottamiseen. Nyt se uusi, mikä tässä selonteossa on, on juuri tässä asiassa. Hallitushan esittää valmiuksien luomisen aloittamista kansainvälisen sotilaallisen avun vastaanottamiseen kriisitilanteessa. Mutta nyt en huomaa lainkaan, ed. Saari tai ed. Aho, että te arvostelisitte tätä uutta askelta, jonka hallitus rauhankumppanuuden pohjalta Nato-yhteistyöhön tukeutuen ilmeisestikin aikoo ottaa.

Eli te aluepolitiikassa kyllä arvostelette hallitusta, koska teille ei sovi näiden kahden varuskunnan lakkauttaminen. Mutta onko teillä todellisia linjaerimielisyyksiä hallituksen kanssa lainkaan? Teidän puheenvuorojenne perusteella ei ole.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni ed. Saari varsin hyvin kuvasi keskustan ryhmänkin kantaa siitä, että haluamme yhtyä hallituksen esitykseen niiltä osin, mikä koskee linjausta liittoutumattomuuden ja itsenäisen puolustuksen osalta.

Samoin haluan myös todeta, että huoli varuskuntien lakkautuksesta on varmasti sikäli aiheellinen, että niillä alueilla, missä varuskunnat toimivat, sillä on merkitystä paitsi taloudellisesti myös maanpuolustushengen luojana. Sen tähden, jos on pitkät etäisyydet, tietysti on vaarana, että on suuria alueita, jotka ovat vailla tämmöistä hengen nostattajaa. Mutta siitä tietysti täytyy Puolustusvoimien pitää nyt sitten yhdessä huolta.

Jos rouva puhemies sallii, haluaisin todeta tässä yhteydessä, kun en saanut vastauspuheenvuoroa, että kun ministeri Halonen vastasi edelliseen puheenvuorooni, hän vastasi tavallaan toiseen kohtaan, koska Pariisin rauhansopimuksen toisen osan kolmas artikla on saamieni tietojen mukaan edelleen voimassa.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari peräsi sitä, että puolustusmäärärahat vähenevät ja siten puolustuskyky heikkenee. Hän ei ilmeisesti huomannut, että hallitus on vuosien saatossa johdonmukainen ilmoittaessaan julkisuuteen ja meille eduskuntaan, kuinka paljon tarvitaan puolustusmäärärahoja. Kannattaa muistaa, että viime huhtikuussa kun käsiteltiin valmiusjoukkoasiaa, hallitus ilmoitti selonteossaan, että valmiusjoukkojen valmistelut ja kulut ovat noin puolet siitä, mitä pääasiallinen asiantuntijavaliokunta, puolustusvaliokunta ilmoitti. Eli selvää vähättelyä oli silloin.

Nyt tässä pidetään Nato-optiota auki, ja mikäli Nato-jäsenyys toteutuu, silloinhan puolustusmäärärahat nousevat automaattisesti 30 prosenttia, niin kuin on arvioitu korkealta taholta, että 3 miljardin lisäys tulee menoihin. Näin ollen ed. Saaren huoli puolustusmäärärahoista on, en osaa sanoa, mikä se on, mutta ainakaan sellaista huolta ei ole, valitettavasti.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan ed. Saarelle selventää tätä vihreiden kantaa pidennettyjen palvelusaikojen hyötylaskemisesta. Kysymyshän on tasa-arvosta ja myöskin yhdenvertaisuusperiaatteesta perusoikeuksissa. On väärin, että pidennettyä palvelusaikaa ruvettaisiin käyttämään porkkanana joihinkin sisäänpääsyihin eri-

laisiin opintoihin, yliopistoihin tai muualle, mutta se on eri asia. Jos jatketaan normaalikäytäntöä, kuten monissa muissakin tilanteissa, niin siinä vaiheessa, kun suorittaa joitakin opintoja, oli se sitten varusmiespalveluksessa tai talouskoulussa tai missä muualla tahansa, jatko-opinnoissa voidaan tietyt opinnot lukea hyödyksi.

Se on aivan eri asia kuin se, että me teemme lyhennetyn palvelusaikajärjestelmän mukaisesti tämmöisiä pidennettyjä aikoja, joissa käytetään jotain hyväksilaskentaporkkanajärjestelmiä. Se on hyvin kaukana yhdenvertaisuusperiaatteesta varsinkin nyt, kun meillä on pakollinen asevelvollisuus, joka koskee vain miehiä, kun naiset voivat vapaaehtoisesti valitessaan haluta asevelvollisuuden suorittamisen, tai sitten, kun meillä on vastaava järjestelmä siviilipalvelussysteemiksi, jonne voi oman vakaumuksensa mukaisesti, jos ei halua suorittaa asevelvollisuutta, hakeutua. Tältä perustalta ei voi ruveta erottelemaan pisteytysjärjestelmiä.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin myös huomiota Oulun ja Vaasan varuskuntiin. Olen aina arvostanut esimerkiksi edellisen hallituksen ministereitä Pekkarinen ja Norrback siitä, että he ovat ponnekkaasti pitäneet oman kotimaakuntansa puolta; sinne on rakennettu siltaa jne. Mutta nyt erityisesti arvostan ministeri Norrbackin isänmaallisuutta, että kun hän huomaa, että koko maan onni on kysymyksessä, hän on saattanut luopua hyvin tärkeästä asiasta eli varuskunnasta. Arvostan suuresti tällaista korkeammalle moraaliselle tasolle kohoamista.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saaren puheenvuoro oli merkittävä niiltä osin, että hän käytti sen eduskuntaryhmän puheenjohtajana. Kiinnitin kanssa huomiota asiaan, joka koskee määrärahojen korottamisesitystä. On kohtuutonta tietenkin ja täysin populistista esittää vaihtoehtomalleja, joihin ei anna vastauksia, miten rahoitetaan tai mistä rahoja otetaan pois, että se toteutuu, mitä esittää.

Samalla haluan kiinnittää itse asiassa huomiota myös ministeri Tainan puheenvuoroon, jossa hän korosti henkilöstöä voimavarana puolustuslaitoksessa. Mielestäni näin on. Mutta sitten herää kysymys, miten henkilöstöä sitten kohdellaan näitten ratkaisujen kohdalla, näitten ratkaisujen kautta. Käytän nyt esimerkkinä Pohjan prikaatia. Siellä astui 1.1.97 uusi organisaatio voimaan, ja kun ministeri Taina sanoi, että pitää olla pitkän tähtäyksen henkilöstöpolitiikkaa, voi tietenkin kohtuudella kysyä, minkä mittainen seuraava henkilöstöpolitiikka on, jos se kesti nyt ajankohdasta 1.1.97 tähän päivään saakka. Toivottavasti se on pitempää ja toivottavasti antaa myös henkilöstölle mahdollisuutta toimia, olla mukana kehittämässä omaa työtään, omaa työyhteisöään, joka tällä hetkellä näyttää olevan, ikävä kyllä, erittäin huonossa asemassa. Ministeri Taina poistui, joten on turha ilmeisesti jatkaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saari mainitsi puheenvuorossaan aivan oikein Sodankylän jääkäriprikaatin merkityksestä koulutettaessa pohjoisessa vaikeissa olosuhteissa varusmiehiä. Selonteon perusteella on tehtävissä johtopäätös, että hallitus on arvioinut uudelleen puolustuksemme painopisteet. Ennenhän puhuttiin Lapin tyhjiöstä, mutta aina 1960-luvulta saakka on Pohjois-Suomen puolustusta vahvistettu. Sinne on perustettu varuskuntia ja siirretty joukko-osastoja. Asiat on siellä saatu järjestykseen. Nytkö siis on otettu toisenlainen suunta?

Sodankylässä toimivaa jääkäriprikaatia ollaan muuttamassa pataljoonaksi. Oulussa aiotaan lakkauttaa Pohjan prikaati. Lisäksi lakkautuslistalla on Kemin sotilastoimisto. Me Pohjois-Suomessa olemme hämmästyneitä ja toivommekin, että eduskunta ottaa kantaa ei vain Vaasan puolesta vaan myös edellä mainitsemieni pohjoisessa olevien tärkeiden joukko-osastojen säilyttämisen puolesta.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Monet vastauspuhujat totesivat aivan oikein, että ei meillä keskustassa ole merkittävää turvallisuuspoliittista erimielisyyttä hallituksen kanssa. Me olemme todistaneet monella suulla, että me hyväksymme hallituksen määritelmän liittoutumattomuudesta ja uskottavasta, itsenäisestä puolustuksesta. Nyt vain joudutaan toteamaan, miten tällä rahamäärällä itsenäinen, uskottava puolustus pystytään järjestämään. Ei tätä kysymystä kukaan voi kiistää. Selonteossa osoitetaan, että esimerkiksi Norja käyttää kaksinkertaisen määrän rahaa puolustuksensa jär-

jestämiseen, Ruotsi kolminkertaisen. Tätä minä vain kuulutan perään, arvoisa puhemies.

Ed. Pykäläiselle toteaisin, että niin kauan kuin maassa asevelvollisuus, velvollisuus henkensä alttiiksi pannen puolustaa isänmaata on vain miehillä, tasa-arvopykäliin vetoaminen tässä yhteydessä on täysin tuulesta temmattua.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Saari keskittyi puheenvuorossaan nimenomaan aluepoliittisiin kysymyksiin, mutta mielestäni näkökulma on hieman kapea, jos Suomen turvallisuuspolitiikasta keskustellaan ainoastaan aluepoliittisin perustein. Keskustelusta muutenkin täytyy sanoa se, että se ei ole välttämättä ollut kovin visionääristä vaan lähinnä on keskusteltu tilanteessa vallitsevissa olosuhteissa ja siitä, mitä meidän tänä päivänä pitää tehdä.

Arvoisa puhemies! Selonteossa todetaan oikein: "Suomen turvallisuuspolitiikan lähtökohtana on valtioiden oikeus valita omat turvallisuusjärjestelynsä." Kun Suomessa eräät ovat arvostelleet Naton laajentumista ja jotkut jopa antaisivat Moskovalle veto-oikeuden, muun muassa eräät ulkoasiainvaliokunnan jäsenetkin, Naton laajentumiseen, on mielestäni tässä yhteydessä syytä tuoda eräitä argumentteja, jotka puoltavat Naton laajentumista itäiseen Keski-Eurooppaan ja sen ratkaisun historiallista oikeutusta.

Haluan myös ed. Kekkoselle todeta sen, että Naton laajeneminen ei ole vain imagopolitiikkaa vaan kyseessä on uuden turvallisuusarkkitehtuurin rakentaminen tulevaisuuden Eurooppaan.

Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta sen, että mielestäni vain Naton laajeneminen estää Euroopan pysyvän kahtiajaon säilymisen, korostan sanaa "säilymisen". Eurooppa on yhä tänä päivänä selvästi jakautunut Stalinin, Rooseveltin ja Churchillin Jaltalla tekemän sopimuksen mukaisesti kansojen tahdon vastaisesti. Berliinin muuri on tosin murtunut ja Saksa yhdistynyt, mutta se jako, joka silloin tehtiin, edelleen elää tänä päivänä.

Vain luomalla uusia rajalinjoja, vain luomalla uusia turvallisuusrakenteita, vain luomalla uusia yhteistyömuotoja voidaan Euroopan pitkään jatkunut kahtiajako todella estää ja pyrkiä pääsemään siitä eteenpäin. Tärkeätä on se, että kaikilla kansoilla ja valtioilla pitää olla oikeus valita se yhteistyöryhmä, johon ne Euroopassa kuuluvat. Haluan vielä todeta sen, että Stalinin aikoinaan vetämä raja on täysin epäluonnollinen, jos ajatellaan Euroopan historiaa tai vaikka meidän uskonnollisia yhteyksiämme eri valtioiden osalta.

EU:n perusajatus on, että lisäämällä EU:n jäsenvaltioiden siteitä kyetään estämään jäsenmaiden konfliktit. Myös Naton tavoite sisäisesti on se, että pyrkimällä turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön kyetään estämään konfliktit Naton jäsenmaiden kesken. Voidaan sanoa, että se alue, joka kuuluu Natoon, kykenee varsin hyvin turvaamaan rauhallisen kehityksen, turvallisuuden ja rauhan sisällään. Mielestäni tästä hyvänä esimerkkinä on Turkin ja Kreikan suhde, joka on äärimmäisen jännittynyt, mutta avoimen konfliktin puhkeaminen on kyetty estämään.

Haluan todeta, että keskinen Itä-Eurooppa ei ole ongelmaton alue tänä päivänä. Ajatellaanpa vaikka nyt rauhansopimusneuvotteluja Saksan ja Tšekin välillä, mitä jännitteitä siinäkin tänä päivänä on, tai ajatellaan unkarilaisia vähemmistöjä Itä-Euroopassa. Mielestäni on tärkeätä, että saadaan nämä maat mukaan turvallisuusrakenteisiin siten, että konflikteja näiden maiden välillä millään tavalla ei syntyisi. Mielestäni on aina erittäin hyvä, jos kenraalit istuvat saman yhteisön pöydän ääressä ja säännöllisesti käyvät keskusteluja keskenään.

Kolmas keskeinen tekijä on se, että itäisen Keski-Euroopan maissa elää tänä päivänä voimakas pelko Venäjän tulevan politiikan suhteen. Se aiheuttaa selvästi jännitteitä näiden maiden eli Venäjän ja keskisen Itä-Euroopan maiden välillä, eivätkä nämä pelot ole täysin perusteettomia. Ajatelkaamme vaikkapa rajakysymystä toisaalta Viron ja Latvian ja toisaalta Venäjän välillä. Tätä rajakysymystä ei ole kyetty ratkaisemaan. En halua arvioida sitä, missä syy tähän on, mutta joka tapauksessa meillä on lukuisia avoimia kysymyksiä.

Haluan myös korostaa sitä, että duuman valtaryhmä, kommunistit Gennadi Zjuganovin johdolla luovat tietyn epävarmuustekijän Venäjän politiikkaan. Heillä on merkittävä rooli Venäjällä. Jos he pääsevät valtaan, täytyy sanoa, on todennäköistä, että Venäjän ulkopolitiikka olennaisesti muuttuisi ja muuttuisi selvästi vaarallisempaan suuntaan.

Keskisen Itä-Euroopan maille Nato-jäsenyys merkitsee sitä, että nämä pelot voidaan tehokkaasti poistaa. Jos näin tapahtuu, uskon, että se antaa myös näille valtioille mahdollisuudet selvästi rakentavampaan suhtautumiseen Venäjän suhteen, kun tämä pelko on poissa.

Myös toinen keskeinen elementti liittyy siihen, että jos jokin maa on Naton jäsen, Nato tuskin antaa näiden maiden nostaa vanhoja rajakysymyksiä esille. Täytyy muistaa se, että toisen maa-

ilmansodan lopputuloksena tiettyjen kansallisvaltioiden rajoja olennaisesti muutettiin, ja olennaista on se, että niistä ei enää ryhdyttäisi keskustelemaan vaan että ne jäisivät sinne. Uskon, että Nato-jäsenyydellä on rauhoittava vaikutus selvästi eräisiin itäisen Keski-Euroopan maihin.

Useissa yhteyksissä esitetään sitä, että EU:n laajeneminen on vaihtoehto Naton laajenemiselle. Kuitenkin on todettava se, että usein ne, jotka tarjoavat EU:n laajenemista vaihtoehdoksi, sanovat, että täytyy odottaa kymmenen vuotta ennen kuin EU voi ottaa uusia jäsenmaita. Se, että EU:n päätöksentekokyky on heikohko, EU:n laajeneminen tapahtuu hyvin hitaasti, merkitsee osaltaan sitä, että Naton laajenemisesta on tullut vaihtoehto turvallisuuden vahvistamiseksi ensi vaiheessa itäisessä Keski-Euroopassa.

Mitä tulee sitten Naton laajenemiseen, itse Natoon, täytyy todeta, että sillä on myös myönteisiä vaikutuksia Naton itsensä kannalta. Uskon, että Naton laajeneminen merkitsee sen suurempaa kiinnostavuutta Yhdysvalloissa ja sitä, että Yhdysvallat paremmin sitoutuu Euroopan kehitykseen. Se on tärkeä asia. Toisaalta sanoisin, että on tärkeätä, että Yhdysvallat on sidottu Naton kautta Eurooppaan, koska uskon, että Yhdysvaltainkin päätöksentekoprosessi on harkitumpaa, maltillisempaa tilanteissa, joissa päätökset tehdään yhdessä keskeisten eurooppalaisten valtioiden ja lukuisten eurooppalaisten valtioiden kanssa.

Myös Naton laajeneminen merkitsee sitä, että Nato muuttuu luonteeltaan. On syytä puhua uudesta Natosta, ei enää vanhasta sotilaallisesta Natosta. Se avautuu. Se avautuu myös venäläisille ja samalla kehittää uusia yhteistyöjärjestelmiä, ja uuden Naton luonne on keskeistä eurooppalaista uuden turvallisuuspolitiikan rakentamista.

Tärkeätä onkin se, että Naton laajeneminen voi tapahtua onnistuneesti. Epäonnistumiseen tässä yhteydessä ei ole varaa, mutta täytyy sanoa, että se rakentava suhtautuminen, joka Natolla ja Yhdysvalloilla on, mielestäni luo hyvät edellytykset sille, että Naton laajeneminen voi tapahtua hallitusti, maltillisesti, Euroopan turvallisuutta kasvattaen. On toivottavaa, että tällä viikolla Helsingissä pidettävässä kokouksessa myös venäläiset ymmärtävät tämän yhteisen intressin ja että voidaan päästä tulokseen, jossa myös Venäjän intressit riittävästi voidaan turvata, mutta kaikki voi tapahtua maltillisesti ja hyvässä yhteistyössä.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee sitten Suomen ja Naton väliseen suhteeseen, on syytä todeta, että Suomen kansainvälispoliittinen asema tänä päivänä on erittäin vahva. Meillä ei ole tarvetta välittömiin muutoksiin. Meillä ei ole syytä hermostuneisuuteen eikä Nato-jäsenyyden välittömään hakemiseen. Mutta mielestäni on tärkeätä, että tänä päivänä poliittisessa keskustelussa pitää voida keskustella Nato-kysymyksistä ja esittää myös erilaisia skenaarioita tulevaisuuden kannalta.

On aina mahdollista, että kehitys menee hyvin ilman konflikteja ja että uusia turvallisuuspoliittisia rakenteita ei tarvittaisi, mutta niiden henkilöiden, jotka ovat vastuussa kansakunnan päätöksenteosta, kansakunnan tulevaisuudesta, on aina myös varauduttava riskeihin ja tilanteeseen, jossa myös uhkakuvia syntyy. Täytyy todeta se, että kun katsomme näkyvissä olevaa eurooppalaista kehitystä, on ilmeistä, että Suomen asema tulee pitkällä tähtäimellä muuttumaan. Kun sanoin, että Suomen kansainvälinen asema tänä päivänä on varsin vahva, haluan todeta, että Suomen kansainvälinen asema tulee lähivuosina asteittaisesti jonkin verran heikkenemään, nimittäin siitä syystä, että Suomi asteittain tulee siirtymään jonkinlaiselle harmaalle vyöhykkeelle ja sen harmauden väri saattaa myös tummentua.

Tämä tapahtuu tilanteessa, jossa Nato ottaa uusia jäseniä keskisestä ja itäisestä Euroopasta ja nämä maat tulevat myös EU:n jäseniksi. Siinä tilanteessa, kun Baltian maat tulevat EU:n jäseniksi, voidaan todeta, että Suomen kansainvälispoliittinen asema on aika pitkälti verrattavissa keskisen ja itäisen Euroopan maihin ja Baltian maiden asemaan, ja tietysti tilanteessa, jossa me olemme Naton ulkopuolella. Kun otetaan huomioon yhteinen historiamme, vuoden 1920 Tarton rauhansopimus, Suomen samanaikainen irtautuminen Venäjästä Baltian maiden kanssa, on hyvin mahdollista, että Suomi ajautuu aika pitkälti samaan referenssiryhmään Baltian maiden kanssa. Tältä osin täytyy todeta, että tilanne ei ole välttämättä täysin ongelmaton.

Toinen seikka on myös se, kuten presidentti Koivisto totesi, että EU-jäsenyyteen osittain pyrittiin siitä syystä, että haluttiin lisätä Suomen turvallisuutta. Täytyy sanoa, että kun me katsomme EU:n päätöksentekoa turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä, se ei herätä kovin suurta luottamusta. Bosniassa EU ei kyennyt toimimaan. Albaniassa EU ei kykene toimimaan. Vaikka EU:lle kehitettäisiinkin analyysi-instituutti ulkopolitiikkaa varten, se ei näitä ongelmia tule ratkaisemaan. Tästä syystä se on tietty turvallisuuspoliittinen tekijä mutta sitä ei missään

tilanteessa pitäisi yliarvioida, ei edes siinä tilanteessa, että saisimme yhteisen valuutan Keski-Euroopan kanssa.

Suomen itsenäinen puolustus on tänä päivänä erittäin uskottava. Meillä on laaja reservi. Kun ottaa huomioon ne voimavektorit, ne armeijakunnat, joita Suomen läheisyydessä on, Suomen puolustus on tänä päivänä varsin uskottava. Mutta siinä tilanteessa, jossa esimerkiksi itäinen naapurimme alkaa uudistaa ja rakentaa armeijaansa, saa siitä tehokkaan, voidaan todeta, että meidän puolustuksemme uskottavuus on tietyllä tavalla rajattu. Ei tarvitse katsoa kuin Suomen historiaa 1700-luvulta asti, kun voidaan todeta, että yksin jäävän Suomen tai vaikka Suomi-Ruotsin puolustus ei välttämättä ole kovin uskottava. Tältä osin täytyy todeta, että ei pidä liioitella maanpuolustushengen merkitystä ja hyvän hengen merkitystä siinä suhteessa, että sillä voitaisiin kaikki ongelmat kyetä ratkaisemaan.

Täytyy muistaa myös se, mitä Carl Bildt Ruotsissa on sanonut, että jos jäämme yksin, Suomi ja Ruotsi, voidaan kysyä, onko meillä varaa rakentaa ylipäänsä edes sellaista puolustusta, jolla voitaisiin uskottava puolustus alueellemme rakentaa.

Myös haluan todeta sen, että jos syntyy suuri sotilasliitto, Nato laajenee olennaisesti, merkitsee se Naton jäsenmaille sitä, että liittymisvaiheessa kustannukset liittymisestä ovat varsin suuret siinä yhteydessä, kun täytyy yhteistä infrastruktuuria pyrkiä rakentamaan. Mutta uskon kuitenkin, että jos on suuri puolustusliitto, jonka kimppuun kukaan ulkopuolinen ei uskalla käydä, se merkitsee sitä, että tällaisen sotilasliiton sotilaalliset kustannukset ovat hyvinkin alhaiset. Ja uskon, että ne maat, jotka ovat Naton sisäpuolella, kykenevät pitkällä tähtäimellä olennaisesti säästämään puolustuskustannuksissaan. Jo tänä päivänä voidaan nähdä se, että on ollut mahdollisuuksia alentaa varustautumiskustannuksia, ja mielestäni se, että meillä on laaja sotilasliitto Euroopassa, antaa mahdollisuuden siihen, että Euroopan maiden ei tarvitse käyttää väärin rahojaan tarpeettomaan puolustukseen.

Vielä eräs argumentti, joka Suomen osalta on olennainen, on se, miksi Suomi aikoinaan valitsi EU-jäsenyyden Eta-vaihtoehdon sijasta. Syy oli se, että halusimme osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon. Tietysti jos olemme liittokuntien ulkopuolella, se merkitsee sitä, että muut tekevät päätökset. Me voimme kyllä EU:ssa keskustellen toimia mielipidevaikuttajina mutta emme suoranaisina päätöksentekijöinä. Tietysti täytyy muistaa, että Suomi ei ole keskeinen vaikuttaja, vaikka olisimme Natossakin. Päätöksentekomahdollisuutta ei pidä yliarvioida mutta täytyy todeta, että tietty merkitys sillä on, että voimme lähempää valvoa sitä, että asioita ei meidän päämme ylitse sovita.

Arvoisa puhemies! ed. Zyskowicz puheenvuorossaan totesi aivan oikein, että jos Suomi ilmoittaisi nyt kiinnostuksensa Nato-jäsenyyteen, se merkitsisi sitä, että olisimme tyhjän päällä. Se merkitsisi sitä, että alkaisi tietty epävarmuuden tilanne ja näin ollen voidaan sanoa, että tällä tavalla ei ole tarkoituksenmukaista toimia tällä hetkellä. Myös täytyy muistaa, että Suomen asema on hyvin ratkaisevalla tavalla riippuvainen Ruotsin asemasta. On aika vaikea ajatella, että voisimme toimia toisin kuin Ruotsi. Tosin voimme pyrkiä vaikuttamaan Ruotsin käyttäytymiseen mutta me emme pysty Ruotsin käyttäytymistä ratkaisemaan.

Näin ollen tässä tilanteessa Suomen keskeinen, vitaali intressi onkin, että pyrimme turvaamaan sen, että yhden laajentumiskierroksen jälkeen tulee myös muita Naton laajentumiskierroksia ja että pyrimme vaikuttamaan siihen, että Yhdysvalloissa suhtautuminen Naton tulevaan laajentumiseen myös ensimmäisen kierroksen jälkeen säilyy myönteisenä. Uskon, että meidän on syytä eri keskusteluissa käyttää myös sitä argumenttia, että kaikki EU-jäsenten pitäisi voida päästä täysjäseneksi Weu:hun ja sitä kautta myös Natoon.

Kun Suomi tekee ratkaisujaan, meillä pitää olla vain yksi keskeinen ohjenuora ja se on kansallinen etumme ja kansalaisten turvallisuus. Edellä mainitsemani on syytä sen johdosta todeta, että se osoittaa, kuinka tärkeätä on, että Suomen täytyy omalta osaltaan säilyttää mahdollisuus Nato-jäsenyyteen. Mutta on tarkoituksenmukaista, että nyt seuraamme Naton ja Yhdysvaltain ja toisaalta Venäjän välisiä neuvotteluja, ensimmäisen laajentumiskierroksen käynnistymistä, sen tapahtumia ja mahdollisia vaikutuksia ja myös Naton sisäistä uudistumista, kehittymistä ja mahdollisten uusien turvallisuusrakenteiden rakentamista.

On selvää, että nyt alkaa se aika, jolloin hallituksen selonteossa mainitut vallitsevat olosuhteet alkavat muuttua. Mutta mitään yhtäkkistä yksittäistä muutosta ei tapahdu vaan hallituksen täytyy jatkuvasti pyrkiä seuraamaan, muuttuvatko olosuhteet siten, että meidän tulisi jatkossa jossakin vaiheessa pyrkiä omaksumaan toisen-

lainen suhtautuminen Natoon, suhtautuminen, joka saattaisi johtaa myöhemmin jäsenyyteen.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin huomion kahteen seikkaan ed. Sasin puheenvuorossa. Ensin hän arvioi Naton laajentumista siitä näkökulmasta, että Nato itsessään organisaationa on muuttunut. Hän käytti termiä "uusi Nato". Epäilemättä on totta, että Nato on muuttunut sitä kautta, että sille on tullut muun muassa kriisinhallintatehtäviä ja tiedämme myös, että rauhankumppanuusohjelman myötä, jossa olemme mukana, Naton asema eurooppalaisessa turvajärjestelmässä selkeästi on muuttunut siitä, mikä se aikaisemmin on ollut. Mutta kun hän viittasi nimenomaan keskusteluun Naton laajentumisesta puhuessaan uudesta Natosta, niin kannattaa huomioida se, että ne, jotka haluavat liittyä Natoon, eivät halua liittyä tähän uuteen Natoon, johon ed. Sasi viittasi, vaan vanhaan Natoon, jolla on tämä 5 artikla, joka antaa kollektiiviset turvatakuut.

Ed. Sasi rinnasti myös puheenvuorossaan EU:n laajentumisen Naton laajentumiseen turvallisuuspoliittisessa mielessä. Tässä on hienoinen ongelma sikäli, että Nato kuitenkin luonteeltaan viime kädessä on sotilasliitto. Puolustusliitot, kuten hyvin tiedämme, eivät aina ole parhaita organisaatioita turvallisuusongelmiin, koska ne tavallaan ovat itse osa sitä ongelmaa eli sotilaallista vastakkainasettelua. Tässä suhteessa tietysti kestävä turvallisuus luodaan viime kädessä vain yhteisellä, kaikki osallistujamaat kattavilla rakenteilla. Tässä mielessä Euroopan unionin laajentuminen on kokonaan toisen tyyppinen prosessi. Siinähän on kysymyksessä ns. koheesio, turvallisuutta luodaan poliittisen ja taloudellisen integraation kautta. Siinä syvenee nimenomaan keskinäinen riippuvuus, jolla sillä on nimenomaan turvallisuutta vahvistava ja vakauttava merkitystä. Tässä suhteessa sotilasliitto Naton laajeneminen on luonteeltaan erilaista kuin Euroopan unionin laajeneminen.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Sasi käytti termiä "harmaa vyöhyke". Huomasin, että myös pääministeri Lipponen ja aiemmin ulkoministeri Halonen käyttivät tätä samaa termiä. Oma mielenkiintonsa on sillä, että esimerkiksi Naton pääsihteeri Javier Solana ei käytä tätä termiä lainkaan siinä keskustelussa, jota parhaillaan Euroopassa käydään, koska hänen mielestään se saattaa synnyttää vääriä mielikuvia esimerkiksi sotilaallisesti liittoutumattomien maiden myönteisestä panoksesta uuden eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän rakentamisessa.

Presidentti Clinton käytti termiä "turvattomuuden harmaa vyöhyke". Näyttää siltä, että viimeaikaisessa keskustelussa Suomessa, aivan samalla tavalla kuin ed. Sasikin, halutaan ikään kuin panna yhtäläisyysmerkit sotilaallisen liittoutumattomuuden ja harmaan vyöhykkeen välille. Eli jos me pysymme sotilaallisesti liittoutumattomana, niin tämä ajaa meidät ainakin lähivuosina tällaiselle harmaalle vyöhykkeelle. Mielestäni kaikki, jotka käyttävät tällaista termiä, olisivat kyllä velvollisia kertomaan, mitä tämä termi heidän mielestään pitää sisällään.

Mielestäni, ed. Sasi, teidän pitäisi kokoomuksessa vihdoin ja viimein sopia keskenänne, että kannatatteko te laajentumista välittömästi, kuten ed. Kalevi Lammisen johtama telaketjusiipi esittää, vai kannatatteko Naton jäsenyyttä toisessa vaiheessa, kuten ed. Sasi ja ilmeisesti ed. Zyskowicz esittävät vai sitä, että pitäisi pysyä liittoutumattomana nyt ja näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa, kuten huomasin ed. I. Kanervan esittävän. (Ed. Zyskowicz: Paraskin neuvomaan yhtenäisyyteen!) Sopikaa nyt kerta kaikkiaan sisällänne, mitä te oikein haluatte. Sitten teidän kanssanne olisi helpompi keskustella.

Ulkoasiainministeri H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Minä kuuntelen hämmentyneenä sanoneeni täällä, että harmaa vyöhyke. Voidaan tarkistaa pöytäkirjoista. En ole kyllä sanonut.

Harmaa vyöhyke -termiä on käytetty tarkoituksena kuvata sitä, ettei tulisi uusia rajanjakoja Euroopassa ja ettei katsottaisi, että sinne väliin jätetään meidän ja teidän, ns. eri osapuolten välisiä alueita, joiden kohtaloa ei otettaisi huomioon. Se, mistä Suomi on puhunut ja varoittanut, on se, että kenenkään päiden ylitse ei saa tehdä päätöksiä, eli kunnioitetaan jokaisen kohdalla Etyjin periaatteita. Ei siinä sen kummempaa. Se antaa tietysti väriä tälle keskustelulle, mutta en tässä vaiheessa pysty muuta vastaamaan.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sasin puheenvuorosta kuulsi selvästi läpi se ajatus, että kokoomuksessa on ilmeisesti aika laaja porukka, joka haluaisi liittyä Natoon aika nopeassa aikataulussa. Nyt on kuitenkin muistettava oikeastaan kaksi seikkaa, jotka ovat olleet esillä jo tänään ja joiden pitää jatkossakin olla. Kysymys siitä, että jos

rajalinjaa muutetaan oleellisesti, se lisää joka tapauksessa jännitettä, sotilaallista mahdollisuutta syntyä myös jokin vakavampi tapahtuma.

Toinen on se, että unohdetaan kuitenkin Venäjä. Venäjältä on kai aika selkeästi tullut esille se näkökanta, että siellä ei hyvin laajasti tykätä Naton laajenemisesta. Joku voi ajatella niinpäin, ilmeisesti myös ed. Sasi, että Venäjä on sen verran heikossa kunnossa, että ei sitä tarvitse niin paljon ottaa huomioon, muutellaan nyt vähän idemmäs näitä rajoja. Mutta kuitenkin aina, historia on sen opettanut, että vaikka Venäjä olisi missä kunnossa, niin aina sieltä on häntä koipien välissä kaikki tulleet pois ja turpiin on tullut. Siinä mielessä tämäkin näkökohta pitäisi ottaa huomioon, että ei vallan vasten tehdä sellaista jännitystä, josta voi seurata, niin kuin Jeltsin kuvasi, että Euroopan kansat voivat maksaa tämän tulevaisuudessa kalliisti.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun Suomessa ja me muut olemme sanoneet, että Suomen puolustuspoliittiset ratkaisut pitää jättää auki, niin kyllä täytyy sanoa, että eri mieltä täytyy olla ed. Sasin ja monen kokoomuslaisen kanssa siitä, että se aukiolo tarkoittaa ainoastaan jäsenyyttä Natossa, että se olisi ainut onnela, josta ovesta sisään päästessämme olisimme turvallisessa maailmassa.

Tällä tavallahan ed. Sasi ja muut aivan kuin lyövät laimin tai eivät anna arvoa sille Suomen ulkopolitiikalle, jota koko sodan jälkeen on harjoitettu. Missä te silloin olitte, ja mitä te silloin arvelitte, mikä on Suomella paras ratkaisu? (Ed. Zyskowicz: No, ei ainakaan esimerkiksi ajettu Karjalaista presidentiksi!) — Ei Karjalaista presidentiksi, mutta kyllä Suomen ulkopoliittinen ratkaisu sodan jälkeen on ollut sen verran hyvä ja se on säteillyt niin paljon Suomen yhteiskuntaan hyviä asioita, että ei sen ainoa vaihtoehto, kun kahden blokin järjestelmä on sortunut, olisi Suomen ratkaisu päästä vain jäseneksi tähän toiseen blokkiin. Miksi meidän nyt pitäisi pelätä Venäjää, kun kerran meidän ei tarvinnut pelätä Neuvostoliittoa silloin, kun se oli tosi vahvoilla?

Ed. Sasin sanoi puheenvuorossaan sillä tavalla, että entäs kun Venäjä tulee voimiinsa ja siitä tulee sitten uhka Suomelle. Kyllä varmasti Venäjä on jo näissä voimissa uhka Suomelle, jos emme asioitamme oikein hoida. Ei tälle ajattelulle Suomen ratkaisuja voida perustaa silloin, kun meidän geopoliittinen asema kuitenkin on tämä. Vaikka me itse teemme ratkaisut, ei voi olla niin, että me juoksemme karhua pakoon ja luulemme, että turvan saamme jostakin muualta.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteon otsikko on Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus. Ed. Sasin ja monen muiden oikean laidan edustajien suusta on tullut viestiä, että Nato-optio täytyy pitää koko ajan auki ja mieluummin mennä sinne jäseneksi.

Kun katsotaan selonteon otsikkoa, Suomikin on Eurooppaa, miksi järjestää koko ajan keskustelua siihen suuntaan, että jännitys lisääntyisi, jolloin joudutaan entistä enemmän käyttämään varoja puolustukseen? Miksi ei keskustella Euroopan turvallisuuskehityksestä hallitusohjelman mukaan, missä mainitaan, että Suomen ulkopolitiikan keskeinen tavoite on yhteistyön laajeneminen ja vakaan tilanteen ylläpitäminen Pohjois-Euroopan — Itämeren alueella? Ja edelleen samaan tyyliin on muissakin kohdissa mainittu. Tässä jää vain ihmettelemään, että vaikka aina valitetaan, että rahasta on pulaa, niin kuitenkin menoja ollaan järjestämässä.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua on vaivannut tässä keskustelussa ja ehkäpä myös eräiden ajattelussa se, että keskustelu kohdistuu niin kovasti tähän päivään tai korkeintaan lähivuosiin.

Ed. Sasi käytti kohtalaisen hyvän puheenvuoron, jossa oli perspektiiviä. Tosiasia on, että maailma muuttuu, joskus väliin kovastikin nopeasti. Kun emme tiedä, miten se milloinkin muuttuu, on Suomen tulevaisuutta varten pidettävä kaikki optiot auki. (Ed. Kemppainen: Ed. Sasilla ei ole kuin yksi optio!) Toisaalta Suomen on toki toimittava viisaasti niin, ettei synny vastakkainasettelua omilla rajoillamme.

Ed. A a l t o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äkkikuulemalta ed. Sasin esitys tuntui mielenkiintoiselta moniyhtälömallilta, jolla Euroopan turvallisuutta ratkaistaan, mutta siitä mallista kyllä puuttuu yksi tärkeä muuttuja ja meidän kannaltamme aivan oleellinen. Se on itse asiassa koko eurooppalaisen turvallisuuskeskustelun suurin ongelmakysymys, jonka ed. Sasi vain lakaisi maton alle, ja se on juuri Venäjä.

Me olemme kaikki huolestuneita Suomessa ja Länsi-Euroopassa myös Nato-johto siitä, että Venäjää ei pidä eristää eikä pidä antaa Venäjän eristäytyä, mistä on ollut viime aikoina myös merkkejä, kun venäläisten poliitikkojen puheen-

vuoroissa perinationalistiset äänenpainot ovat alkaneet nousta, ja sekin on vastareaktio johonkin.

Minä uskon, että se ajatuksenjuoksu, johon mekin olemme voineet tutustua Yhdysvaltojen matkoilla, jota Naton johto harrastaa, on hiukan toisen tyyppistä kuin ed. Sasilla ja näkee ratkaisun myös siltä kannalta, että Euroopan turvallisuusongelmat eivät ratkea ilman, että Venäjän tulevaisuudenkysymykset otetaan huomioon.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Sasi ja muun muassa ed. Kiljunen puhuivat itäisen Keski-Euroopan maiden pyrkimyksestä Nato-jäsenyyteen. Ed. Kiljunen jollain tavoin moittivassa sävyssä siitä, että nämä pyrkivät nimenomaan vanhaan Natoon, sellaiseen, joka tarjoaa sotilaallisia turvatakuita. (Ed. Kiljunen: Moittivassa sävyssä suhteessa ed. Sasin puheenvuoroon!) — Pitää kuitenkin muistaa, ed. Kiljunen, näiden maiden lähihistoria. Pitää muistaa, että ne ovat kärsineet noin 40 vuotta ystävyydeksi naamioitua neuvostomiehitystä ja sen pönkittämää kommunistista diktatuuria, joka näissä maissa riisti niiden kansoilta demokratian, ihmisoikeudet ja edistyksen. Tämä on totuus, vaikka Suomessa oltiin kiinnostuneita vain sellaisista diktatuureista ja ihmisoikeusloukkauksista, jotka olivat Etelä-Amerikassa tai muutoin riittävän kaukana Suomesta. Tämä on myös totuus siitä huolimatta, että tässäkin eduskunnassa on laajoin joukoin tehty pyhiinvaellusmatkoja itäisen Keski-Euroopan maihin ja kerrottu siitä, miten siellä demokratia, rauha ja ystävyys kukoistavat. Kun näiden maiden ja kansojen lähihistoria otetaan huomioon, ed. Kiljunen, on aika helppo ymmärtää, että ne pyrkivät nimenomaan sellaisen Naton jäsenyyteen, joka tarjoaisi niille sotilaallista turvaa.

Mitä tulee ed. Laakson hyviin neuvoihin yhtenäisyydestä, niin ed. Laakso on aikamoinen asiantuntija yhtenäisyysasioissa, joten mielellämme otamme neuvot vastaan. Totean kuitenkin, mitä kokoomuksen eduskuntaryhmän ja myös omiin kantoihini tulee, että ne hyvin käyvät ilmi käyttämästäni ryhmäpuheenvuorosta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Todennäköisesti ajattelen vähän samalla tavalla kuin ed. Lahtela sikäli, että ed. Sasi katselee vähän toisella silmällä asioita, kun katsotaan tulevan mahdollisen laajentuneen Naton ja toisaalta Venäjän välisiä suhteita.

Tällä hetkellä nykyisessä Natossa on historiallisesti ainoastaan yksi aggressiivinen vastapuoli. Se on Saksa Venäjän suuntaan. Jos Nato laajentuu itäisen Keski-Euroopan maihin, mahdollisesti myös Baltiaan, totta kai myös Suomi kuuluu tietyllä tavalla samaan porukkaan, jolla on historialliset aggressiot Venäjää kohtaan, järjestään kaikki nämä maat: Unkari, Tšekkoslovakia, Puola, jotka ovat tämänhetkisen Naton ja Venäjän välissä. Olen sitä mieltä, että tämä historiallinen asetelma saattaa muodostua vaaralliseksi ja saattaa aiheuttaa myös sen, että Venäjä entistä enemmän epäilee juuri tältä pohjalta asiaa. Se on myös huomioitava.

Totean vielä, kun puhutaan jatkuvasti optiosta Natoon, että otetaanko meidät Natoon siinä vaiheessa, kun rupeamme saamaan selkäämme ja mistä tällainen optio meille on tullut. Onko se mahdollisesti tullut EU-jäsenyyden yhteydessä, niin että saatte tulla silloin meille, kun teillä on hätä? Päivää ennen ilmoitatte, kun rupeaa tulemaan takkiin, niin kyllä meille pääsette nyt, kun olette EU:n jäseniä. Minä en ole Nato-intoilija missään tapauksessa, päinvastoin vastustaja, mutta haluaisin jonkun sanovan, missä tämä optio on luotu ja kuinka nopealla tahdilla se sitten läiskähtää voimaan siinä vaiheessa, kun alkaa tulla takkiin. Kyllä rouva ministeri Halonen varmaan tietää, kun on asiassa mukana.

Ed. I. Kanerva (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikki salissa olevat tiedämme, että kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa tänäänkin korostettiin sitä lähtökohtaa, että kaikki turvallisuuspoliittiset vaihtoehdot on tällaisessa arviossa voitava ottaa huomioon niin kuin Suomen ulkopolitiikan hoidon kannalta on järkevintä. Se merkitsee sitä, että silloin on voitava keskustella niin Naton täysjäsenyydestä kuin tietysti myös Suomen liittoutumattomuuspolitiikasta, johon on hyvin vahvat juuret nykyisyydestä meidän tapauksessamme.

Siitä, miten Venäjä tähän liittyy, tämän viikon loppuosa tulee olemaan historiallisena todisteena. Venäjä ymmärrettävistä syistä pyrkii vaikuttamaan Naton päätöksentekojärjestelmään ja Natossa tehtäviin päätöksiin niin pitkälle kuin suinkin mahdollista. Minusta olisi luonnotonta ajatella, että Suomella ei olisi vastaavaa intressiä vaikuttaa Naton päätöksentekoon. Olisi erittäin epäkansallista ulkopolitiikkaa, jos meillä ei olisi pyrkimystä saada dialogia syntymään Naton kanssa, koska nämä kaikki ratkaisut vaikuttavat välittömällä tavalla turvallisuusympäristööm-

me. Sen vuoksi pidän myös luonnollisena keskustelua optioista, joita tässä yhteydessä on tuotu esille.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi totesi, että Suomen asema heikkenee, kun Nato laajenee ja uusia maita tulee Naton jäseniksi mutta Suomi ei ole näiden mukana. Tällä tavalla Suomi joutuu ikään kuin tummenevalle, harmaalle vyöhykkeelle, niin kuin hän totesi. Samassa puheenvuorossa hän totesi myös, että Nato on muuttunut, se on uudenlainen.

Naton puoleltahan on sanottu, että se on yhteisten demokraattisten arvojemme, niiden länsimaisten arvojen puolustaja, joita Venäjäkin tänä päivänä muun muassa Euroopan neuvoston jäsenenä on sitoutunut kunnioittamaan, ja että Nato toimii yhdenmukaisesti näiden kanssa. Jos jälkimmäinen ajatus on oikea, minkä haluan uskoa, on kovin vaikea ymmärtää, että tällaisen Naton laajeneminen millään tavalla heikentäisi ulkopuolelle jäävien turvallisuusasetelmaa. Minusta näiden kahden asian rinnastamisessa näkyy epäloogisuus varsin selvästi.

Toisaalta katson, että optiot auki -politiikka on tietyllä tavalla ongelmallista siinä mielessä, että se luo kuvan, että jäsenyyden hakeminen on tuossa nurkan takana ja kun tilanne jonkun verran muuttuu, Suomi jäsenyyshakemuksen jättää. Tällainen ajattelu on omiaan luomaan epätietoisuutta Suomen todellisesta tarkoituksesta ja politiikan pitkäjänteisyydestä, ja turvallisuuspolitiikassa minusta pitkäjänteisyyttä erityisesti kaivataan.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin eräiden puheenvuorojen johdosta, muun muassa ed. Kemppaisen, täytyy kysyä, onko salissa huomattu, että Euroopassa on tapahtunut viimeisten kymmenen vuoden aikana hieman muutoksia, jos vaaditaan, että kaiken pitäisi olla samalla tavalla kuin asiat olivat parikymmentä vuotta sitten.

Todettiin myös, että itäisen Keski-Euroopan maat haluavat vanhan tyyppiseen Natoon. Voi sanoa, että alkuperäinen ajatus näissä maissa varmaan on ollut tämä, mutta kyllähän ne ovat myös valmiita olemaan uuden Naton jäseniä. Ne katsovat, että se lisää niiden turvallisuutta. Oikeastaan se tässä koko hienous onkin, että Yhdysvallat ja Länsi-Eurooppa ovat selvästi maltillisempia kuin keskinen ja itäinen Eurooppa. Se, että nämä maat tulevat Natoon mukaan, hillitsee sitä kritiikkiä, sitä kaunaisuutta, mikä näissä maissa on Venäjää kohtaan, ja tälläkin tavalla vakauttaa Keski-Euroopan ja itäisen keskisen Euroopan tilannetta.

Mikä on äärimmäisen tärkeätä, on se, että Natoa millään tavalla ei eristetä, ja siitä syystähän tällä hetkellä käydään neuvotteluja Yhdysvaltain ja Venäjän kanssa. Sen takia Jeltsin ja Clinton tulevat tänne. Täytyy todeta, että tavoitteena on se, että saadaan jonkinlaista kumppanuutta myös tällä tasolla, ja tietysti tähän meidän tulee pyrkiä antamaan kaikki tukemme.

Mutta mikä on äärimmäisen tärkeätä, missään ei saisi Euroopassa antaa sellaista kuvaa venäläisille, että heillä on veto-oikeus laajentumisen suhteen, koska se pysäyttää nämä neuvottelut, vaan Euroopassa pitäisi olla hyvin laaja konsensus siinä suhteessa, että tuemme Naton laajentumista. Tämä painostaa Venäjää tekemään kohtuullisen kompromissin, johonka amerikkalaiset ja Nato varmasti ovat omalta osaltaan valmiita.

Vielä haluan todeta ed. Kekkosen pyynnöstä sen, että kun mainitsin, että täällä on joitakin ihmisiä, jotka ovat sitä mieltä, että Venäjällä pitäisi olla veto-oikeus eräiden maiden laajentumisen suhteen, ed. Kekkonen ei ole näitä henkilöitä, mutta täällä käydyssä keskustelussa eräät henkilöt jo ilmiantoivat itsensä.

Mitä tulee ed. Laaksoon, niin en edusta kokoomus yytä, vaan meillä kokoomuksessa on erilaisia mielipiteitä, ja mielestäni se on sinänsä poliittisen keskustelun suola kaikissa tilanteissa.

Ed. M. K o r h o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnä voisi vastata ehkä pääministerin kysymykseen pitääkö jokaisessa kaupungissa olla oma armeija. Mielestäni siihen on selkeä vastaus: ei pidä olla omaa armeijaa, mutta armeijan pitää pystyä vastaamaan jokaisesta suomalaisesta kaupungista. Minun mielestäni se on se oikea linjaus. Mutta puolustuspolitiikan osalta pitää nähdä kokonaisuus puolustuspoliittisesti, aluetalouden näkökulmasta sekä myös työllisyysnäkökulmasta, joka liittyy siihen kokonaisuuteen, mitä puolustuspolitiikka pitää sisällään.

Perusperiaatteet, joita selonteko pitää sisällään, voi allekirjoittaa täysin. Sotilaallinen liittoutumattomuus ja uskottava itsenäinen puolustus ovat se tie, jota Suomen on hyvä kulkea edellyttäen, että todella tarkoitetaan sitä, ja sen lisäksi, että se todella pitää sisällään koko maan ja koko maata koskevan ajattelun. Uskottavan itsenäisen puolustuksen suhteen herää kysymyk-

siä, kun lukee selontekoa. Onnetonta ehkä joiltakin osin on se, että selonteko ei anna siihen uskottavia, riittäviä vastauksia. Mutta toisaalta pitää muistaa koko ajan, että selonteko on eduskunnan käsittelyssä myös sen takia, että vastauksia haetaan.

Kysymys, joka ainakin itselleni heräsi, on se, onko puolustuspolitiikan linjaus johtamassa asetelmaan, joka ei koko maan kannalta ole oikein, vaan jossa osa maata mahdollisesti joutuu tilanteeseen, ettei ainakaan uskottavasta puolustuksesta kaikilta osin kannata puhua nimenomaan koko maan mittakaavassa. Näkemys, jossa hyökkääjä käyttää strategiaa, joka pohjautuu nopeisiin, teknisesti hyvin varustautuneisiin joukkoihin ja näiden suorittamiin iskuihin, voi olla oikea tulevaisuuden suunta tai sitten ei. Tätä uudenlaista hyökkäysoppia, jota Puolustusvoimien on tarkoitus alkaa noudattaa, tukee ilmeisestikin se kokemus, jota Euroopasta ja muualtakin maailmasta ikävien kokemusten kautta on syntynyt.

Tämän ajattelun puute taas voi olla siinä, ettei meille käy välttämättä se, mikä käy muulle Euroopalle tai muulle maailmalle. Ilmasto-olosuhteet, välimatkat, maasto-olot, lumi, pakkanen jne. — syitä on lukemattomia — ovat asioita, jotka asettavat puolustukselle ja myös hyökkäykselle omat erilaiset vaatimuksensa. Tämä on se syy, joka panee epäilemään koko valitun puolustusstrategian onnistumista, jos nimenomaisena tarkoituksena on puolustaa edelleen koko maata. Mikäli on jollakin tai joillakin halu, että puolustuspolitiikka pohjautuu strategiaan, jossa osa maasta joutaa mennä, silloin voi uusi linja olla myös oikea. Tämä taas ei ainakaan pohjoisen näkökulmasta tunnu kovin houkuttelevalta eikä oikein hyvältäkään linjaukselta, jos näin joku on linjauksia tehnyt.

Mielenkiintoinen termi on tämä "rajoitettu strateginen isku". Siitä ilmeisesti on tulossa taikamantra, jota hoetaan tästä eteenpäin puolustuspolitiikan tulevana osana, joka pitää jotakin sisällään. Mantroilla on sellainen kummallinen piirre, että ne muuttuvat ajan oloon todellisuudeksi, ja toinen kummallinen piirre mantroilla on, että voi niitä, jotka eivät usko niihin. He tulevat olemaan tästä eteenpäin harhaoppisia. Mantralla on vielä yksi piirre, joka pitää sisällään sen, että se vahvistaa haluttua suuntausta. Tarpeeksi hoettuna se johtaa mahdollisesti ratkaisuihin, esimerkiksi kalustohankintojen osalta määritelmiin, jotka ovat oikeita tai sitten vääriä, minkä tulevaisuus näyttää.

Puolustusmantroilla on vielä se erityinen piirre, että niiden taakse on erittäin helppo kätkeytyä sanomalla, että tämä on ammattihenkilöstön valitsema linja. Varsinkin jos tämä on korkeimman kenraalitason näkemys, niin poikkeapa siitä linjasta! Se ei olekaan enää kovin yksinkertainen asia. Mutta meillä on kyllä Suomessa kokemusta ihan viime ajoilta siitä, että jotkut, esimerkkinä voisi käyttää pankinjohtajia, olivat takavuosina erehtymättömiä. He olivat ainoita, jotka tiesivät suunnan ja tiesivät sen, mihin suuntaan pitää mennä, mutta se suunta ei vain kestänyt kovin pitkälle, ikävä kyllä, ja sitä seurasi romahdus, ja hinta on meillä nyt maksettavana. Puolustuspolitiikassa on vielä kyse astetta vakavammasta asiasta. Siksi erityisesti toivon, kun valiokunta ja valiokunnat käsittelevät asiaa, huomioidaan myös tämä näkemys, ettei kaikki se, mitä valmiina tarjotaan, ole välttämättä aina oikea totuus.

Mikäli hyökkääjä valitsee strategisen iskun toimintavälineeksi, kysymys kuuluu, mikähän mahtaisi olla silloin pohjoisessa se kohde, joka valitaan. Vastausta ei kai kovin vaikea ole hahmottaa. Totta kai se Pohjois-Suomen näkökulmasta katsottuna olisi Oulu. Miksi se olisi Oulu, on tietenkin se seuraava kysymys, miksi se operatiivisena kohteena on tärkein koko Pohjois-Suomen alueella: Siellä on yliopisto, yliopistotason sairaala, elintarvikevarastot, jakelujärjestelmät, Pohjoismaiden mittakaavassa ja jopa koko Euroopan ja maailman mittakaavassa merkittävä teknologiakeskittymä, energiahuoltojärjestelmä on lähes sata prosenttisesti kaukolämmössä, samoin sähköhuolto kattaa koko alueen valtaväestön. Siellä on satamat, paperikoneet, vaikutusalueella rautatehdas jne. Lista on melkeinpä voisi sanoa loputon. Erityisesti siksi, että sillä talousalueella asuu Pohjois-Suomen väestöstä noin 70 prosenttia. Operatiivisena kohteena se on siis ylivoimaisesti tärkein.

No, miten me vastaamme uudella puolustusopilla siihen tärkeimmyyteen? Vastaamme siten, että viedään sieltä tärkeimmästä paikasta joukot pois. Tämä asettaa yhden kysymyksen: Onko tämä puolustusoppi sillä lailla toimivaa, että se myös vastaa siihen haasteeseen, jonka tämä kysymyksen asettelu herättää? Kuvitellaanko ehkä liikaa, että joukkojen siirroilla helikopterien kautta pystytään hoitamaan siirrot niin nopeasti, että ehdimme mukaan, kun ja jos ja toivottavasti ei koskaan vihollinen tulee? Ehkä tässä voisi olla syytä myös säätää laki — en tiedä, kuka sitä sitten noudattaa — että säädämme viholliselle myös ilmoitusvelvollisuuden siitä, milloin ja mi-

hin he aikovat tulla, jotta ennätämme lennätellä joukolla helikoptereita heitä vastaan.

Tällainen painopisteajattelu, jota tässä selonteossa on harjoitettu, on pohjoisen näkökulmasta suoraan sanoen käsittämätöntä. Luodaan uutta puolustusoppia, joka pohjaa rajoitettuihin strategisiin iskuihin. Samalla kuvitellaan, että purkamalla olevat puolustusjärjestelmät tärkeimmistä kohteista pystytään vastaamaan muutaman kymmenen helikopterin resursseilla mahdollisen hyökkääjän kapasiteettiin, resursseihin tai nopeuteen, jotka ovat melkeinpä määrättömät meidän näkökulmastamme katsottuna. Toivottavasti koskaan tämmöistä tilannetta ei tule, että sitä joudutaan käytännössä lähteä mittaamaan, mutta näin teorioitten kannalta tuntuu yhtäkkiä katsottuna, että toimiiko vai eikö toimi, se kysymys on syytä kyllä eduskunnassa käsitellä perusteellisesti.

Koko Perämeren kaari ajatellaan jätettäväksi kuljetettujen joukkojen varaan. Todella epäuskottavaa puolustusoppia. Vaasan ja Oulun lopettaminen merkitsee merkittäviä yhteiskuntapoliittisesti kielteisiä ratkaisuja myös nimenomaan katsottuna aluetalouden ja työllisyyspolitiikan näkökulmasta. Inhimillisellä puolella on työttömien määrän kasvu. Sotilashenkilöiden puolisoiden sijoittumisen ongelmat kasvavat merkittävästi tehtävillä ratkaisuilla. Henkilöstöpolitiikka varmaan tulee aina olemaan yksi puolustuslaitoksen tärkeimpiä tehtäväalueita, että henkilö kokee tehtävänsä mielekkääksi, motivoituneeksi ja uskoo myös niihin ratkaisuihin, mitä siellä tehdään. Nyt ikävä kyllä Pohjan prikaatin osalla esimerkiksi epäuskottavuus ainakin henkilöstön osalla on merkittävää. 1.1.1997 astui edellinen organisaatiomuutos voimaan, nyt ollaan suorittamassa uutta jo muutaman kuukauden sisällä.

Varuskuntien pitäisi olla osa muuta yhteiskuntaa mahdollisimman pitkälle. Toisin sanoen varusmiesten vieminen pois normaalista elämän piiristä ei ole nykyajan mukaista koulutusmenetelmää ainakaan parhaimmillaan. Säästöillä perustellut Pohjan prikaatin lakkautusperusteet kääntyvät itseään vastaan vähänkin kriittisesti tarkasteltuna. Säästöjen syntymisen sijasta syntyy kymmenien miljoonien kertaluonteisia kustannuksia ja lisäksi tulevat jatkuvat kustannusmenot, jotka rasittavat yhteiskuntaa, mikäli länsirannikolta lähtevät varusmiehet siirtymään pitkin maata.

Maanpuolustustahtoa ei sovi vähätellä. Se on yksi merkittävä osa uskottavaa puolustusta ja se joutuu näillä ratkaisuilla vähintäänkin koetukselle, jos pohjoisen Suomen väestö kokee, että selonteossa esitetyt ratkaisut eivät vastaa niitä tarpeita, mitä heillä on.

Yksi merkittävä piirre koko tässä keskustelussa liittyy myös siihen, ministeri Taina toi sen jossain vaiheessa keskustelua esille, että Oulu on kehittyvä yhteiskunnan osa-alue, joka kestää tietyllä lailla ratkaisun, joka ollaan tekemässä. Mielestäni se on erittäin kummallista puolustusoppia, jos se oppi pohjautuu siihen, että on kaupunki, joka imagollisesti kestää jonkin ratkaisun, joka tekee lisää työttömiä siihen osaan yhteiskuntaa. Kumminkin todellinen tilanne Oulussa on tällä hetkellä se, että kaupungin työttömyysaste on noin 20 prosenttia. Jos pahimmillaan ratkaisut lisäävät työttömiä, työttömien määrä nousee noin 2 prosenttiyksikköä, jolloin ollaan 22 prosentin luvussa, joka on aivan liikaa.

Arvoisa puhemies! Käsiteltäessä selontekoa eduskunnassa toivon, että siihen todella paneudutaan perusteellisesti ja käsittelyssä todella tarkasti punnitaan todelliset vaikutukset ja sisältö ja merkitykset, joita päätöksillä on. Päätökset eivät saa pohjautua mihinkään imagon varaan tehtyihin päätöksiin. Niillä pitää olla myös todella sisältö, jotta koko maa voi kokea olevansa uskottavan, itsenäisen puolustuksen piirissä. Silloin vasta, kun tämä ehto täytyy, voi sanoa, että se vastaa myös kansalaisten tahtoa. Eriarvoistaminen tämän suuntaisissa kysymyksissä ei saa tulla kysymykseen missään tapauksessa.

Ed. Vehkaoja merkitään läsnä olevaksi.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Oulun Pohjan prikaatin lakkauttaminen perustuu siihen, että pioneeri- ja viestikoulutus keskitettäisiin valmiusyhtymään eli Kajaaniin, ja tämä perustuu koulutuksen uudistamiseen ja siihen ajatukseen, että tämä valmiusyhtymä koulutettaisiin kaikkinensa samassa paikassa, eli perustelut ovat Puolustusvoimien kehittämiseen liittyviä.

Mitä tulee siihen, puolustetaanko koko maata vai ei, meillä jäisi kyllä suuri osa maasta puolustamatta, jos se riippuisi siitä, missä varusmieskoulutusta annetaan. Pääministeri jo mainitsi Tampereen yhtenä esimerkkinä. Tässä koko uudistuksessa on nyt tarkoitus pystyä kehittämään sen tyyppiset joukot, jotka ovat tehokkaina siirrettävissä mahdollisen kriisin uhatessa siihen osaan maata, jossa joukkoja tarvitaan. Me emme

toivo, että mitään kriisiä syntyisi, mutta jos sellainen syntyisi tai olisi syntymässä, niin varmasti siinä vaiheessa hyvin varhain tiedettäisiin, mistä on kysymys, ja tällaiset tarvittavat siirrot voitaisiin tehdä.

Mitä tulee yhteiskuntapoliittiseen puoleen, siihen, että tällaisella siirrolla on vaikutuksia alueen työllisyyteen, sillä on vaikutuksia henkilöstöön, se vaikeuttaa henkilöstön sijoittumista, varmasti osa jää työttömäksi, koska ei kykene vaihtamaan paikkakuntaa, tämä on varmasti kaikki totta ja pitää tietysti punnita tässä kokonaisuudessa näitäkin vaikutuksia. Mutta nämä siirrot perustuvat nyt todellakin Puolustusvoimien koulutustarpeisiin ja tämän uudistuksen tavoitteisiin.

Olen ed. M. Korhosen kanssa aivan samaa mieltä siitä, että Puolustusvoimien järjestelmä on ollut poukkoileva ja on nimenomaan esimerkiksi Oulussakin tehty kehitystyötä. Samoin on tapahtunut Vaasassa ja monilla paikkakunnilla, ja nyt ehdotetaan muutoksia. Tämän tapaiset tilanteet pitäisi tietysti välttää. Aikaisemmassa puheenvuorossani jo totesin, että toivoisin, että kun nyt ratkaisut tehdään tällaisesta suuresta uudistuksesta ja kokonaisuudesta, se merkitsisi pitkän tähtäyksen linjausta, jolloin myös henkilöstö voisi nähdä, että kehitystyö tapahtuu pitkällä tähtäyksellä. Näin minun mielestäni pitäisi toimia. Siinä suhteessa olen samaa mieltä, että Puolustusvoimien henkilöstöpolitiikassa on korjaamisen varaa.

Ed. Komi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ei minulle oikein selvinnyt, mikä se perusajattelu on. Jos tiedetään, että jokin kohde on valmiiksi jo tärkeä, niin kuin ministeri sanoi, ja tarvittaessa joukkoja siirretään sinne, niin miksei kouluteta siellä, mikä todennäköisesti tulee olemaan strategisesti kaikista tärkein kohde? On aivan eri asia kouluttaa ihmisiä kaupunkiolosuhteissa, satamaolosuhteissa, yliopistolla, yliopistosairaalassa kuin kouluttaa metsässä. Ne ovat kaksi erilaista ympäristöä, missä joukot toimivat sen jälkeen. Mielestäni on jotenkin kummallista, jos ihmiset viedään metsään koulutettaviksi ja katsotaan, että heitä tarvitaan kaupungissa. Ei se minusta kovin johdonmukaista ajattelumallia ole, jos koulutuksellisesti katsotaan sitä.

Kun puhutaan yhteiskunnan tilanteessa, missä talous on erittäin kovissa vaikeuksissa, tulee myös tällä puolella huomioida se, mitä koulutus maksaa, mitkä ovat kertaluonteiset kustannukset, mitkä ovat ne kustannukset, jotka syntyvät esimerkiksi pelkästään jo siitä, että varusmiehiä lähdetään siirtämään vuodesta toiseen eteenpäin satojen kilometrien päähän siitä, mistä he ovat kotoisin.

Niin kuin sanoin, Pohjois-Suomen väestöstä noin 70 prosenttia sijoittuu Oulun talousalueen vaikutusalueelle, mikä on kumminkin merkittävä määrä siitä, mikä varusmieskanta tulee olemaan. Kyllä silloin myös tällainen taloudellinen ajattelu tulee kysymykseen, saati sitten että Hiukkavaaran tilat jäävät tyhjilleen, 2 300 hehtaaria maata, jolle ei mitään järkevää käyttöä ole. Tuntuu kovin kummalliselta talousajattelulta.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on puhuttu varusmiesten vähentämisestä niin rauhan- kuin sodanaikaisistakin tehtävistä ja edelleen, että asevelvollisuusaikoja muutetaan siten, että niitä tulee kolme eripituista, niin ed. Rimmi siihen kajosikin, että sivareita ei tarvita varsinaisessa sodassa, koska monet asiantuntijat ovat sanoneet, että he ovat enemmänkin tiellä niissä tilanteissa. Tuli mieleen se, eikö voida ajatella, että peruspalvelusaika siviilipalvelusmiehillä olisi kuusi kuukautta, koska sitä pitempi aika varmasti on turhauttavaa, jos on nurmikonleikkauksia sairaalan pihoilla? Eikö voida ajatella pitempiaikaisia siviilipalvelusmiesten palveluksia esimerkiksi juuri siellä, mihin ed. Rimmi viittasi, kehitysalueprojekteissa sekä kulttuuriasioissa, mikseipä erilaisissa tutkimustehtävissä, koska heissä on koulutettua väkeä, ja edelleen humanitaarisissa tehtävissä joissakin yhteisöissä, koska tällä tavalla hekin saisivat tärkeää työtä? Nämä sovitettaisiin sitten samoihin ajanjaksoihin. Vaativammat tehtävät olisivat yhdeksän tai kaksitoista kuukautta ja perinteellinen, todella nurmikonleikkuu ja sairaiden kuljettaminen olisi kuudelle kuukaudelle jäävien siviilipalvelusmiesten aseeton koulutus.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti haluan ed. M. Korhoselle todeta vielä sen, että ei pioneeri- ja viestikoulutus Oulussa tällä hetkelläkään ole mikään takuu Oulun turvaksi. Jos kriisi uhkaisi, lisää sinne joukkoja tarvittaisiin. Tämä kriisitilanteen perustelu ei näihin järjestelyihin nyt sovi. Sitä täytyy tarkastella muusta näkökulmasta.

Ed. L a x : Fru talman, rouva puhemies! I mitt anförande skall jag gå in på fyra saker. För det första: betydelsen av att regeringen aktivt skapar bred förståelse i Europa och bland Nato-länderna för det värde Finlands alliansfrihet har för stabiliteten i Östersjöregionen och därmed för hela Europa samt av att regeringen i det här sammanhanget också klart höjer ett varningens finger för att en oförsiktig, ogenomtänkt utvidgning av Nato kan äventyra denna stabilitetsfaktor.

Den andra frågan som jag vill gå in på har egentligen anknytning till samma sak och gäller behovet av att intensifiera det försvarspolitiska samarbetet mellan Sverige och Finland. I ett längre perspektiv tror jag att det vore ytterst olyckligt om Sverige och Finland råkade in på olika vägar.

Som tredje punkt skall jag säga några ord om det som vi kallar det trovärdiga försvaret och i synnerhet fästa uppmärksamhet vid riksdagens roll som garant för att vi också på sikt kan upprätthålla ett trovärdigt försvar.

Slutligen vill jag väcka några allvarliga frågor i anslutning till minister Tainas delvis ganska överraskande utspel i slutet av beredningen av regeringens redogörelse, när hon föreslog att den svenskspråkiga utbildningen vid Nylands brigad skulle rivas upp. Det som ytterligare ger anledning till allvarliga reflexioner är det ytterst populistiska och ovärdiga sätt på vilket centerns gruppledare Aapo Saari här utnyttjade samma tema.

Rouva puhemies! Puheenvuorossani aion kiinnittää huomiota neljään asiaan, ensinnäkin Suomen liittoutumattomuuden merkitykseen koko Itämeren alueen ja siinä myös koko Euroopan kannalta. Erityisesti haluan painottaa hallituksen roolia, että se hankkisi laajaa ymmärrystä tälle asetelmalle ja myös osaisi varoittaa eri osapuolia niin Euroopassa kun Naton piirissä siitä, että harkitsematon laajennus voi vaarantaa tämän arvokkaan asetelman.

Tähän liittyy toinen kysymys, johon haluan kiinnittää huomiota. Asia, joka on ollut monessa puheenvuorossa esillä, on tarve entisestään tiivistää puolustuksellista yhteistyötä Ruotsin kanssa.

Kolmanneksi haluan puuttua eduskunnan rooliin takuumiehenä, takaajana, sille, että meillä todellakin tulevaisuudessa on uskottava puolustus.

Ja aivan lopuksi muutama vakava ajatus sen johdosta, että täällä ed. Saari varsin populistisesti yritti käyttää ruotsinkielistä varusmieskoulutusta jonkinnäköisenä lyömäaseena ja myös siksi, että ministeri Taina aika yllättäen ja ilmeisesti ei kovin hyvin asiaan paneutuneena selonteon valmisteluvaiheessa hallituksessa heitti ajatuksen, että ruotsinkielinen varusmieskoulutus heitettäisiin muualle, pois Uudenmaan prikaatista.

No niin, menen ensin Natoon ja meidän liittoutumattomuutemme. Yhdyn hallituksen peruslinjauksiin. Olisin kuitenkin selonteosta odottanut enemmän aktiivista vaikuttamista naapureihin ja Nato-maihin erityisesti sen korostamiseksi, että Suomen, ja miksei myös Ruotsin, se on tietysti Ruotsin asia, mutta kuitenkin, liittoutumattomuus on todella arvokas, vakauttava tekijä Itämeren alueella ja näin ollen hyvin tärkeä koko Euroopan vakauden kannalta. Tällaista korttia ei pidä pelata pois helppohintaisesti. Tuskin on Natonkaan etujen mukaista vaarantaa tällaisen vakauttavan asetelman olemassaoloa. Pääministerin esittelypuheenvuorossa oli kuitenkin ilokseni paljon enemmän aktiivisen vaikuttamisen otetta kuin itse selonteon tekstissä ja on muittenkin ministereitten puheenvuoroissa tullut sama henki esille.

Venäjän presidentti Boris Jeltsin vahvisti eilisessä Helsingin Sanomain haastattelussaan, että Suomen, ja näin minä ymmärsin, myös Ruotsin liittoutumattomuus on Venäjälle erittäin arvokas. Se edustaa arvoa, jota Venäjä ei haluaisi menettää. Osoittihan jo Neuvostoliitto aikanaan, että Ruotsin Nato-jäsenyydestä kieltäytymisestä kannatti maksaa hinta: Suomelle sallittiin liikkumavara kehittää puolueettomuuspolitiikkansa. Jeltsinin lausunto antaa siis aihetta uskoa, että Venäjä tunnustaa, että pidättäytyminen painostamasta esimerkiksi Baltian maita on edullista, jos Suomen liittoutumattomuus tai liittoutuminen on toisessa vaakakupissa.

Naton laajentaminen on joka tapauksessa ongelmallinen Suomen kannalta. Nato painottaa kyllä, niin kuin tässäkin on käynyt ilmi, uutta rooliaan ja pyrkimyksiään antaa etusija rauhanturvaamiselle ja poliittisluontoiselle yhteistyölle. Rauhankumppanuusohjelman käynnistäminen ja syventäminen tukee selvästi tällaista käsitystä, mutta uusien täysivaltaisten jäsenten ottaminen perinteisten puolustustakuiden piiriin herättää sitä vastoin päinvastaisia ajatuksia ja hämmennystä. Ei ole ihme, että Suomessa ja myös eräissä muissa maissa pelätään uusien etupiirien ja rajalinjojen syntymistä Eurooppaan. Ja nimenomaan tämä pelko on synnyttänyt vaatimuksia

myös meidän maamme liittymisestä läntiseen puolustusliittoon.

Toivonkin, että presidentit Bill Clinton ja Boris Jeltsin huippukokouksessaan viikon loppupuolella päätyvät myös täkäläisiä mielialoja rauhoittaviin ratkaisuihin. Itse en aivan ymmärrä Yhdysvaltain kiirettä laajentaa Natoa. Onhan sotilaallisen voiman palauttamisen aika Venäjällä pitkä, sen me tiedämme kaikki. Toisaalta en kuvittele, että Suomi yksin saisi supervallan kääntämään kelkkaansa, mutta jäitä hattuun aina sopii suositella varsinkin, jos kansalaistemme keskuudessa olevia pelkoja ei osoiteta perusteettomiksi.

Venäjä voisi tietysti myös harjoittaa itsekritiikkiä ja omilla toimillaan hälventää Natolta turvatakuita nyt hakevien maiden pelkoja. Erityisen valitettavana pidän syytöksiä Baltian tasavaltoja kohtaan näiden venäläisvähemmistöjen syrjimisestä. Muun muassa Etyj on tutkinut asiaa ja todennut syytteet perättömiksi.

Sitten muutama sana Ruotsin ja Suomen välisestä yhteistyöstä. Olipa kysymys toiminnasta Euroopan unionissa, vaikuttamisesta Baltian tilanteeseen tai suurvaltadialogiin, olemme vahvimmillamme aina, kun saamme Pohjoismaiden tuen hankkeillemme. Ed. Ahon tapaan jäin selostuksesta kaipaamaan Ruotsin ja Suomen välisen yhteistyön tiivistämisen merkitystä turvallisuuspolitiikan alueella. Tässä toki ulkoministeri Halosen ja hänen ruotsalaisen kollegansa yhteisesiintyminen julkisuudessa edustaa sitä, mitä olisin toivonut myös selonteosta. Muutenkin tässä ministeri Halosen ja myös ministeri Tainan suusta on tullut vakuutuksia siitä, että aktiivisesti pyritään Ruotsi — Suomi-yhteistyötä syventämään.

Puolustusmateriaalihankintojen valvontakysymysten, koulutuksen ja tiedonvaihdon aloilla voisi käynnistää monia kustannuksia vähentäviä ja tehokkuutta lisääviä yhteishankkeita. Pohjoismainen kriisinhallintayhteistyö käyköön hyvästä kokemusperäisestä esimerkistä. Erityisen onnetonta voisi olla, jos Suomi ja Ruotsi ajanoloon ajautuisivat erilaisiin turvallisuuspoliittisiin ratkaisuihin. Ainakaan näin ei saa käydä riittämättömän yhteydenpidon vuoksi, eikä yhteistyö saa jäädä puoluepoliittisten suhdanteiden jalkoihin.

On monta kertaa todettu, että Suomen turvallisuuspolitiikan perustana on uskottava kansallinen puolustuskyky. Puolustusvalmiutemme on oikeastaan kolmen tekijän varassa: hyvin koulutettu reservi, riittävä ja asianmukainen kalusto sekä vahvat perinteet. Tekninen kehitys ja henkilöstövahvuuksien pieneneminen ovat viimeisten parinkymmenen vuoden aikana muuttaneet sodankäyntitapaa ja siten aiheuttaneet muutospaineita myös puolustuksemme doktriinille.

Hallitus esittää, että on kehitettävä nopeaa reagointikykyä sotaa alempiasteisissa kriiseissä ja kenttäarmeijan liikkuvuutta, tulivoimaa ja taistelukestävyyttä. Olen tästä asiasta samaa mieltä. Haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että hyvän tahdon ilmaiseminen ei yksin vie toivottuun tulokseen.

Asian havainnollistamiseksi ja myös siitä syystä, että usein varsin helppohintaisesti myös tässä salissa vaaditaan puolustusmenojen leikkausta viittaamalla siihen, että muuallakin Länsi-Euroopassa leikataan — ja silloin aina unohdetaan, mistä lähtökohdasta missäkin maassa lähdetään — voi verrata Suomen, Ruotsin ja Norjan materiaalihankintoihin käyttämiä määrärahoja vuosina 1990—1995. Suomi käytti tänä aikana 17 miljardia näihin hankintoihin, Norja 20 ja Ruotsi peräti 60 miljardia markkaa. Pitemmän aikavälin tarkastelu Suomen ja Ruotsin välillä antaa saman kaltaisen lopputuloksen, kaula vain kasvaa kummasti. Vuodesta 1970 Ruotsi on käyttänyt yli 170 miljardia markkaa materiaalihankintoihin. Suomen osalta loppusumma on 52 miljardia, vajaa kolmannes.

Tällä hetkellä Ruotsi laskee pystyvänsä varustamaan 16 prikaatia. Hallituksen selonteon mukaan meidän prikaatimäärämme tulee laskemaan nykyisestä 27:stä 22 prikaatiin. Voidakseen arvioida puolustuskykymme uskottavuutta eri tilanteissa, kansalaisilla on oikeus tietää, mikä on todellinen tilanne meidän prikaatiemme kohdalla ja miten hallitus arvioi puolustuksemme uskottavuuden edellä mainittujen lukujen valossa. Totta kai, valiokuntakäsittelyssä näihin asioihin on kiinnitettävä huomiota tässä talossa.

Selonteossa käsitellään myös Puolustusvoimissa toimeenpantavia säästötoimenpiteitä. Toimintamäärärahoja on tarkoitus säästää kahdella tavalla. Varusmiespalvelusajan keskimääräinen lyheneminen aiheuttaa säästöjä, joita kohdentamalla koulutuksen laatua voidaan parantaa. Näin sanotaan. Pieniä joukko-osastoja lakkauttamalla saavutetaan vuorostaan niitä säästöjä, joiden avulla Puolustusvoimat saavuttaa hallituksen sille antamat säästötavoitteet.

Minä rohkenen kuitenkin epäillä näitä lukuja ja haluan kiinnittää huomiota siihen, että ministeri Taina myös esittelypuheenvuorossaan totesi, että kysymyksessä on minimibudjetti. Kysymyksessä on pitkä ajanjakso, paljon epävarmuusteki-

jöitä voi tulla eteen. Uskottavuuden kannalta on erityisen tärkeää, että kertausharjoituksia todella voidaan panna täytäntöön, niin kuin hallituksen selonteossa esitetään. Tässä onkin eduskunnan rooli uskottavan puolustuskyvyn takaajana keskeinen. Tähän tietysti palataan joka vuosi budjettikäsittelyn yhteydessä, mutta kyllä vakavasti on uskallettava katsoa nyt tosiasioita suoraan silmiin.

Hallituksen esittämien linjausten toimeenpano, ilman että puolustuskyvyn uskottavuus alkaa kärsiä, edellyttää ymmärtääkseni vielä perusteellisia selvityksiä ja suunnitelmia, joiden parlamentaarinen arviointi on keskeinen, ja siihen tietysti liittyy myös kansalaiskeskustelu. Vaikken minä haikaile entisajan ns. parlamentaarisia puolustuskomiteoita, olen kuitenkin vähän samaa mieltä kuin ed. Aho, että me kaipaamme laajapohjaista parlamentaarista selvittelyä, siihen pitää löytää uusia muotoja. Tämä on pitkäjänteistä toimintaa, joka edellyttää paljon enemmän asiatietoa ja paneutumista kuin mitä selonteon yhteydessä, normaalin valiokuntakäsittelyn yhteydessä, voidaan tehdä. Tiedän sen omasta kokemuksesta, olin viimeisessä parlamentaarisessa puolustusneuvottelukunnan työssä mukana.

Sitten ruotsinkieliseen varusmieskoulutukseen. Todellakin herättää vakavia kysymyksiä se, että hallituksen valmistelun yhteydessä tapahtui niin kuin tapahtui, ja että keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja halpahintaisesti käyttää jonkinnäköisenä lyömäaseena ruotsinkielistä varusmiespalvelua. Kysymyksessä on hirveän vakava asia. Itse asiassa kysyn itseltäni, ovatko arvon kollegat ymmärtäneet, minkä varassa tämän maan kaksikielisyys on? Minkä varassa ruotsin kielen säilyminen tässä maassa on?

Sen minä ymmärrän, että suomenkielinen, joka ei koskaan joudu vaikeuksiin, kun hän käyttää omaa kieltään, harvoin tulee ajatelleeksi, minkä varassa vähemmistökielen tulevaisuus ja olemassaolo on. Toisin kuin eräissä muissa monikielisissä tai kaksikielisissä maissa, esimerkiksi Sveitsissä tai Belgiassa, Manner-Suomen ruotsinkielisellä väestöllä ei ole omaa aluetta. Tämän oman alueen korvaavat yksikieliset instituutiot: koululaitos, seurakunnat, oma hiippakunta, oma sotilaskoulutusjoukko-osasto jne. ja näiden ympärille kehittyneet verkostot, jotka takaavat meille ruotsinkielisille mahdollisuuden käyttää ruotsia useimmilla elämänalueilla. Tästä on kysymys. (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Ed. Aittoniemi huutaa väliin. Hän on osallistunut tämän ja edellisen eduskunnan yksimielisiin päätöksiin, joilla sinetöitiin perusoikeusuudistus, jossa entisestään teroitettiin tämän maan kaksikielisyyttä. Jopa Lipposen hallituksen ohjelmassakin lukee, että perusoikeusuudistuksen jatkotoimenpiteisiin ryhdytään. Jos ruvetaan heittelemään tämän tyyppisiä asioita vähän niin kuin näyttää olevan, että niin kuin sattuu, ei tule mieleen, ei muisteta, silloin toimimme koko perusoikeusuudistuksen henkeä ja kirjainta vastaan. En usko, että tämä on tämän eduskunnan tahto.

Lopuksi haluaisin sanoa ed. Saarelle, että sen enempää kielelliset kuin strategiset syyt eivät ole tehneet Vaasan joukko-osastoa ja Uudenmaan prikaatia millään lailla toistensa vaihtoehdoiksi.

Fru talman! Det att man på så lösa grunder som jag har redogjort för här kan bolla, leka med den svenska beväringsutbildningen här i landet är ovärdigt, men framför allt är det en mycket allvarlig signal till den svenskspråkiga befolkningen i vårt land. Det är dags för oss svenskspråkiga i det här landet att inse att vi har ett stort pedagogiskt obearbetat fält med att upplysa våra finska systrar och bröder om de verkliga förutsättningarna för att detta land skall förbli tvåspråkigt.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Siltä varalta, ettei vain jää väärää käsitystä, haluan todeta sen, että hallituksen piirissä ei ole keskusteltu lainkaan ruotsinkielisen varusmiespalveluksen lopettamisesta. Ed. Laxin puheenvuorosta saattoi saada sen kaltaisen käsityksen, kuin hallituksessa olisi tällaisesta puhuttu. On kyllä keskusteltu siitä, voitaisiinko ruotsinkielinen koulutus Dragsvikin sijasta antaa Vaasassa, aivan samalla tavalla kuin suomenkielistäkin koulutusta nyt siirretään paikasta toiseen, mutta tässä tapauksessa ehdotus ei saanut kannatusta.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samaan kohtaan ed. Laxin puheenvuorossa itsekin halusin puuttua. Aikaisempia debatteja en valitettavasti päässyt kuuntelemaan ja jos olisin yksin tämän puheenvuoron varaan jäänyt, niin olisin joutunut ihmettelemään, onko kaikki tähän saakka toimitettu tieto ollutkin väärää. Olen ollut siinä käsityksessä, että Rkp on todellakin hylännyt aktiivisesti sen vaihtoehdon, että Vaasassa olisi voitu jatkaa varuskuntaa. On tarjottu sellaista ratkaisua, että koulutuskieli olisikin vaihdettu siellä nykyisestä suomesta ruotsin kieleen, joka varmasti paikalliselle väestölle olisi hyvin kelvannut. Täytyy kui-

tenkin muistaa, että meillä ei kaupunkivaruskuntia, jotka ovat aivan keskellä kaupunkia, juuri muita tässä maassa edes ole.

Jäin ihmettelemään ed. Laxin puheenvuorossa, kun hän puhui kansalaiskeskustelusta ja parlamentaarisesta arvioinnista, tarkoittiko hän puheenvuorollaan sitä, että selonteossa nyt esitetty kokonaisjärjestely pitäisi pysäyttää, panna uusiksi odottamaan parlamentaarisen komitean työn tuloksia.

Ed. H. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan samaan asiaan kiinnitin huomiota, mihin ed. Vehkaojakin, siinä mielessä, että minuakin ihmetyttää suuresti, että Vaasassa ei olisi voitu antaa kaksikielistä sotilaskoulutusta.

Jatkokysymys on siinä, että nyt kuitenkin, kun Vaasan varuskunta ehdotetaan lakkautettavaksi, sieltä toiminnot ja henkilökunta siirretään Uudenmaan prikaatiin eli täysin suomenkielisestä varuskunnasta siirretään täysin ruotsinkieliseen varuskuntaan. Eikö tässä silloin loukata suomenkielisten oikeuksia, jos edellisessä tapauksessa olisi loukattu ruotsinkielisten oikeuksia?

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vehkaojalle parlamentaarisesta valmistelutyöstä. Minä en kyseenalaista ollenkaan selontekoa, se ei ole vaihtoehto. Me tarvitsemme molempia. Tämä toimii osaltaan hyvin, mutta kokemuksesta tiedän vain sen, että tämä on vaativa ala. Sitä paitsi siihen on varsin tähdellistä pyrkiä rakentamaan yhteisymmärrystä, laajaa konsensusta. Vaikeisiin asioihin paneutuminen edellyttää runsaampaa ajankäyttöä kuin mihin tällaisessa käsittelyssä on mahdollisuus.

Mitä vielä Uudenmaan prikaatiin tulee, haluan vain muistuttaa siitä, että enemmistö ruotsinkielisestä väestöstä asuu etelässä. Itse asiassa strategisesti on aivan fiksua, että ruotsinkielinen prikaati vastaa rannikon ja saariston puolustuksesta.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen Turvallisuus muuttuvassa maailmassa -selonteossa kaksi vuotta sitten otettiin käyttöön laajan turvallisuuskäsityksen näkökulma. Se laajensi turvallisuuspolitiikan vaikutuspiirin valtiollisen koskemattomuuden turvaamisesta kansalaisten turvallisuuden vahvistamiseen riippumatta ulkoisen uhan aiheuttajasta tai aiheuttamistavasta. Muutos oli periaatteellisesti tärkeä. Perinteinen valtiokeskeinen turvallisuuspolitiikka perustuu viholliskuviin, joille haetaan sotilaallisen uhkan kasvot. Valtakunnan alueellinen koskemattomuus varmistetaan armeijoilla ja asevarustelulla.

Kansalaisen turvallisuus liittyy kuitenkin vain pieneltä osin valtioiden välisiin rajoihin. Se on olemassa, kun yhteisön jokainen jäsen kokee elämänsä puitteet turvallisiksi ja voi luottaa tulevaisuuteen. Kuten turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon johdannossa aivan oikein todetaan, siihen kuuluvat ihmisoikeudet, oikeusvaltioperiaate sekä taloudellinen vapaus, sosiaalinen vastuu ja keskinäinen solidaarisuus ympäristön suojelemiseksi. Turvallisuuden perustaa luovat tasavertaisten kansalaisten ja kansakuntien yhteistyö sekä toisen ihmisen ainutkertaisuuden kunnioittaminen kaikissa olosuhteissa.

Selonteossa laaja turvallisuuskäsitys on kuitenkin jätetty vain johdannon ylimalkaisten viittausten varaan. Selonteko määrittelee tehtävänsä lähivuosien puolustuspolitiikan ja Puolustusvoimien kehittämisenä osana Suomen kokonaisvaltaista turvallisuuspolitiikkaa. Kaunis muotoilu kaunistelee sisältöä. Kokonaisvaltaisella turvallisuuspolitiikalla ei tässä tarkoiteta laajaa turvallisuuskäsitystä, vaan sotilaallisen puolustuksen suppeaa viitekehystä. Valittu näkökulma tekee mahdottomaksi arvottaa ja verrata sotilaallisen maanpuolustuksen panostuksia muihin keinoihin vahvistaa turvallisuuttamme.

Perinteinen sotilaallinen maanpuolustus on selonteossa itseisarvo. Sen asemaa ei kyseenalaisteta, vaikka alkulehdillä aivan oikein arvioidaan, että Euroopan oloissa yksikään maa ei voi taata turvallisuuttaan yksin. Selonteko lähtee perinteisen maanpuolustuksen hengessä myös asevelvollisuuden säilymisestä, vaikka toisaalla todetaan aseteknisen kehityksen tehneen suureen mieslukuun perustuvan kenttäarmeijan vanhanaikaiseksi.

Jos aidosti haluamme siirtää turvallisuuspolitiikan painopistettä valtiokeskeisyydestä kansalaiskeskeiseksi, laaja turvallisuuskäsitys on oltava kehikkona silloinkin, kun tarkastelun kohteena ovat aseet. Nyt siihen olisi ollut hyvä tilaisuus ajallisestikin, kun koko Eurooppa hakee uutta turvallisuuspolitiikan perustaa kylmän sodan jälkeisessä maailmassa.

Arvoisa rouva puhemies! Viime aikoina turvallisuuspoliittista keskustelua on hallinnut Naton laajeneminen ja Suomen suhde puolustusliittoon. Tunnusomaista suomalaisessa keskustelussa on ollut tarve nähdä Nato uuden ajan orga-

nisaationa, joka on karistanut harteiltaan alkuperäisen tehtävänsä lännen atlanttis-eurooppalaisena sotilasliittona. Selonteossakin Naton arvellaan olevan muuttumassa pelkästä kollektiivisen puolustuksen järjestöstä laajan turvallisuuspoliittisen yhteistyön ja vakauspolitiikan välineeksi koko Etyj-alueella. Tällainen mielikuvien rakentelu onkin tarpeen, jotta Nato-intoilijat voisivat jatkaa vyörytystään mahdollisimman pitkälle. Hyvän kasvualustan sille on tarjonnut maan virallinen linja parin viime vuoden aikana, jossa virallisen liturgian liittoutumattomuuteen ja uskottavaan puolustukseen on liitetty tulevaisuutta koskevia varaumia.

En ole myöskään ihastunut tapaan, jolla Naton rauhankumppanuutta ja osallistumista Nato-vetoiseen kriisinhallintaan on ministeritasoltakin markkinoitu. Se on hämärtänyt turvallisuuspoliittista linjaamme kansalaisten keskuudessa ja luonut sen muuttamiseen liittyviä odotuksia Venäjää pelkääville. Viimeistään Jeltsinin haastattelu eilisessä Helsingin Sanomissa osoitti, että venäläisestä näkökulmasta Nato on yhä sitä vastaan tähdätty sotilasliitto. Sitä se on monille muillekin. Entiset Varsovan liiton maat ja Neuvostoliiton alaisuudesta vapautuneet uudet demokratiat pyrkivät Natoon Venäjän pelosta. Ne haluavat päästä Naton sotilaallisen ylivoiman turvaan viholliskuvanaan Venäjän uhka. Se on päivänselvä asia.

Sama koskee Suomen Nato-intoilijoita. Ei siinä joukossa olla kiinnostuneita kriisinhallinnan kehittämisestä tai rauhankumppanuudesta sanan ei-poliittisessa merkityksessä. Suomalaiset Nato-lippua heiluttelevat haluavat samalla tavalla kuin entiset Neuvostoliiton alusmaatkin päästä Natoon, koska se koetaan lännen linnakkeena idän valloitushalua vastaan.

Natoa koskevassa mielikuvapolitikoinnissa vähätellään tietoisesti sen roolia Yhdysvaltojen omassa ulkopolitiikassa. Ainoana todellisena supervaltana USA käyttää kylmän sodan aikaisia sotilasliittoja välineenä vakiinnuttaa maailmanlaajuinen johtajuutensa. Myös se voi olla uhka Euroopalle ja Suomelle. Kuvaava esimerkki USA:n kasvavasta ylimielisyydestä on sen Turkin-politiikka. USA painostaa parhaillaan EU:ta aloittamaan jäsenneuvottelut Turkin kanssa, jotta Turkki ei käyttäisi uhkaamaansa veto-oikeuttaan estääkseen Naton laajenemisen.

Nato ei ole oikea ratkaisu Euroopan vakauden vahvistamiselle ja konfliktien hallinnan kehittämiselle. Kylmän sodan päätyttyä Naton olisi pitänyt Varsovan liiton tapaan lakkauttaa itsensä tehtävänsä suorittaneena. Silloin uusi kollektiivinen ja tasavertaiseen yhteistyöhön perustuva turvallisuusrakenne olisi voitu luoda esimerkiksi Etyjin roolia kehittämällä. Se ei ole myöhäistä vieläkään. Siksi Suomen etujen mukaista ei ole Naton laajentuminen eikä tiivistyvä yhteistyö sen kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Pääosa selonteosta käsittelee Puolustusvoimien kehittämistavoitteita. Mielenkiintoisinta sitä koskevassa pohdinnassa on osuva kuvaus kriisien ja sodan olemuksen muuttumisesta. Valitettavasti siitä tehdyt johtopäätökset asevoimien muutostarpeista ovat jääneet pahasti kesken. Selonteko on ilmeinen kompromissi radikaaleihin uudistuksiin valmiiden ja muutoksia pelkäävien välillä.

Selonteko perustuu asevelvollisuuden jatkumiseen, joskin entistä järkevämpinä palvelusaikoina. Toisaalta todetaan, että tietoyhteiskunnassa asevoimat rakentuvat teknisesti korkeatasoisista, henkilövahvuudeltaan pienistä ja hyvän liikkuvuuden omaavista joukoista. Monissa Euroopan maissa harkitaan asevelvollisuudesta luopumista tai ainakin asevelvollisten määrän vähentämistä ottamalla palvelukseen vain osa ikäluokasta. Tähän suuntaan pitäisi toimia Suomessakin.

Uudistan tässä naisten vapaaehtoista asepalvelusta koskeneessa keskustelussa tekemäni esityksen: Tehdään myös miesten asepalvelusta tasa-arvon mukaisesti vapaaehtoinen. Se toisi asepalvelukseen siihen motivoiduimmat ja pakottaisi Puolustusvoimat kehittämään koulutusta tehokkaaksi ja kiinnostavaksi. Näin myös joukkojen määrä saataisiin sopeutetuksi todellisen tarpeen mukaiselle tasolle.

Selonteko sisältää runsaasti Puolustusvoimien aseistukseen liittyviä toiveita. Toisaalla valitellaan toimintamäärärahojen niukkuutta. On täysin selvää, että kumpaakin on tarkasteltava yhtenä kokonaisuutena. Puolustusvoimien toimintamäärärahojen tämänhetkinen niukkuus on seurausta Hornet-hankinnasta, joka oli järjetön virheinvestointi Suomen kaltaiselle maalle. Nyt on pidettävä huolta, että tulevat hankinnat palvelevat tehokkaalla kustannus—hyöty-suhteella Suomen sotilaallista turvallisuutta.

Selonteon epämääräiset viittaukset Maavoimien tuleviin helikopterihankintoihin voivat pahimmillaan merkitä Hornettien kaltaisten leikkikalujen hankkimista. Siksi, arvoisa rouva puhemies, selonteon käsittelyn aikana eduskunnan on ilmaistava selkeästi, että Maavoimien liikkuvuutta voidaan määrärahojen puitteissa vahvis-

taa tulevaisuudessa kuljetushelikopterikalustoa uudistamalla. Sen sijaan taisteluhelikoptereita Suomeen ei tarvita.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Historiankirjoista me olemme lukeneet suursuomalaisuudesta, mutta kun minä äskettäin kuuntelin ed. Pykäläistä, mieleeni yhden sortin henkinen suursuomalaisuus tuli, kun hän lausahti puhujakorokkeelta, että Naton olisi itse itsensä pitänyt lakkauttaa sen jälkeen, kun Varsovan liittokin hajosi. Me täältä Suomesta voimme monenlaisia neuvoja maailmalle, ed. Pykäläinen, antaa mutta rajansa nyt kaikella.

Mitä tulee armeijan tapaan, miten siis rekrytoidaan väkeä armeijaan, muistelen presidentti Mauno Koiviston aikoinaan pohdiskelleen asiaa sillä tavalla, että erilaisissa tehtävissä, jotka liittyvät tämän tyyppisiin asioihin, olisi hyvä olla myös sellaisia ihmisiä, jotka niin kauheasti eivät niistä töistä tykkää. Toisin sanoen se, että me pienessä maassa rakentaisimme ammattiarmeijan pelkästään, sisältää monenlaisia riskejä, ei vähiten sellaista riskiä, joka avautuu, kun asiaa katsellaan demokratian näkökulmasta.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnittäisin samaan asiaan huomiota. Minusta on aika vaarallinen kuva, jos lähdemme muodostamaan Puolustusvoimia sillä tavalla, että vain sinne kovasti haluavat tulisivat mukaan. Se tarkoittaisi sitä, että Puolustusvoimista kehittyisi helposti jonkinlainen rambojen joukko. Minusta tämän suomalaisen asevelvollisten armeijan perusidea on se, että siellä ovat mukana niin Lahtiset, Lehdot kuin Koskelatkin. (Ed. Kekkonen: Ja Riitaoja!) — Ja myös Riitaoja. — Se on tällaisen asevelvollisuuteen perustuvan kansan armeijan vahvuus ja runko.

Kiinnittäisin huomiota myös siihen, että 6 plus 12 kuukautta on kovin vaativa nimenomaan 12 kuukauden osalta. Itse ajattelisin niin, että kannattaisi tässä yhteydessä harkita myös paluuta kolmen sisäänoton järjestelmään, jossa esimerkiksi 6 ja 10 kuukautta tai 6, 8 ja 10 kuukautta -järjestelmä toteuttaisi samaa tavoitetta kuin 6 ja 12 kuukautta ja sitten olisi aikaisempaa runsaammin kertausharjoituksia. Minä luulen, että on kovin vaikeata saada parasta ainesta ja koko ikäluokkaa mukaan 12 kuukauden systeemiin. Kuitenkin johtajavalinnan kannalta on tärkeää, että kaikki kykenevät ja sopivat ovat valmiita myös johtajatehtäviin eikä sitten tässäkään jouduta tälle rambo-tielle, mikä olisi kohtalokasta armeijan kehittämisen kannalta.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olisin hieman puuttunut samaan keskustelun aiheeseen, johon edustajat Kekkonen ja Korkeaoja viittasivat ed. Pykäläisen puheenvuorossa, eli asevelvollisuusarmeijaan ja sen muuntumiseen. Ehkä olisin pykälän verran ottanut samanlaista kantaa ainakin problematisoidessani tätä kysymystä kuin ed. Pykäläinen otti. Kansainvälinen kehityshän on eurooppalaisissa puitteissa selvästi sen kaltainen, että asevelvollisuusarmeija, joka aikoinaan syntyi Ranskan vallankumouksen pohjalta, on vanhentunut tietyllä tavalla. Siihenhän tietysti viittaa se kehitysprosessi, joka on anglosaksisissa maissa ollut pidempään, että siellä on ammattiarmeijat, mutta myöskään kaikissa pienissä maissa kuten Benelux-maissa ei ole enää asevelvollisuusarmeijaa. Ranska ja Espanja ovat tehneet päätökset tässä suhteessa. Ruotsissa noin 50 prosenttia ikäluokasta ei suorita asevelvollisuutta, Saksassa noin 30 prosenttia. Selvästi me näemme sen, että perinteinen aluepuolustusjärjestelmä, laaja reserviarmeija, joka meillä on, on vastannut meidän tarpeisiimme ja saattaa olla, kuten ed. Kekkonen sanoi, että myös lähitulevaisuudessa vastaa niihin tarpeisiin.

Mutta silti olisi mielenkiintoista miettiä sitä, mitkä osatekijät suomalaisessa kehityksessä olisivat viittaamassa siihen, että myös asevelvollisuusarmeija joudutaan tavallaan uudelleenarvioimaan. Ensimmäinen seikka, sanon hyvin nopeasti, on tietenkin se, mikä selonteossa tuodaan esille eli tekninen kehitys. Se ilmiselvästi vaatii ammattimaisempaa otetta. Toiseksi selonteossa myös vahvasti on tuotu esiin kriisinhallintayhteistyö, kansainvälistyvä yhteistoiminta. Se ei ole kansanarmeijoiden tehtävää. Kolmanneksi se seikka, jonka ed. Pykäläinen toi myös esille, että naisten asepalvelukseen, kun se on tasa-arvoargumentein perusteltu, kieltämättä kääntäen liittyy se ajattelutapa silloin, että myös miesten asevelvollisuus voisi olla vapaaehtoinen. Totean vain, että suomalaisessakin kehityksessä on piirteitä, jotka olisivat ohjaamassa siihen suuntaan, joten ed. Pykäläisen huomio on ainakin kiintoisa.

Ed. Pykäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ehkä meidän ei kannata ed. Kekkosen kanssa jatkaa kukkotappelua

sen enempää Suur-Suomesta kuin entisestä Varsovan liitosta ja sen raunioista kuin Natostakaan, joka olisi ehkä voinut lakkauttaa itse itsensä. Se oli minun henkilökohtainen mielipiteeni ja näkemykseni ilman minkäänlaisia suuruudenhulluuksia, enemmänkin rauhanjärjestöaktivistin näkemys.

Sitten maanpuolustushenkisyydestä. Minusta on aika mielenkiintoista ja osittain olen ed. Kiljusen kanssa samaa mieltä siitä, että voisimme laajentaa ja jatkaa tätä keskustelua pakollinen asevelvollisuus vastaan vapaaehtoisuuteen perustuva asevelvollisuus esimerkiksi kaikille Suomen kansalaisille tai jotakin muuta vastaavaa ja sitten pituuksista ja koulutuksen tehokkuudesta, sen mielekkyydestä ja sisällöstä. Jos me lähdemme siitä olettamuksesta, joka usein tuodaan ilmi, että tällä hetkellä meillä on vahva maanpuolustushenkisyys, minun käsittääkseni se arvomaailmalähtökohta ei toisi silloin armeijaan vapaaehtoisuuden pohjalta ramboja vaan olettaakseni ihmisiä, joilla on hyvin vakaa käsitys suomalaisuudesta ja meidän äidinmaamme puolustamisesta ja sen hyvinvoinnin turvaamisesta, ihan samalla tavalla kuin tämänhetkinen pakollinen asevelvollisuutemmekaan ei poista sitä riskiä, ettei siellä löydy ramboja, jotka sitten hakeutuvat pisimpään palvelukseen tällä hetkellä ja ramboilevat siellä myös nyt. Minä en oikein usko siihen. Minusta se on vääränlaisen kuvan luomista, että vapaaehtoisuus toisi vain rambot asepalveluksen piiriin.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Talo on tietysti palovakuutettava ennen kuin tulipalo syttyy. Silloin kun talo palaa, ei enää voi vakuutusyhtiölle mennä vakuutuksesta puhumaan. Se on myöhäistä. Sitä ei enää sitten saa. Nyt meidän on pohdittava sitä, onko meidän talomme, tämä Suomi, vaarassa syttyä palamaan, mitä varten pitäisi myös vakuutukset panna kuntoon.

Hallitus vastaa kysymykseen selonteon sivulla 47 niin, että Suomeen ei kohdistu sotilaallisia uhkia, ja oikeastaan tarkoittaa myös, että ei sillä tavalla, että ennalta ehkäisemiseenkään tarvitsisi ryhtyä. Mielestäni vastaus tällä hetkellä on oikea. Meillä ei ole sellaisia sotilaallisia uhkia, joiden takia pitäisi sitä peruslinjausta muuttaa, johon kylmän sodan päättymisen jälkeen tämän vuosikymmenen alussa päädyttiin.

Edellisen hallituksen ratkaisu oli — se oli tiukan ja tarkan äänestyksen tulos, 9—8, jos voimasuhteita mitataan — se, että Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisena linjana säilytettiin julkisestikin puolueettomuuspolitiikka, joka määriteltiin uudella tavalla muuttuneessa tilanteessa siten, että Suomen puolueettomuus tarkoittaa sotilaallista liittoutumattomuutta ja itsenäistä puolustusta.

Olen hyvin tyytyväinen siihen, että nykyinen hallitus on saman linjan säilyttänyt. Se on tähän hyvin selkeästi kirjoitettu. Se on se vahva peruspilari, jonka varassa selonteko lepää, mielestäni aivan oikein. Annan siitä hyvin yksiselitteisen kiitoksen hallitukselle. Tätä voi todella perustella sillä, mihin jo viittasin, niin kuin selonteossa sanotaan: "Suomeen ei kohdistu sellaisia sotilaallisia uhkia, joiden ennalta ehkäisemiseen tai torjumiseen sotilasliiton turvallisuustakuut voitaisiin arvioida tarpeellisiksi."

Tällä hetkellä ja tästä eteenpäin näyttää tämä tilanne meillä olevan. Siksi mielestäni keskustelua Nato-jäsenyydestä ei tarvitse käydä sen erityisemmin. Meillä ei tarvita sellaista palovakuutusta.

Tulevaisuudesta me emme tiedä. Toinen tärkeä kysymys onkin se, jonka mielestäni hallitus on myös aivan oikein ja erityisesti pääministeri useaan kertaan vahvistanut, että päätösvalta näissä kysymyksissä tulee pitää meidän omissa käsissämme, että me voimme ratkaista asiat sillä tavalla kuin on Suomen edun mukaista. Mutta Suomen etu pitää tietysti aina ottaa huomioon sillä tavalla, että emme myöskään muiden etua ole polkemassa emmekä tilannetta ympäristössämme, ehkä myöskään koko Euroopassa laajemminkaan ole ajamassa sellaiseen tilanteeseen oman etumme nimissä, että tilanne muiden osalta huononisi. Näen sen, jos kuitenkin palaan Nato-kysymykseen, että jos sotilasliitto Naton itäraja olisi yhteinen Venäjän ja Suomen rajan kanssa, se ei lisäisi vakautta tällä alueella vaan lisäisi epävarmuutta, toisi Itämeren ja nämä lahdet myös Naton sisäalueeksi hyvinkin pitkälti. Tämä ei Pohjois-Euroopan turvallisuutta, vakautta lisäisi. Siinä suhteessa tilanne on parempi niin, että pysytään tässä asetelmassa, joka on määritelty.

Etupiirejä ei tule luoda, enkä usko, että sellaisia nyt ollaan varsinaisesti luomassakaan, mutta kun elämme Euroopassa, jossa osa maista kuuluu sotilasliittoon, rajalinja meillä Euroopan keskellä on ja tulee olemaan. Missä kohdassa tuo rajalinja on, siitä nämä maat itse päättävät ja tietysti tuo sotilasliitto ottaessaan uusia jäseniä. Tällä hetkellä näyttää realistiselta se, että kolme uutta jäsenmaata Natoon tulee eli rajalinja Na-

ton ja sen ulkopuolella olevien maiden välillä siirtyy. Rajalinjan siirto on aina iso kysymys, ja varsinkin tällaisessa tilanteessa se on varsin suuri kysymys, kun on kysymys sotilasliiton laajenemisesta.

Tätä rajalinjaa voidaan ja tulisi pyrkiä — meillä tietysti siinä on hyvin pieni osuus, Suomella — madaltamaan mahdollisimman paljon. Siksi tarvitaan sellaisia järjestelyjä, joilla voidaan laatia tai luoda, olkoon se sitten nimike "harmaa vyöhyke" tai "puskurivyöhyke". Ne ovat huonoja nimityksiä, mutta tosiasiallisiahan ne jossakin mielessä ovat. Sotilasliiton ja toisen vahvan puolen — ainakin tällä hetkellä puheissa tällainen jako on — välissä on ihan syytä olla sellainen vyöhyke, joka vähentää vastakkainasettelun kohtausta, joka kuitenkin tänä päivänäkin on ja tulevaisuudessakin ilmeisesti tulee pysymään, koska Venäjän kanta on hyvin voimakas ja selkeä.

Tätä välivyöhykettä, rajalinjan pehmeyttä voidaan lisätä muun muassa sillä tavalla, mitä on esitetty, että uusissa Nato-maissa ei tulisi olemaan ydinaseita eikä niiden käyttämiseen tarvittavia rakenteita. Tällaisia toiveita on esitetty. Mekin voimme tai ainakin itse haluan esittää tällaisen toiveen. Meiltä ei paljon kysytä mitään tässä asiassa, mutta voimme toivoa, että Nato laajetessaan ei toisi ydinaseita uusiin maihin. Tämä vähentäisi voimakkaasti sitä vastakkainasettelua, joka on syntymässä yhä idemmäksi.

Toisaalta rajalinjan jyrkkyyttä voidaan vähentää sillä, että Euroopan neuvoston ja Etyjin toimintamahdollisuuksia ja arvostusta pyritään kaikin tavoin lisäämään niiden toimintasektoreilla. Näissä järjestelmissä ovat mukana sekä itä että länsi. Niiden merkitys on varsin suuri, jos niille halutaan sellainen merkitys antaa.

Edelleen tällaiset sopimusjärjestelyt, joita meillä ja monilla muilla mailla on Naton suuntaan, ilman varsinaista jäsenyyttä pehmentävät rajaa ja näillä voidaan yhdistää, yhdentää ja kehittää, edistää rauhanomaista kehitystä Euroopassa, kun taas sotilasliiton yksioikoinen laajentaminen, rajalinjojen voimakas vetäminen, jakaa Eurooppaa. Tärkeää on pyrkiä siihen, että Euroopassa rajalinjat pehmenevät eivätkä kovene. Näillä toimenpiteillä näin voidaan tehdä. Mielestäni Suomen tulisi olla määrätietoinen ponnisteluissaan kaikilta osin niin, että tällainen pehmeä yhteistyön malli menisi eteenpäin eikä jyrkkä vastakkainasettelu palaisi.

Yksi suuri kysymys, joka täällä ei ehkä ole vielä keskustelussa ollut esillä, olen pyrkinyt tätä tarkoin kuuntelemaan, on Euroopan unionin kehitys ja nimenomaan meneillään olevan hallitustenvälisen konferenssin ja ehkä sen seurauksena tapahtuvan kehityksen suunta. Maastrichtin sopimushan puhuu yhteisestä puolustuspolitiikasta, joka mahdollisesti johtaa yhteiseen puolustukseen. Voidaan tietysti jopa kysyä, voiko olla yhteistä puolustuspolitiikkaa ilman yhteistä puolustusta ajan mittaan, ja jos tämä kehittyy ja syvenee hallitustenvälisen konferenssin tuloksena lähiaikoina ja jos esimerkiksi käy niin, että kaikkien Euroopan unionin jäsenmaiden tulisi olla Weu:n jäseniä, mikä taas sitten saattaisi edellyttää Naton jäsenyyttä, niin mikä on tämän laivan kulkusuunta ja kehitys tältä osin. Se on hyvin iso ja tärkeä kysymys. Hallitus ei siihen selonteossaan ole ottanut mielestäni selkeää kantaa.

Päinvastoin hallitus selonteossaan puhuu hvk:n osalta, että Euroopan unionin toimintakykyä, vahvuutta, tulee lisätä. Jos näin tapahtuu yhteisen puolustuspolitiikan ja mahdollisesti yhteisen puolustuksen osalta, niin olemmeko ajautumassa tilanteeseen, että tätä kautta sotilasliitto laajenee ellei se sitten uudistus ja muutu, mitä toisaalta toivon? Eli se sotilasliiton sotilaallinen puoli, aseistuksen jatkuva lisääminen, sotilaallisen voiman kehittäminen, että siitä lähdettäisiinkin katsomaan muunlaisiin ratkaisuihin, että esimerkiksi läntinen yhteisö käyttäisi liittoa entistä enemmän elintaso-, ympäristö- ja muiden ongelmien ratkaisemiseen ja tasoittamiseen Itä-Euroopan ja läntisen Euroopan välillä ja tällä tavalla vakauttaisi ja edistäisi rauhallista kehitystä koko Euroopassa. Tällainen valinta pitäisi tehdä ja tähän suuntaan pyrkiä.

Meitä varmasti on syytä kiinnostaa myös Baltian maiden kohtalo ja siitä tänne on mielestäni aika hyvin kyllä kirjoitettukin selontekoon, mutta mikä on se konkretia, millä voimme tukea Baltian maiden turvallisuuden paranemista, se on tärkeä kysymys.

Arvoisa puhemies! Sitten kerron muutaman ajatuksen Suomen puolustusvoimien tilanteesta ja kehityksestä, mitä tänne on ajateltu siltä osin. Tietysti voimme aina kysyä, onko missään olosuhteissa saatavissa Puolustusvoimille sellaista tasoa, että se olisi uskottava. Tosiasia kai on niin, että tässä maailmassa ei ainakaan tämän kokoinen maa kuin Suomi pysty koskaan olemaan täysin uskottava, jos se joutuu hyökkäyksen kohteeksi. Mutta tuon edellisen hallituksen ja myös nykyisen hallituksen politiikan toinen osa sotilaallisen liittoutumattomuuden rinnalla on itsenäisen puolustuksen varassa eläminen ja mielestäni se on oikea linja.

Miten se sitten järjestetään? Se on viisaiden asiantuntijoiden asia. Nyt on paljon nostettu puheeksi varuskuntien sijoittamiset, ja ne ovatkin tärkeitä asioita monessa mielessä. Näyttää vähän siltä, että edellisillä hallituskausilla — ehkä se johtui siitä, että keskusta oli vahvasti mukana hallituksessa — pohjoista ja väli-Suomea painotettiin myös Puolustusvoimien kehittämisessä. Nyt on hallitus toisenlainen. Meillä on eteläpainotteinen hallitus, joka haluaa kehittää etelän olosuhteita. Se näkyy myös samaisella selonteon sivulla 47. Täällä sanotaan muun muassa, että: "Ilmatila ja pohjoisin Suomi säilyttävät merkityksensä lähialueiden suurvaltastrategisen tärkeyden vuoksi." Edelleen: "Itämeren uusi tilanne on lisännyt Ahvenanmaan ja Etelä-Suomen rannikkoalueiden merkitystä, ja ne ovat elintärkeitä Suomen kriisiajan meriyhteyksille. Eteläinen Suomi on väestön, elinkeinoelämän ja hallinnon sijoittumisen vuoksi maan strategisesti tärkein ydinalue kaikissa tilanteissa."

Siis hallitus tunnustaa, että pohjoisin Suomi eli Lappi on sotilaallisesti tärkeä alue ja toisaalta sitten eteläisin Suomi on väestön, elinkeinoelämän ja hallinnon keskus ja siksi se on hyvin tärkeä. Luonnollisesti tätä viimemainittua myös Itämeren alueen merkityksen kasvu lisää. Tämä on johtamassa siihen, että kun taloudelliset resurssit ovat niukat ja tulevat olemaan niukat puolustusministeriönkin osalta, niin hallitus on näköjään valinnut sen tien, että pohjoisimmassa Suomessa ainakin noin suhteellisesti pyritään säilyttämään puolustuskyky sillä tasolla, millä se on — ehkä Sodankylää vähän riisutaan mutta ei ajeta alas — ja taas sitten Etelä-Suomea pyritään vahvistamaan näistä väestön, elinkeinoelämän ja hallinnon syistä ehkä lähinnä.

Kun varoja ei riitä kaikkeen, niin Väli-Suomea puretaan. Tästä syystä Oulu, joka on Väli-Suomea, Vaasa, joka on Väli-Suomea, Keuruu, Mikkeli jne. menettävät, eli hallitus ei kanna niinkään huolta Väli-Suomen tilanteesta. Tämä on tietyssä mielessä ymmärrettävää ja strategisesti ehkä perusteltua mutta näiden paikkakuntien kannalta, jotka menettävät varuskuntansa, tilanne on tietysti erittäin vakava ja syvän huolen aihe. Eteen tulee kysymys, kumpi painaa enemmän, maanpuolustus vai aluepolitiikka, kumpi painaa enemmän, strategiset valinnat vai kasarmien kunto. Hallitus on valinnut tietyn linjan ja ajaa alas Oulun ja Vaasan varuskunnat ja muutamia muita vähentää.

Keskisuomalaisena lausun hallitukselle kolmannen yksiselitteisen kauniin kiitoksen siitä, että Keuruun varuskuntaa ei lakkauteta. Vaikka sieltä jonkin verran supistetaan, niin Keski-Suomessa ollaan varsin tyytyväisiä siihen, että se säilyy niinkin mittavana varuskuntana ja se on kehittämisen kohde, uskon niin tässä vaikeassa tilanteessa.

Totean vielä, vaikkei siitä ole nyt ehkä aihetta enää niin voimakkaasti puhua, kun asia on tässä suhteessa hyvä, mutta jottei eduskuntakaan tee mitään järjettömiä muutoksia, että Keuruulle 350 työpaikan menetys varuskunnan myötä olisi ollut katastrofi, koko Keuruulle, läntiselle Keski-Suomelle ja koko Keski-Suomelle. Ymmärrän hyvin, että Oululle menetykset tulevat olemaan erittäin raskaat mutta Oulu ja Keuruu ovat kuitenkin paikkakuntina aivan eri luokkaa. Vaasa on siinä välissä. Toivon, että löydettäisiin ratkaisu, jolla Oulu ja Vaasa voitaisiin säilyttää mutta ymmärrän, että ihan helppoa se näissä vähän määrärahan kysymyksissä ei ole. Toisaalta taas tiedämme hyvin, että määrärahojen kasvattaminen niin puolustusministeriön kuin minkään muunkaan osalta ei ole helppoa.

Uudet palvelusajat ovat mielestäni aivan kannatettavia. Aika näyttää, miten ne sitten käytännössä toimivat.

Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti totean, että täällä puhutaan myös kriisivalmiudesta. Se on meillä ehkä sittenkin jäänyt lapsenkenkiin, ja myös siviilivalmiusjoukko, josta taisi ministeri Halonen mainita, että siitä tai yleensä siviilivalmiudesta tulee meille selvitys. Eduskuntahan hyväksyi taannoin jonkun selonteon yhteydessä ponnen, jossa edellytettiin tällaisen kansainvälisen siviilivalmiusjoukon perustamista. Mielestäni on hyvä asia, että silläkin suunnalla mennään eteenpäin.

Omia ongelmiaan tämän selonteonkin mukaan tuo se, että maan väestökehitys on nopeasti vanheneva, maan sisäisesti tapahtuu muuttoliikettä, aluepolitiikka on tehotonta jne., mikä aiheuttaa sen, että huoli tuolla syvällä maakunnissa, pohjoisessa, idässä ja keskisessäkin Suomessa tässä kaiken kehityksen keskellä on syvä siitä, miten me pärjäämme ja miten tämä maa pysyy asuttuna kauttaaltaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On puhuttu sotilaallisten painotteiden alueista Suomessa ja ajatellaan, minkä vuoksi pohjoiseen tulivat aikanaan varuskunnat. Minulla on sellainen käsitys, että kun Suomi oli ainakin hiljaisesti sitoutunut siihen, että Suomen aluetta ei käytetä minkäänlaisena

astinlautana hyökkäyksessä silloisen Neuvostoliiton suuntaan, tämä oli yksi peruste, miksi meillä hyvin pohjoiseen tehtiin myös sotilaallista toimintaa ja sijoitettiin varuskunta. Näin ollen se oli perusteltua ja kyllä kai pohjoisen varuskunta ja sotilaallinen painopiste siellä on edelleenkin olemassa. Sen sijaan jos lähdetään sitten ihan kylmästi ajattelemaan alueellista sotilaallista merkitystä, niin Oulun ja Vaasan seutu eivät alueellisesti ole tietysti sellaisia, jotka olisivat uhattuna. Ruotsalaiset nyt eivät tänne hyökkää ja vaikka hyökkäisivätkin, niin ne ovat vähän niin kuin toisella kädellä tietysti sitten hoidettavissa.

Sen sijaan se, mikä meillä on tällä hetkellä suuri ongelma ja johon ei uskalleta puuttua, on Ahvenanmaan kysymys. Ahvenanmaa on kuin tarjottimella sotilastoiminnalle siinä vaiheessa, hyökätään meille sitten mistä suunnasta hyvänsä, ja tietysti hyökkäyssuhde, pelko on silloin meillä Venäjän suunnasta eikä sitä kukaan kiellä, jos sellainen olisi. Näin ollen sotilaallisen painopisteen siirtäminen enemmän itärajalle ja vähentäminen länsirajalta on tietysti perusteltua, mutta Ahvenanmaa meillä tulee olemaan ongelma tietysti tulevaisuudessakin.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Suomalaisina meidän pitäisi oppia menneisyyden opeista, että meidän tulee seisoa omilla jaloillamme. Me olemme monesti olleet liitossa toisten kanssa ja aina kuitenkin viime kädessä itse joutuneet pelastautumaan siitä tilanteesta, missä kulloinkin olemme Suomena olleet.

Tässä turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa on hyviä asioita, ja siinä on kuvattu suhteellisen hyvin koko turvallisuus- ja puolustuspoliittista kehitystä, mutta ihan alusta joitakin hajanaisia havaintoja. Johdanto-osassa todetaan puolustuksen osalta, että puolustus tähtää pelotteen luomiseen. Minusta se on aika kova termi. Suomi muutamilla Horneteillaan ja Maavoimillaan, joilla on koptereita sitten vähän enemmän tulevaisuudessa ilmeisesti, luo pelotteen. Pelote minusta enemmän kuuluu ydinaseiden puolelle, niillä luodaan pelotteita. Kyllä kai tässä on enemmän kysymys siitä, että meillä on uskottava puolustus, jota myöhemmin kuvataankin. Mutta yksi termi vain kolahti vähän enemmän kun luin tuota tarkkaan.

Sitten toinen asia, jota syvälle pohdin, mitä tarkoittaa sivulla 14 oleva kappale, jossa todetaan: " -- varsinkin Euroopassa, kilpailukyvyn säilyttäminen vaatii yhteiskunnan rakenteiden uudistamista ja tuotantotekijöiden sääntelyn poistamista."

Eikö tänä päivänä markkinatalous ole riittävän paljon saanut jyllätä? Tämä kuvaa minun käsitykseni mukaan sen tyypistä tilannetta, eli nimenomaan korostetaan sitä, että varsinkin Euroopassa kilpailukyvyn säilyttämiseksi. Mistä me katsomme mallia? Katsommeko Amerikasta, katsotaanko Venäjältä, katsotaanko kehitysmaista? Nämä monet sääntelyt, mitkä ovat tuotantotekijöinä, niillä on määrättyjä suojaavia elementtejä, jotka suojaavat ihmisiä, suojaavat tuotantoa, että ne voivat toimia täällä tai koko Euroopassa.

Siinä mielessä tuntuu, että tämä jollakin tavalla irrallaan koko turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta. Kuka tämän on mahtanut kirjoittaakin, niin tässä on jokin ideologinen sävy, joka tähtää johonkin ajatteluun. Pitää purkaa, pitää mennä joidenkin muiden tasolle, alemmalle tasolle joissakin säännöksissä. Voin olla väärässä, mutta tähän voi ministeri vastata, mitä tällainen mahtaa tarkoittaa.

Sitten on puhuttu paljon Natosta, pitääkö Suomen liittyä Natoon vai ei. Tämän kirjasen mukaan kuitenkin ajatus on, että vanhaa linjaa jatketaan, joka minusta on hyvä linja. Tosin jotkin, enemmän kokoomuksen taholta olleet, puheet täällä ovat olleet siihen suuntaan, että ollaan halukkaampia viemään Suomea siihen suuntaan. Mutta tässä vaiheessa pitää muistaa, mikä itse asiassa Nato on. Nato on syntynyt sellaisessa tilanteessa, jossa jakolinjat olivat aika selkeät. Oli Venäjä, joka oli kommunistinen valtio, jota pelättiin, ja siinä vaiheessa syntyi se jakolinja.

Nyt se on poistunut ja uudet jakolinjat, mitkä tulevat olemaan, ovat jotakin muuta, ja niitä itse selonteossa kuvataan. Eikö tämän mukaan uhka ole enemmänkin etelästä päin, islamilainen yhteisö, jolla on toisenlaiset pelisäännöt kuin meillä? Se näkyy tällä hetkelläkin, mitä sotia on käyty, siellä on uskonsotia. Siinä mielessä, kun tietää, mikä on islamilaisten maiden asema energiapolitiikan osalta, sieltä voi enemmänkin uhka tulla, ja niin kuin on nähtykin, siellä on jouduttu jo amerikkalaisten toimesta jäähdyttelemään tunteita jossakin vaiheessa.

Koko selonteko perustuu myös siihen ajatteluun, että Amerikka on tietysti Naton kautta vaikuttamassa Eurooppaan. Eikö meidän Euroopassa pitäisi lähteä sellaisesta ajattelusta, jota täällä jotkin muutkin ovat aikaisemmin puhuneet, että rakennetaan eurooppalainen puolustus, jolloin jännitteet häviää myös sitä kautta,

jottei ole toiselta mantereelta lisäpaineita Eurooppaan? Sen tyyppisen uudelleenjaon, mitä nyt on puhuttu, että Nato laajentuu entisiin itäblokin maihin, kyllä minä näen vastakkainasettelua lisäävänä tekijänä, jota ei missään tilanteessa pitäisi tehdä.

Kyllä sinne on ne vihan ilmapiirit jääneet joskus viimeisen maailmansodan aikana ja jollakin tavalla siinä ilmeisesti kaiveltaisiin vanhoja hampaita, jotka voisivat synnyttää jännitteitä, kun ottaa huomioon, mikä on tällä hetkellä meidän itäisen suurvaltanaapurimme, Venäjän asenne. Se on ilmoittanut ihan selvästi sen, että he eivät tykkää tästä jutusta, että Nato laajenisi, rajoja siirrettäisiin itään päin. Miksi sellaista uinuvaa karhua herätellä? Onko Venäjän sulkeminen, eristäminen pienempään valtapiiriinsä viisasta? Siinähän voi käydä sillä tavalla, jos ärsytetään ihmistä tai eläintä, ajetaan nurkkaan, että se voi käydä äkäiseksi. Venäjä on suurvalta kaikesta huolimatta edelleen. Siinä mielessä toivoisi, että löydettäisiin järki ja kaikki eurooppalaiset tahot, Suomi mukaan lukien, olisivat siinä työssä mukana, että tehtäisiin enemmän eurooppalaista turvallisuuspolitiikkaa siten, ettei lähdettäisi piirtämään uusia rajoja. Siitä on meillä huonoja kokemuksia jo ihan riittävän paljon historiassa.

Selonteossa todetaan myös Suomen varustautumislisäyksistä. Jollakin tavalla tuntuu aika kovalta jotkut asiat, lähinnä kopterihankinnat. Tosin tässä tehdään tietysti sillä tavalla, että lyhennetään varusmiespalveluaikaa, tehostetaan aktiivien toimintaan eli jotkut, jotka haluavat ja joilla on intoa toimia Puolustusvoimissa tehokkaammin, voivat olla pitempään ja se rupulisakki on sen kuuden kuukauden ajan. Siinä on tietysti se ajatus, että tehokkuus lisääntyy. Voi olla tänäkin päivänä, että siellä osa varusmiehistä on sellaisia, jotka eivät välttämättä hyvin aktiivisesti toimi. Kyllä tällä linjauksella sinällään saadaan enemmän, uskon niin, tuloksia.

Samoin kertausharjoituksia, jos niitä pidetään, tässä on ajateltu olevan noin 5 vuoden välein. Kyllä ehkä siinä vaiheessa paremmin tulee mieleen asiat. Kun nuorena käydään armeija, ei välttämättä olla vielä kypsiä ottamaan sitä tilannetta ihan vakavasti. Mutta myöhemmin, uskon niin, kun ihminen vanhetessaan vähän viisastuu ja vakavoituu, oppikin voi jopa mennä joissakin tapauksissa paremmin perille.

Kuitenkin kokonaisuudessaan, kun tämän päivän puheenvuoroja on kuunnellut, jollakin lailla yleisilme koko asiassa, myös puheenvuoroissa, on sen tyyppinen, että tässä ollaan tekemässä sen tyyppistä politiikkaa, että auroista ollaan tekemässä miekkoja, mikä on tietysti aika huono suuntaus.

Kun mennään historiassa joku aika taaksepäin, suomalaisessakin historiassa, puhuttiin rauhan puolesta, oli rauhanliikkeitä, jotka toimivat aktiivisesti. Tänä päivänä ne ovat hävinneet ja kaikki vähän hyräilevät samaan suuntaan, ollaan varustautumassa. Ei se ole vain meidän ongelmamme, se on aika iso kokonaisongelma, ja aina, jos hankitaan aseita, niitä yleensä jossakin vaiheessa käytetään. Jos ilmapiiri tulee sen tyyppisesti myönteiseksi, että hyväksytään, että aseilla selvitetään asioita, se on johtanut maailmanhistoriassa aina johonkin sellaiseen selkkaukseen, että sitten vähän tapellaan. Onko se jokaisen sukupolven opeteltava?

Eräs sotaveteraani soitteli viikonloppuna ja antoi ohjeita meille nuoremmille sanoen, että älkää missään tapauksessa menkö Natoon, varoitteli sodan ihannoinnista, asevarustelun lisäämisestä ja pohti, onko ihminen niin tyhmä, että jokainen sukupolvi yhdesti joutuu kokemaan kovat ajat, kokemaan kauheudet, mitä hän on kokenut. Se minusta on aika hyvä opetus näin nuorempana, kun itse en ole sotaa nähnyt ja toivon mukaan en koskaan tule näkemäänkään.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Vihriälä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Jotenkin elättelin toivoa, kun pääsin kolmanneksi puhumaan keskustapuolueen edustajista, että täällä olisi ollut enemmänkin väkeä paikalla. Kuvittelin, että se tapahtuisi joskus kello viiden kuuden ajoissa, mutta näin vain näyttää olevan, että hyvin vähän on paikalla kansaa.

Käsittelen asiaa hyvin pohjoissuomalaisesta näkökulmasta. Puheeni käsittelee lähes pelkästään pohjoisen maanpuolustusalueen asioita. Tietenkin se, mitä tehdään ja erityisesti, mitä jätetään tekemättä pohjoisessa, saattaa olla ratkaisevaa koko Suomen kannalta. Kaikki, mitä tähän olen kirjoittanut ja puhun, ei ole ihan omasta päästäni, vaikka olen keskimääräistä enemmän ehkä maanpuolustuksen kanssa saanut olla tekemisissä ja erikoisesti Pohjan prikaatin kanssa, siitä hyvästä tai ansiosta viisi kertaa reservissä ylennetty, niin että jollakin tapaa ym-

märrän sotilaallisista asioista jotakin, mutta tietenkin ne, jotka tämän selonteon ovat tehneet, ovat alan asiantuntijoita.

Puhun siis oikeastaan kolmesta asiasta: 1) Joukkojen oikeasta sijainnista sotilaallisesti, 2) joukkojen sijainnista sosiaaliselta ja taloudelliselta kannalta katsottuna ja 3) tehdyn esityksen oikeudenmukaisuudesta ja ristiriitaisuuksista.

Selonteossa tähdennetään, että "Suomen eri alueiden sotilaallisessa asemassa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia". Siinä tunnustetaan edelleen pohjoisen Suomen tärkeys, mutta jossain määrin painotetaan aikaisempaa enemmän Etelä-Suomen ydinalueita. Sitä ei käykään kieltäminen, mutta myös Oulun seutu toisena valtakunnan osakeskuksena kuuluu niihin ydinalueisiin, jotka selonteon mukaan tulee pystyä pitämään hallussa. Tuo "ydinalue" on vähän huono sana; siitä saa sellaisen maun, jos siihen lisää jonkin sanan, että se on kamalaa. Kannattaisi keksiä jokin toinen termi siihen, kuin "ydinalue".

Viime päivinä on puhuttu riittämiin tuomareitten jääviydestä. Ei riitä, että tuomari on jäävi, vaan hänen työskentelynsä pitää myös näyttää jääviltä. Samoin on sotilaallisen puolustuksen suhteen. Kun tähän saakka Oulussa ja Vaasassa, siis yleensä Pohjanmaalla, on tosiasiallisesti ollut voimakkaat joukko-osastot, joiden ympärille kriisiaikana on sujuvaa perustaa lisää joukkoja, tämä toiminta on ollut uskottavaa vierainkin silmin katseltuna. Onhan aivan selvää, että jos esimerkiksi Oulussa olevasta 800 sotilashenkilöstä poistetaan 650, niin eiväthän jäljelle jäävät sotilashenkilöt pysty samalla tavalla perustamaan uusia joukkoja kriisin sattuessa. Kuitenkin Oulun vaikutusalueella asuu noin 60—70 prosenttia Pohjois-Suomen väestöstä ja niin ollen myös samassa suhteessa reserviläisistä.

Miksi Oulun ympäristöön tarkoitetut joukot pitäisi perustaa Kajaaniin tai jopa kauemmas? Reserviläisten pitäisi matkustaa ensiksi Oulun ympäristöstä muualle, sitten heidät varustettaisiin, lisäkoulutettaisiin ja tuotaisiin takaisin Oulun seudulle. Ei ole kumma, jos helikoptereita tarvitaan, jotta voidaan siirtää joukkoja ristiin rastiin. Tämän mielekkyydestä en ole aivan varma.

Jos Oulusta poistetaan Pohjan prikaati, on turha väittää, että Oulun seudun sotilaallinen puolustus on säilynyt ennallaan. Niin ei ole eikä siltä myöskään näytä. Esitys tekee päinvastaisen vaikutuksen. Oulun seutu ei enää olekaan sellaista ydinaluetta, jota varmasti tultaisiin puolustamaan.

Esitys tuntuu ristiriitaiselta senkin vuoksi, että Suomen viimeisten päätösten jälkeen on eteläpuolellemme syntynyt Viro, joka suhtautuu Suomeen ystävällismielisesti, mutta pohjoisessa on mieluummin voimia rajamme takana lisätty kuin vähennetty. En tietenkään väitä, että Venäjä olisi meihin epäystävällisesti suhtautuva, mutta se on joka tapauksessa pohjoisenkin Euroopan voimatekijä ja tulee aina olemaan.

Puolet Pohjan prikaatiin tulevista varusmiehistä asuu 50 kilometrin säteellä Oulusta ja noin 30 prosenttia tulee Vaasan läänistä. Vaasan läänistä varusmiehiä ei ole oikeastaan koskaan sijoitettu Kajaaniin, koska sinne ei ole kunnollisia julkisia liikenneyhteyksiä Vaasan läänistä. Jos prikaati lakkautetaan — käytän sanaa jos, toivottavasti sitä ei lakkauteta — matkat pitenevät ratkaisevasti. Liikenne on vaatinut jo liian usein varusmiesten henkiä. Miksi tilannetta tällä ratkaisulla halutaan pahentaa? Se, että suomalaiset ovat joutuneet aikanaan pitkiä matkoja sotaväkeen matkustamaan, kuten pääministeri Lipponen itsekin kertoi, ei tee esitettyä ratkaisua sen oikeudenmukaisemmaksi. Ei se, että jollakin on vaikeaa, tarkoita, että muillakin pitäisi olla yhtä vaikeaa.

Kun varusmiesten matkat lisääntyvät, on sillä heikentävä vaikutus palvelumotivaatioon. Etelän varuskunnissa 15, jopa 20 prosenttia keskeyttää varusmiespalveluksen, pohjoisessa vain muutama prosentti. Kukaan ei varmaan halua, että meidän pohjalaisten maanpuolustushenki heikkenee. Meitä on aina tarvittu ja tullaan varmaan vielä tarvitsemaan.

Oulun kohtaloa ei ole surrut meidän oma ministerimmekään, työllisyysministeri Jaakonsaari. Hän katsoi, että Oulu pärjää paremmin työpaikkojen lakkauttamisessa kuin Kajaani. Siinä hän on aivan oikeassa. Oulu pärjääkin. Mutta kysymys kuuluu, miksi joukkoja pitäisi lakkauttaa sen paremmin Kajaanista kuin Oulustakaan.

Tästä hyvin yksinkertainen esimerkki, jonka pystyn siis itsekin esittämään, ehkä ymmärränkin vielä: Suomessa on kolme maanpuolustusaluetta. Pohjoinen maanpuolustusalue käsittää Oulun ja Lapin läänit eli 50 prosenttia Suomen pinta-alasta. Tällä alueella on Puolustusvoimien vakinaisesta henkilökunnasta 9 prosenttia ja sattumalta tämä alue käyttää Puolustusvoimien toimintamenoista vuosittain samat 9 prosenttia. Helposti luulisi, että sama alue kouluttaisi myös samat 9 prosenttia vuosittaisista varusmiehistä, mutta näin ei ole. Se kouluttaa kaikista Suomen varusmiehistä 22 prosenttia ja reserviläisistä 21

prosenttia. 9 prosentin panostuksella me siis annamme melkein 2,5-kertaisen tuloksen. Tämä todistaa, kuinka pohjoinen maanpuolustusalue pystyy parempaan tulokseen kuin tapahtuu kahdella muulla maanpuolustusalueella ainakin siltä osin, kuin kysymys on varusmiesten koulutuksesta ja heidän aiheuttamistaan kustannuksista.

Toistan edelleenkin: Miksi, ministeri Jaakonsaari, pitäisi toimintaa supistaa sen paremmin Oulussa kuin Kajaanissakaan? Ministeri Jaakonsaari ei valitettavasti ole täällä vastaamassa, vaan hankkimassa varmaan työpaikkoja meille.

Miksi yli puolet koko Puolustusvoimien säästöistä pitää ottaa tästä yhdeksän prosenttia Puolustusvoimien toimintamenoja käyttävästä pohjoisesta maanpuolustusalueesta? Miksi tämä puolisko pitää säästää Oulun ja Lapin läänin alueelta? Miksei säästöä voida kohdentaa tasaisesti koko maahan? Täällä on koko ajan sanottu, että säästöillä ei ole merkitystä, mutta kyllä niillä varmaan on.

Jotta Pohjan prikaati voisi siirtyä Kajaaniin, pitäisi rakentaa valtavasti uusia rakennuksia, periaatteessa juuri saman verran kuin Oulussa jää tyhjiksi. Valtiovarainministeriö on todennut, että nyt ei ole kysymys säästämisestä. Älköön olko. Mutta kyllä ratkaisujen pitää olla silti taloudellisia. Näitä suunnitelmia eivät ole tainneet tarkistaa valtiovarainministeriön reviisorit.

Toistan vielä ministeri Jaakonsaarta: Kyllä Oulu pärjää. Kyllä me pärjäämme, toistan minäkin, mutta nyt alkaa tulla raja vastaan.

Ensiksi kokoomuslainen ministeri raunioitti Oulun yliopistoa ja saman puolueen ministeri tekee vielä monin verroin karmeamman teon. Anteeksi, arvoisa ministeri! En halua moittia missään tapauksessa. Mieluummin kehuisin, mutta näin minä tämän koen. Muut hallituspuolueet myhäilivät tavallaan sivussa, vaikka vastuu on heillä ainakin yhtä suuri ja yhteinen. Minä en edes pyri todistamaan sitä, mitä tässä asiassa olisi tapahtunut, jos Suomen keskustapuolue olisi ollut hallituksessa. Ainakin säästöt olisi haettu tasaisesti koko maasta.

Se, että Oulu pärjää, ei ole yksistään tässä tärkeintä. Miten sotilaiden perheet ja vaimot pärjäävät? Ed. Pykäläinen on valitettavasti poissa, kun tulee tasa-arvosta kysymys tässä. Kuka uskoo, että Kajaanista löytyy yhtäkkiä töitä 650 sotilaan aviopuolisoille? Ei muuten varmaan löydy.

Pyrkivätkö Kajaaniin Puolustusvoimien kyvykkäimmät sotilaat? No, kysytään, minkä vuoksi pitäisi olla parhaimmat ja mitä varten pitäisi olla huonoimmat. Eivät he sinne pyri, koska aviopuolisot todellakaan eivät saa työpaikkoja sieltä. Sinne tulevat vain ne, jotka sinne väkisin komennetaan.

En ole ihan rajuimpia tasa-arvosta puhujia, mutta tässä olisi töitä meidän tasa-arvoihmisillemme. Tämän vuoksi voisi eduskunnan naisverkosto kokoontua ja todeta, mitä tässäkin asiassa nimenomaan sotilaiden aviopuolisoille ollaan tekemässä. Ed. Pykäläinen ei vieläkään ole paikalla, kun hän niin voimakkaasti tasa-arvoa puoltaa, joka on aivan oikea asia sinänsä, mutta tässä olisi todellakin tasa-arvokysymys.

Kun Pohjan prikaatista taisteltiin viisi kuusi vuotta sitten ja sitten viime keväänä tehtiin päätös, että prikaati säilyy säilytettävien varuskuntien joukossa, oli varuskunnan henkilökunnalla helpottunut olo. Yksi ja toinen ryhtyi suunnittelemaan pysyvää Oulussa asumista. Toiset ryhtyivät rakentamaan omakotitaloja. Toiset ostivat omistusasuntoja. Talot ovat vielä osin kesken, kun niitä nyt pitää ryhtyä myymään. Kuinka yhtäkkiä saadaan kaupan 500—600 asuntoa? Näin heikkoa suunnitelmallisuutta ei voida ymmärtää. Olihan prikaatin kohtalon täytynyt olla tiedossa jo viime vuonna. Miksi ihmisille annettiin turhaa toivoa? Heidät yksinkertaisesti petettiin valtiovallan toimesta. Kuka tällaisista suunnitelmista on vastuussa?

Täällä puhuttiin aika paljon pääministerin puheenvuorossa ja muittenkin puheenvuoroissa, että suunnittelussa ovat olleet mukana laajat joukot. Miksi Oulun kohdalla tehtiin edellä kuvattu päätös vajaa vuosi sitten? Eikö päätös olisi pitänyt siirtää tähän ajankohtaan? Kuten jo aikaisemmin sanoin, ihmiset tulivat tällä tavalla petetyiksi. Tähän jo puolustusministeri on kunnioittavasti ottanut kantaa ja on myöntänyt, että tässä on tapahtunut virhe, joten tätä ei sen enempää tarvitse kommentoida.

Sitten joku ilkimys tuolla lähtiessä sanoi, että tätä suunnitelmaa ovatkin tehneet, anteeksi jo etukäteen, ovat valmistelleet pääesikunnassa ns. syntymäviisaat majurit, jotka pystyvät valmistelemaan mitä tahansa ja näyttämään sen toteen myös. (Ed. Laakso: Mikä on puhujan sotilasarvo?) — Anteeksi, en ole kuin sotilasmestari! — Tosiaan en halua heitä loukata. Parhaansa he tekevät, mutta näin he ovat hyvin asiantuntevia. Kun heille annetaan tehtävä, että näin pitää tehdä, niin he myös sen tekevät ja näyttävät sen toteen, että se on ihan hyvä, mutta sotilaittenhan ei tätä asiaa saa antaa yksistään päättää.

Läntisen maanpuolustusalueen, siis Säkylän valmiusprikaatin koulutus on suunniteltu tapahtuvan kolmessa varuskunnassa: Säkylässä, Riihimäellä ja Niinisalossa. Miksi Kajaanin valmiusprikaatin koulutusta ei olisi voitu jakaa vaikkapa Oulun ja Kajaanin kesken, kun se läntisessä maanpuolustusalueessa voidaan tehdä kolmessa eri paikassa? Tämä todistaa sitä, että asia voidaan tehdä juuri niin kuin se halutaan.

Täällä arvoisa ministeri vastasi ed. M. Korhosen kysymykseen, että yhtymät ovat kolmessa paikassa ja samalla tavalla niissä tapahtuu koulutus. Mutta minulla on tässä yksi asiakirja, jonka vielä varta vasten luen. En oikeastaan uskalla sanoa, kuka on tämän kirjoittanut, mutta hän on hyvin korkeassa asemassa. En paljon suurempia herroja ole koskaan tavannutkaan. Tässä lukee: "Selonteossa on todettu, että valmiusprikaatit perustetaan Valkealaan, Säkylään ja Kajaaniin. Säkylän valmiusprikaatin koulutus on suunniteltu Säkylään, Niinisaloon ja Riihimäelle. Kajaanin osalta on mainittava, että valmiusprikaatin muodostaminen edellyttää pioneeri- ja viestipataljoonan siirtämistä hyvistä koulutusolosuhteista Oulusta Kajaaniin, jossa viesti- ja pioneerikoulutuslaitteita ei ole olemassa. Miksi Säkylän valmiusprikaatin koulutus voidaan antaa kolmelle paikkakunnalle ja Kajaanin ainoastaan Kajaanissa?" Tämä on meidän hyvin arvovaltaisten sotilashenkilöittemme lausumaa suoraa tekstiä ja näin he ovat tästä selonteosta asian ymmärtäneet. Tästä oli kuitenkin erilaista vastausta viime kerralla.

Kysyisin sitä, kun täällä on useaan kertaan jo luvattu, että me saamme jotakin korvausta, olikohan se korvaus sitten, kun meiltä yliopisto jo osittain raunioitettiin. Ehkä olisi parasta, että meitä ei enää auteta. Olisi parasta ehkä, että me saisimme olla omillamme, se olisi parasta tässä asiassa. Mitkä ovat ne korvaavat toimet, joilla korvataan mahdolliset Oulun menetykset, kuten pääministeri Lipponen sanoi? Menettäisimme kerrannaisvaikutukset huomioon ottaen noin 2 000 työpaikkaa. Sieltä lähtee 650 välittömästi ja todellakin kun sen kolmella kertoo, niin päästään 2 000:n kieppeisiin.

Arvoisa puhemies! Voisi olla viisainta, että jättäisin tämän viimeisen osan kokonaan puheestani pois, mutta nyt on kysymys todella vakavasta asiasta, niin vakavasta, että näitä ei voida jättää ainakaan yksistään sotilassuunnitelmien varaan. Niin kuin alussa taisin sanoa, minä olen elänyt Pohjan prikaatin kanssa 37 vuotta, vuodesta 1960 lähtien, ja melkein kuukausittain siellä ollut, minkä vuoksi olen ehkä jonkin verran jäävi tässä asiassa suorastaan.

Kysymys kuitenkin kuuluu: Miksi yksi Suomen parhaimmista varuskunnista rakennusten, harjoitusolosuhteitten, liikenneolosuhteitten ja ympärillä olevan vireän yhteiskunnan vuoksi voidaan yhtäkkiä jättää tyhjilleen? Mitkä asiat ovat yhdessä vuodessa niin muuttuneet, että nyt vasta kaksi kuukautta nykyisessä muodossa oleva säilytettäväksi päätetty Oulun varuskunta lakkautetaan? Mikä muutti päätöksen näin äkkiä? Miksi valtiovarainministeri ei älähdä tästä tuhlauksesta? Ouluun ollaan rakentamassa lentokenttää lisää, yksi kiitorata lisää, siellä on erinomaisen hyvä satama jne.

Venäjällä on vaikeuksia pitää varuskuntansa kunnossa. Meillä on varaa jättää parhaimmat varuskunnat tyhjiksi. Miltä tämä näyttää ulkomaiselta kannalta katsottuna? Onko niin, että Suomessa tarvitaan juuri tämän tyyppinen varuskunta tyhjäksi, jotta siihen voidaan sijoittaa vieraita joukkoja, siis Naton joukkoja? Oulu on sopivasti lännessä, josta se mahdollisimman vähän häiritsisi naapuriamme.

Lehtitietojen mukaan — nyt pääministerikään ei tietenkään ole paikalla — herra pääministeri, te olette luvannut Oulun kaupungintalon eteen yhden tulevista helikoptereista, tämä siis lehtitietojen mukaan. Näyttää pitävän paikkansa, ettei niin vähäistä leikkisää lupausta, ettei siinä ole ainakin puolet totta. Toivottavasti siinä koneessa on ainakin suomalaiset tunnukset. Vaikka Oulun kaupungintalossa onkin ollut vieraitten joukkojen päämaja noin puoli vuosisataa sitten, me emme kyllä välttämättä halua sinne uudestaan sen paremmin saksalaista kuin amerikkalaistakaan päämajaa.

Palaan siihen, mistä aloitin. Kun Oulun varuskunta säilyttää nyt ja tulevaisuudessa suomalaiset sotilaansa, niin se ei pelkästään ole tosiasia, vaan se myös näyttää ulospäin siltä. Kenenkään muun valtion ei tarvitse ryhtyä miettimään, tyhjennetäänkö Oulun varuskuntaa vieraita joukkoja varten. Epäilyksen poistamiseen on yksinkertainen ratkaisu: Säilytetään Pohjan prikaati Oulussa.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omissa pohdinnoissani kiinnitin huomiota aivan samoihin ristiriitaisuuksiin Pohjois-Suomen osalta tässä selonteossa kuin ed. Myllyniemi. Toisaalta selonteon turvallisuuspoliittisessa osassa sanotaan, että Suomen eri alueiden sotilaallisessa asemassa ei ole tapahtunut muu-

toksia ja että Pohjois-Suomi on edelleen tärkeä sen suurvaltastrategisen aseman vuoksi. Mutta samalla selonteon toisessa eli puolustuspoliittisessa osassa on päädytty suhteellisesti heikentämään Pohjois-Suomen puolustusta. Ed. Myllyniemen puheenvuoroa täydentäisin, että paitsi että Oulusta Pohjan prikaati lakkautetaan, niin myös Sodankylän varuskuntaa esitetään pienennettäväksi, ja nämä eivät tue mielestäni niitä turvallisuuspoliittisia linjauksia, joita selonteon alkuosassa on esitetty. Ei missään muussa osassa maata, ei lännessä eikä idässä, näitä uusia valmiusyhtymiä muodosteta sillä tavalla, että toisia varuskuntia lakkautetaan, niin kuin Pohjois-Suomen osalta esitetään.

Tässä olenkin jäänyt kysymään, onko nämä Pohjois-Suomea koskevat ratkaisut sittenkään tehty puolustuspoliittisesta näkökulmasta vai onko tässä joitain muita nurinkurisia aluepoliittisia näkökulmia takana hallituksella. Minusta eduskuntakäsittelyn aikana tähän ristiriitaan on kyllä saatava jotakin valaistusta. Toivoisin, että hallituskin omalta puoleltaan valottaisi sitä, minkä takia Pohjois-Suomea on käsitelty näissä selonteon eri osissa näin eri tavalla.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Olen täällä jo useaan otteeseen todennut sen, että Pohjois-Suomen puolustusta ei olla heikentämässä, koska tässä kehittämissuunnitelmassa esitetään muodostettavaksi kolme valmiusyhtymää, jotka ovat kaikkein tehokkaimmat joukot maavoimissa, ja yksi näistä valmiusyhtymistä sijoitetaan Kajaaniin. Tämä koulutusuudistus merkitsee sitä, että koulutusta keskitetään näihin valmiusyhtymiin ja toisaalta jää erikoisalojen koulutuskeskuksia. Nämähän on kaikki esitelty selonteon liitteessä. Jos näissä on edustajien mielestä ristiriitaisuuksia, niin asiantuntijoilta voi tietysti valiokuntakäsittelyn kuluessa perusteluja vielä lisää pyytää, mutta kyllä perustelut tälle muutokselle on esitetty myös jo tässä selonteossa.

Tässä on yksi poikkeus tästä linjasta ja se on Keuruu, ja siinä kohtaa minun esityksestäni hallitus päätti ottaa huomioon myös Keuruun kaupungin tilanteen, jos varuskunta sieltä loppuu.

Ed. H. K o s k i n e n : Herra puhemies! Presidentti Jeltsinin lausunnon jälkeen on helppo yhtyä Suomen ja samalla myös kokoomuksen esittämään kantaan Naton suhteen. Tällä hetkellä ei ole tarvetta hakea Suomella Nato-jäsenyyttä. Mutta ovet tarkennettaville kannanotoille on viisasta ja välttämätöntä pitää auki. Olosuhteillahan on tapana muuttua. Tässä ed. Lahtelalle toteaisin, että kokoomuksesta on käytetty ennen minua täsmälleen kaksi puheenvuoroa ja molemmissa on oltu tämän selonteossa esitetyn kannan takana. (Ed. Laakso: Oliko ed. Sasi takana?)

Käsittelen tässä jatkossa lähinnä selonteon osaa II Suomen puolustuksen kehittäminen. Puheenvuoroni lähtökohdaksi otan selonteon sivulla 81 olevan virkkeen: "Vaasan Rannikkopatteristo lakkautetaan ja sen koulutustehtävät annetaan Uudenmaan Prikaatille." En aseta kyseenalaisiksi Suomen puolustuksen lähtökohtia, päinvastoin. Selonteon mukaan "Puolustuksen ennaltaehkäisykyky perustuu vahvaan maanpuolustustahtoon sekä valmiuteen käydä hyökkääjää kuluttavaa ja sitovaa puolustustaistelua koko maan alueella." Korostan sanoja "koko maan alueella." Tämä on mainittu sivulla 53.

Suomen maantieteellinen asema huomioon ottaen on perusteltua asettaa puolustuksen painopisteet Itä-Suomeen ja Etelä-Suomen strategisesti tärkeisiin kohtiin. Mutta eihän edellä esitetty lähtökohta voi eikä saa merkitä, että Vaasan lääni ja Oulun läänin länsiosa jätetään sotilaalliseksi ja puolustukselliseksi tyhjiöksi, mustaksi aukoksi. Näin kävisi, jos nyt käsiteltävänä oleva pääesikunnan valmistelema ja hallituksen eduskunnalle antama tältä osin kestämätön selonteko muuttumattomana hyväksyttäisiin ja aikanaan toteutettaisiin.

Selonteon sivulla 64 sanotaan: "Koko maan kattava puolustus kyetään ylläpitämään vain alueellisen puolustusjärjestelmän avulla." Tätä virkettä on oikeus tulkita myös siten, että edellä esittämieni avoimien ovien tapaisia puolustuksellisia tyhjiöitä ei synnytetä, vai olemmeko me pohjalaiset todella näin epätasa-arvoisessa asemassa maamme muiden osien asukkaisiin nähden?

Varuskunnat ovat omilla toimialueillaan maakunnissa luoneet luottavaiset, yhteistyöhakuiset suhteet väestön kanssa. Ymmärrän niin, että alueiden asukkaat ovat tilanteeseen enemmän kuin tyytyväisiä. Vaasan horisontista katsoen tuntuu, että pääesikunta ei paljoakaan välitä, miten paikallisella tasolla väestön ja sotaväen suhteet toimivat ja kehittyvät.

Maanpuolustuksellisen tehtävän lisäksi sotaväellä on tärkeä roolinsa suuronnettomuuksien, esimerkiksi meri- ja liikenneturmien tai etsintä- ja metsäpalotilanteiden kohdatessa toimia varsinaisten pelastusviranomaisten apuna. Miten saa-

da apua, kun joukkoja ei ole mailla eikä halmeilla?

Sivulla 63 todetaan yhteiskunnalla olevan tehtävänä taata kansalaisvelvollisuutensa — jonka itse ymmärrän tässä kohtaa asevelvollisuutena — suorittaville tasa-arvoinen asema palveluksensa aikana. Tähän saakka Vaasan läänin noi 3 000 vuosittaisesta asevelvollisesta 600:lle on voitu teoreettisesti tarjota palveluspaikka lähellä kotiaan. Monelle nuorelle se on välttämätöntä perhe- ja muista syistä. Se on todettu myös valtion- ja yksityistaloudellisesti järkeväksi. Lyhyet palvelumatkat ovat vähentäneet lisäksi liikenneonnettomuuksien määrää.

Puolustusministeri esitti, että Dragsvikistä siirrettäisiin tykistö Vaasaan ja muodostettaisiin Vaasasta kaksikielinen varuskunta. Rkp suhtautuu esitykseen kuin ruttoon. Se on mahdoton. Sen sijaan hallitukselle ja Rkp:lle sopii hyvin, että suomenkielinen Vaasan rannikkopatteristo sulautetaan ruotsinkieliseen Uudenmaan prikaatiin. Tämäkö on Suomen tasapuolista kieli- ja puolustuspolitiikkaa?

Vaasan varuskunnan saneerauksiin, korjauksiin, rakentamiseen ja toiminnalliseen sekä tekniseen kehittämiseen on viime vuosina kulunut valtion varoja noin 40 miljoonaa markkaa. Lisäksi Vaasan kaupunki ja naapurikunnat ovat panostaneet lähinnä asianmukaisten harjoitus- ja ampuma-alueiden aikaansaamiseen. Kaikki tämä on tehty luottaen, että pääesikunnan ja muun valtiovallan suunnittelu- ja toimintaperiodi on pitempi kuin 3—4 vuotta. Silloinhan edellisen kerran uhka oli Vaasan varuskunnan yllä, mutta se silloin pystyttiin torjumaan.

Rannikkotykistön sijaintia Vaasassa puoltaa myös, että maamme ja tykistön paras kovapanosammunta-alue Lohtaja sijaitsee vain runsaan 100 kilometrin päässä Vaasasta. Vaasan kaupunkirakenteessa sijaitseva kasarmialue arvokkaine rakennuksineen on suojelukohde ja vaikeasti käytettävissä muuhun kuin sotilaskäyttöön. Lisäksi voin lisätä, että kaupunki ei ole kiinnostunut saamaan aluetta omistukseensa.

On itsestäänselvää, että suomenkielisen varuskunnan henkilöstön siirtyminen pienehköön ruotsinkieliseen kaupunkiin, ilmeisesti kuitenkin kaksikieliseen kaupunkiin, aiheuttaa sosiaalisia, taloudellisia ja perhekohtaisia ongelmia. Vaasan ja Oulun varuskuntien lakkauttamisesitys on syvä loukkaus Pohjanmaan isänmaallista, maanpuolustustahtoista ja -kykyistä sekä tasapuoliseen kohteluun tähän saakka luottanutta väestöä kohtaan.

Herra puhemies! Toivon hartaasti, että eduskunta suhtautuisi vakavasti esittämiini näkökohtiin Vaasan varuskunnan tulevaisuuden turvaamiseksi. Ilokseni kuulin pääministeri Lipposen sanovan, että hallitus kuuntelee herkällä korvalla, mitä eduskunnalla on sanomista näistä asioista.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Pieni korjaus siihen prosessiin, joka käytiin, ja ehdotukseen, jonka tein. Tein esityksen siitä, että ruotsinkielinen varusmiespalvelus siirretään Vaasaan, niin että se ei olisi kaksikielinen vaan ruotsinkielinen. Halusin tämän korjata, ettei jää väärää käsitystä.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Kun entisen puolustusministerin Elisabet Rehnin, Lipposen hallituksen Eurooppa-ministerin Ole Norrbackin ja kokoomuksen varapuheenjohtajan, europarlamentaarikko Kirsi Pihan Pohjois-Atlantin sotilasliiton jäsenyyttä koskevista puheista karsii epäolennaisuudet, kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että nykyistä turvallisuuspoliittista linjaa on muutettava. Sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus eivät kelpaa heille ainakaan pidemmän päälle.

Nato-jäsenyyden kannattajat voidaan karkeasti jakaa kahtia. On toisaalta niin sanottu telaketjusiipi ja toisaalta niin sanottu Oxfordin siipi. Telaketjusiipi, jota leimallisemmin edustaa puolustusvaliokunnan puheenjohtaja Kalevi Lamminen puheissaan, on valmis liittämään Suomen Natoon heti seurauksia arvioimatta ja niistä välittämättä. Telaketjusiiven mielestä jäsenhakemus sotilasliittoon on ilman sen pitempiä puheita ja selvityksiä jätettävä välittömästi. Tämä siipi saa elinvoimansa perinteisestä ryssävihasta, jonka Neuvostoliiton hajoaminen on muuttanut kommunismin vastustamisesta Venäjän ja venäläisten vastustamiseksi. Telaketjusiipi, jota ei tavata ainoastaan Suomessa vaan monissa muissakin maissa, on muodostunut ongelmaksi myös Naton johdolle, joka yrittää kaikin keinoin todistella, ettei sotilasliiton laajentaminen tapahdu Venäjän eristämiseksi eikä missään tapauksessa Venäjää vastaan. Naton johtohan näkee paljon vaivaa sen osoittamiseksi, että sen tavoitteena on strategisen yhteistyösuhteen rakentaminen Venäjään osana uuden eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän luomista, jossa järjestelmässä Naton laajentuminen on vain yksi osa.

Nato-jäsenyyttä kannattava ns. oxfordilainen siipi, johon kuuluvat muun muassa tohtorit Ris-

to Penttilä ja Jukka Tarkka ministeri Max Jakobsonin toimiessa oppi-isänä, koristelee Nato-jäsenyysvaateensa erilaisiin korulauseisiin ja hienostuneilta kalskahtaviin analyyseihin, mutta heidänkin teorioitaan vähän raaputtaessa käteen vain kuitenkin jää pelkkä arvio, jonka mukaan Venäjän epävakaat olot vaativat Suomen Nato-jäsenyyttä jos ei aivan välittömästi, niin kuitenkin vähintäänkin ns. toisessa laajentumisaallossa.

Yhteistä molemmille Nato-jäsenyyttä kannattaville kuppikunnille on sotilaallisen liittoutumattomuuden kyseenalaistaminen. Heidän mielestään kyse on vain väliaikaisesta tilasta, joka ennen kaikkea Suomen EU-jäsenyyden myötä ennemmin tai myöhemmin, ja heidän mielestään ennemmin, menettää merkityksensä ja josta on syytäkin vapautua. Sotilaallinen liittoutumattomuus edustaa Nato-jäsenyyttä kannattaville olotilaa, josta on päästävä pois.

Suomessa on alkanut ennennäkemätön kampanja sen todistamiseksi, että itseasiassa sotilaallinen liittoutumattomuus on ajanut tai ajamassa maamme niin sanotulle harmaalle vyöhykkeelle ja/tai Venäjän etupiiriin. Oma mielenkiintonsa on sillä, että myös eräät nykyisen hallituksen ministerit, muun muassa tänään pääministeri Lipponen, sen enempää koko termin sisältöä pohtimatta, käyttävät termiä "harmaa vyöhyke" tai "turvattomuuden harmaa vyöhyke", joka on muuten suora lainaus presidentti Clintonin sanavarastosta. Naton pääsihteeri Javier Solana puolestaan on nimenomaisesti ilmoittanut, ettei hän väärinkäsitysten välttämiseksi käytä tätä termiä siksi, että se antaa väärän kuvan Suomen, Ruotsin ja Itävallan kaltaisten, sotilaallisesti liittoutumattomien maiden myönteisestä panoksesta rauhan- ja kansainvälisen turvallisuuden puolesta tehtävässä työssä.

Hallituksen selonteossa todetaan yksiselitteisesti, ettei Suomeen kohdistu uhkia, joiden ehkäisemiseen tai torjumiseen sotilasliiton turvallisuustakuut olisivat tarpeen. Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus tukee Pohjois-Euroopan vakautta, toteaa selonteko. Tämä pantakoon myönteisenä merkille.

Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava selonteon puutteena, ettei siinä missään yhteydessä arvioida sotilaallisen liittoutumattomuuden merkitystä uuden eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän luomisessa ja osana itse järjestelmää. Onko Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus siis vain ohimenevä ilmiö, kuten Natointoilijat väittävät, vai onko sillä pysyvä, myönteinen merkitys uudessa Euroopassa?

Euroopan unionin hallitusten välisessä konferenssissa keskustellaan parhaillaan ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Tarkoitus on sopia eräistä uusista linjanvedoista, joilla on olennainen vaikutus myös Suomen asemaan. Jos Suomi näyttää vihreää valoa sille, että nykyistä Maastrichtin sopimusta muutetaan ns. Dublinin luonnoksen mukaisesti, sotilaalliselta liittoutumattomuudelta katoaa vähitellen pohja.

Hallituksen selonteossa todetaan, että EU:n ja Naton laajentuminen ovat rinnakkaisia ja turvallisuuspoliittisesti toisiinsa liittyviä, mutta päätöksenteoltaan toisistaan riippumattomia tapahtumasarjoja. "- - ne vaikuttavat toisiinsa rinnakkaisuutensa ja turvallisuuspoliittisten kytkentöjensä vuoksi. - - Useat EU:n jäsenvaltiot toivovat, että kaikki EU:n jäsenet olisivat ennen pitkää sekä Weu:n että Naton jäseniä."

Valtaosa EU:n jäsenvaltioiden hallituksista, ennen kaikkea Natoon kuuluvat EU:n jäsenmaat, ovatkin ajamassa uuteen perussopimukseen muotoilua, jonka mukaan asteittain määriteltävä EU:n yhteinen puolustuspolitiikka johtaa yhteiseen puolustukseen. Kuinka Suomi voi enää sellaisessa tilanteessa olla sotilaallisesti liittoutumaton, jos Euroopan unionilla on yhteinen puolustuspolitiikka ja yhteinen puolustus? Selonteon mukaan yhteinen puolustus säilyy asialistalla unionisopimukseen kirjattuna yhdistymistavoitteena. Sen toteutuminen, toteaa selonteko, pitkällä aikavälillä riippuu jäsenvaltioiden yhdentymistavoitteista, turvallisuusympäristön muutoksesta sekä Yhdysvaltain ja Naton kehityksestä Euroopassa.

Nykyinen Maastrichtin sopimuksen muotoilu ehdollistaa Euroopan unionin yhteisen puolustuksen unionin tavoitteena. Maastrichtin sopimus toteaa, että "pitkällä aikavälillä määriteltävä yhteinen puolustuspolitiikka saattaa aikanaan johtaa yhteiseen puolustukseen. Kun puolustusulottuvuutta koskevat perussopimuksen muutokset edellyttävät kaikkien jäsenvaltioiden hyväksymistä, Suomi ei voi, jos ulkopoliittisen johdon kanta sotilaallisesta liittoutumattomuudesta on tarkoitettu vakavasti otettavaksi, antaa tukeaan Maastrichtin sopimuksen muuttamiseksi Dublinin luonnoksessa esitetyllä tavalla, jossa siis yhteinen puolustuspolitiikka ajan mittaan johtaa yhteiseen puolustukseen.

Selonteossa todetaan, että hallitustenvälisen konferenssin tuloksena on odotettavissa yhteisymmärrys Euroopan unionin kriisinhallintaroolista ja vahvistus yhteisen puolustuksen tavoitteelle. Nämä ratkaisut eivät selonteon mukaan

vaikuta Suomen asemaan sotilaallisesti liittoutumattomana maana.

Kun selonteko sanoo, ettei Suomi unionin jäsenenä voi olla puolueeton Euroopan unionin ja kolmannen osapuolen välisessä konfliktissa, niin olisi mielenkiintoista tietää, mitä tästä seuraa. Tiedämme, että puolustusneuvostolle laadituissa selvityksissä erityisesti tätä kysymystä on pohdittu tavalla, joka on julistettu salaiseksi. Eikö eduskunnalla pitäisi olla oikeus tutustua myös tähän aineistoon? Jos sanotaan a, pitäisi sanoa myös b.

Hallitus on antamassa tukensa ns. Petersbergin tehtävien sisällyttämiseen uuteen Euroopan unionin perussopimukseen tavalla, joka sitoo myös Suomen uudella lailla ns. rauhaanpakottamiseen. Kun Suomen ja Ruotsin ulkoministerit vielä muutama kuukausi sitten suhtautuivat kriittisesti Dublinin luonnoksessa olevaan esitykseen taistelujoukkojen käytöstä kriisinhallinnassa ja rauhaanpakottamisessa, niin nyt ainakin Suomi näyttää vihreää valoa lisäykselle, jotta tämä Petersbergin kolmas tehtävä sisällytettäisiin uuteen perussopimukseen. Peace making, joka Weu:ssa käännetään siekailematta rauhaanpakottamiseksi, kuten Suomessa aiemmin on myös tehty, on nyt häveliäisyyssyistä käännetty rauhan palauttamiseksi.

Tietääkseni viime perjantaina hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa valiokunnassa Suomen hallitus näytti vihreää valoa sille, että Petersbergin tehtävät lisätään uuteen perussopimukseen nimenomaan siten, että mukaan tulee taistelujoukkojen käyttö kriisinhallinnassa ja rauhaanpakottamisessa, joka siis nyt on käännetty rauhan palauttamiseksi.

Tämä peace making niissä keskusteluissa, joita Länsi-Euroopan unionin Weu:n puitteissa on käyty, on määritelty ensisijassa interventio-oikeudeksi. Ranska on vaatinut kovan luokan tehtävien ottamista tämän nimikkeen alle, muun muassa taistelujoukkojen käyttöä miehitetyn alueen vapauttamiseksi taistellen. Kompromissi, joka Länsi-Euroopan unionin piirissä on saavutettu peace making -termistä, on, että interventio-oikeus merkitsee esimerkiksi sellaista tilannetta, jossa taistelujoukot voidaan lähettää taistellen kahden taistelevan osapuolen väliin.

Mitä tästä seuraa? On tietenkin selvää, että jokaisella Länsi-Euroopan unionin kriisienhallintaoperaatioihin osallistuvalla maalla on itsenäinen oikeus päättää siitä, minkälaisiin operaatioihin nämä maat osallistuvat, mutta yhtä selvää on myös se, että Euroopan unionin perusasiakirjaa ollaan muuttamassa siten, että solidaarisuus korostuu.

Itse luulen, että saattaa käydä niin, että eduskunta ennemmin tai myöhemmin joutuu rauhanturvaamislain muutoksen eteen. Nykyinen rauhanturvaamislakihan sulkee pois Suomen osallistumisen rauhaanpakottamisoperaatioon. Eduskunta nimenomaan puolustusvaliokunnan ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan esityksestä kirjasi lakiin kannan, jonka mukaan Suomi ei voi eikä saa osallistua rauhaanpakottamisoperaatioon. Todettakoon, että tämä kanta kirjattiin lakiin vastoin ulkoministeriön korkeiden virkamiesten neuvoja ja heidän harmistukseksen.

Kuten sanoin, myös tulevaisuudessa Suomi päättää itsenäisesti siitä, minkälaisiin operaatioihin me osallistumme, mutta uudessa perussopimuksessa korostettava solidaarisuus johtanee käytännössä siihen, että Suomi on mukana siellä, missä Euroopan unionin suurvallat katsovat välttämättömäksi Suomen olla.

Mielenkiintoista on se, että selonteossa laajennetun rauhanturvaamisen katsotaan voivan eri yhteyksissä olla luonteeltaan myös rauhan palauttamista tai rauhaanpakottamista. Sanaakaan ei selonteossa mainita siitä, että eduskunta on hallitustakin sitovalla tavalla sulkenut pois rauhaanpakottamiseen osallistumisen.

Kun valiokunnat aloittavat hallituksen selonteon käsittelyn, on selvitettävä myös Naton ns. rauhankumppanuuden ja sotilaallisen liittoutumattomuuden välinen suhde. Selonteko toteaa aivan oikein, että rauhankumppanuus kehittää Naton jäsenyyttä tavoittelevien maiden valmiuksia liittyä sotilasliittoon. Toteamus on muuten suoraan lainattu Naton pääsihteerin puheesta.

Totta kai rauhankumppanuus kehittää myös muiden kuin jäsenyystavoitteen ilmaisseiden maiden valmiuksia liittyä sotilasliittoon. Jos esimerkiksi Itävalta, jossa Nato-keskustelu lainehtii ajoittain vielä Suomeakin voimakkaampana, päättää hakea Naton jäsenyyttä, niin itse asiassa tiivis mukanaolo rauhankumppanuudessa luo samalla valmiuksia liittyä sotilasliiton jäseneksi. Sama koskee tietenkin myös Suomea, ja juuri siksi Nato-jäsenyyttä kannattavat ovat tukeneetkin innokkaasti rauhankumppanuuden syventämistä ja laajentamista.

Suomalaisesta keskustelusta puuttuu valitettavasti tyystin arvio siitä, mikä on sellaisen maan asema ja tehtävät Naton rauhankumppanina, joka aikoo myös tulevaisuudessa pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana. Rauhankumppanuus

on yksilöllisesti räätälöity jokaiselle maalle erikseen, joten mahdollisuuksia myös sellaisen aseman löytämiseksi rauhankumppanina, jossa otetaan huomioon sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen puolustus, on olemassa.

Kun aikoinaan rauhankumppanuutta hyväksyttäessä puolustusvaliokunnalle kerrottiin, ettei Suomi aio osallistua uuden sopimusjärjestelyn pohjalta järjestettäviin sotaharjoituksiin muuta kuin tarkkailijana, niin nyt Suomessa jo puuhataan ensimmäisiä Suomen maaperällä järjestettäviä sotaharjoituksia, joiden juridiseksi pohjaksi Suomelle tarjotaan samaa sopimusta kuin Naton jäsenvaltioilla on keskenään. Miksi siis esimerkiksi Suomi aikoo hyväksyä rauhankumppanuuden pohjalta järjestettävien yhteisten sotaharjoitusten sopimukselliseksi pohjaksi muutamaa yksityiskohtaa, esimerkiksi kuolemantuomiota, lukuun ottamatta saman sopimuksen, joka Naton jäsenmailla on keskenään? Eikö sotilaallinen liittoutumattomuus vaatisi erilaista, kokonaan uutta sopimusta tällaisten rauhankumppanuuden pohjalta järjestettävien harjoitusten juridiseksi pohjaksi? Kun hallitus selonteossaan aivan oikein kannattaa yksittäisten maaohjelmien kahdenvälisen luonteen säilyttämistä, niin miksi tätä mahdollisuutta ei sitten käytetä esimerkiksi uuden sopimuksen suhteen? Tämän uuden sopimuksen hallitus aikoo tuoda eduskunnan käsittelyyn ilmeisesti vielä tämän kevään aikana.

Suomen hallitus näyttää selonteossa vihreää valoa osallistumiselle Naton ns. laajennettuun rauhankumppanuuteen. Mielenkiintoista oli todeta, että sekä presidentti Ahtisaari että puolustusministeri Anneli Taina ilmoittivat Suomen suhtautuvan myönteisesti ns. laajennettuun rauhankumppanuuteen ennen kuin Suomella oli edes selvillä, mitä laajennettu rauhankumppanuus pitää sisällään.

Mikä on laajennetun rauhankumppanuuden ja nykyisen rauhankumppanuuden välinen ero? Voidaan sanoa, että laajennettu rauhankumppanuus merkitsee sitä, että Suomi osallistuessaan laajennettuun rauhankumppanuuteen osallistuu myös siihen suunnitteluun ja mahdollisesti myös päätöksentekoon, joka koskee rauhanturvaoperaatioita. Tällä hetkellä ns. rauhankumppanuudessa Suomi ei osallistu tähän suunnitteluun eikä päätöksentekoon. Osallistuminen yhteiseen suunnitteluun ja mahdolliseen päätöksentekoon taas merkitsee sitä, että tulevaisuudessa suomalaisia upseereja osallistuu Naton esikuntatyöskentelyyn kaikilla tasoilla ja ilmeisesti vastavuoroisesti myös Naton upseereita osallistuu tulevaisuudessa suomalaiseen esikuntatyöskentelyyn Suomessa.

Rauhankumppanuus on Naton nerokas keksintö, jolla mahdollistetaan jäsenyyttä hakevien maiden sotilaallisten rakenteiden muutos jo ennen jäsenyyttä sellaiseksi, että poliittisten edellytysten muodostuessa sotilaalliset valmiudet ovat jo olemassa. Samalla tavalla valmiudet jäsenyyteen kehittyvät myös niissä maissa, joissa parhaillaan käydään sisäistä kamppailua sotilaallisen liittoutumattomuuden kohtalosta, kuten esimerkiksi Suomessa.

Vaikuttaa siltä, että Naton ja Suomen tiivistyvät suhteet ovat perusta myös sille, että Suomi aikoo kehittää puolustustaan siten, että luodaan valmiudet kansainvälisen sotilaallisen avun vastaanottoon. Myös kriisiaikojen varmuusvarastoinnissa aiotaan ilmeisesti tulevaisuudessa siirtyä yhteistyöhön Nato-maiden kanssa.

Rauhankumppanuuden ydinsanoihin kuuluu yhteistoimintakyky ja yhteensopivuus. Kansainvälisellä rauhanturva- ja kriisinhallintatoiminnalla parannetaan selonteon mukaan paitsi Puolustusvoimien yhteistoimintakykyä muiden maiden asevoimien kanssa, myös edellytyksiä ottaa vastaan ulkopuolista sotilaallista apua, mikäli Suomi joutuu hyökkäyksen kohteeksi. Eittämättä tulee mieleen, että tarkoituksena on aloittaa Suomen sotilaallisten rakenteiden muuttaminen sellaisiksi, että niiden yhteensopivuus ja yhteistoimintakyky Naton vastaavien rakenteiden kanssa on nykyistä helpompaa. Samalla itse asiassa rakennetaan se infrastruktuuri, jota Naton jäsenmaiksi mieliviltä edellytetään. Yhteistoiminta Nato-maiden puolustusvälineteollisuuden kanssa on myös yksi osa yhteensopivuuden rakentamista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana vielä puolustuspoliittisten linjausten pohjalta syntyvistä konkreettisista johtopäätöksistä, jotka koskevat Suomen tulevia asehankintoja.

Se mielikuva, joka esimerkiksi keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajan puheenvuorosta saattoi syntyä, on se, että armeija tulee kamppailemaan paitsi nyt, myös lähitulevaisuudessa suurten määrärahaongelmien parissa. Tässä jätetään ikään kuin kokonaan huomiotta se, että Puolustusvoimien määrärahat ovat nousseet tänä vuonna viime vuoteen verrattuna 776 miljoonaa markkaa eli 10,3 prosenttia viime vuodesta. Vielä tämän vuoden lisäbudjeteissa todennäköisesti osoitetaan lisämäärärahoja Puolustusvoimille. Myös viime vuonna verrattuna edelli-

seen vuoteen Puolustusvoimien määrärahat nousivat tuntuvasti.

Ne säästötoimet, joita on kohdistettu muille sektoreille, eivät ole juuri koskettaneet armeijaa muuta kuin toimintamäärärahojen osalta, johon puolustusvaliokunta yksimielisessä kannanotossaan on kiinnittänyt huolestuneena huomiota. Ongelma on viime vuosien aikana ollut se, että huomattava osa Puolustusvoimien määrärahoista on suuntautunut hankintoihin, ja hankinnat ovat taas aikaansaaneet tilanteen, jossa Puolustusvoimat ei ole kyennyt suoriutumaan normaalista toiminnastaan toimintamäärärahojen puutteen vuoksi.

Oma käsitykseni hallituksen turvallisuusselontekoon tutustumisen jälkeen on se, että hallitus on purkamassa niitä säästötoimia, joita puolustusbudjettiin on kohdistettu. Samanaikaisesti on käsillä uudet mittavat varusteluohjelmat. Ilmeisesti on kyse noin 6 miljardin markan suuruisista uusista varusteluohjelmista, joista pääosa on tarkoitus hyväksyttää vielä tällä eduskunnalla.

Ajatuksena on muun muassa hankkia joukkojen kuljetukseen ja tulitukeen tarkoitettuja helikoptereita. Todettakoon, vaikka puolustusministeri mainitsikin, että kysymys on kuljetushelikoptereista, että se muotoilu, joka selonteossa on, pitää sisällään mahdollisuuden hankkia sekä kuljetushelikoptereita että taisteluhelikoptereita. Tarkoituksena on myös lisätä prikaatien suorituskykyä uusimalla johtamis-, pimeätoiminta-, ilmatorjunta- ja huoltovälinehankinnat.

Mikä mielenkiintoista, vapaaehtoiset maanpuolustuksen paikallisyksiköt on tarkoitus varustaa kevyellä jalkaväen aseistuksella. On aivan uskomatonta, että vihreiden ministeri, vasemmistoliiton ministerit ja osa sosialidemokraattien ministereistä näyttävät vihreää valoa tällaiselle periaatteelliselle muutokselle, jonka me vielä kykenimme muutama vuosi sitten estämään käsiteltäessä erästä hallituksen lakiesitystä. Tarkoitus on siis aseistaa vapaaehtoiset maanpuolustuksen paikallisyksiköt nyt kevyellä jalkaväen aseistuksella.

Ikääntyvät ohjusveneet on tarkoitus korvata ja meritorjuntaohjukset modernisoida. Ilmataisteluohjusten hankintaa jatketaan. Samanaikaisesti on tarkoitus selvittää vastaiskutoimintaan ja rynnäkkötoimintaan soveltuvien asejärjestelmien hankkimista. Kohdeilmatorjuntaohjusjärjestelmiä on tarkoitus hankkia lisää. Lisäksi Suomi aikoo myös panostaa elektroniseen sodankäyntikykyyn.

Sanoisin lyhyesti, että vaikka nämä kaikki eivät näy vielä tällä hetkellä määrärahakehyksissä, niin kenraalit voivat olla hyvin tyytyväisiä saavutuksiinsa. He ovat saaneet suurin piirtein kaiken sen lävitse, mitä ovat realistisena pitäneetkin. Kuten jo aikaisemmin keskustelussa totesimme, tarkoitus on, että eduskunta antaa tälle ohjelmalle hyväksymisensä. Tämä ohjelma edustaa korkeampaa sitoutumistasoa kuin parlamentaaristen puolustuskomiteoiden suositukset. Eli armeijalle on luvassa paljon, ja siksi kenraalit voivat olla tyytyväisiä puolustuspoliittiseen selontekoon.

Puolustusministeri T a i n a : Arvoisa puhemies! Toivottavasti ed. Laakson kiitokset kenraaleille välittyvät myös täältä. Totta on, että hallitus on hyvin yksimielisesti näiden linjausten takana, joita tässä on tehty, ja myös uusia hankintoja tehdään.

Ed. Laakso viittasi toimintamäärärahojen vähenemisen aiheuttamiin ongelmiin. Nyt selonteossa esitetään toimintamäärärahojen kasvua tulevaisuudessa, ja se on aivan oleellinen muutos tämän päivän tilanteeseen. Siihen voi olla myös Puolustusvoimien kannalta hyvin tyytyväinen.

Ed. Laakso kiinnitti huomiota Suomen kannalta oleellisiin kysymyksiin. Tämän päivän aikana on keskusteltu hyvin paljon mahdollisesta Nato-jäsenyydestä, johon hallitus ei esitä selonteossa mitään uutta. Olemme edelleen liittoutumattomuuden linjalla, ja siinä suhteessa kannat ovat entiset ja ne ovat ne, jotka eduskunnassa on aikaisemmin hyväksytty. Tätä asiaa on paljon tänään pohdiskeltu.

Pohtimatta on jätetty muun muassa kysymys hallitustenvälisestä konferenssista ja siellä keskusteltavasta puolustuspolitiikasta ja mahdollisesta yhteisestä puolustuksesta. Tämä prosessihan on kesken EU:ssa, mutta se on Suomen kannalta, voi sanoa, paljon oleellisempi kysymys kuin spekuloinnit Nato-jäsenyydellä. Koska Suomi on EU:n jäsen, on tietenkin selvää, että ne päätökset, jotka konferenssissa muodostuvat EU:n päätöksiksi, sitovat myös tulevaisuudessa Suomea. Aivan kuten ed. Laakso totesi, tässä yhteydessä neuvottelujen vaiheissa on esillä monenlaisia ehdotuksia ja myös yhteisen puolustuksen syventämisen ehdotuksia on vireillä. Mikä on lopputulos ja minkälaisia kantoja Suomi missäkin vaiheessa ottaa, sitä ei tässä vaiheessa voi tarkoin määritellä, koska neuvotteluprosessi on monivaiheinen ja keskeneräinen.

Mitä tulee peace making -sanaan, onko se rauhaanpakottamista, peace enforcement -sanaa on käytetty yleensä rauhaanpakottamisesta. Näiden Petersbergin tehtävien määritteleminen Maastrichtin sopimuksen yhteydessä ja hallitustenvälisessä konferenssissa on esillä, ja jos ajatellaan Suomen näkökulmasta, selonteossakin korostetaan hyvin voimakkaasti Suomen panostamista kriisienhallintaan ja Suomen näkemystä siitä, että yhteisesti täytyy vastata yhteisestä turvallisuudesta silloin, kun on mahdollista yhteistyössä kriisinhallinnan keinoin turvallisuutta edistää, ja että myös EU:lla olisi tämä keino käytettävissä. Siitähän tässä on kysymys, ja varmasti lopputulos on sellainen, jonka Suomikin voi hyväksyä.

Rauhaanpakottamiseen Suomi ei osallistu oman rauhanturvalakinsa mukaan. Näinhän olemme eduskunnassa päättäneet. Toisaalta olemme YK:n jäsenenä olleet esimerkiksi hyväksymässä ja tukemassa Kuwaitin operaation ja sillä tavoin olemme nähneet, että myös kansainvälisesti on toisinaan käytettävä keinoja, jotka ovat kovia mutta joihin Suomi ei maana ole valmis osallistumaan.

Rauhankumppanuus ja sen syventäminen on myös Naton laajentumiseen liittyvä kysymys. USA:n taholta on esitetty atlanttista kumppanuusneuvostoa, joka merkitsisi syvempää yhteistyötä Naton ja Naton ulkopuolisten maiden kesken. Periaatteellisen kiinnostuksen syvenevään yhteistyöhön olemme todenneet. Mitä se käytännössä tulee tuomaan tai mahdollistamaan Suomen kannalta, sen näyttävät tietysti lähikuukaudet ja se, minkälaisia päätöksiä Naton piirissä näistä asioista tehdään.

Ed. Laakso arvosteli sitä, että eduskuntaan ollaan tuomassa Nato-sopimukseen perustuva sopimus joukkojen oikeuksista ja velvollisuuksista toisessa maassa. Uskon, että kysymys on vain käytännöllisestä asiasta. On kyse yhteistyöstä Naton ja rauhankumppanuusmaiden kesken, ja on käytännöllistä perustaa tämä sopimus Naton omaan sopimukseen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puolustusvoimien määrärahojen kehityksessä vuosittain pitäisi tietysti huomioida kulloinkin tulevat erityishankinnat, jotka pitkällä aikavälillä on päätetty hankkia ja jotka rasittavat tietyllä tavalla tiettynä aikana Puolustusvoimain määrärahoja. Minun käsitykseni mukaan tätä ei huomioida ollenkaan vaan puhutaan kylmistä ja selvistä vuosittaisista luvuista.

Kuuntelin jälleen ed. Laakson puheenvuoroa hyvin tarkasti ja loin mielikuvan siitä, että hänellä on tapana ensin ottaa totuuden siemen, sitten hän alkaa kiertää siihen olettamusten vyyhtiä pikkuhiljaa, pikkuhiljaa lisää. Toisin sanoen puheenvuorossa on selkeästi: "on mahdollista, on todennäköistä, tulee mieleen, on ilmeistä, saattaa olla," ja tällä tavalla hän esittelee näkemyksiä asioista. Kun lukee hänen puheensa, niin missään vaiheessa hän ei koskaan jää mistään kiinni, koska hän asettaa kaiken aina ehdolliseksi.

Herra puhemies! Minäkin olen hyvin epäluuloinen Nato-hommaan, mutta en uskon, että tässä niin pirullista salaliittoa sentään on, ed. Laakso, kuin teidän puheestanne voisi lukea. Minä arvostan teidän tietämystänne kaikin puolin, mutta en voi tälle mitään. Kun te joskus sanotte, että ed. Aittoniemi ei ole taaskaan tutustunut edes etusivuun esityksessä, vastaan nyt teille, että jos joku ottaa puheenvuoronne ja lukee, siitä ei jää missään vaiheessa kiinni. Kaikki on "saattaa olla" ja tällä tavalla pirullinen kokonaisvyyhti, jossa koko maailma on nyt viemässä meitä Natoon pirullisilla sopimuksilla. Siihen jopa liittyy ulkomaan kielen kaikenlaisia venkuiluja, joiden suhteen minä olen tietysti aivan voimaton.

En halua loukata teitä, ed. Laakso, mutta minun täytyy nyt kansanmiehen näkemys tuoda esille.

Ed. K i l j u n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso totesi puheenvuorossaan pääministerin käyttäneen termiä "turvattomuuden harmaa vyöhyke", kun on puhuttu Suomen asemasta Naton laajentuessa. Ollaanpa täsmällisiä. Kun pääministeri ei itse ole paikalla, minä siteeraan häntä, mitä hän tänään tässä talossa sanoi. Pääministeri totesi näin: "Suomi ei hae Naton jäsenyyttä, mutta me seuraamme tarkoin laajentumisen vaikutuksia Itämeren alueella sekä Naton ja Venäjän suhteissa. Me lähestymme Naton laajentumiskysymystä maana, joka asemansa vakiinnuttaneena ikään kuin tuottaa turvallisuutta ympäristöönsä ja koko Eurooppaan. Tältä pohjalta me näemme Natossa yhteistyökumppanin." Tässä ei puhuta turvattomuuden harmaista vyöhykkeistä. Voitaisiinko tässä yhteydessä puhua turvallisuuden harmaasta vyöhykkeestä? Näkemykseni mukaan ei voitaisi. Miksi? Siksi, että harmaa vyöhyke -termi itse asiassa liittyy blokkijakoihin, etupiirijakojen Eurooppaan. Kun kestävää yhteistyövaraista turvallisuutta rakennetaan, se ei toimi terminä.

Aivan totta, kuten ed. Aittoniemi totesi, ed.

Laakso on rakentamassa jälleen kerran merkillistä salaliittoteoriaa. Hän kysyy, miksi sotilaallisesti liittoutumaton maa sitten pyrkii ja hakeutuu kumppanuusohjelmiin sotilasliiton kanssa. Tässä ei ilmeisesti ole kysymyksessä, kuten ed. Laakso haluaisi jälleen kerran nähdä, salaliitto, että Suomi tai joku muu vietäisiin vaivihkaa Natoon, vaan yhteistyöhön hakeudutaan nimenomaan siksi, että harmaata vyöhykettä ei muodostuisi, ei muodostuisi sitä turvattomuuden harmaata vyöhykettä, mitä peräänkuulutti ed. Laakso. Mitä matalammaksi muodostuu raja Nato-jäsenyyden ja sen ulkopuolella olemisen välillä, sen vähemmäksi muodostuu se turvallisuuspoliittisesti epävakauttava prosessi, jota Naton laajentuminen nyt tällä hetkellä aiheuttaa. Tästähän on kysymys myös Suomen turvallisuuspolitiikassa, kun yhteistyössä Naton kanssa olemme rakentamassa niitä asioita, jotka tulivat esille.

Ed. Johannes K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakso tosiaankin näki pelkkiä mustia varjoja ja kielteisiä pyrkimyksiä rauhankumppanuussopimusten ja ohjelman takaa. Tämä on outoa sikäli, että vasemmistoliitto on syystäkin korostanut yleisesti ottaen turvallisuuden laajaa merkitystä. Jos me ajattelemme Suomea koskevia uhkia, esimerkiksi ydinkatastrofin vaara lähialueilla olisi tällainen aika vakava turvallisuusriski koko Suomelle. Silloin tarvittaisiin esimerkiksi elintarvikeapua, huoltovarmuutta, kriisinhallintaa, ihan käytännön pelastuspalveluja jne. Nyt vain on niin, että länsieurooppalaisessa työnjaossa tämä on juuri Naton toimivallassa, jos me tarvitsisimme todella nopeasti laajassa mitassa apua. Rauhankumppanuusohjelma avaa mahdollisuuden saada tämän kaltaiset toimet rauhankumppanuuden piiriin Naton jäsenyyden sijasta. Itse asiassa rauhankumppanuuden avulla voidaan välttää Nato-jäsenyyttä sellaisissa maissa, Suomen tapaisissa, joissa ei ole mitään mieltä Nato-jäsenyyteen mutta joissa tarvittaisiin tämän kaltaisia yhteisiä ponnistuksia mahdollisten todella vakavien kriisien varalta.

Uskoisin, että esimerkiksi vasemmistoliiton kannattajakunnassa ja näkemyksissä yleisestikin tämän kaltaisiin asioihin pitäisi kiinnittää huomiota pelkkien uhkakuvien maalailun asemesta.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin ed. Kiljuselle. Jos te luette pääministerin puheen sivun viisi, hän toteaa, että etupiirien ja harmaiden alueiden luominen tässä yhteydessä veisi Euroopan kehitystä taaksepäin menneeseen maailmaan. Kun käytin sanoja "turvattomuuden harmaa vyöhyke", luin puheestani, että se oli presidentti Bill Clinton, joka käytti kansakunnalle viime syksynä esittämässään suuressa linjapuheessa tätä termiä, jota siis Naton pääsihteeri Javier Solana kieltäytyy käyttämästä, koska hänen mielestään se synnyttää väärän mielikuvan muun muassa sotilaallisesti liittoutumattomien maiden myönteisestä panoksesta kansainvälisessä politiikassa.

En ole rauhankumppanuusohjelmia vastaan. Totesin, että valiokunnissa pitäisi selvittää Naton ns. rauhankumppanuuden ja sotilaallisen liittoutumattomuuden välinen suhde eli se, millä tavalla sotilaallisesti liittoutumaton maa on mukana Yhdysvaltain johdolla toimeenpantavissa Naton rauhankumppanuushankkeissa. Nehän ovat maakohtaisia ohjelmia. Ne ovat jokaiselle räätälöitävissä erikseen. Sen takia ei mielestäni ole oikein, että me käytämme samaa mallia ja maksimimallia kuin jotkin toiset maat.

En siis pidä huonona rauhankumppanuusohjelmiin osallistumista. Mutta katson, että meidän pitäisi tarkasti harkita aina, missä ja miten me olemme mukana.

Ed. Johannes Koskiselle täytyy sanoa, että hän ei tunnu tuntevan sen paremmin rauhankumppanuuden kuin laajennetunkaan rauhankumppanuuden sisältöä väittäessään, että esimerkiksi kansainvälisissä kriiseissä näiden ohjelmien pohjalta olisi mahdollisuus saada apua. Näin ei ole.

Ed. T i i l i k a i n e n: Arvoisa puhemies! Esillä oleva hallituksen selonteko on laaja ja perusteellinen asiakirja Suomen puolustusvoimien kehittämisestä muuttuvassa Euroopan turvallisuuskehyksessä. Selonteko pohjautuu eduskunnan vuonna 1995 hyväksymään turvallisuuspoliittiseen selontekoon ja on sille johdonmukaista jatkoa. Sen alkuosassa käsitellääkin melko laajasti Suomen ulkopolitiikan pitkäjänteisen kansainvälisen vakauspolitiikan merkitystä maamme ja koko Euroopan turvallisuudelle sekä luodaan katsaus siihen liittyvien kansainvälisten instituutioiden suhteisiin muuttuvassa eurooppalaisessa turvallisuuskentässä.

Pitkällä tähtäyksellä kansainvälisen turvallisuuskehityksen instituutioilla, kuten YK, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö, Euroopan neuvosto ja myös Euroopan unioni, onkin ratkaiseva merkitys maanosamme rauhanomaiselle kehitykselle niiden pyrkiessä sitomaan eri valtiot

keskenään yhä kiinteämpään poliittiseen, taloudelliseen ja humanitaariseen yhteistyöhön keskenään, jolloin ongelmien ratkaiseminen sotilaallisin keinoin muodostuu saavutettuun hyötyyn nähden kyseenalaiseksi. Se on myös meidän turvallisuuspolitiikkamme peruspilari.

Sekä historia että nykyinen tilanne Euroopassa ja koko maailmassa osoittavat, että yksinomaan rauhanomaisiin ratkaisuihin pohjautuvat turvallisuusjärjestelyt eriarvoisessa maailmassa ja eri kehitystasolla olevien maiden kesken eivät ole realistisia vaan rauhanomaisen kehitysintegraation rinnalle tarvitaan myös sotilaallinen turvallisuuspilari.

Vasta uskottava ja ympärillä vallitseviin voimasuhteisiin nähden riittävän voimakas puolustus yhdessä kansainvälisen rauhanomaisen integraatiokehityksen kanssa luo edellytykset rauhanomaiselle rinnakkaiselolle, sillä ollessaan uskottava ja puhtaasti puolustuksellinen se paitsi luo vakaata turvallisuutta ympärilleen myös nostaa kynnystä pyrkiä sotilaallisiin ratkaisuihin. Pahimmassakin tapauksessa voimakas puolustus antaa myös aikaa ulkopuolisen avun saamiseen ja poliittisen ratkaisun etsimiseen, mitkä ovat perusedellytyksiä pysyvälle rauhalle.

Arvoisa puhemies! Suomi on valinnut turvallisuuspolitiikkansa sotilaalliseksi peruspilariksi itsenäisen, uskottavan ja liittoutumattoman puolustuksen. Tässä yhteydessä liittoutumilla ymmärretään yleisesti tarkoitettavan läntistä puolustusliittoa Natoa, jonka jäseniä suuri osa Euroopan unionin jäsenmaistakin on, sekä kehitteillä olevaa Euroopan unionin sotilaallista puolustusjärjestelmää Weu:ta. Liittoutumisen sijaan Suomi pyrkii kaikin tavoin kehittämään kriisinhallintaan tähtäävää kansainvälistä sotilaallista yhteistyötä Naton puitteissa säilyttäen kuitenkin vapautensa itsenäiseen päätöksentekoon ja mahdollisuuden länsimaisen sotilaallisen avun vastaanottamiseen tarvittaessa.

Käsiteltävänä olevassa selonteossa Suomen sotilaallista liittoutumattomuutta perustellaan myös monin tavoin. Tärkeimmät perustelut liittyvät Suomen kannalta keskeisten turvallisuustekijöiden Naton, Euroopan unionin ja Venäjän muutostilanteeseen. Julkisessa keskustelussa on useimmiten otettu kantaa puolesta ja vastaan Suomen jäsenyyteen Natossa osana Naton laajennusprosessia ja laskettu siitä saatavaa suoraa sotilaallista hyötyä maanpuolustukselle. Samalla on kuitenkin unohdettu, että Naton laajeneminen Pohjois-Itämerelle ei todennäköisesti lisää alueen turvallisuutta ja vakautta vaan päinvastoin lisää alueen asevarustelua ja kasvattaa puolustukseen tarvittavia menoja.

Tämänhetkisestä sotilaallisesta heikkoudestaan huolimatta Venäjä on suurvalta, jolla on tärkeät sotilaalliset intressit valvottavanaan välittömästi Suomen rajan takana sekä pohjoisessa Kuolan alueella että etelässä Suomenlahdella Leningradin sotilaspiirin alueella. Pohjois-Itämeren ja Suomenlahden tärkeyttä Venäjälle korostaa Pietarin kaupungin ja koko läntisen Venäjän talousalueen ainoan meritien kulkeminen länteen kapeaa, muutaman kilometrin levyistä käytävää Suomen ja Viron aluevesien välissä. Käytävä on aluevesirajojen laajennuksen johdosta jopa ahtaampi kuin ennen toista maailmansotaa Viron edellisen itsenäisyyskauden aikana.

Suomen liittyminen Natoon kiristäisi tilannetta pohjoisessa ja aiheuttaisi Venäjän taholta todennäköisesti paineita Baltian maiden ja ennen kaikkea Viron itsenäisyyttä kohtaan. Vastaavasti Baltian maiden liittyminen Natoon kiristäisi tilannetta Suomen etelärannikolla ja ennen kaikkea Ahvenanmaalla. Uhkana olisi joka tapauksessa epävakauden lisääntyminen ja Venäjän eristäytyminen, joka vaikeuttaisi Suomen tavoitteena olevaa rauhanomaisen integraation syventämistä kansainvälisten instituutioiden kautta ja kahdenkeskisessä yhteistoiminnassa sekä siviili- että sotilassektorilla.

Täällä ed. Laakso näki Suomen lähentymisessä, Naton Pfp-toiminnassa vaaroja ja peikkoja. Se on kuitenkin eräs tapa sitoa myös Venäjä mukaan sotilaallisesti tähän kansainväliseen yhteistyöhön, jolloin sotilaallinen väliintulo näiden maiden välillä on vähemmän todennäköistä.

Henkilökohtaisesti pidän selonteossa esitettyä hallituksen linjaa itsenäisestä, uskottavasta ja liittoutumattomasta puolustuksesta sekä kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintayhteistyöhön suuntautuvasta puolustuksesta Suomen turvallisuuden ja itsenäisen päätöksenteon kannalta oikeana. Uskottavuuden kannalta liittoutumattomuus pakottaa luomaan lähtökohtaisesti vahvemman kansallisen puolustuksen kuin turvautuminen suoraan liittoutuman apuun. Liittoutuminen kuitenkin todennäköisesti korottaisi entisestään joka tapauksessa välttämättömän oman puolustuksemme kustannuksia sen suhteellisen tehon pitämiseksi uskottavalla tasolla myös mahdollisessa varustelukierteessä.

Arvoisa puhemies! Selonteossa Puolustusvoimien kehittäminen perustuu toisaalta sodanajan organisaation ja materiaalisen valmiuden kehit-

tämiseen muuttunutta sodan kuvaa ja teknistä kehitystä vastaavaksi ja toisaalta rauhanajan koulutus- ja valmiusorganisaation tehostamiseen vallitsevaa taloudellista tilannetta ja sotilaallisia vaatimuksia vastaavaksi.

Taloudelliselta kannalta suunnitelma on kunnianhimoinen, sillä sen mukaan maanpuolustuksen jo ennestäänkin kansainvälisesti lähes alhaisinta osuutta bruttokansantuotteesta on tarkoitus entisestään laskea yli 20 prosenttia: 1,6 prosentista alle 1,25 prosentin bruttokansantuotteesta ennakoituna sen mahdolliseen nousuun, joka on valtiovallan arvio. Alkuvaiheessa painopiste on Puolustusvoimien rakennemuutoksessa ja laajamittaisen hyökkäyksen torjuntakyvyn ylläpitämisessä siirtyen asteittain puolustusjärjestelmän valmiuden ja reagointikyvyn kehittämiseen päämääränä uskottava strategisen iskun torjuntakyky.

Vaikeinta suunnitelman toteuttamisessa on sen alkuun saattaminen, toisin sanoen rauhanajan organisaation ja koulutuksen rakennemuutos, sillä se edellyttää koko varusmieskoulutuksen uusimista ja koulutusorganisaation keskittämistä ja tehostamista vastaamaan vuosittaisia saapumiseriä ja sodanajan joukkotuotantotarvetta sekä niiden kertausharjoitustarvetta vastaavaksi. Jo ennen selonteon julkistamista käynnistynyt keskustelu lakkautettavien joukkoosastojen ja varuskuntien kohtalosta osoittaa, että muutos on varsin kipeä myös yhteiskunnallisesti, ja vaatii, kuten selonteossakin todetaan, myös aluepoliittisia tukitoimia.

Puuttumatta lakkautettavien yksiköiden yhteiskunnalliseen merkitykseen sijaintipaikkakunnillaan voidaan niiden todeta pääsääntöisesti sijaitsevan sosiaalisten uhkakuvien ja sotilaallisen valmiuden kannalta toisarvoisilla suunnilla. Tällä en tarkoita sitä, että nämä alueet olisivat mustia aukkoja, niin kuin täällä joissakin puheenvuoroissa on sanottu, maanpuolustuksellisia mustia aukkoja. Selonteossa käy myös selvästi ilmi, että koko Suomea puolustetaan alueellisilla joukoilla, jotka eivät ole ensi linjan liikkuvia tulivoimaisia yksiköitä, joita nyt ryhdytään luomaan.

Lakkautusten tarpeellisuudesta voidaan myös olla montaa mieltä, mutta nykyisessä taloudellisessa tilanteessa vähenneiden saapumiserien kouluttamisen keskittäminen harvempiin yksiköihin on enemmän kuin paikallaan, kun vaihtoehtona on sotilaallisen maanpuolustuksen kulmakivien, varusmiesten maastoharjoitusten ja reservin kertausharjoitusten radikaali supistaminen, kuten täällä käydyissä budjettikeskusteluissakin on käynyt ilmi.

Puuttumatta puolustuksen kehittämisen yksityiskohtiin voidaan todeta, että pyrkimys sodanajan joukkojen liikkuvuuden, tulivoiman, johtamiskyvyn ja omakohtaisen suojan sekä taistelun kestokyvyn lisäämiseen kaikissa aselajeissa tuottaa varmasti parempia tuloksia kuin perinteinen tuhlaavaan miesmäärään perustuva, suuria tappioita kärsivä puolustus. Tästä ovat osoituksena muun muassa Persianlahden sodassa ja Iforjoukkojen toiminnassa Bosnia-Hertzegovinassa saadut kokemukset.

Taloudelliselta ja maamme laajuuden kannalta on asevelvollisuuteen perustuva armeija edelleen, kuten selonteossakin todetaan, voimavaroihimme nähden ainoa mahdollinen. Joskin teknisiin erityistehtäviin joudutaan käyttämään entistä enemmän myös palkattua henkilökuntaa.

Keskustelua on jo herättänyt ja tulee jatkossa varmasti herättämään laajemminkin selonteon sisältämä aseistettujen kuljetushelikopterien hankinta Maavoimille. Maamme suuri koko ja puolustuksen painopistealueiden sijainti vastakkaisilla suunnilla pohjoisessa ja etelässä edellyttävät nykysodankäynnissä nopeaa reagointikykyä ja mahdollisuutta nopeasti keskittää suuriakin joukkoja etäältä toisistaan.

Demilitarisoidun Ahvenanmaan asema on myös voimakkaasti korostunut Itämeren muuttuneessa sotilaallisessa tilanteessa, eikä sen puolustaminen nopeasti muuttuvassa tilanteessa ole mahdollista meritse tuotavin joukoin. Alueelle ilmoitse tulleen vihollisen lyömiseen taas tarvitaan moninkertainen ylivoima. Jo viime sotien aikana puhuttiin kilpajuoksusta Ahvenanmaalle, jonka Suomi onneksi silloin voitti. Myöhempi historiantutkimus on osoittanut, että kilpajuoksu oli ja on edelleen todellinen. Ainoa mahdollisuus sen kilpajuoksun voittamiseen on joukkojen vieminen sinne ilmoitse.

Selonteossa esitetään myös näkemyksiä Suomen osallistumisen eduista kansainväliseen rauhanturvatoimintaan ja Naton Pfp-toimintaan. Molemmat ovat tärkeitä paitsi kansainvälisen rauhan kannalta myös kansainvälisten kokemusten saamiseksi ja puolustuskykymme yhteensovittamiseksi liittoutumattomanakin mahdollisen avun vastaanottamiseen tarvittaessa. Lisäksi molemmissa toiminnoissa on Suomella mahdollisuus olla mukana myös Venäjän sitomiseksi myös sotilaallisesti kansainväliseen yhteistyöhön, mikä on omiaan poistamaan turhia epäluuloja sekä lisäämään vakautta ja turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Esillä oleva selonteko Suomen puolustuksen kehittämisestä on johdonmukainen jatke eduskunnan jo hyväksymälle turvallisuuspoliittiselle selonteolle ja valmiusjoukon perustamiselle. Kehittämissuunnitelma perustuu realistisiin näkemyksiin taloudellisista voimavaroistamme sekä muuttuvasta sotilaallisesta ja poliittisesta tilanteesta Euroopassa ja lähialueillamme sekä loogisiin johtopäätöksiin tarvittavasta kehityksestä. Toivottavaa on, että yhteiskunta myös aluepoliittisesti tukisi rauhanajan koulutusjärjestelmän rakennemuutoksista pahimmin kärsimään joutuvia alueita. Suunnitelman toteuttaminen edellyttää eduskunnalta paitsi tämän selonteon hyväksymistä myös tarvittavia taloudellisia voimavaroja, jotka tulisi voida varmistaa useiksi vuosiksi eteenpäin.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa herra puhemies! Viime vuoden nouseva keskustelunaihe oli Nato-jäsenyys. Kun hallitus nyt toi eduskuntaan turvallisuuspoliittisen selontekonsa, hallitus ei esittänyt Nato-jäsenyyttä. Sen sijaan korostetaan erimuotoisen yhteistyön merkitystä alkaen rauhankumppanuudesta ja yhteisistä johtamisharjoituksista aina yhteisiin rauhanturvaoperaatioihin tyyppiä Jugoslavia.

Eräät ovat olleet tänään pettyneitä siitä, että Nato-optio on suorastaan hukattu koko tekstistä. Monet niistäkin, jotka ehkä pitävät optiota mielessään, ovat selkeästi ilmaisseet kantansa: ei ole mitään aihetta hakea jäsenyyttä nyt. Rivien välistä käy ilmi ehkä jopa niin, ettei ihan kohtakaan. Itse en muista koskaan pitäneeni Naton jäsenyyttä Suomen turvallisuutta lisäävänä asiana. Nato on kyllä muuttunut, ja rauhankumppanuuden myötä sen rooli on myönteistynyt ja vahvistunut. Se on matkannut pois sotilasliiton roolistaan.

Arvoisa puhemies! Luulen vain, että tunnelmat itäisessä naapurissa eivät ole sillä tavalla muuttuneet, että Baltian maiden, Suomen tai eräiden muidenkaan rajanaapureiden jäsenyys Natossa koettaisiin luottamusta lisäävänä asiana. Tämän olen voinut kirjoittaa sekä ennen että jälkeen presidentti Jeltsinin kuuluisaa haastattelua enkä koe tätä sanoessani millään tavalla nöyristeleväni. En myöskään usko, että Yhdysvallat haluaisi kovin paljon uusia jäsenmaita Natoon tilanteessa, jossa Venäjän taholta kuitenkin viestitetään, että ratkaisu olisi epäystävällinen teko. Yhdyn oman presidenttimme joku aika sitten esittämään arvioon siitä, että Natonkin tulee laajentumisneuvotteluissa kohtuullisella tavalla joustaa ja ottaa Venäjän kannat huomioon. Tämä ei voi olla veton hyväksymistä tietenkään, vaan keskinäisen luottamuksen rakentamista.

En myöskään usko, että Nato-jäsenyys, sen enempää kuin EU-jäsenyyskään tiukan paikan tullen, varjelisi meitä kaikesta siitä, mitä nyt kenties pelkäämme. Näkemykseni on tietysti varsin epäpoliittinen, mutta uskon, että tuollaisessa eitoivottavassa tilanteessa tarvitaan kyllä ihmis- ja sotilasvoimaa suurempaa varjelusta. En myöskään usko, että Nato-option aukipitäminen tuo meille mitään kovin suurta erityistä etua. Jos emme ajelehdi oman puolustustaloutemme hoidossa, pärjäämme erittäin pitkälle nykyiselläkin doktriinillamme eli itsenäisellä puolustuksella ja sotilaallisella liittoutumattomuudella.

Arvoisa herra puhemies! Olemme havainneet, että politiikan keinot ovat rajoitettuja. Samoin sotilaspolitiikan ja sotilaallisten keinojen käyttö on vaikutuksiltaan rajattu. Turvallisuuden ja oikeudenmukaisuuden toteutuminen on huomattavasti laajempi ja vaikeampi asia, kuten täällä muun muassa ed. Hassi asian ilmaisi. Tämän päivän uhkahan ei ole suurten armeijojen suuri sodankäynti. Ongelmat ja uhat ovat ensisijaisesti paikallisia, joidenkin ryhmien tai ryhmittymien paikallisesti tai alueellisesti aikaansaamia kriisejä, joita olemme juuri muun muassa Balkanilla viime vuosina joutuneet näkemään.

Arvoisa herra puhemies! Suomen tulee jatkossakin kiinnittää huomiota niihin arvoihin, joita elämämme piirissä noudatetaan. Tutkija on todennut ajatuksen: Maksutasekriisin korjaaminen kestää muutamia vuosia, teknologisten ja koulutukseen liittyvien puutteiden korjaaminen kansakunnassa kestää helposti yhden vuosikymmenen, kansakunnan moraalisen pohjan ja arvopohjan korjaaminen kestää vuosikymmeniä ellei sukupolvia. Instituutioiden mahdollisuus luoda rauhaa pakolla on rajoitettu. Ajoissa ja ennalta ehkäisevästi rauhaa tehdään arvoilla.

Kehitysyhteistyö, sosiaalisen ja taloudellisen kurjuuden poistaminen ja ihmisten arvoperustan korjaaminen ovat parhaita keinoja yhteiskunnissa ja maailmassamme kytevien ongelmapesäkkeiden hoitamisessa ja ennalta ehkäisemisessä. Pyhä kirja toteaa: "Jos Herra ei kaupunkia varjele, niin turha on vartijan valvoa." Se koskee varmaan niin Suomea kuin muitakin aina suurimpia liittoutumia myöten, joiden ihmisvarainen turvallisuus on suuri. Tätä varjelustahan voimme pyytää ja tehdä rauhanliittoja Luojamme kanssa ja ihmisten kesken sanan syvimmässä mielessä.

Arvoisa herra puhemies! Samalla kun seuraamme EU:n kehitystä, johon aivan oikein, niin kuin tässä ministeri Tainakin totesi, hvk:n ja muiden seikkojen myötä ei tänään ole vielä kovin paljon kiinnitetty huomiota, olemme varmaan huolestuneina seuranneet myös kansalaisten kohtaloita idässä. Jatkuva olojen kurjistuminen, hyväosaisten ja huono-osaisten eron kasvaminen ja politiikkaan liittyvät spekulaatiot eivät ole omiaan lisäämään luottamusta olojen myönteiseen kehitykseen jatkossa.

Suomalaisten on syytä olla, niin kuin täällä on tänään todettu, sekä inhimillisistä syistä että oman etumme vuoksi mukana niissä toimissa, joilla muun muassa lähialueitten terveydenhuoltoon ja peruspalveluihin liittyviä puutteita edes jollakin tavalla pyritään helpottamaan. Sekin on rauhantyötä!

Ed. Partanen: Arvoisa puhemies! Kun täällä on rouva ministeri paikalla vielä, pyydän keskisuomalaisena kiittää siitä työstä, jota Keuruun osalta omalta osaltanne teitte, koska tämä alue on kuitenkin suomeksi sanottuna kauneinta seutua, mutta se on poliittisesti ollut tämän hallituksen aikana vähän vesijättömaata. Sinne ei ole oikein mitään ihmeellistä saatu aikaan eikä ole ollut oikein lupa rakentaakaan, kuten vesijättömaalle ei rakenneta. Tästä kiitos! — Siinä menikin Lipposen puhe!

Täältä on karannut tämä kaikkien alojen asiantuntija, joka kertoi Nato-siivekkeistä ja telaketjuista ynnä muista. Ed. Lamminenhan täällä on vielä, mutta eiköhän huomenna katsota, minkälaiset telaketjut teillä on, että en ota siihen tämän enempää kantaa.

Itse asiassa tähän uskottavuuskysymykseen muutamalla sanalla kiinnittäisin huomiota. Eivät meidän omatkaan toimemme niin hirveästi ole uskottavuutta lisänneet, jos ajatellaan, millä tavalla valtakunnan rahaa on käytetty kaikenlaisen romuraudan ostamiseen armeijalle, sitä taustaa vasten. Eikö meillä ole muutama satatuhatta rynnäkkökivääriäkin, jotka eivät toimi? Jos näitä kiinalaisia tussarinperiä ruvetaan jakamaan uusille alueellisille maanpuolustusorganisaatioille, niin ei siellä variskaan säikähdä, kun rojautellaan. (Ed. Jääskeläinen: Voi lyödä!) — Muijaa lyö, niinkö? Ed. Jääskeläinen, se oli pahasti sanottu. — Toinen asia ovat nämä Itä-Saksasta ja Tshekkoslovakiasta hankitut tankit ja muut kulkuneuvot. Jos ei ole rahaa panna niitä kuntoon, niin melkoinen museo on ostettu. Siinä vain sitten ihmetellään suuruuden mukanaan tuomia etuja.

Sitten täällä vihreitten puolelta rouva esitti ... (Kokoomuksen ryhmästä: Mitä teillä on museoita vastaan?) — Pitäisihän museossa olla jotain tavaraakin. — Täällä on esitetty armeijan minuudesta ja sinuudesta vähän erilaisia näkemyksiä. Minusta ensinnäkin jos vapaa kulkukoirien hakeutuminen on perusmateriaali, aineshankinta, Suomen armeijalle, niin kyllä on hupi kaukana tästä elämästä. Miltä tuntuisi herroista ja rouvista, että teitä varuskuntakaupungissa tulee vastaan joukkue kuin kakadulinnut eriväriset töyhdöt päällä? Jämiähän niillä voi olla, mutta he ovat vain hakeutuneet sinne. Siis tämmöisessä järjestelmällisessä elämänmenossa, joka meillä tällä hetkellä Suomessa on, parasta uskottavuutta kuitenkin armeijan toiminnalle on, kun kansakunta on omalla tavallaan sidottu perusaineksen hankintaan. Suuri vastuu myös kodeilla on siinä, millä tavalla me saamme valtakunnan parhaat pojat ja sitten hyvin varovasti tyttöjä sekaan. (Ed. Dromberg: Hyvä, että tyttöjä kuitenkin!) — Ainahan heitä kuitenkin köksänä tarvitaan. (Ed. Dromberg: Köksänä?)

Minusta tämän henkisen puolen hoitaminen ei myöskään ole mikään irrallinen asia, ja minä en usko olevan vahinko, jos meiltä nyt pari varuskuntaa katoaa maisemista. Jos Oulusta yksi lähtee, niin antaa mennä vain, niin menivät läänitkin meiltä. — Ei mitään kaunaa ole tässä kysymyksessä, niin kuin huomaatte.

Mutta itse tähän problematiikkaan.

Tämän yhteenvedon sisällä minusta joka tapauksessa, vaikka se on aika hyvin täällä käyty läpi, on yksi vähän käsitelty alue, jonka ed. Jääskeläinen otti myös esille ja jota jonkin verran tuntevana olen seurannut, ja se on Venäjän lähialue, politiikka Venäjällä kokonaisuutena, mutta myös se, millä tavalla se koskettaa lähialueella ihmisiä ja minkälaiset mahdollisuudet heillä on tulevaisuudessa edes keskipitkälläkään tähtäyksellä saavuttaa ihmisarvoista elämää siellä. Eivät nämä myöskään mitään irrallisia asioita ole, kun Karjalan pääkaupungissa väkijoukot liikehtivät. Saattaa olla, että meillä on jossakin tilanteessa edessä niitä asioita, joita ed. Johannes Koskinen otti edellisessä puheenvuorossaan esille nimenomaan siinä valossa, että kysymys ei ole mistään sotilaallisesta manööveristä vaan siitä, millä tavalla kyetään antamaan ruoka- ja muuta apua tälle alueelle.

Minä väitän, että — johan meiltä tämä virkakunta on hävinnyt täältä — tämä asia on koko hallituksen ongelma, koska tällä hetkellä minä en tiedä, kenelle lähialueiden pyörittäminen oikein

kuuluu, kun en ole nähnyt siellä oikein aktiivisesti ketään. Bensa-asemia ja ratapihoja aukaisemassa silloin tällöin jotkut tytöt pyörähtelevät siellä, mutta tällä asialla ei ole ollut ketään, ja se ei ole minusta viisasta. Vaikka avuttomuutemme näkyy tällä puolella, yritettäisiin edes auttaa niin, että kun sinne kuitenkin on mahdollista kansainvälistä rahaa saada näihin ongelmiin, olisimme edes etsimässä aktiivisesti niitä paikkoja, mistä sitä saa, ja ohjattaisiin nämä asiat heille sillä tavalla, että he kykenisivät edes pikkuisen omaa olotilaansa nostamaan.

Tietotaitoahan tässä maassa on, mutta tällä puolella ei kovin paljon ole rehellisiä askartelijoita ollut. Jos sieltä otetaan viimeiset 500 projektia, niistä 470 on ollut susia ja 30 on jotenkin kählätty siellä. Siis me olemme huijanneet valtion rahoilla itseämme ja Venäjää, jos pannaan tarkkaan syyniin kaikki nämä projektit.

On meillä kasvamista. Nämä liittyvät omalta osaltaan niihin näköaloihin, jotka tässä lähialueella ovat, ja minä koen sen yhdenlaisena turvallisuusriskinä, en sotilaallisena mutta sitä ei kukaan tiedä minkälaiseksi se muodostuu, jos sieltä väkijoukot lähtevät liikkeelle. Kun leivän perään joudutaan lähtemään, niin silloin mennään muuten pitkälle, niin pitkälle että sitä löytyy. Ei kukaan jää välille odottamaan, kun ei sitä siellä ole.

Minusta tämän kirjan pitää kyllä tyydyttää, vaikka täällä on paljon semmoista, mitä minä en ymmärräkään, ja sen rehellisyyden nimissä sanonkin. Turha on kaikkia näitä satoja lyhennyksiä ruveta soveltamaan yhteen puheenvuoroon, mutta näyttää täällä olevan kaikkien alojen asiantuntijoita, jotka soveltavat, ja hyvin näyttää sekaista olevan.

Mutta viittaan pääministerin ensimmäiseen puheenvuoroon ja uskon, että tältä pohjalta syntyy varsin perusteellisen käsittelyn jälkeen eduskunnassa yhteisesti hyväksyttävä linja näille asioille. Ja niille, joille ei kelpaa, mitä nyt sanon, olkoon kelpaamatta: Siihen linjaan muuten liittyy armeijalle lisärahan antaminen, ja ne eivät ole mitään pieniä summia, mutta ei Natolle vaan Suomen armeijalle.

Ed. K ä ä r i ä i n e n : Arvoisa puhemies! Lyhyen puheenvuoroni kaksi avainsanaa ovat yhteisymmärrys ja uskottavuus.

Mahdollisimman laaja ja aito poliittinen yhteisymmärrys on aina elinehto Suomen turvallisuuspolitiikan uskottavuudelle ja menestykselle. Sitä yhteisymmärrystä ei koskaan voi vaalia liikaa. Yhteisymmärrys lisää uskottavuutta: Mitä laajemmalla pohjalla yhteisymmärrys on, sitä uskottavampaa turvallisuuspolitiikkamme kaiken kaikkiaan on.

Hallitus valitsi, kuten täällä on keskustan puheenvuoroissa varsinkin jo todettu, selonteon valmistelussa ei-parlamentaarisen otteen. Se valmisteli selonteon kokonaan omin voimin. Toisinkin olisi voitu tietysti tehdä. Hallitus olisi voinut ottaa valmisteluun mukaan opposition, jolloin laajaa yhteisymmärrystä olisi rakennettu jo alusta pitäen tämänkin selonteon osalta. Tästähän puheenjohtaja ed. Aho täällä aika pitkäänkin puhui.

Tästä kritiikistä huolimatta täytyy antaa hillitty tunnustus pääministerin pyrkimykselle hakea Suomen turvallisuuspolitiikalle sittenkin mahdollisimman laaja yhteisymmärrys. Pääministerin suhtautuminen keskustaan tässä asiassa on ollut asiallista.

Arvoisa puhemies! Aidon ja laajan yhteisymmärryksen kannalta sosialidemokraattien ja keskustan yhteistyö on ydinasioita — vähättelemättä tippaakaan muiden poliittisten ryhmien painoarvoa turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Keskustan ja SDP:n yhteistyötä tarvitaan riippumatta siitä, millä puolilla hallitusrintamaa kulloinkin nämä kaksi keskeistä puoluetta ovat.

Tämä yhteistyö näyttää nytkin takaavan Suomen turvallisuuspolitiikassa johdonmukaisuuden ja vakaan sekä vastuullisen harkinnan. Tämä näkyy myös käydyssä, Suomen Nato-jäsenyyttä koskevassa keskustelussa. Keskusta ja SDP ovat johdonmukaisimmin tukeneet Suomen politiikan ydintä: On siis tukeuduttava liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen uskottavaan puolustukseen. Sen sijaan, kuten on nähty, kokoomuksen ja Rkp:n johdosta on nostettu esiin äänekkäitäkin vaatimuksia tämän linjan muuttamisesta.

Laaja yhteisymmärrys turvallisuudestamme ja sen ehdoista ei synny itsestään eikä aina ylhäältä. Jotta se yhteisymmärrys olisi aito, se syntyy vain siitä, että kansa sisimmässään todella ajattelee ja kokee niin. Viisaaseen ulkopolitiikan hoitoon kuuluu myös se, että maa ja kansa yritetään myös sisäisillä ratkaisuilla pitää mahdollisimman ehyenä. Maanpuolustustahto ei synny pelkästään ulkoisten tekijöiden voimasta ja uskottavista asevoimista, vaan siitä, kokevatko suomalaiset, nuoret ja vanhat, naiset ja miehet, yhteiskuntamme puolustamisen ja rakentamisen arvoiseksi. Maan ja kansan jakautumista yhä räikeämmin on arvioitava myös tästä maanpuolustustahdon näkökulmasta. Jakautuminen voi jat-

kuessaan osoittautua turmiolliseksi tämän tahdon kannalta. Kannattaa kääntää politiikka uudelleen eheyttävään suuntaan. Se on parasta ja todellista maanpuolustustahdon luomista.

Arvoisa puhemies! Pari sanaa loppuun vielä uskottavuudesta. Miten puolustuksen uskottavuutta mitataan? Siihen eivät todellakaan riitä riittävän vahva aseistus tai hyvä koulutus tai jokin muu materiaalinen seikka. Yhteiskunnan rakenne ja toimintakyky ovat vähintään yhtä tärkeitä tekijöitä. Puutun tässä lyhyesti vain kolmeen kysymykseen ja jälleen kysymyksenomaisesti.

Onko sellaisen maan puolustus uskottavalla kannalla, jossa laajat alueet tyhjentyvät ja tälle kehityssuunnalle vielä osoitetaan vihreää valoa? Varuskuntakeskustelu on siitä vain yksi, tosin tärkeä siivu. Vahvalla ja uudistuvalla aluepolitiikalla on suora yhteys tämän maan turvallisuuteen ja puolustuksen uskottavuuteen. Maa täytyy pitää asuttuna reunojaan myöten, jos olemme tosissamme.

Toiseksi: Onko sellaisen maan puolustus uskottavalla kannalla, jonka huoltovarmuus on tosiasiassa horjuvalla pohjalla? Vaikka elintarvikeomavaraisuus EU-oloissa on vanhentunut termi, on se käytännön elämässä ja varsinkin kriisioloissa totisinta totta, jota tässä huoneessa kukaan ei ymmärrä eikä tiedä. Elintarviketalouden ja perusmaatalouden radikaali supistuminen nakertaa puolustuksen uskottavuutta. Leivättä ei pitkään taistella, ei edes suomalainen.

Ja vielä: Onko sellaisen maan puolustus uskottavalla kannalla, jonka energiahuolto on haavoittuvalla ja keskittyneellä pohjalla? Tuskin energiahuolto toimii poikkeusoloissa kovin pitkään, jos se on vahvan tuonnin varassa ja todella keskittynyt muutamaan suureen yksikköön. Ydinvoima on keskitetty ratkaisu, arvoisa ministeri. Hajautettu kotimaisiin lähteisiin perustuva energiatalous on tässäkin turvallisin vaihtoehto. (Ed. Dromberg: Se ei ole ainoa vaihtoehto!) Se, mikä koskee energiahuoltoa, koskee myös muuta yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeistä infrastruktuuria.

Arvoisa puhemies! Uskottavuus on Suomen puolustuksen avainsana. Se vaatii riittävän aseistuksen ja maanpuolustuskykyisen ja -tahtoisen kansan ohella myös kattavaa asutusta, leipää joka tilanteessa ja häiriötöntä energiahuoltoa.

Edustajat Polvi ja Huuhtanen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. L a m m i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt käsissämme oleva maamme puolustusselvitys on jo ennen julkituloaan herättänyt tavattomasti huomiota ja se on ihan oikein. Huhumylly on jauhanut pitkään ja innokkaimmat ovat olleet tietävinään, että tämän kautta Suomea oltaisiin liittämässä Natoon. Näin pitkälle meneviä tienviittoja selvityksestä ei kuitenkaan löydy.

Suomen nykyinen Nato-linja vahvistetaan selonteossa selvästi. Me emme ole liittymässä Natoon. Maallemme riittää Euroopan unionin, Weu:n, Pfp:n ja Iforin kyljessä kyhnyttely ja sitaattina vielä se, että "Suomi seuraa tarkoin Naton laajentumisen vaikutuksia Itämeren alueella sekä Naton ja Venäjän suhteissa". Julkisesti on testaamatta, huolisiko Nato meitä jäsenekseen. Kysymys voidaan asettaa niinkin, onko meistä jotain hyötyä Natolle vai onko puolustuksensa osittain laiminlyönyt Euroopan koilliskolkka pelkkä painolasti tälle järjestölle vai onko meillä joitakin kiinnostavia Nato-arvoja.

Televisiossa 5.3. esiintynyt englantilainen evp-kenraali taisi sanoa totuuden, kun hän totesi, ettei meitä edes hyväksyttäisi Natoon, vaikka pyrkisimme sinne, koska olemme liian riskialtis maa. Jos näin on, niin poliittisella johdollamme on tästä aivan varmasti tietoa ja sekin pitäisi julkistaa. Samoin tänä aamuna amerikkalaiset senaattorit tv:ssä sanoivat aivan yksikantaan, että Suomi tuskin pääsee Natoon, joten keskustelu, joka täällä on käyty, on ainakin heidän mielestään aivan turhaa. Ilmeisesti Amerikan senaatissa tiedetään nämä asiat paremmin kuin Suomen eduskunnassa. Mutta vakavasti puhuen tietysti meilläkin löytyy paljon evp-upseereita, jotka mielellään antaisivat lausuntoja Englannin puolustusvoimista yleensä ja kuningaskunnan suhtautumisesta Natoon ja Euroopan integraatioon erikseen.

Meidän on kuitenkin syytä pitää aistimme herkkinä liittymisen suhteen, sillä joutuminen Baltian, Valko-Venäjän ja Ukrainan muodostamaan Venäjän edun mukaisen — olkoon nyt sitten mikä väri tahansa, sanotaan vaikka harmaan — alueen jatkeeksi on onnettomin mahdollinen näkymä. Tällöin ei liittoutumattomuutemme tai itsenäinen puolustuksemme merkitse kenellekään mitään.

Kun tätä erittäin salaisesti valmisteltua selvitystä selailee, niin täytyy yksikantaan todeta: tämä ei tullut päivääkään liian aikaisin. Vastaavaa yhteenvetoa maamme puolustuksen tilasta nyt ja tulevaisuudessa on puolustusvaliokuntakin patistanut hallituksilta viiden kuuden vuo-

den ajan ainakin kolme neljä kertaa. Tässä vihkosessa avautuu puolustuksemme koko tila, vaikka useat asiat sanotaankin lievästi rivien välissä.

Miksi sitten kannatan Natoa julkisesti, johtuu siitä, että mielestäni maamme puolustus ei ole täysin uskottava. Perustelen sitä jatkossa. Kuitenkin totean, että selonteko on erinomaisen myönteinen kokonaisesitys puolustuksemme tavoitteista ja päämääristä. Siihen on kirjattu runsaasti ennakkoluulotonta tulevaisuuden visiota.

Suuntaa-antavana ohjeena selonteko on aivan ymmärrettävä. Tosin tämän tasoisista kannanotoista tulee helposti puolustuspoliittinen raamattu, johon erikoisesti Puolustusvoimien johto tullee vetoamaan jatkuvasti. Niinpä tämä ei saa eduskunnassa jatkokäsittelyssä mennä läpihuutojuttuna läpi. Tähän täytyy valiokunnissa erittäin syvällisesti perehtyä ja puuttua.

Mainittakoon nyt, että Hornet- ja Itä-Saksan kauppojen avulla Suomen puolustus on huomattavasti tehostunut. Myös Venäjältä suoritetut ithankinnat ovat olleet samansuuntaista kehitystä. Erityisesti raskasta kalustoa, esimerkiksi tykit, ja ampumatarvikkeita on siinä määrin, että pieni kriisikin kestettäisiin. Puutteita silti löytyy, vaikka toisin väitetään.

Useat johtamispaikat eivät ole vieläkään suojatut ja niinpä niitä on jouduttu rauhanajan tarpeisiin vuokraamaan pelastuslaitoksilta eikä tämä menetelmä suinkaan sovellu kriisin aikana. Johtamisvälineet puuttuvat täysin. Varastot ovat kaukana käyttöalueilta, liikenteellisesti hankalissa paikoissa ja eräät prikaatimme ovat vain osittain varustettuja. Kuljetusvälineitä puuttuu lähes kaikilta joukoilta.

Eduskunnassa tulisi ehdottomasti tiedostaa, että suurin ongelma on tietenkin nyt jo toimeenpantu toimintamenojen supistus. Se on kohdennettu varusmieskoulutukseen ja sanoisin, että varusmieskoulutus tänä päivänä on liikaa siviilimäistä. Rahanpuutteen takia koulutusta annetaan ikään kuin virastoaikana ja näin esimerkiksi yöharjoitukset jäävät aivan minimiin samoin erikoisharjoitukset. Mennään kahdeksalta töihin ja pois kello 16, viikonloput vapaat, hieman karrikoiden sanoen. Kertausharjoitusten vähentäminen sekä alemman päällystön ansiotason lasku ovat myös erittäin suuria ongelmia. Toisena kärsijäjoukkona ovat siviilit, joita ollaan pakon sanelemana vähentämässä, tosin luonnollisen poistuman kautta.

Pahimpina puutteena tässä selonteossa on mielestäni se, että tässä ei selvästi kartoiteta nykyhetken reaalitasoa. Myönnetään tosin avoimesti eräitä puolustukseen liittyviä jälkeenjäämisiä, mutta ei analysoida ja tehdä johtopäätöksiä. Toimikunta on lähtenyt liikkeelle ikään kuin edellisen parlamentaarisen toimikunnan suositukset olisivat toteutuneet, ja myönnetään, että suosituksista on tällä vuosikymmenellä jääty jälkeen yli 15 miljardia markkaa. Mitä se merkitsee, jos koko puolustusbudjetti on 9,5 miljardia markkaa vuodessa, sen voi kukin päätellä. Ikään kuin ulkopuolisena voisin mainita, että tästä on ollut seurauksena se, että strategisesti tärkeimmän alueen pääkaupungin infrastruktuuri on retuperällä, toiseksi viisi jääkäriprikaatia on lähes täysin ilman johtamis- ja liikuttamisvälineitä, kolmanneksi jalkaväkiprikaateilla on suuria puutteita, joten selonteon lähtökohdissakin on ollut puutteita.

Laman seurauksena 90-luvulla on henkilöstöä jouduttu vähentämään, reservikoulutusta on jouduttu ajamaan alas, ja tämä on minun mielestäni kaikkein vakavin ongelma. Palaan siihen vähän myöhemmin.

Selonteossa todetaan, että vuosina 92—96 supistukset ovat 3,9 miljardia eli noin miljardi per vuosi. Selonteosta puuttuvat arviot, mitä kaikkea nämä supistukset merkitsevät reservin koulutuksessa ja miten kauan korjaantuminen kestää ja paljonko siihen sitten uppoaa rahaa, jos aiotaan saada tämä meidän "uskottava" puolustuksemme uskottavaksi.

Supistuksista johtuvat ongelmat ratkaistaan selonteossa käyttäisinkö sanaa silmänkääntötempulla aivan yksinkertaisesti. Puuttuvien resurssien jälkeenjääneisyys aiotaan korvata pienentämällä sodanajan vahvuutta, siis sodanajan armeijaa, nykyisestä 540 000 miehestä 430 000:een. Vähennystä on muun muassa yksi jääkäriprikaati ja kolme jalkaväkiprikaatia ym. sellaista vähennystä. Tässä kohdin on syytä muistuttaa, että vielä viime vuosikymmenen lopussa meidän sodanajan armeijamme vahvuus oli noin 700 000 miestä, ja se on meidän vahvin nyrkkimme edelleenkin kriisin aikana, meidän vahva kenttäarmeijamme.

Strateginen painopistealueemme on helposti pääteltävissä. Mitä osaa maastamme ja alueistamme supistukset tulevat koskemaan? Laaja harvaanasuttu maa tarvitsee puolustajansa. Miten alas sa-valmiudessa voidaan mennä? Toteutuuko hiiri ja takki -teoria? Täällä on monta kertaa tämä selitetty, mutta minulle on edelleen jäänyt epäselväksi, mitä tarkoittaa koulutusvelvoitteiden vähentäminen Sodankylässä. Sodan-

kylä on erittäin arka paikka, koska se on erityisolosuhteissa toimiva yksikkö, ja Pohjois-Suomen puolustusta ei pitäisi jättää tippaakaan "herran haltuun".

Siitä, mitä suunniteltu varuskuntien lakkauttaminen tai muu alasajo, tulee maksamaan yhteiskunnalle ei ole laskelmia. Varuskuntien lopettamisen peruste on tietenkin raha. Ei voi olla oikein, että kahdesti vuodessa sullotaan 30 000 varusmiestä kahden kuukauden ajaksi kerrallaan varuskuntiin ja lopun aikaa varuskunnat käyvät ikään kuin tyhjäkäynnillä. Tämä on hukkainvestointia.

Ensisijaisesti nämä varuskuntien lopettamiset ovat paikallinen ongelma ja Puolustusvoimien henkilöstön ongelma varsinkin. On jossain mielessä helppoa luvata, ettei siviilinaisia irtisanota. Heidät vain siirretään toiselle paikkakunnalle. Se ei kuitenkaan onnistu, joten virka tai vastaava voidaan lakkauttaa ja kyseinen henkilö menee kortistoon. Tietysti voidaan kysyä, kuka ostaa suojeltuja kasarmirakennuksia Oulussa ja Vaasassa. Miten on käynyt Ylämyllyllä ja Korialla? Kaiken lisäksi siirtoihin liittyvien uusien opetustilojen, kasarmien, varastojen, henkilökunnan asuntojen jne. rakentaminen leikkaa mahdollisesti laskennalliset säästöt tyystin. Ongelmia on paljon muitakin, mutta riittäköön tämä, koska näihin ei ole ollenkaan puututtu selonteossa, jossa olisin toivonut selviä laskelmia kustannushyötysuhteista.

Olen jo monta kertaa sanonut, että aina kun jotakin lakkauttamista esitetään, pitää esittää myös yhteenlasku, vähennyslasku ja sitten, mitä jää sinne viivan alle. Se on ratkaisevaa. Siitä vielä puuttuu tietysti kaikki se inhimillinen ongelmallisuus, mitä tällaiset kohtalot tuovat tullessaan.

Monessa kohdin perustellaan osallistumista erilaisiin ylikansallisiin projekteihin. Osallistujien kannalta tämä on tietenkin mukavaa. Sen me olemme jokainen ulkomaanmatkoillamme kokeneet. Mutta se maksaa maltaita varsinkin nyt, kun säästöjen takia käännetään pienetkin kivet, eli kaikkein pienipalkkaisimmat saavat ensiksi lähteä armeijasta.

Jokainen kantahenkilökuntaan kuuluva, joka on poissa varsinaisesta työstään, on poissa tietysti varsinaisesta päätehtävästään. Meillä on, hyvät kollegat, kaiken aikaa noin parisensataa henkilökuntaan kuuluvaa lähes ympäri vuoden erilaisissa kansainvälisissä koulutustilaisuuksissa, neuvotteluissa, seminaareissa, harjoituksissa ja YK:n tehtävissä; tehtävissä, jotka liittyvät modernisti ylikansallisiin projekteihin, eivätkä sinänsä palvele Suomen puolustusta. Kansainvälistyminen vaatisi siis kiireesti omat virkansa, joihin voidaan henkilöitä nimittää, mutta ei niitä saisi ottaa pois päätehtävästä Puolustusvoimista. Niitä ei selonteossa mainita eikä niistä puhuta.

Sitten selonteossa on kohta, jossa mainitaan, että Suomi osallistuu aktiivisesti kansainväliseen rauhanturva- ja kriisinhallintatoimintaan, minkä vuoksi Puolustusvoimien yhteistoimintakykyä muiden maiden asevoimien kanssa lisätään. Täten parannetaan myös edellytyksiä ottaa vastaan ulkopuolista sotilaallista apua, mikäli Suomi joutuisi hyökkäyksen kohteeksi ja oma puolustuskyky osoittautuisi riittämättömäksi. Siis me osallistumme rauhanturva- ja kriisinhallintatoimintaan, vaikka meidän oman isänmaamme puolustus ei täytä kaikkia kriteereitä. Kysyisin vaikka alikersantti Lahtisen sanoin, että "mistäs Suomi luulis apua saavas", jos kriisitilanne tulisi ja Suomi joutuisi, kuten tässä todetaan, hyökkäyksen kohteeksi ja oma puolustuskyky osoittautuisi riittämättömäksi. Kukas rientäisi apuun ensimmäiseksi? Veteraanit eivät saaneet apua runsas 50 vuotta sitten.

Heko-hankintoja on helppo luvata. Nykyinen hallitus voi lupailla mitä tahansa seuraavien hallitusten piikkiin, koska Lippos-hallitus ei ole lupauksia lunastamassa. Hekot ovat tietysti erittäin tärkeitä ja kannatan niiden hankkimista, mutta se jälkeenjääneisyys, mitä tässä olen luetellut ja mitä aikaisemmin siis esitin, on sellaista, ettei se onnistu nyt esitettyjen silmänkääntötemppujen avulla, ei ollenkaan.

Monessa kohtaan painotetaan tässä tekstissä itsenäistä, uskottavaa, kansallista puolustusta. Laskelmat eivät välttämättä tue tätä mantraa. Olisikohan niin, että tässä on ollut tekijöillä poliittinen pakko: kenen leipää syöt, sen lauluja laulat. Toteutuva yhtälö sen sijaan olisi. Natoon kuuluminen maksaa meille kuulkaa aivan saman verran, jonka me joutuisimme muutenkin maksamaan, jos laittaisimme oman puolustuksemme kuntoon. Silloin meidän ei tarvitsisi liittyä Natoon. Meillä on niin paljon puutteita tässä omassa puolustuksessamme.

Arvoisa puhemies! Kaikesta kritiikistä huolimatta selonteko on tiivis, johdonmukainen ja taitavasti laadittu toiveiden tynnyri. Lähtökohta ei ole realistinen, ja joskus tuntuukin, että muutamia utopioita on luotu molemmat jalat tukevasti ilmassa. Mutta kaikesta kriittisyydestäni huolimatta haluaisin onnitella työryhmää. Selonteko osoittaa tiettyä uutta luovaa innovatiivisuutta. Se antaa kuitenkin positiivisen suunnan, johon

tulisi pyrkiä. Tämän toteuttaminen on nyt kiinni meistä kansanedustajista. Kortit on jaettu ja me voimme nyt alkaa pelata. Kokonaisesitys Suomen asemasta ja sen puolustustarpeista on erinomainen. Tämä antaa rivikansanedustajillekin mahdollisuuden kokonaiskuvan luomiseen, oikean tai puutteellisen, mutta kokonaiskuvan kumminkin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri! Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustuskeskustelu tänään on tapahtunut dramaattisissa olosuhteissa. Taustana on Yhdysvaltain ja Venäjän presidenttien tapaaminen, ja tätä tilannetta on tietysti vielä dramatisoitu erikseen. On ollut viestejä painetussa sanassa ja sähköisessä mediassa: "Antakaa meidän itse päättää kohtalostamme", "Ei uutta Jaltaa" jne. Varmuuden vuoksi joissakin lehdissä vielä teksti on englanniksi, jos sattuisivat vaikka korkeat vieraat sen itse huomaamaan.

Maamme virallinen linjaus on liittoutumattomuus ja uskottava puolustus ja hyvä näin. Samoin on syytä liittyä kaikkien niiden mielipiteeseen, jotka vaativat Suomelle oikeutta itse päättää ratkaisustaan liittoutuako vaiko nojata liittoutumattomuuteen ja uskottavaan puolustukseen. Samalla on syytä panna kädet ristiin ja toivoa, että pysyminen liittoutumattomuuden tiellä olisi tämän pohdinnan tuloksena. Kysymyksessä on toki Suomen kansan edusta tänään mutta myös tulevaisuudessa.

Historia ei kuollut Neuvostoliiton lakkaamisen myötä. Perspektiiviä saattaa vääristää juuri näköharha historian loppumisesta, siitä, vaikeuttaako Venäjän historian näennäinen katkaisu 70-vuotisen Neuvostoliitto-välivaiheen seurauksena historian jatkuvuuden ymmärtämistä. Venäjä on ollut satoja vuosia ja jatkaa olemassaoloaan. Se voi tänään huonosti mutta ei ole kuollut. Prognoosi on Venäjälle pitkällä tähtäimellä myönteinen. Venäjä on monasti ennenkin historiansa aikana voinut huonosti.

Valintamme liittoutumattomuus ja uskottava puolustus on kansallisen etumme mukaista. Rajamaana taikka rajamaakuntana oleminen ei tätä olisi. Tästäkin on kokemusta useammankin vuosisadan ajan. Onkin paikallaan edelleen yhtyä ja siteerata, kuten ed. Lamminen Väinö Linnaa, mutta nyt sotamies Honkajoen kuolemattoman iltarukouksen säettä: "Ja lopuksi yleensä ja erikseen varjele noita Suomen herroja, etteivät ne toista kertaa löisi päätään Karjalan mäntyyn. Amen.", totesi Honkajoki.

Suomen tulee olla jokaiselle kansalaiselle puolustamisen arvoisen. Johdonmukaista tämän kanssa on, että kansalaisia ei jaeta kahtia a- ja b-luokan kansalaisiin. Kansakunnan elinehtona on saada meidät kaikki osallistumaan yhteiskunnan kehittämiseen. Meitä on kylliksi monta pitääksemme tämän maan asuttuna ja puolustaaksemme sitä kokonaisuutena. Maalle ei ole onneksi, jos se etukäteen jaetaan puolustettavaan osaan ja sellaiseen, jota ei puolusteta.

Näköpiirissä ei ole myöskään sellaista sotilaallista uhkaa, joka vaatisi puolustusmenojen säilyttämistä Hornet-hankintojen aikaansaamalla kovin korkealla tasolla. Kuitenkin Hornet-miljardien tultua maksetuksi tietysti löytyy kenraalien ja amiraalien suunnasta harrastusta täyttää hankintamiljardiaukot uusilla toiveilla: kuljetus- ja taisteluhelikoptereilla, pinta-aluksilla, sukellusveneillä jne. Toivelista on pitkä. Maavoimien kuljetushelikopterien imusta olisikin syytä pysyä irti. Sitä vastoin niiden Puolustusvoimien rakennusten, jotka aiotaan pitää käytössä, jatkuva rappeutuminen olisi estettävä. Tähän on löydyttävä varat. Kysymys on aidosti työllistämisestä ja työllisyyden hoidosta. Hallitus on ilmoittanut, ettei järjestelyihin liity irtisanomisia. Tämän tulee koskea myös armeijan palveluksessa olevia siviilejä.

Selonteosta puuttuu ilmoitus Suomen muuttuneesta suhtautumisesta maamiinojen valmistukseen ja käyttöön. Suomen on luovuttava maamiinoista ja yhdyttävä niiden käytön kieltävään sopimukseen. Tähän on tänään jo aikaisemmin muun muassa ed. Hassi viitannut.

Ulkoasiainvaliokunnalle ja ulkoministerille tuttu hallitustenvälisen konferenssin hvk:n vääntö siitä, johtaako Euroopan unionin jäsenyys yhteiseen puolustukseen vai saattaako se vain johtaa, on yhtä sanaa merkityksellisempi kysymys. Suomen tulee pystyä pitämään linjansa tällä jälkimmäisellä, nykyisen Maastrichtin sopimuksen kannalla. Tähän ed. Laakso jo myös laajasti viittasi.

Lopuksi: Muistakaamme edelleenkin sotamies Honkajokea ja hänen iltarukoustaan. Ryhmä Lamminen on muodostunut tänne eduskuntaan, siis ed. Lammisen johdolla Natoon myönteisesti suuntautuva ryhmä, joka on saanut ilmeisesti myös uusiakin jäseniä kokoomuksen ryh-

män sisältä. Viittaan ed. Sasin puheenvuoroon. Ministeri Norrback on myös tuonut Nato-mahdollisuuden vahvasti esiin ikään kuin ainoana valtioneuvoston suunnalta. Olisikin ollut paikallaan kuulla ministeri Norrbackin käsityksiä tässä keskustelussa. Valitettavasti hän on ilmeisesti estynyt keskusteluun osallistumasta.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa haluan ulkoasiainvaliokunnan jäsenenä kiinnittää huomiota ennen kaikkea selonteon siihen osaan, josta puolustusvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta ovat vastuussa ja antavat uav:lle aikanaan lausuntonsa.

Selonteon turvallisuuspoliittisessa osassa, jota on syystä monissa puheenvuoroissa luonnehdittu selkeäksi, on varsin realistisesti käsitelty sitä turvallisuuspoliittista ilmastoa, joka tällä hetkellä vaikuttaa Suomen turvallisuuspolitiikan muotoutumiseen. Pidän arvokkaana, että hallitus on ainakin muodollisesti yksimielinen siitä, ettei turvallisuuspolitiikassamme ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka johtaisivat nyt turvallisuuspolitiikkamme perusteiden uudelleenarviointiin.

Suomen pitäminen sotilaallisesti liittoutumattomana tyydyttänee suurinta osaa suomalaisia. Puheet Nato-jäsenyydestä tässä tilanteessa varsinkin hallituspuolueiden sisältä ovat tuntuneet kovin oudoilta ja keskustelu, jota tänä iltana täällä on käyty Nato-optiosta, varsin turhanpäiväiseltä.

Selonteossa määritellään Suomen turvallisuudelle kolme keskeistä perustekijää. Ensimmäinen on sotilaallinen liittoutumattomuus, toinen itsenäinen puolustus ja kolmantena Euroopan unionin jäsenyys. Viimeksi mainittu on aiempiin kannanottoihin verrattuna uusi perustekijä. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, on syytä palauttaa mieleen, että kun Suomi vuoden 1993 lopulla kävi neuvotteluja Euroopan unionin jäsenyydestä, sillä ei ollut tuolloin erimielisyyksiä ulko- ja turvallisuuspolitiikan lohkoilla. Jäsenneuvotteluissa selostimme politiikkaamme ja totesimme selkeästi, että kylmän sodan jälkeisessä tilanteessa turvallisuuspolitiikan lähtökohtana on sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen uskottava puolustus. Samalla Suomi ilmoitti valmiutensa osallistua unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittämiseen rakentavasti ja aktiivisesti myös ns. puolustusulottuvuuden osalta. Suomi tekee kuitenkin ratkaisunsa täysin itsenäisesti ja myöskin itsekkäästi.

Suomen näkemys ei aiheuttanut erimielisyyksiä, eikä Suomella luonnollisestikaan näin ollen ole ollut tarvetta esittää asiaan minkäänlaisia varaumia. Nyt kun ulkoasiainvaliokunta käsittelee hallituksen selontekoa, on siellä mahdollisuus samalla täsmentää niin tarvittaessa, mitä turvallisuutemme kolmas perustekijä, Euroopan unionin jäsenyys, merkitsee.

Mutta nyt puolustuspolitiikkaan. Selonteon sivulla 47 on mielestäni merkittävä uudelleenarviointi, vaikka se on jäänyt tähän mennessä vähälle käsittelylle. Tosin hallitus toteaa selonteon yhteenveto-osassa, että Puolustusvoimien rakennemuutoksessa on kyse tärkeästä ja kauaskantoisesta turvallisuuspoliittisesta päätöksestä. Siltä tosiaan tuntuu, kun ryhtyy lukemaan linjan määrittelyä. Hallitus toteaa: "Kansallinen puolustuskyky on mitoitettava siten, että vähintään maan ydinalueet voidaan kaikissa tilanteissa pitää omassa hallussa ja että puolustustaistelulla kyetään luomaan edellytykset toimenpiteille itsenäisyyden säilyttämiseksi."

Samalla sivulla maan ydinalue määritellään näin: "Eteläinen Suomi on väestön, elinkeinoelämän ja hallinnon sijoittumisen vuoksi maan strategisesti tärkein ydinalue kaikissa tilanteissa." Sivulla 53 korostetaan vielä kerran, että "valtakunnallisesti tärkeimmät alueet pidetään kaikissa olosuhteissa".

Olen ymmärtänyt, että kansallinen puolustuspolitiikka on tähän saakka tarkoittanut sitä, että meillä on koko valtakunnan kattava alueellinen puolustusjärjestelmä, jonka avulla puolustetaan uskottavasti koko Suomen aluetta. Jokainen osa tätä itsenäistä isänmaata on puolustuksen arvoinen. Tästä periaatteesta ei pidä edelleenkään tinkiä. Kansalaisille ei saa luoda sellaista mielikuvaa, että maamme on jaettu eriarvoisiin alueisiin ja että tarvittaessa vain ydinalueita puolustetaan uskottavasti loppuun asti.

Pääministeri Lipponen toivoi iltapäivällä käydyssä keskustelussa, ettei aluepoliittista näkökulmaa nostettaisi esille, koska sitä ei hänen mukaansa ole. Puolustusministeri Taina on yrittänyt tuoda samaa näkemystä keskustelun kuluessa esille. Kuitenkin, arvoisa puhemies, tosiasiat puhuvat toista, valitettavasti. Toivonkin puolustusvaliokunnan puuttuvan tähän kysymykseen erityisen huolellisesti.

Hallituksen kannanoton tekee kummalliseksi se, että useat tahot ovat kuitenkin sitä mieltä, ettei Suomen eri alueiden sotilaallisessa asemassa ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Vähäisiä muutoksia on nähtävä ensinnäkin pohjoisessa, jossa Venäjä lujittaa Kuolan seutua. Toisaalta

Itämeren alueella on nykyisin liuta itsenäisiä valtioita ja Itämeren valtioiden yhteistyö on tiivistynyt. Näiden mukaisesti pitäisi olla niin, että pohjoisen maanpuolustusalueen merkitys onkin kasvanut ja vastaavasti eteläisen Suomen tilanne Itämeren alueen kehityksen myötä helpottunut. Näin ollen käytännön toimenpiteenä varuskuntien uudelleenjärjestely olisi pitänyt tehdä toisin kuin mitä hallitus nyt esittää.

Edellä mainitsemani selonteon periaatteellinen linjanmääritys lienee ollut perusteena Puolustusvoimien uudelleenjärjestelylle, ei koulutusaikojen uudistaminen eivätkä taloudelliset perusteet. Kun suurinta osaa pohjoista Suomea ei enää pidetä strategisesti merkittävänä, ollaan sieltä valmiita lakkauttamaan varuskuntia ja supistamaan jäljelle jäävien toimintaa suhteessa muuhun Suomeen huomattavasti rajummin. Pohjoinen maanpuolustusalue käsittää kuitenkin tällä hetkellä yli puolet Suomesta. Sen alueen varuskunnat ovat noin kymmenesosa Puolustusvoimien koko toimintabudjetista. Näillä toimintamenoilla on tähän saakka ja nyt edelleenkin koulutettu 22 prosenttia maan varusmiehistä. Niinpä esimerkiksi Oulun varuskunta kuuluu maan tehokkaimpiin.

Ei liene erimielisyyttä, että hallituksen esityksen seurauksena maahamme muodostuu sotilaallinen tyhjiö, koko Pohjanmaa. Miksi näin tapahtuu, sitä emme vielä tiedä. Ratkaisu tuntuu myös oudolta siksi, että selonteossa korostetaan, miten puolustusjärjestelmän valmiutta ja reagointikykyä parannetaan. Siksi voimavaroja suunnataan erityisesti strategisen iskun ennaltaehkäisykyvyn luomiseen. Näin ei kuitenkaan juuri Pohjanmaalla tai edes Pohjois-Suomessa tulee enää tapahtumaan.

Selonteossa tulee selvästi esille se, miten Venäjän ja muiden suurvaltojen mielenkiinto Euroopan pohjoisimpiin osiin säilyy. Kuolan niemimaalle sijoittuu Venäjän strategisen ydinaseistuksen keskeinen osa, jonka merkitys kasvaa edelleen ja joka tarvitsee tuekseen vahvat maavoimat. Norjan puolustussuunnittelun painopiste on Pohjois-Norjassa, jonne se keskittää kuudesta sodanajan prikaatista neljä. Ruotsi varautuu nykyisessä tilanteessa ensisijaisesti maahyökkäykseen Pohjois-Ruotsiin.

Suomen kaikki naapurimaat ovat siis tehneet puolustuspoliittiset ratkaisunsa niin, että painottavat maavoimien merkitystä maittensa pohjoisosien puolustuksessa. Suomi näyttää nyt valitsevan päinvastaisen puolustuspoliittisen linjan, muttei kerro syytä, miksi.

Arvoisa puhemies! Oulun ja Vaasan varuskuntien aiottu alasajo sekä Sodankylän toimintojen supistaminen eivät ole perusteltuja ratkaisuja. Toivon kovin, että puolustusvaliokunta osoittaa suurempaa vastuullisuutta kuin Lipposen hallitus on nyt tehnyt. Mikäli ed. Lamminen pysyy puheissaan, joitakin vahvoja kannanottoja sieltä saattaa olla odotettavissa.

Oulun varuskunnan sulkemisen seurannaisvaikutukset ovat selvät: Pohjois-Suomen puolustusvalmius heikkenee oleellisesti ja esimerkiksi alueen liikekannallepanovalmius supistuu juuri maamme kapeimmalla kohdalla. Tiedämme historiasta, mikä merkitys tällä on. Tämä ei voi olla vaikuttamatta vakavasti koko pohjoisen alueen, puolen Suomen, puolustuksen uskottavuuden ja samalla koko maamme itsenäisen puolustuksen uskottavuuden kyseenalaistumiseen, sanottakoon kauniissa puheissa sitten mitä tahansa. Toimintojen alasajolla on lisäksi kielteisiä vaikutuksia, kuten täällä on jo monissa puheenvuoroissa todettu, maanpuolustushenkeen. Mutta erityisesti Oulun kohdalla on syytä korostaa, että Oulu on siviili- ja sotilashallinnon sekä talouselämän ja koulutuksen merkittävin keskus koko Pohjois-Suomessa. Myös liikenteellisesti se on tärkeä paikkakunta. Miksi se ei siis edelleen olisi ydinaluetta Suomessa?

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutama sana vielä selonteon valmistelun ympärillä käydystä keskustelusta. En enää puutu parlamentarismin vaatimukseen, mutta totean, että Lipposen hallitus kuitenkin valitsi hyvin vanhanaikaisen selonteon valmistelutavan. Asioita tuli ennakkoon epämääräisesti julki sieltä täältä pieninä palasina, ja hallituksen ministerit joutuivat siten julkisuudessa perustelemaan hätäisesti tulossa olevia puolustuspoliittisia rakennemuutoksia. Väliin perustelut olivat taloudellisia, väliin taas puolustuspoliittisia. Ristiriitaisuudet ovat olleet silmiinpistäviä. Tässä vaiheessa on todettava, että muutamat esimerkit osoittavat, ettei nyt aiottujen rakenteellisten muutosten taustalla voi olla ainakaan taloudellisia syitä. Uskottavaan puolustukseen tulee Suomella aina olla taloudelliset edellytykset. Arvelen, ettei tästä maassamme olla laajasti eri mieltä.

Esimerkiksi Oulun varuskunnan lakkauttaminen merkitsee juuri korjattujen tilojen tyhjilleen jäämistä, ja vastaavasti Kajaaniin syntyy välittömästi uusia rakentamistarpeita. Kun Oulun kaupunki on esittänyt merkittävän vastaantulon taloudellisesti, jos Pohjan prikaati jäisi Ouluun, kannattaa puolustusvaliokunnan ja valtiova-

rainvaliokunnan tarkoin laskea, onko hallituksen esitys sittenkään perusteltu edes taloudellisesti. Rohkenen epäillä, ettei varmasti ole, kuten ei puolustusstrategisestikaan.

Ed. Myllyniemi otti vertailuksi Säkylän valmiusprikaatin. Todella ihmetystä herättää se, että sen koulutus voitaisiin tulevaisuudessa antaa jopa kolmella paikkakunnalla, mutta Kajaaniin suunnitellun prikaatin koulutus pitäisi keskittää pelkästään Kajaaniin.

Selonteossa tuodaan esille, miten useat maat ovat vähentäneet perinteisen puolustuksen voimavaroja. Silti useimpien maiden puolustusbudjetit ovat edelleenkin bruttokansantuotteeseen verrattuna monin verroin korkeammat kuin Suomessa on ja lähivuosina tulee olemaan. Eroa näyttäisi olevan vähintään runsaan prosenttiyksikön verran. Monet läntiset maat ovat Natomaita, ovat aivan eri kokoisia ja sijaitsevat strategisesti erilaisella alueella kuin Suomi. Sotilaallinen liittoutumattomuus asettaa jo sinänsä korkeat vaatimukset Suomen puolustuskyvylle, ja sen lisäksi maantieteellinen asemamme ja maan laajuus tuovat omat paineensa, samoin kuin paine uudistaa joukot nopeasti liikkuviksi ja kevyiksi.

Nyt kun toivottavasti kokoomuksen lietsoma Nato-keskustelu laantuu eikä kokoomuksen siis tarvitse miettiä Nato-jäsenyyden vaatimaa rahoitusta, se voinee ohjata nämä rahat täysipainoisesti Suomen itsenäisen, uskottavan puolustuskyvyn lujittamiseen. Tällöin olisi mahdollisuus rakentaa myös puolustusjärjestelmä järkevältä pohjalta.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Haluaisin alussa ensiksikin kommentoida ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoroa. Hän lopussa totesi, että kokoomus on lietsonut Nato-keskustelua, ja haluaisin tämän asian korjata. Kokoomuksen sisällä on erilaisia kannanottoja Nato-jäsenyydestä tullut esille, mutta kuten kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa ryhmän puheenjohtaja Ben Zyskowicz totesi, kokoomus yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että nykyisissä olosuhteissa ei ole syytä hakea Naton jäsenyyttä. Siinä mielessä toivoisikin, että kun yleistetään, oltaisiin asioissa tarkkoja.

Kun tämän illan keskustelua on intensiivisesti kuunnellut, täytyy sanoa, että tyytyväisyydellä voi panna merkille, että — ilmeisesti oma käyttämäni puheenvuoro on 32. varsinainen puheenvuoro — lähes jokaisessa on kiinnitetty huomiota, jos kansallisesta puolustuksesta on puhuttu, juuri samaan asiaan kuin esimerkiksi ed. Isohookana-Asunmaa. Myös useissa vastauspuheenvuoroissa on kannettu huolta Suomen uskottavasta puolustuksesta.

Hallituksen turvallisuuspoliittisessa selonteossa esitetään Pohjan prikaatin ja koko Oulun varuskunnan lakkauttamista. Esitystä on taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja ennen kaikkea sotilaspoliittisesti mahdotonta hyväksyä. Oulun varuskunnan lopettaminen merkitsisi rauhanajan varusmieskoulutuksen lopettamista sieltä, missä sen toteuttaminen on taloudellista ja missä on kaikin puolin hyvät edellytykset laadukkaaseen sotilaskoulutukseen. Mikä vielä pahempaa, Pohjan prikaatin lakkauttaminen heikentäisi kriisitilanteissa olennaisesti koko Pohjois-Suomen turvallisuutta.

Hallituksen varuskuntien lopettamisesityksiä perustellaan tarpeella keskittää toimintoja ns. valmiusprikaateihin. Kuitenkin tätä keskittämistä käytännössä toteutetaan vain Pohjois-Suomessa, minne koko ajatus ei ollenkaan sovi pitkien etäisyyksien vuoksi. Pohjois-Suomi tarvitsee välttämättä niin Oulun, Sodankylän kuin Kajaaninkin varuskuntia. Useissa puheenvuoroissa on tuotu esille Säkylä esimerkkinä siitä, että siellä kuitenkin voidaan antaa koulutusta niin, että se tapahtuu kolmessa varuskunnassa. Miksi sitten Pohjois-Suomessa sen täytyy tapahtua vain keskittämällä toiminta Kajaaniin?

Puolustushallinnolta näyttää kokonaan puuttuvan kyky pitkäjänteiseen suunnitteluun. Sekä Oulun että Vaasan varuskuntien kunnostamiseen on viime vuosina investoitu suuria rahasummia. Oulussa toimintaa on saneerattu ja keskitetty Hiukkavaaraan. Puolustusministeriön ja pääesikunnan rationalisointi- ja kehittämissuunnitelmissa Pohjan prikaati on ollut säilytettävien joukko-osastojen listalla. Tämän vuoden alussa toimintansa aloitti uudelleenorganisoitu Pohjan prikaati, johon keskitettiin kaikki Oulussa annettava varusmieskoulutus. Vain paria kuukautta myöhemmin sitten tuleekin ilmoitus siitä, että saneerattu ja uudelleenorganisoitu yksikkö lopetetaan. Suunnittelu puolustushallinnossa on ollut uskomattoman tempoilevaa, eikä siinä selvästikään ole kuunneltu Pohjois-Suomen sotilasasiantuntijoiden mielipiteitä.

Oulu on hyvä paikka kouluttaa varusmiehiä. Siellä yhdistyvät ainutlaatuisella tavalla suuren kaupungin tarjoamat edut ja erinomaiset leiri- ja harjoitusmaastot. Suuren kaupungin läheisyys luo hyvät puitteet sotilas- ja siviilielämän vuorovaikutukselle. Varuskunnan työntekijöillä ja hei-

dän perheenjäsenillään on Oulussa hyvät mahdollisuudet harrastuksiin ja opiskeluun. Niin ikään varuskunnan työntekijöiden perheenjäsenillä on Oulussa paljon paremmat mahdollisuudet saada työtä tai opiskelupaikka kuin jossakin korpivaruskunnassa. Toimintojen siirtäminen Kajaaniin tarkoittaa sitä, että Oulun varuskunnan erinomaiset harjoitusolot ja laitteet jäävät käyttämättä mutta Kajaaniin täytyy tehdä uusia investointeja. Esimerkiksi viesti- ja pioneerikoulutuslaitteita Kajaanissa ei ole lainkaan.

Ed. Tytti Isohookana-Asunmaa siteerasi selontekoa samalta sivulta kuin itsekin haluan siteerata mutta hieman eri kohdasta. Hallituksen selonteossa todetaan seuraavasti: "Suomen eri alueiden sotilaallisessa asemassa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia. Ilmatila ja pohjoisin Suomi säilyttävät merkityksensä lähialueiden suurvaltastrategisen tärkeyden vuoksi."

Tästä huolimatta Suomen linja näyttää kuitenkin olevan se, että pohjoisesta lahdataan kokonaan yksi varuskunta ja supistetaan merkittävästi toimintoja toisesta. Tällaiset heikennykset painopistealueella murentavat väistämättä Suomen itsenäisen puolustuskyvyn uskottavuutta Pohjois-Suomessa. Selonteko osoittaa selkeästi, että ainakin Norjan ja Venäjän asenne pohjoisten alueiden puolustamiseen on toinen kuin Suomen. Niille pohjoinen on painopistealuetta myös käytännössä eikä vain puheissa. Muutenkin varuskuntien lakkauttamisella annetaan naapurimaille outo viesti, kun läntisiä varuskuntia lopetetaan ja toimintoja keskitetään itärajan tuntumaan.

Ministeri Taina on tämän illan aikana useaan otteeseen vakuuttanut, että Pohjois-Suomen puolustusta ei selonteossa heikennetä. Mutta kuten puheenvuoroista on käynyt ilmi, suurin osa salissa puheenvuoron käyttäneistä edustajista on täysin eri mieltä.

Pohjanmaa on kautta koko Suomen historian tullut tunnetuksi maakuntana, jossa on vahva maanpuolustustahto ja -henki. Nyt hallitus on jättämässä tämän laajan alueen kokonaan ilman varuskuntia päättämällä keskittää lakkautuspäätökset Vaasaan ja Ouluun. Suuri osa Suomea jää kokonaan ilman Puolustusvoimien konkreettista läsnäoloa. Varusmiespalvelukseen on lähdettävä kauas kotiseudulta. On selvää, että tällaisella on vaikutuksensa alueen ihmisten maanpuolustushenkeen, kun luonnollinen yhteys Puolustusvoimiin katkeaa. Maanpuolustustahdon luomisen ja säilyttämisen kannalta on tärkeää, että sotilashenkilöstö ja siviiliväestö toimivat jatkuvassa hyvässä yhteistyössä. Oulun varuskunnan lakkauttaminen merkitsee Puolustusvoimien eristämistä dynaamisesta hallinto-, talous- ja koulutuselämän keskuksesta.

Viime vuosina on Suomeen aktiivisesti luotu vapaaehtoinen maanpuolustusjärjestelmä. Esimerkiksi Oulun läänissä kymmeniin kuntiin on perustettu paikallisosastotoimintaa. Tämä toiminta tukeutuu vahvasti yhteistyöhön Pohjan prikaatin kanssa. Kovin lupaavat tulevaisuuden näkymät tälle toiminnalle eivät ole, jos Puolustusvoimien toiminta alueellamme tyrehtyy.

Kriisitilanteessa Oulun varuskunnan lopettaminen merkitsisi koko Pohjois-Suomen puolustusvalmiuden merkittävää heikentymistä. Selonteossa todetaan: "Valtakunnallisesti tärkeimmät alueet pidetään kaikissa olosuhteissa." Oulu on hallinnon ja talouden ylivoimaisesti tärkein keskus Pohjois-Suomessa. Varuskunnan lopettaminen Oulusta on selvässä ristiriidassa selonteon linjauksen kanssa. Se vaikeuttaa tärkeiden siviili- ja sotilaskohteiden suojaamista nopeasti kehittyvissä uhkatilanteissa ja heikentää Puolustusvoimien kykyä tukeutua siviiliyhteiskunnan resursseihin kriisiaikana.

Varuskunnan lakkauttaminen Oulusta heikentää ratkaisevasti myös Pohjois-Suomen liikekannallepanokykyä kriisitilanteissa. Pohjois-Suomen väestöstä asuu 70 prosenttia Oulun vaikutusalueella. Niinpä kriisitilanteessa Pohjois-Suomen joukoista pääosa perustettaisiin Oulussa ja sen ympäristössä. Liikekannallepanon toteuttaminen nopeasti ja tehokkaasti edellyttää välttämättä toimivan varuskunnan aikaansaamaa mahdollisuutta nopeaan toimintaan sekä varuskunnan mahdollistamaa huoltovarmuutta perustettaville joukoille.

Tänä iltana erilaisissa tiedotusvälineissä on myös keskusteltu puolustuspoliittisesta selonteosta, ja muun muassa tohtori Visuri totesi, että on käsittämätöntä, että Pohjois-Suomen puolustuskykyä esitetään heikennettäväksi tällä tavoin kuin selonteossa todetaan. Niiden joukkojen, joiden kriisitilanteessa on tarkoitus puolustaa Pohjois-Suomea, täytyy olla myös koulutettu ja Pohjois-Suomessa. Pohjoisen olosuhteet ja niihin suunniteltu kalusto poikkeavat merkittävästi Etelä-Suomen olosuhteista ja kalustosta.

Sodankylän varuskunnan supistaminen ja Pohjan prikaatin lakkauttaminen tarkoittavat sitä, että kriisitilanteessa joko Pohjois-Suomen puolustajien määrä vähenee tai sitten pohjoiseen on siirrettävä Etelä-Suomen olosuhteisiin koulutettuja joukkoja, joiden toimintakyky pohjoisis-

sa olosuhteissa ei ole yhtä hyvä kuin Pohjois-Suomessa koulutettujen joukkojen.

Arvoisa puhemies! Pohjois-Suomi on pinta-alaltaan puoli Suomea, jossa hallituksen selonteon mukaan tulisi olemaan vain kolme varuskuntaa. Sotilaallisten vaikutusten ohella varuskunnan lakkauttaminen merkitsee kerrannaisvaikutuksineen Oulun kaupungille kymmenien miljoonien markkojen tulon menetyksiä vuosittain ja nostaisi Oulun jo ennestään korkeaa työttömyysastetta pahimmillaan jopa 2 prosenttiyksiköllä. Pohjan prikaatin lakkauttaminen on sotilaallisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti arveluttava teko, jonka vaikutukset Pohjois-Suomen ja Pohjanmaan maanpuolustuskykyyn ja -tahtoon voivat olla korvaamattomia.

Tänään on Puolustusvoimien toiminnan lakkauttamista Oulussa ja Vaasassa perusteltu sekä puolustuksellisilla että taloudellisilla syillä. Kovin mieluisaa olisi saada tietää, kumpi on se todellinen syy. Mielestäni löytyy erittäin vahvoja sotilaspoliittisia argumentteja, miksi varuskuntia ei tule lakkauttaa. Jos syyt ovat taloudelliset, löytyy vielä vahvempia argumentteja siihen, miksi toimintaa tulee jatkaa. Todella toivon ja haluan, että sekä ulkoasiain- että puolustusvaliokunta käyvät läpi perusteellisen asiantuntijakuulemisen. Valiokuntien tulee myös vaatia taloudellisia laskelmia ja arvioita siitä, mitä tämä uusi linjaus Puolustusvoimille tulee maksamaan hukkaan heitettyinä investointimiljoonina.

Vaikka tänään on vakuuteltu valmistelun laajaa vuorovaikutteisuutta hallituksen kanssa, hämmästyttää suuresti se, että alueellista sotilasasiantuntemusta ei ole lainkaan kuultu. Puolustuspoliittinen linjaus voi ollakin hyvä, mutta päätökset siitä, miten linja konkreettisesti toteutetaan, näyttävät tehdyn hyvin salaisissa ja suljetuissa kammoissa.

Arvoisa puhemies! Luotan valiokuntien asiantuntemukseen, ja erittäin tyytyväisenä kuuntelin puolustusvaliokunnan puheenjohtajan, ed. Kalevi Lammisen puheenvuoron siitä, että valiokuntien tulee todella perusteellisesti syventyä selontekoon. Uskon, että asiantuntijakuulemisen yhteydessä löytyvät vahvat perusteet sille, miksi varuskuntia ei tule lakkauttaa.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Selonteon peruslinjaus on aivan oikea, ja on tärkeää, että selonteko vahvistaa Suomen peruslähtökohdat koko ajan muuttuvassa turvallisuuspoliittisessa ympäristössä. Liittoutumattomuus ja turvallisuuden perustaminen uskottavaan omaan puolustukseen vastaa myös kansan enemmistön tahtoa, ja todennäköisesti myös eduskunnasta tulee varsin yksiselitteinen tuki tälle linjaukselle. Tässä valossa ne, jotka ovat viime aikoina yhä näkyvämmin haihatelleet Nato-jäsenyyden perään, joutuvat tietysti toteamaan jäävänsä aika yksin. Kun on puhuttu harmaista vyöhykkeestä ja niiden syntymisestä, ne tahot, jotka Nato-puhetta ovat voimakkaasti ylläpitäneet, ovat itse asiassa olleet sijoittamassa Suomea tällaiseen harmaaseen vyöhykkeeseen nostamalla asian esille.

Arvoisa puhemies! Suurvaltojen Naton laajentamista käsittelevä huippukokous on ihan ovella. Tässä yhteydessä on osittain suoraan, osittain vähemmän suoraan tullut esiin, onko meidän nyt avatulla selontekokeskustelullamme ja huippukokouksella mitään yhteistä vai onko kysymys ajallisesti vain pelkästä sattumasta. Mitenkähän mahtaa olla? Tavallinen kadunmies saattaa minusta aivan aidosti nostaa mielessään sellaisen kysymyksen, onko päittemme yläpuolella sovittu tai ollaanko sopimassa jotakin tulevaisuutemme suhteen. Joku voi kysyä, onko Naton laajentumisella, Suomen liittoutumattomuuden korostamisella ja Baltian maiden roolilla Naton laajentumisessa yhteyttä. Joku voi jopa miettiä sitä, onko tässä yhteydessä ikään kuin sovittu, että Suomi jää Naton ulkopuolelle ja tämä ikään kuin betonoi myös esimerkiksi Baltian maiden aseman tässä suhteessa. Onko Euroopassa tehty todellisuudessa uusia etupiirijakoja vai ei? Onko sillä, että Suomi nyt hyvin voimakkaasti myös pitkälle aikavälille ulottuvalla varustautumisella ja Puolustusvoimien kehittämisellä ikään kuin varmistaa pitemmän ajan linjauksen tästä asetelmasta, yhteyttä tähän?

Arvoisa puhemies! Tällaiset kadunmiehen pohdiskelut jätän omaan arvoonsa, ja olen ehdottomasti selonteon kanssa samaa mieltä, että Suomen ei pidä liittyä Natoon. Ed. Tarkka totesi, että hyvän sään aikana, mutta minusta sellainen uhitteleva Nato-puhe voi juuri tehdä sitä huonoa säätä eikä hyvää. Meillä ei ole sellaista turvallisuusvajetta, mikä edellyttäisi puhumista liittoutumisesta. Silti pidän kyllä ihan aidosti tärkeänä sitä, että Suomella pienenä maana tässä asiassa säilyy oma päätöksenteko ja että päittemme yläpuolella, niin toivon, ei todellakaan minkäänlaisia linjauksia tehdä.

Venäjän presidentti Jeltsinin varsin suorasukainen Helsingin Sanomien haastattelu tietysti aiheutti kovin paljon keskustelua. Itse asiassa Jeltsinhän aivan selkeästi sanoi sitä, mitä selonte-

kokin sanoo. Ei yhtään enempää eikä yhtään painokkaamminkaan.

Turvallisuuspoliittista ympäristöä käsittelevässä kohdassa sivulla 21 todetaan muun muassa: "Venäjällä ei ole keinoja estää Naton laajentumista, mutta se pyrkii hidastamaan ja rajoittamaan sitä. Venäjä haluaa ehdottomasti torjua Naton laajentumisen omille rajoilleen asti - -." Tämä on selonteosta suora lainaus ja siltä osin Jeltsinin kannanotto asiasta oli aivan selkeää toistoa, aivan saman suuntainen. Minua vähän huolestuttaa se, että presidentti Jeltsinin linjaus voi aiheuttaa turhaa keskustelua, jopa eräänlaista venäläisvastaisuutta, sellaista, joka ei missään nimessä ole Suomen eduksi, että lähdemme eräällä tavalla protestia rakentamaan, niin kuin on joitain merkkejä ollut.

Sitten uskottavasta puolustuksesta. Mikä on uskottavaa kenenkin mielestä, on tietenkin paljon arviokysymys, eikä tietenkään riitä, että me vain sanomme olevamme uskottava puolustuksen osalta, jollei sitä ulkopuolelta tunnusteta suhteutettuna toimintaympäristöön. Liittoutumattomuuden ja uskottavan oman puolustuksen välillä on selkeä linkki ja tämän minä ainakin tunnustan. Samalla kun sanomme päättäväisesti ei liittoutumiselle, niin meidän on samalla sanottava yhtä päättäväisesti kyllä uskottavalle omalle puolustukselle.

Uskottavaa omaa puolustusta ei ole kovin helppo tietenkään ylläpitää ilman riittäviä satsauksia puolustukseen. Tämä on ollut varmasti taustalla keskustelussa, kun puolustusmäärärahoista on puhuttu. Tiedämme taustan, onneton ylimitoitettu Hornet-kauppa. Se on johtanut tietysti siihen, että nyt on ollut vaikeuksia pitää varsinkin toimintamenoja sopivalla tasolla. Vähän vaikuttaa siltä, että kenraalit taitavat olla parempia asiansa puolesta puhujia kuin esimerkiksi kuntien sosiaalijohtajat sosiaaliasioissa. Olen silti sitä mieltä, että kyllä puolustussektorin on säästönsä hoidettava siinä missä muidenkin alojen. Ei se ole kenellekään helppoa ollut tämä kansantalouden tervehdyttämisurakka.

Puolustusvälineteollisuus on keskeinen osa uskottavaa puolustustamme. Olen muutamia kuukausia istunut puolustustaloudellisen suunnittelukunnan syksyllä asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä on miettiä Suomen puolustusvälineteollisuuden tulevaisuutta ja selviytymistä tässä tilanteessa. Jo pelkkä huoltovarmuus edellyttää meillä riittävän oman puolustusvälineteollisuuden olemassaoloa, ja eihän tietenkään puolustuksemme voi olla uskottavaa, mikäli vähänkin tiukemman paikan tullen joudumme turvautumaan puolustusmateriaalin hankinnan osalta vieraaseen apuun liian paljon. Sitten tätä riittävää puolustusvälineteollisuutta ei taas pystytä ylläpitämään ilman riittäviä tilauksia siltä. Samalla tavalla kuin kaikki muukin teollisuus, niin myös puolustusvälineteollisuus tarvitsee tällaisen määrätyn kriittisen massan, tuotantotason pystyäkseen ylläpitämään ensisijaisesti tuotekehittelyä, tutkimusta ja tuottavuuttaan.

Sitten joudumme tähän kysymykseen, millä tavalla tällainen kriittinen massa suomalaiselle puolustusvälineteollisuudelle voidaan turvata. On oikeastaan vain kaksi tapaa. Pitäisi olla tarpeeksi rahaa ostaa omille Puolustusvoimille tarvikkeita, materiaaleja tai sitten tämän puolustusvälineteollisuuden tuotantoa pitäisi pystyä viemään ulos. Kolmas vaihtoehto on tietysti tämän hyvin kaunis ajatus muuttaa aseet auroiksi eli siviilituotannon osuus puolustusvälineteollisuudessa ja sitä myös jonkin verran harjoitetaan.

Puolustusmäärärahojen pienuus rajoittaa näitä kotimaisia hankintoja. Kyllä täytyy sanoa, että kun kaikki tämän maan varikkoluolat täytettiin vanhan DDR:n alueelta ostetulla kalustolla ja Kiinasta ostetuilla aseilla, niin kyllähän tämä on ehdottomasti yksi syy siihen, että kotimaisella puolustusvälineteollisuudella ei ole nyt mahdollisuutta kotimaahan tuotantoaan suunnata niin kuin olisi tarpeen.

Puolustusvälineteollisuudella on tämän huoltovarmuuden, uskottavan puolustuksen lisäksi myös teollisuus- ja työllisyyspoliittista merkitystä. Tällä hetkellä se työllistää noin 1 700 henkeä vähän laskutavasta riippuen. Tällaisena konkreettisena esimerkkinä on muun muassa Riihimäki ollut äskettäin esillä työllisyysvaikeuksien osalta.

Mutta silti olen vahvasti sitä mieltä, kun tuo kello näyttää olevan siinä mallissa, että on pikkuhiljaa lopeteltava, että on koko ajan kuitenkin todettava, että kun puhumme näiden vientimahdollisuuksien edistämisestä, niin me emme voi kyllä tinkiä siitä tiukasta linjasta, mikä Suomessa on ollut niin, että esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksien on oltava vähintään sillä tasolla kuin ne nytkin on. Aseita ei kerta kaikkiaan pidä viedä maihin, joissa on vaarana, että niitä käytetään ihmisoikeuksia rikkomaan. Sen sijaan minusta on kyllä perusteltua, että kaikki mahdollinen ja myös kansainvälistä yhteistyötä pyritään tekemään aseviennin lisäämiseksi sellaisiin maihin, joissa tällaisia ongelmia ei ole. Se on kaikki silloin helpottamassa sitä puolustusbudjettia, joka kos-

kee kotimaisia hankintoja tämän puolustusvälineteollisuuden tason ja ylläpidon kannalta.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Opposition edustajien puolelta on tuotu useammassakin puheenvuorossa esille se, että tämän selonteon valmistelutapa olisi epäkelpo. Viimeksi edustajat Kääriäinen ja Isohookana-Asunmaa viittasivat tähän. Ed. Kääriäinen totesi, että tämän selonteon valmistelu on ollut ei-parlamentaarinen ja ed. Isohookana-Asunmaa puolestaan totesi, että tämä on vanhanaikainen tapa valmistella selontekoa.

Minä pikkuisen hämmästelen tämän tapaista lähestymistapaa sen vuoksi, että hallitus on valmistellut selontekonsa, joka on meillä nyt täällä parlamentissa mahdollisimman avoimessa keskustelussa ja voimme kantamme muodostaa tässä kysymyksessä. Eikö se ole parlamentarismia? Peräänkuulutettiin vanhoja parlamentaarisia puolustuskomiteoita ja kuten hyvin tiedämme, niiden historiahan on ollut sen kaltainen, että liian monissa tapauksissa suhteellisen pieni konklaavi, vaikkakin edustava konklaavi, sitoi parlamentin eli eduskunnan kädet. Oliko se parlamentaarista asioiden valmistelua ja päätöksentekoa, haluaisin kysyä arvon opposition edustajilta, joita ei valitettavasti tässä salissa ole nyt paikalla?

Arvoisa puhemies! Tämä selonteko tulee hyvin poikkeuksellisen mielenkiintoisena ajankohtana meidän käsittelyymme. Tämä kevät ja kesä 97 on vähintään kolmella eri tasolla poikkeuksellisen tärkeä ajanjakso keskustella Euroopan turvakehityksestä, mikä on meidän selontekomme perusotsakointeja. Kesäkuussa päätetään Madridissa Naton laajentumisesta. Amsterdamissa puolestaan saman kuukauden aikana käsitellään hvk-prosessin lopputulemaa; hallitustenvälinen konferenssi Euroopan unionin uudistamisen puolesta on hakemassa loppuhuipentumaa ja siinä on yhtenä olennaisena ulottuvuutena myös yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan käsittely.

Vielä ajankohtaisempi tämä selonteko osin sattumasta johtuen on siksi, että tämän viikon lopulla kahden suurvallan, Yhdysvaltain ja Venäjän presidentit tapaavat täällä Helsingissä. Voisikin sanoa, että meidän saatekeskustelumme tänään on osittain tietysti saanut väriä näistä kolmesta suuresta tapahtumasta. Tietenkin voi kääntää asian myöskin näin päin, kuten presidentti Kekkonen aikoinaan totesi hallituksen kaatuessa vuonna 1975 ennen Etykin kokousta, että talo elää tavallaan, vieraat tulevat ajallaan. Näin tässäkin tilanteessa.

Tämä selonteko on luontevaa jatkoa sille prosessille, joka käynnistettiin tämän vaalikauden alkaessa jo vuonna 95 kesällä. Meillä oli käsittelyssä hallituksen turvallisuuspoliittinen selonteko, jonka avainkäsitteenä oli laaja turvallisuuskäsitteen määrittely. Saman vuoden syksyllä käsittelimme sitten rauhanturvalakia, uusimme sitä ja silloin avainkäsitteeksi tuli laajennettu rauhanturvatoiminta. Myöhemmin 1996 keväällä meillä oli näiden valmiusjoukkojen valmisteluun liittyvä selonteko. Nyt aivan luontevasti tässä selonteossamme erityisesti kiinnitämme huomion Suomen puolustuskykyyn laajassa mitassa.

Eräs häiriötekijä tässä selonteossa on, ja ministerit ovat sen osittain korjanneetkin. Me olemme tavallaan turvallisuuspoliittiseksi perusdoktriiniksemme valinneet tämän laajan turvallisuuskäsitteen, joka erinomaisen hyvin sopii kylmän sodan jälkeiseen Eurooppaan, kylmän sodan jälkeiseen maailmaan, jossa ymmärretään, että turvallisuusriskit ovat ilmiselvästi muitakin kuin sotilaallisia luonteeltaan ja turvallisuus on muutakin kuin valtion turvallisuutta, primäärisesti se on kansalaisten elintärkeiden etujen suojaamista. Puhutaan mieluummin kansalaisten turvallisuudesta kuin valtioiden turvallisuudesta. Tajutaan myöskin se, että nimenomaan tämmöinen perinteinen valloitussota ei ole se suurin turvallisuusriski Euroopan maiden osalta yleisesti ja erityisesti myöskään Suomen osalta, vaan ehkä pikemminkin ympäristökatastrofien kaltaiset kriisit tai yhteiskuntien sisäistä hajoamista levittävä väkivalta, kuten me näemme Albaniassa tällä hetkellä tai Balkanilla laajemmin. Kansainvälinen terrorismi, kansainvälinen rikollisuus, huumekauppa, hallitsemattomat väestöliikkeet ovat niitä todellisia turvallisuusriskejä. Ihmettelee, että tässä selonteossa kuitenkin pääpaino on vahvasti voisi sanoa perinteisissä puolustuskysymyksissä, perinteisissä sotilaallisissa keinoissa, voimapoliittisissa keinoissa suomalaisessa mitassa vastata turvallisuushaasteisiin.

Se on sinänsä hyvä, että me joudumme ja mietimme myöskin Puolustusvoimien asemaa, mutta epäilemättä tarve olisi ollut vetää johtopäätöksiä myöskin tämän laajemman turvallisuuskäsitteen varassa, jolloin konfliktien ennaltaehkäisevyyteen liittyvät keinot olisivat keskeisiä, erilaiset siviilivalmiudet myöskin konfliktien jälkeisessä jälleenrakennustyössä olisivat niitä muotoja, joilla luodaan vakautta ja vahvistetaan turvallisuusrakenteita. Ulkoministeri Halonen

on useassa yhteydessä jo todennut sen, että tänne saliin tuodaan myöskin selonteko, joka koskee siviilivalmiuksien luontia, se on olennainen jatko tässä sarjassa, jota luonnehdin turvallisuuspoliittisen keskustelun osalta, jota parlamentissa olemme tällä vaalikaudella harjoittaneet.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kiinnittää huomiota myöskin siihen keskusteluun, jota täällä tänään on pitkälti viritetty eli tämä ns. Nato-keskustelu. Minua on häirinnyt suuresti se, että suomalaisessa yhteiskunnassa on tullut lähes tulkoon eräiden merkittävienkin poliitikkojen taholta kilpailuksi se, kuka rohkeimmasta näkökulmasta uskaltaa esittää Nato-jäsenyyden välttämättömyyttä Suomessa. Erään pienen puolueen puhteenjohtaja jopa piti uhkaavana ja huolestuttavana tätä suurvaltajohtajien tapaamista täällä Helsingissä, koska se saattaa heikentää meidän mahdollisuuksiamme, mikäli haluaisimme hakeutua Nato-jäsenyyteen. Tämä minusta on kohtuutonta ja monessa mielessä ongelmallista. Siinä suhteessa on erittäin tärkeää huomata, että tämä selonteko todella tulee oikeaan aikaan. Se panee myöskin tämän Nato-keskustelun oikeisiin uomiinsa ja osoittaa ne paalupaikat hallituksen puolelta. Ne ovatkin selkeästi tämän päivän kuluessa tulleet esille.

Ehkä kaksi huomiota tästä Nato-keskustelusta.

Ensimmäinen huomio on se, että eräissä puheenvuoroissa — ed. Lamminen käytti täällä juuri puheenvuoron, jossa hän haki perusteita Nato-jäsenyydelle — on lähdetty siitä liikkeelle, että meidän tulee varautua turvallisuuden horjumiseen ja sen takia tämä Nato-optio pitää auki. Hän ehdottaa jopa Nato-jäsenyyttä. Minun kysymykseni vain on se, miksi me varaudumme turvallisuuden horjumiseen keinoilla ja toimilla, jotka itsessään horjuttavat turvallisuutta ja vakautta. Jos me analysoimme huolellisesti sen, mitä Suomen Nato-jäsenyys mahdollisesti aikaansaisi, me joudumme toteamaan selvästi, että riskit siitä, että Pohjolan vakaus horjuu, ovat erittäin suuret. Me olemme 50 vuotta harjoittaneet rauhantahtoista naapuriystävyyden politiikkaa ja luoneet vakaan, turvallisen rauhantilan tänne Pohjolaan.

Miksi me ottaisimme riskin sillä, että me liittyisimme Natoon tai rupeaisimme sitä vakavasti pohtimaan, horjuttaisimme tätä tasapainotilaa? Mikä tulisi olemaan Baltian maiden muutenkin arka geopoliittinen asetelma siinä tilanteessa, että Suomi, mukaan lukien tässä tapauksessa myöskin Ruotsi, liittyisi Natoon? Miksi me tekisimme sellaisia liikkeitä, jotka ilmiselvästi vahvistaisivat nationalistisia, sovinistisia ja militäärisiä voimia Venäjällä? Miksi me ottaisimme tähän suuntaan riskin? Miksi me toimisimme siihen suuntaan, että sen sijaan, että rakentaisimme kestävää yhteistä turvallisuusjärjestelmää Eurooppaan, olisimmekin rakentamassa uusia turvallisuuspoliittisia jakolinjoja? Kaikki nämä osatekijät yhdessä arvioituna johtaisivat siihen johtopäätökseen, että meillä ei ole mitään mieltä vallitsevissa olosuhteissa puhua, spekuloida Nato-jäsenyydellä.

Arvoisa puhemies! Tässä on myöskin eräs toinen näkökohta, joka on syytä ottaa esille, ja se tuli tänään ed. Jaakko Laakson puheenvuorossa hyvin selkeästi esille, kun hän pohdiskeli meidän turvallisuuspoliittista pyrkimystämme myöskin lähestyä yhteistyövaraisesti Natoa. Hän näkee siinä salaliiton, jolla Suomea yritetään ujuttaa, viedä, sotilasliiton jäseneksi. Häneltä jäi näkemättä se perspektiivi, mitä eurooppalaisessa turvajärjestelmässä parhaillaan tapahtuu.

Amerikkalainen historioitsija, Yhdysvaltain entinen Moskovan-suurlähettiläs George Kennan kirjoitti Washington Herald Tribunessa pari viikkoa sitten artikkelin, jossa hän arvioi Naton laajentumisprosessia ja totesi sen olevan Yhdysvaltain kylmän sodan jälkeisen turvallisuuspolitiikan suurin virhe. Miksi virhe? Siksi virhe, että se on ilmiselvästi vahvistamassa Venäjällä lännen vastaisia voimia, palauttamassa kylmän sodan aikaista itä — länsi-vastakkainasettelua. Selkeästi tämä Naton laajennushanke on lisännyt epävakautta eurooppalaisessa turvajärjestelmässä. Tämän toteaa Kennan, tämän totean myöskin minä.

Nyt vain ollaan sikäli ongelmallisessa perustilanteessa, että tehtiinpä mitä tahansa Nato-laajennuksen suhteen, kaikki toimet ovat epävakautta lisääviä.

Oletetaan, että nyt yhtäkkiä ilmoitettaisiinkin, että Madridin kokous Nato-laajennuksen osalta on täysin tarpeeton. Itse asiassa tämä perutaankin yhtäkkiä. Tämähän synnyttäisi hyvin epävarman tilanteen. Merkillinen täyttämättömien toiveiden tila, odotusten tyhjiö tavallaan syntyisi. Se olisi mitä selvimmin heikentämässä turvallisuuspoliittista uskottavuutta eurooppalaisessa keskustelussa. Se ilmiselvästi olisi epävakauttava piirre luonteeltaan.

Oletetaanpa, että toinen vaihtoehto olisi se, että Nato ilmoittaisi, että se laajenee vain kahden, kolmen, neljän maan osalta. Kiinteästi vain nämä maat otetaan jäseniksi. Muita jäsenmaita ei Natoon enää otettaisi. Tämä synnyttäisi kään-

täen itse asiassa uuden etupiirijaon Eurooppaan. Miksi niin? Siksi, että on koko joukko maita, jotka ovat ilmaisseet kiinnostuksensa liittyä Natoon, ja jostain syystä ne eivät kuuluisikaan siihen joukkoon, jolle tämä mahdollisuus sallittaisiin. Nämä "jotkut syyt" jouduttaisiin tietenkin erittelemään, ja siinä mielessä olisi kääntäen etupiirijako Euroopassa uudelleen syntymässä.

Oletetaan se kolmas vaihtoehto, että Nato ilmoittaa, niin kuin se todennäköisesti tulee ilmoittamaan, että tämä on vain laajennusprosessin ensimmäinen vaihe. Tämä myöskin on prosessina synnyttämässä epävarmuutta, synnyttämässä erilaisia odotuksia ja myöskin vastatoimia.

Kaikki nämä kolme peruspiirrettä Naton laajentumisen osalta, kaikki nämä kolme vaihtoehtoa, jotka ovat ne ainoat olemassa olevat, ovat siis eurooppalaisen turvajärjestelmän kannalta epävakautta.

Mitä siis tehdä? Mitä sotilaallisesti liittoutumaton Suomi voi tehdä? Mitä eurooppalaisessa turva-arkkitehtuurissa yleisemmin voidaan tehdä? Ei siinä ole kuin yksi vaihtoehto, ja sitä Suomi on tehnyt. Se vaihtoehto on pyrkiä madaltamaan sitä rajaa, joka vallitsee Nato-jäsenyyden ja sen ulkopuolella olemisen välillä. Tämä antaa tietenkin pohjan sille, että Suomi on ollut kiinnostunut laajasta rauhankumppanuusyhteistyöstä, jossa ovat myöskin mukana kaikki eurooppalaiset merkittävät osapuolet mukaan lukien Venäjä. Tämä on ollut pohjana siihen, että Suomi on myöskin ollut valmis ja halukas osallistumaan Nato-johtoiseen Bosnian Ifor-operaatioon, joka tällä hetkellä on muutettu Sfor-operaatioksi, Stabilization Force. Implementation Force oli se aikaisempi — Ifor-operaatio — nimeltään. Tämä on myöskin ollut perusteena siihen, että Suomi on ilmaissut kiinnostuksensa ja valmiutensa osallistua kriisinhallintayhteistyöhön, tapahtui se sitten Naton, Weun, Etyjin tai muiden toimesta, kun sillä on tietysti valtuudet, jotka tulevat, kuten laissamme todetaan, YK:lta tai Ety-järjestöltä.

Kaikki nämä ovat toimia, instrumentteja, joilla vähennetään sitä kuilua, sitä eroa, mikä on Nato-jäsenyyden ja sen ulkopuolella olemisen välillä, jolloin itse asiassa sinänsä Nato-jäsenyyden ja sinänsä Nato-laajentumisen suhteellinen merkitys eurooppalaisessa turvajärjestelmässä laskee. Tässä on se pohja, jolla haluaisin vastata ed. Laaksolle, joka myöskään ei ole enää salissa tähän aikaan illasta. Tämä antaa Suomen pyrkimyksille perustan, kun olemme yhteistyöhön muun muassa Naton kanssa hakeutuneet, kriisinhallintayhteistyöhön, rauhanturvatoimintayhteistyöhön.

Tästä perspektiivistä myöskin näyttäytyy selkeästi Euroopan unionin tasolla tapahtuva integroituminen, yhteistyö, se koheesioturvallisuus, jota sen kautta synnytetään. Sillä on oma erityissisältönsä. Sen taustalla luonnollisesti ovat tiivistyvät taloudelliset ja viime kädessä poliittiset siteet, jotka luovat tiivistyvän kanssakäymisen kautta yhteisyyttä ja turvallisuutta. Tähän turvajärjestelmään, tiivistyvään kanssakäymiseen, tulee myöskin sitoa EU:n ulkopuolisia maita, jota kautta syntyy yhteisistä eduista muodostuva kiinteä yhteistyöjärjestelmä, ja se on omalla tavallaan vakauttamassa turvallisuutta.

Kun tästä näkökulmasta katselee jälleen kerran Nato-keskustelua, mikä meillä täällä on käynnissä, vain hämmästelee sitä tietyn tyyppistä lyhytnäköisyyttä ja osittain jopa kevytkenkäisyyttä, jolla hyvin vakaviin turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin otetaan kantaa. Toistan, arvoisa puhemies: Meidän ei pidä torjua turvallisuusuhkia sillä tasolla, että me itse olisimme omilla toimillamme horjuttamassa vakautta ja turvallisuutta. Meidän tehtävämme on luoda edellytykset sekä Pohjolassa, lähialueillamme että koko Euroopassa vakaalle turvakehitykselle.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys telemarkkinalaiksi ja laiksi telehallinnosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 163/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1997 vp
Lakialoite 16/1996 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon.

2) Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain 47 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 185/1996 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon.

3) Hallituksen esitys laeiksi mielenterveyslain ja valtion mielisairaaloista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 231/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon.

4) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta valtion omistamien Oy Sisu Ab:n osakkeiden luovuttamiseen

Hallituksen esitys 13/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi keskiviikon täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.09.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen